Landwehr, Emblem books of the low Countries no 192

Praz, p. 300

De Vries, 89.

[illegible] 41

Digitized by the Internet Archive
in 2013

http://archive.org/details/proteusofteminne01cats

PROTEVS

OFTE

MINNE-
BEELDEN

VERANDERT

IN

SINNE-
BEELDEN

DOOR

J. CATZ.

PROTEUS
ofte
Minne-beelden
Verandert
IN
Sinne-beelden
Tot Rotterdam
By Pieter van Waesberge
boeckvercooper An. 1627
Met Privilegie voor is Iaren

232
D-6
2367PP

Aen den Verstandighen Leser

Op de

TITEL-PRENT.

SIet hier het woeste Bosch, en alle tamme dieren,
Siet hier de gansche lucht een naeckten Ionghen vieren,
Siet hier de VValle-visch en al het gladde vee
Te midden inden brant te midden inde zee.
Siet hier de menschen selfs uyt alle verre landen,
Vyt Noorden, daer het vriest, en uyt de dorre stranden,
Siet hier den swarten Moor, den geylen Indiaen,
Een yeder bid om strijt een blinden lecker aen.
Siet alderhande volck, siet vrouwen, knechten, heeren,
Siet boer en edelman haer malle tochten eeren:
En of al dees of geen wat plomper gaet te werck,
Sy hebben allegaer het eyghen oogh-gemerck;
Sy dienen al gelijck sy dienen haere lusten,
Het sy in onsen ringh, of in de verre kusten,
Het vier het dertel vier is over al gemeen,
De dieren met den mensch die woelen onder een.
Ach! soo ons dom verstant niet hoogher wort gedreven
VVy leyden al te mael een onvernuftich leven,
VVy gaen een blinden wegh naer ons het vlees gebiet,
En van de waere lust, en weet de Ziele niet.
Op op ghy Menschen-kint, *klimt tot de wijse* Reden
Op op ghy Christen-mensch *klimt tot de reyne* Seden:
VVant die niet op en stijght uyt krachte vanden Geest,
Leeft niet als voor het vlees gelijck een ander beest.

JNHOVT VANDE PRIVILEGIE.

E Staten Generael der vereenichde Nederlanden hebbē geconsenteert ende geoctroyeert, consenteren ende octroyeren midts desen Ian Pietersz vander Venne Letter ende Konst-drucker woonende tot Middel-burch, ende Adriaen Pietersz vander Venne Schilder ende Teyckenaer woonende inden Haghe Ghebroeders, dat syluyden voor den tijdt van vijfthien Iaeren naest comende alleene inde vereenichde Provincien, sullen doen drucken ende uyt geven de Emblemata ende by-wercken vande Heer Iacob Cats. Verbiedende allen ende een yghelicken Inghesetenen van dese landen het voorsz werc binnen den voorsz tijt van vijftien Iaren directelic ofte indirectelic, int geheel ofte deel, int groot ofte cleyne, in eenigerley tael te doen nae drucken vercoopen en uyt geven ofte elders nae gedruckt inde vereenigde Provincien te brengen, vercoopen ofte uyt te geven; sonder consent vande voorsz Ian ende Adriaen Pietersz vande Venne; by verbeurte vande selve naegemaeckte exemplaren, ende daer en boven vande somme van ses hondert gulden soo menichmael als bevonden sal worden desen contrarie gedaen te sijn, *so wel by den vercooper als bydē Drucker te verbeuren:* t'appliceren den derdendeel daer vā tot behouff vandē Officier die de calagne doen sal, het tweede derdendeel tot behouff vande armen, ende het resterende derdendeel tot behouff vande voorsz Ian en Adriaen Pietersz vāde Venne. Gedaen ter vergaderinge vande hoochgemelte Heeren Staten Generael in s'Graven-Haghe den xxij. Marty 1625. was geparapheert,

ANTHONIS DE RODA vt.

Noch laeger stont.

Ter ordonnantie vande selve

J. VAN GOCH.

VVy ondergeschreven hebben over gedraghen ende getransporteert dragē over en transporteren by desen aen S[r]. Pieter van VVaes-berge het Octroy vande Hog. Mog. Heeren Staten Generael in date den xxij. Marty. 1625 voor soo veel aengaet den Druck vande Emblemata vande Heer Cats, mette bywercken vandien. Actum den 26 Iuly 1626.

VVas onderteeckent

ADR: V: VENNE.

Catarina van Gein Wed. ende Boelhouster van Ian Pietersz vander Venne.

AENDE

Eerentſeſte Achtbare wijſe Voorſienige ſeer diſcrete Heeren, Mijne Heeren Schoutet Burgermeeſteren Schepenen Raden ende Regeerders der wijt vermaerde Coop-Stadt tot

ROTTERDAM.

L hoewel dat de loffelijcke ende Heerlijcke Conſte der Poëſie, heden ten daghe van vele Rijmers ſeer ſchandelijcken miſbruyct wort door het makẽ ende wtgeven van ydele, wereltſche, vleeſchelijcke ende oncuyſche gedichten, waer door dat de menſchẽ tot de ſonde gekittelt, eñ in alle vuile ontuchtige gedachtẽ gevoet eñ geſtyft worden, waer door dat ooc den toorn Godts tegen deſen Landen ende de Ingeſetene van dien ontſteken vvort, naer het getuychniſſe des Apoſtels Pauli Epheſ. 5. cap *En laet u lieden van niemant verleyden met ydele woorden, want om deſe dingenwille koompt den toorn Godts over de ongehoorſame kinderen*: Soo is het nochtans datter ooc andere gevonden vvorden, die als Chriſtelijcke Poëten, dagelijcx in het licht geven ſodanige Poëmata ende Gedichten die daer dienen tot nootſakelijcke ſtichtinge, en dieſelfs voor een God ſalige ziele aengenaem ſijn om te hooren. Onder de vvelcke dat geenſins de minſte en is *de Achtbare, Hoochgeleerde ende Godvruchtige Heere Jacob Cats*, dit niet alleen is een ſin-rijc, ſuyver ende volmaect Poët in onſe Nederduytſche tale, maer daer beneven ooc ſtichtelic, als *die niet anders en bedenct nochte en ſpreect dan tgene dat warachtich is, dat eerlijc is, dat gerechtich is, dat reyn is, dat lieffelijc is, ende dat wel luyt*. Phili. 4. cap. Gelijc dat claerlijc blijcken

can

can vvt dit ſyn boec gheintituleert *Proteus ofte Minne-beelden veranderd in Sinne-beelden*; tot vvelckers loff ende prys vvy niet en vvillen ſeggen, *Nam vino vendibili non opus eſt ſuſpenſa hedera*, dat is, goede vvaer die priiſt haer ſelven, alleen ſoo eygene ic het ſeluige uvve Achtb. Voor. gants onderdanichlijcken toe, op dat het onder de vleugelē van uvve Acht. Voor. patrocinie te veyliger ſoude mogen ruſten, biddende dat het uvve Ach. Voor. (ooc om des Autheurs vville) met een gunſtige ooge gelieven te ontfangen.

De Almachtige God Acht. Vo. Heeren vville uvve Acht. Vo. regeringe ende perſoonen met tijdelijcke ende gheeſtelijcke ſegeningen overgieten Amen. Deſen 2. Marty, 1627.

Vwe Achtb. Voor. onderdanige dienaer,

JAN SVVELINCK.

AENSPRAECKE

Tot den leser,

Op de gheleghentheyt vande veranderinge in desen nieuwen druck,

DE Sinne-beelden, gunstighe leser, die wy voor desen onse lants-lieden hadden toe-geeygent, comen van nieus wederom aen den dagh; Maer, so wel ten aensiene vande gedichten als vande gestalte selfs, vry al wat verandert. Wat de gedichten aengaet, nademael de selve zijn gevveest onse eerstelingen inde Nederlantsche tale, ende mitsdien vry vvat rau uyt de penne gevallen, ghelijckmen gemeenlijck siet dat meest in alle dingen het eerste een roer-om vvil vvesen, soo hebben my de selve al over lange gantsch tegen de borst gevveest, devvyle ick die bevont in het lesen niet ongelijck te zijn de raders vande karren, die over een deel on-effene straet-steenen vvorden voort-geruct, moetende mitsdien somvvylen veerdig toeschieten, somvvylen, na een harden schock, onbevvegelick blyven staen. Derhalven hebbe ick goet gevonden by ghelegentheydt van desen nieuvven druck den leser die moeyelickheyt quijt te maken, ende de Nederlantsche gedichten soo te versmeden, dat die sonder horten op eenen eenparigen voet gelesen mochten vvordē. Wat de gedaente van 'tvverc belangt, vvy meynen verstaen te hebben dat by sommige lesers

eenige van dese boucken gevonden worden, die, even soo verre als het eerste deel sich verstreckt, opte snede al vry wat afgesleten ende ontverwet zijn, maer inde vordere deelen noch versch ende nieu; het welcke wel mochte een teycken wesen dat het eerste deel rakende de jonckheyt ende hare saken, met neerstigheyt mochte doorlesen zijn, maer dat middeler tijt de vordere stucken onghemoeyt ende in haer wesen zijn gebleven; het vvelck wy vvillen opnemen mogelijck daerom geschiet te vvesen, vermits het den haestigen leser te moeyelijc is gevveest de gedichten op yeder beelt staende inde volgende deelen na te gaen soecken, ofte om dat misschien de selve hem soo smakelijc niet en mogen zijn gevveest als het eerste; ofte om andere redenen den leser bekent; hoe het zy, vvy hebben geraden gevonden onsen *Proteus* ooc die veranderinge aen te doen, dat vvy in desen druc de driederhande uytlegginghe te samen by een beelt achter den anderen hebbben gevougt, op dat by dien middel de drievoudige veranderinge den haestigen leser dadelijc ter handt mochte vvesen, sonder met nasoucken synen tijt te verslijten; gelijc vvy ons dan geerne in alle bochten verstellen om eenen yegelijcken (so veel doenlijc is na ons gering vermogē) te gemoete te gaen eñ vernoegen te gevē, tot syner beter onderrichtinge; Ende desen evenvvel onvermindert hebben vvy goet gevondē de oude voor-reden in hare vveerde te laten, ende hier benevens te doen vougen, op dat yemant over ons eerste oog-merck een naerder onderrichtinge begeerende, de selve aldaer soude moghen vinden; ofte, soo misschien eenig drucker het voorschreven vverc eens vveder tot sijn eerste gedaente soude vvillen brengen dat hy sulcx dan tot sijn vvel-gevallen soude connen doen. Tot besluyt so is ons gedienstig versouc aen den goet-gunstigen leser,
dien

dien misschien t'eeniger tijt dit bouck in handen soude mogen vallen, ten eynde hy gelieve de moeyte te nemen, eñ sich niet te laten verveelen onse driederley veranderinge op haer ordre na te lesen, soo vermits sulcx hem dienstig can wesen om eygentlijc ons vvit in dit vverc te mogen begrijpen, als om alle schielicke na-gedachten (die misschien uyt het lesen van het eerste deel in hem souden mogen ontstaen zijn) te versetten ende af te vveren. Over maeltijdt plach vvel yemant na het eten van eenige groene fruyten een dronc goeden ouden vvijns te nemen om de mage tegens sodanige rauvvicheden te versterckeen, ende meerder cracht, om die vvel te verdouvven, aen te brengen. Doet hier het selve, goedertieren leser, ende gebruyct de leste deelen van onse verdraeyinge even soo gelijc de paerden hare leste deelen, dat is, hare steerten doen, te vveten, om de mugghen, vlieghen, ende andere stekende gedierten die hun hier en daer op het lijf sitten en prickelen, vande huyt te jaghen, ende alsoo in ruste te mogen blyven. Meer en vvilden vvy u voor desen tijt niet segghen, leser, latende de reste tot u eyghen bedenckinge, ende ons vorder ghedraghende tot de eerste ende oude voor-reden, die hier naer is volghende.

Voor-reden ende verklaringhe over het ooghmerck des schrijvers, in dit werck.

INdien ghy in jock, niet al spel en soeckt, leser, maer gesint zijt hier wat te vinden, datter niet en schijnt te wesen; so staet stille: want eer ghy voortgaet, wouden wy u geerne over het opschrift van dit boecxken, ende ons wit dat wy daer in voor hebben, een weynich berichts doen 't Is billick dat een yeder zy tolck ende vertaelder sijnder woorden. De Griecken als mede de Latynen, de Griecken hier in volghende, hebben dese maniere van schryven *Emblemata* genaemt: den oorspronck van welck woort ick niet voor en hebbe hier na te spooren. Maer so my yemant vraeght wat *Emblemata* inder daet zijn? dien sal ick antwoorden, dattet zijn stomme beelden, ende nochtans sprekende: geringe saecken, ende niet te min van gewichte: belachelijcke dingen, ende nochtans niet sonder wijsheyt: In dewelcke men de goede zeden als met vinghers wysen, ende met handen tasten kan, in dewelcke (segg' ick) men gemeenlijck altijt meer leest, alsser staet: ende noch meer denckt, alsmen siet: geen onbequaem middel (naer ons gevoelen) om alle leersame verstanden, met een sekere vermakelijckheyt, in te leyden, ende als uyt te locken tot veelderley goede bedenckinghen, yder na sijn gelegentheyt; hebbende in sich een verholen kracht van behendighe bestraffinge der innerlijcker ghebreken van yeder mensche, dwinghende dickwils (al-hoe-wel sonder schamperheyt, ende alleenlijck in't gemeen daer henen geset) by gelegentheyt van de voorgestelde beelden ende de korte uytlegginge daer by gevoecht, den genen, die sich by gevolge van dien op sijn zeer voelt geraeckt te zijn, al stil swygende, en in sijn eenicheydt, schaemroot te werden; siende sijn innerlijcke feylen, uytterlijcken voorgestelt, ende hem selven, of ten deele ofte in't geheel levendich afgemaelt. Om welcke redenen wille wy niet ongevoegelijck en hebben geacht, naer te volgen het gevoelen der gener, die *Emblemata*, in onse tale *Sinnebeelden* meynen genoemt te moeten werden: ofte, om datmen door het uytterlijcke beelt eenen innerlijcken sin te kennen is gevende, ende dat mitsdien, niet so seer het beeldt, als den sin, uyt het beelt ontstaende, bedenckelijck is; ofte, om dat dese maniere van schryven, boven andere, sonderlinge de sinnen der menschen is afbeeldende, ende voor oogen stellende; werdende daerom, als by uytnementheydt, *Sinne-beelden*, ofte der sinnen afbeeldinge genaemt.

Dan

Dan yemant sal misschien sick verwonderen, ja onbetamelijck oordeelen (ende dat niet sonder redenen) dat wy de mallicheden der jonckheydt gevoegt hebben, niet alleenlijck met de leere der zeden, maer oock selfs met hooger ende stichtelijcker bedenckingen. En sonderlinge dat wy de sotheden der jeugt de eerste plaetse in dit werck hebben vergunt. Dese tegenworpinge sal oorsaecke geven het wit ende ooghmerck, dat wy ons in dese oeffeninge hebben voorgestelt, den gunstigen leser cortelijck te ontdecken. Derhalven willen wy wel rondelijck bekennen dat 'teerste deel van dit boecxken meest is geweest het uytworpsel van onse blinde jonckheyt, dewelcke, door de gewoonelijcke genegentheden van die jaren, mitsgaders door eenige lust tot de dicht-konste gedreven zijnde, hadde nu ende dan soo eenige minnelijcke *Sinne-beelden*, dat is, geckelijcke invallen, daer henen gestelt; welcke ten dien tyde by ons (als in andere saecken als doen besich zijnde) aen d'een zijde geleydt, ende nu wederom, in't doorsien van eenighe oude papieren, ons in de handt ghevallen wesende, hebben, door oversien van de selve, als in een spieghel ontdeckt, hoedanich den vorigen stant onser onbesuyselder jonckheyt is geweest, ende, by gelegentheydt van die bedenckinge, gemerckt de groote vriendelijckheydt des goeden Gods t'onswaerts, onse herten in dier voegen geopent hebbende, dat wy de ydelheydt der dommer jeught nu niet alleenlick als met handen tasten, maer oock metten gemoede verfoeyen konnen.

Desen onvermindert (midts wy nu vande becommeringe onses vorighen staets, door Gods sonderlinge goedertierenheyt ontlast waren) hebben ten selven tyde in ons gevoelt, ick en weet niet wat vernieuwinge vande vermaeckelijckheydt die wy wel eertijdts tot de dicht conste in ons hadden gespeurt; waer door wy allencxkens verloct, ende als soetelijck verleydt wesende, zijn verweckt geworden, om naer gelijckmaticheyt onser jegenwoordige gelegentheydts, de ydele *Minne-beelden* onser jonckheyt tot *Sinne-beelden* van stichtelicker bedenckingen, t'onser oeffeninge te gebruycken. om alsoo door dese maniere van schryven, als een beworp ende afbeeldinghe vanden wonderbaren ende veranderlijcken loop des menschelicken levens in dit werck te vertoonen, ende alsoo mijn selven ende andere aen te wysen hoemen uyt een domme jeucht, tot een gesette manheyt, ende van daer tot een stichtelicke ouderdom, behoort te klimmen; om alsoo, by middel van een pryselicke veranderinge, sijn vorige genegentheden t'elcken in beter als te versetten; mitsgaders (gelijcmen te voren dapper ende vierich is geweest tot de hittige begeerlickheden ende harts-tochten der wulpscher jonckheydt) de scherpheydt ende hevicheydt der selver te verkeeren t'elcken tot een beter eynde, niet rustende

tot datmen ghevoelt, by verghelijckinghe van sijn voorgaender maniere van leven,datmen op gelijcke hoochte van stichtelijcke gesethevt is geklommen, gelijckmen te voren inde ydelheyt der jonckheyt is geweest: wettende alsoo onse sweerden (om soo te spreken) int landt der Philistinen (*1.Samuel 13.20.*) halende stercke selfs by onse vyanden, ende opweckende de kracht der volgende deuchden,door vergelijckinge vande hevicheyt onser voorgaende ghebreken: en door dien middel eyntelijck,gelijck wy eertijts als dienstknechten der lichtveerdicheyt genegen zijn geweest tot ydelheyt,onse leden te begeven tot dienstknechten der sedicheyt,tot oprechticheyt,ende alsoo niet meer *naer menschelijcke begeerlijckheden, maer naer Gods wille den tijt die noch over is te leven* (*1.Pet 4.2*) Dan alsoo de jeugt onser eeuwen wel meest (God betert) so verre is vervallen,dat alleen een stichtelijck opschrift van eenich boeck ghenoechsaem is om 'tselve hun uyt de hant te slaē,ende als een tegenheyt ende afkeer daer van te doen hebben, sonder dat de selve schijnt de moeyte te willen nemen om het vorder inhouden van't selve t'ondersoecken,als in hun teere ooren niet anders konnende verdragen als soo eenich soet-galmende geluyt van (ick en weet wat) lief koosende klinck-dichten: Soo hebben wy,de meepsheyt van dese te gemoete gaende,het opschrift ende stant van dit boecxken na der selver gelegentheyt soo wat gevoecht,ende ten dien eynde op't eerste blat van 'tselve gedaen stellen een afbeeldinge van een naect kint,de werelt dragende,met een pijl en boog inde hant,ende voorts in alles so afgericht,dat uyt des selfs gestaltenisse eertijts de blinde oudtheyt, ende ten huydigen daghe de malle jonckheydt het selve voor der minnen Godt soude begroeten; daer by voegende de rechte hovelingen tot sodanigen hof dienende,te weten alderley slach van jonge lieden,al by paren daer ontrent swevende, als manschap ende trouwe haren overheer aenbiedende: latende mede de selve gedaente in eenige van de eerste sinne-beelden haer vertoonen, om alsoo den inganck ende stant deses boecx so voor te stellen,als of achter den selven niet anders als een prieel der minnen en ware schuylende.Even-wel nochtans,om tot ons voornemen te geraecken,so haest onse lesers d'eerste plaetse van dit boecxken zijn voor-by geleden, hebben wy, al 'tghene dat te voren meest al niet anders en scheen te zijn als soo wat schielijcke invallen van belachelijcke minne-beelden,by nieuwe beduydinge (behoudende even-wel,om redenen voren verhaelt, de selve beelden; verandert tot tweederley sinne beelden; treckende yedere der selver in het tweede deel tot een borgerlijcke berichtinge, ende stracx daer na in het derde deel tot een stichtelijcke bedenckinge,om also (het eene een aenleydinge zijnde tot het andere; aenden desen, terwylē hy meent

dat

dat alles is van een ende de selve stoffe, aenden genen, terwijlen hy begeerich is te sien hoe dit ofte dat op eenen nieuwen ende beteren sin wert geduydet) de gemoederen van sodanige meepsche lesers, die geen vaste spijse en konnen verdraghen, met een gheoorloft, ja vriendelijck, bedroch eyntelijck wech te leyden, ende te vervoeren daer de selve ten eersten ingange, noyt en hadden gemeynt te komen. Niet anders dan gelijckmen de kinders, tot haer eyghen voordeel, somtijts bedriecht, wanneermen de selve het bitter, doch gesondt, worm-kruyt met suycker, ofte andere soetheydt bedeckt, onghevoelijck ende ongemerckt in't lijf krijgt. VVant nadien 'tmeerendeel van dese teere lesers immers soo alwaerdig is, als de walgende siecken, dewelcke men de genees-drancken niet anders als onder 'tdecksel van yet wes dat sy geerne etē of drincken en kan ingeven; soo diende (naer ons gevoelen) dese etter-buyl niet dan met een vliem (om so te spreken) gesneden te zijn, op dat de selve niet eer den steeck van de genees-meester, als het bedorven bloedt daer uyt vloeyende, midtsgaders haer eygen vuylicheyt mochten gewaer werden.

Ey lieve, 'tgaeter huydens daegs soo, de werelt wil bedrogen zijn: Godt gave dat de saecken altijt soo mochten uytvallen dat de genen die bedrogen wert, meer voordeels uyt het bedroch als de bedrieger selfs, quame te trecken; gelijck wy hier verhopen ende vastelijck (door Gods genade) vertrouwen te sullen gheschieden.

Middeler tijt so geven wy dese onse meyninge, eñ hoedanig de stoffe van dit werck zy, in het opschrift van het eerste deel, eñ den aert van elck stuc, in het opschrift vā yder int bysonder, den verstandigen leser genoeghsaem te kennē, niet alleenlijc door 'tveranderen vande sinne-beelden ende vande gestaltenisse des ghenes die in yder opschrift de werelt draegt, (die int eerste deel is de kinderlijcke minne-God, *in't tweede* de rechtmaticheyt, *ende in het derde de* Godsdiensticheyt) *maer sonderlinghe door twee sinne-beelden in de onderste hoecken van yder opschrift gedaē stellē alles op dat wy met het selve, daer mede wy de jeugt meynē te treckē tot het lesen van dit boecxken, alle andere van rijper bedenckinghe niet en souden schijnen voorby te willen wijsen, eñ daer van te vervreemdē. Wy hebben dan tot dien eynde int beginsel van het eerste deel doē afbeeldē een toegebondē apotekers pot, dewelcke, alhoewel van buytē niet anders en schijnt te vertoonē als so wat beuselingē van bloemkens, sottekens eñ diergelijcke visevasen, tot vermaec alleen vanden voor-by-gaenden man (soo 'tschijnt) daer henen gestelt: evenwel nochtans geopent eñ naerder ingesien wesende, wert bevondē van binnē vervult te zijn met goede eñ heylsame genees kruydē: aen de overzyde hebbē wy doen afbeelden een vijsel, eñ so wat pepers, die daer in wert gestooten, welcken peper alhoewel van buyten geheel swart, mismaect, eñ vol rimpels wesende, niet seer onghelijck en is onse wicken, eñ mitsdien het slechste van alle graē-vruchtē, evenwel nochtans gestootē zijnde, vervult de omstanders*

met

met een aenghename reucke. Willende met sulcx, als voorseydt is te kennen gheven, dat al-hoe-wel 'tjegenwoordich boecxke ten eersten aenvange sodanich sich laet aensien, als ofte 'tselfde niet anders en ware behelsende als enckele drift, ydelen schuym, eñ, ick en weet niet wat, gront-sop door de hitte der derteler jonckheyt uytghewasemt, dat evenwel 'tselve (d'uytwendige schorsse wat afgedaē eñ alles in naerder acht by den billicken leser ghenomen wesende) zijnen schijn gantsch ongelijck, ende met eene van goede bed nckinghe niet gheheel ontbloot, bevonden en sal worden. Waer toe oock dient het Latijnsche opschrift op 'teerste blat deses boecx gestelt, te weten, SILENVS ALCIBIADIS, *ghelijck de gene die dese maniere van spreken verstaen, redene daer van connen gheven. In de twee onderste hoecken van het opschrift des tweeden deels, sal de leser vinden eerst eens ambacht-mans water-pas; ende ten tweeden, een sonne, ghelijckelijck ende de rijpende wijn-druyven soeticheyt, ende den bedorven wijn (beyde door de sonderlinghe werckinge haerder stralen) suericheydt aenbrengende: Door het water-pas ende des selfs beweginghe, haer voegende naer den grondt daer het selve opghestelt is, den gemeenen loop des burgerlijcken levens, onder een goede ende rechtmatighe overheydt, sich wel ende burgerlijck hebbende: met eerlijcke luyden ommegaende, eerlijck wandelende, ende in teghendeel van beyde recht anders sich aenstellende: ende door de tweederley crachten der stralen der sonnen, de eygen aert der rechtmaticheyt (beloonende de goede, ende straffende de quade) willende af-beelden, wesende de eygen stoffe in dat deel te verhandelen. Int beginsel van het derde ende laetste deel hebben wy, tot inleidinge ende openinghe van 'tselve, doen stellen eerst den Elephant aen de opgaende sonne met ghebogen knien eere bew-sende, ende in dat groote licht des selfs grooterē schepper, als met verslaghentheyt ende ootmoet, aenbiddende, (het welck dat beest uytter aert na 't seggen van geloof weerdighe schrijvers, gewoon is te doen) hebbende ghemeynt daer mede aen te wijsen de vernederinghe die den mensche, hoe groot hy oock zy, schuldich is aen de uytnemende voortreffelijckheyt van de onbegrijpelijcke Godheyt. Ten tweeden hebben wy ter selver plaetse aen de over-zijden doen af-malen des kuypers vier-yser, belettende dat het vier daer in vervatet niet daer henen lancx der aerden soude legghen muffen, maer met een clare ende helle vlamme opwaerts soude stijghen, tot dienste van zijnen werck-meester; daer mede voor hebbende aen te wijsen onsen Christelijcken plicht in dit leven, ende met eene te verthoonen dat de Godsdiensticheyt de eenige middel zy om het Goddelijck vier onser Zielen uyt den leegen stof deser aertscher dinghen ten hemelwaerts op te drijven, ten dienste van dien grooten werck-meester die dit alderwonderlijckste vat (waer van hemel, aerde, ende zee als duyghen zijn) soo meesterlijcken tsamen heeft ghevoecht, ende in een verknocht (hem zy lof van eeuwicheyt tot eeuwicheyt) begrijpende, inde voorseyde drie onderscheyde stucken een afbeeldinge (als ghesseydt is) van den*

Des menschen leven meynen wy bequamelijck af-ghedeylt te connen werden in drie deelen; inde Ionckheyt, *die wy toe vougen het eerste Bouck: Inde* Manheyt, *die wy*

aenwijssen

aenwijsen in het tweede stuck; In den Ouderdom,*dien wy toepassen het derde deel. Den mensche selfs aenmercken wy driesins; Eerstelijck, voor soo veel de selven is een redelijck dier, in sich hebbende een aengheboren gheneghentheyt, tot verbreydinge ende uytsettinge synes aerts, ghestadelijck hellende tot de ghewenschte vereeninghe mette ghene sonder de welcke de heymenisse der voorteelinghe niet en wert uytgevoert: welcke gheneghentheyt de oude onder den heydenen (gewoon zijnde de menschelijcke hartstochten te vergoden) Cupido hebben gebeeten, ende tot een God verheven: wiens beelt wy om redenen hier voren verhaelt) als de werelt dragende, hier voren hebben doen stellen; eñ met desen mensche zijn wy besigh in't eerste stuck. Ten tweeden, sien wy den mensche aen voor soo veel hy een ghesellich dier is, ende in't burgherlijck leven onderlinghe met andere menschen in heusheydt ende vriendelijckheyt omme gaet, na'trecht aller volcken. Ende desen mensche roeren wy aen int tweede boeck. Ten derden, beschouwen wy den mensche voor so veel hy door een sonderlinge genade Gods afgesondert van den gemeenen hoop ende loop des werelts, in Iesu Christo door de werckinghe des heyligen Geests, by middel des geloofs voor een kint Gods is aenghenomen: van den welcken wy spreken int derde deel. Ende also een yder van ons dese drievoudighe genegentheden in sich bespeurt, so pogen wy dit jeghenwoordich boecxken daer toe te doen strecken dat wy in den natuerlijcken mensche* matelijck, *in den burgherlijcken mensche* rechtveerdelijck, *in den Christelijcken mensche* Godsalichlijck *metten Apostel mochten leven Welcke drie veranderende genegentheden wy den leser willen by dit boeck voorstellen, hebben daerom 'tselve mede den naem van* PROTEVS *ghegheven, den waerom weten alle de ghene die so wat inde ghedichte der oude ghelesen hebben.*

Ondertusschen en can ick niet voor goet aenneme͂, dat sommige dese oeffeninge, als nieuwe vonde͂, ende als geen exempel hebbende in de heylige schrift, poogen te verwerpe͂: want de sulcke antwoorde ick cortelijck, dat dese maniere van schryven, beyde out ende schriftmatich is. VVil yemant tot bevestinge van sulcx, in Godes woort, sien een uytnemende ende in alle sijn leden gantsch volmaeckt sinne-beelt, aerdichlijck, na alle de reghels van de cunste afgericht, ende dat niet ergens bezydens weeghs in eenige geringe sake daer heen gestelt, maer regel-recht van God selfs, in der alderweerdichste stoffe des nieuwe͂ testaments, afgedaelt, ende als van den hemel neder ghelaten? die slae zijn oogen met aendacht op het linnen laken in sich behelsende alle viervoetige wilde, kruypende dieren, ende gevogelte des hemels, Petro by een sonderlinge openbaringe uyt den hemel vertoont, met 'tbyvoegsel van de stemme, *Slachtet ende etet*, af-beeldende de groote heymenisse van de roepinghe der Heydenen: ende neme met eene de moeyte hier in te ondersoecken de vijf eyghenschappen, die *Paulus Iovius* ende andere in een volmaeckt sinne-beelt zijn vereyschende, hy sal alle de

selve soo volkomelijck daer in ontdecken als in eenich sinne-beeldt dat by yemant vande alder-ervarenste in dese oeffeninge, oyt is voorgestelt geweest: Ende in gevalle yemandt meer plaetsen inde H: Schrift begeerich is te sien, sinne-beelden behelsende ofte de sinne-beelden seer na by comende, die mercke aen *1.Pet.2,22. Ies.1.3. Ierem 8.7.* ende verscheyden andere, al van *honden, seughen, ezels, ossen, oyevaers, kranen, swaluwen, torteldnyven*, ende diergelijcke onredelijcke dieren leerstucken werden ontleent, ende den menschen toeghepast, wesende 'tselve een rechte eygenschap van sinne-beelden, gelijck yder een, die maniere van oefeninge eenichsins verstaende, kennelijck is. Ende indien men de saecke wat naerder wil insien, wat zijn doch alle de schaduwen des Iootschen Godts-dienst anders geweest als enckele sinne-beelden, dewyle de selve zijn gheweest voorbeelden Christi, ofte des selfs rijcx? de gesichten der Propheten, sonderlinge van Ezechiel ende Daniel, het hooge-liedt Salomonis, de openbaringhe Iohannis, en watter inden woorde Godes meer is van sodanige stoffe, heeftet niet in allen deelen veel eyghenschappen den sinne-beelden seer nae by comende? Eyntlijck, gunstige leser, bidden wy u, niet te willen misduyden, dat wy de selve beelden ende ghelijckenisse beyde ende tot menschelijcke invallen, ende tot Goddelijcke bedenckingen 'tgeheele werck door onverscheydelijck hebben gebruyct, en dat oock somwylen met strydige veranderinge, 'twelck misschien yemant mochte oordeelen heet ende cout uyt eenen mont gheblasen te zijn: want boven 'tgene wy hier voren, als int voor by gaen, hier toe geseyt hebben, is aen te mercken, dat wy dese spelende vryheydt in't schrijven, niet bestaen en hebben, sonder klare ende uytgedructe voorschriften derhalven inde heylige schrift ons naergelaten, inde welcke niet selden een ende de selve sake, nu ten goeden, ende dan ten quaden, in gelijckenisse wert getogen, ende dat met niet minder verscheydenheyt, ja strijt, van verdraeyinge als wy ergens in dit werck hebben gebruyct. VVat isser doch regel-rechter tegens den anderen gekant als Christus ende de duyvel? de behoeder, en den verderver? ende nochtans werden beyde de selve, onder de ghelijckenisse van een leeu, inden woorde Godts duydelijck voorgestelt, *(Open.5.5. 1 Petr.5.09.)* wat isser vyandelijcker teghens den anderen strijdende, als de sonde en de genees-dranck teghens de selve namentlijck de leere des *Euangeliums?* ende nochtans worden beyde de selve onder de gedaente des suer-deesems ons voorgedragen, *(Math.13 33. 1.Cor.5.7.)* Sien wy niet onder de gelijckenisse eens diefs beyde, ende den ontrouwen, ende verkeerdelijck insluypenden harder, ende den rechtveerdigen rechter Christus selfs, inde schrift afgebeelt? *(Open.16.14. Mat.24.44.)* Sien wy niet onder de gedaente van de slange inde bybelsche schriften, den duyvel, en des selfs doode-

lijck

lijck vergif, ende met eene den genen die de slange den kop vertreden heeft, voorgestelt? *(Genes. 3. 1. Open. 20. 2.)* Yemant segge my nu ofmen oock breeder soude connen gaen weyen, ofte mettē verstande vryelijcker door gelijckenissen connen uytspringen, als inde voren-verhaelde, en andere plaetsen, die inde H. Schrift te vinden zijn, is gedaen. Al het welcke nochtans, overmits de verscheyden eygenschappen alle schepselen ingeboren, niet alleenlijck sonder aenstoot van yemant, maer selfs met vermakelijckheydt des geestes, by alle billicke verstanden can ende behoort te werden aengenomen. Middeler tijt ist te verwonderen, door wat verdorventheyt onses aerts, ofte listicheyt des duyvels, het bykomt, dat de mensche altijdt veel meer oore ende harte leent, ende open heeft tot, ick en weet niet wat, geck-maren ende kackerlacken, als tot eenige stichtelijcke betrachtinge. Men ondervint, God betert, by dagelijcksche ervarentheyt dat onse gemoederē in't verhandelen vande alderweerdigste saken geheel slap ende slaperig, ja dom ende onverstandig zijn. Ende, in tegendeel van diē, op het gewag vā aertsche, geringe, ende geensins aensienlijcke dingē, dapper ende wacker inde weere zijn: dese, gelijc alle andere onse gebreckelijckheden, de Heerē, onse Saligmaker Christus, grondelijc wel kennende, t'elcken by-naest als hy yet sonderlincx t'onser salicheyt dienende wil voorstellē, en vangt sijn redē niet aen met eenige hooge ofte hemelsche maniere van sprekē; maer gebruyct veeltijts als tot een inleydinge sijner leeringe, eenige gelijckenissen van gemeene ende slechte dingē ontleent: ende sijn toehoorderē by dien middel tot aendacht verweckt hebbende, klimt daer na van het cleyne mostaert zaet, tot den grooten Hemel, ende van een belacheliick kinder-spel, niet alleenlijck tot mannelijcke, maer Goddelijcke beschouwinge, *(Matth. 11, 16. Luc 7. 32.)* Nu wel aen dan (om niemandt met al te langhen voor-reden te verveelen) ghy dese ofte die wulpsche jongelinck, die de ydele wasemen uwer jeugt met den stadigen deckmantel van liefde weet te bekleeden, ende, met al te vermetelickē maniere van spreken, uwe eygen lusten, u, ende andere tot Goden opgerecht hebt, soo wanneer ghy in't eerste deel van dit boecxkē misschien vinden sult uwe maniere van spreken hier ende daer soo wat ingevolght te zijn. Ey lieve, en misduydet onse meyninghe niet. sulcx dient alleenlijck tot weder-inroepinghe van uwe verdwaelde sinnē: dewyle wy niet voor en hebben als eensdeels ons selven te oeffenē inde veranderinge, daer wy u hier voren af seyden, andersdeels om andere, die 't begheeren mochten onser ghedachten wat mede te deylen, misschien of daer door aen yemandt, door d'inbeeldinge der jonckheydt noch wanlustich zijnde, de smake mochte werden verweckt tot het nutten van beter ende gesonder spyse, die den selven, te vooren door verkeerde lusten vervoert zijnde, niet en woude ghenaken; 'twelck wy verhopen sullen geschieden, soo ghy aen den

buyte-kant van desen onsen toegesloten apotekers pot niet en blijft hanghen, maer den selven openende, de geneeskruyden daer in verborgen uwe bedeckte gebreken gaet toe-eygenen. Of wy tot beyde de voorseyde eynden geraken sullen en weten wy niet; dit weten wy, dat door Gods genade by gelegentheydt van dese oeffeninge in ons ontstaen is een vast voornemen, om met alle mogelijcke neersticheyt, dagelijcx so lancx so meer, te trachten tot veranderinge ende vernieuwinge onses gemoets ende levens in Iesu Christo, den goeden God die sulcx weet ende werckt, die onse ende eens yders harte ende nieren doorsiet ende kent, vordere in ons het goede werck by hem daer in begonnen: den selven goedertieren God ende Vader geven wy ons ende al het onse over, aennemende also een stil ende gerust ghemoet, ende den selven voor besluyt, van harten biddende te willen geven dat dese onse oeffeninge voort en voort mach uytvallen tot sijns heyligen naems eere, beteringe des schrijvers, ende stichtinghe des lesers. Leest dan wie ghy zijt *aendachtelijck*, verstaet *ghesondelijck*, oordeelt *heusselijck*, en vaert wel.

I. CATS.

Misce stultitiam consilijs brevem.

AD

AD LECTOREM,
De fine hujus opuſculi.
PRÆFATIO.

SI in luſu non meré ludicra, & à puero, quę exhibemus, non nimis puerilia exſpectas; at quippiam hîc reperire, quod vix aliquis ibidem quæſiverit, tibi eſt animus, mi lector, ſiſte te pauliſper in hoc veſtibulo: antequam enim ulterius progrediaris, habeo quod de titulo hujus libelli, deq; inſtituti noſtri ratione paucis te præmoneam. Interpretē unumquemque adhibendum eſſe ei quod dixit, ſcripſitve, æquum judicant, qui æqui. Græci primo, deinde latini, græcos imitati, genus hoc ſcriptionis Emblemata *indigitârunt; cujus ego verbi originem aliis indagandam ut relinquam, nominisq; anxiam diſquiſitionē ut omittam, atque ex re ea deſcribam, pronuntio* Emblemata, *ſcitè exhibita, mutas imagines eſſe, quæ tamen loquantur: levia videri, quæ tamē pondus habeant: ridicula apparere, cum non ſint inſipida: deniq; plus aliquid plerūq; in his legi, quam ſit ſcriptū; plus cogitari, quam ſit lectū. At mirabitur fortaſſis nonnemo imò, ut præter decorū, ſtomachabitur nos lubricæ iſtius ætatis, neſcio quas, ineptias nō tantū ſolidæ morali ſapientiæ, verū etiam ſacris meditationibus conjunxiſſe, reſque adeo diverſas, &, ut primâ fronte videtur, cōtrarias in unum quaſi faſciculū colligaſſe. Cui objectioni ut ſatisfaciam, paucula de conſilio huc in re meo, & de ſcopo opuſculi huius venia, bone lector, tecum diſſerendi mihi ſit. Primo quidem primam emblematū iſtorum partē è turbido juventutis noſtræ æſtu emanaße ingenue fateor: Illa enim cùm, agnato iſti ætati affectu, ad poëticas ſirenes & illecebras illarum ſubinde abriperetur, emblemata aliquot amatoria, id eſt, ineptias iuveniles, ſubinde chartis illeverat: quæ, cū aliis ejus generis exercitationibus, ſupervenīētes aliæ occupationes tum temporis è manibus ut deponerem, adegerunt: eadē illa cum mihi nuper, veteres quaſdam chartas evolventi, in manus incidiſſent (ac id quidem cum iam ſingulari Dei*

opt. max. beneficio a prioris vitæ molestiis paulùm respirare cœpissem) videbar, ea relegendo, me ipsum qualis fueram, id est, adolescentulum juvenilibus affectibus sursum, deorsum miserè agitatum satis graphice ibi depictum videre. Sensi nihilominus intereà igniculos, nescio quos, amœniorũ istorum studiorum in me, velut resuscitari, atq; ut poëta, . . . Agnovi veteris vestigia flãmæ. *Quo pristini affectus dulci lænocinio mihi ipsi paulatim ereptus cum forem, cępi in animũ inducere ut, exercendi hunc ipsum atque instruendi gratiâ, juvenilia illa & amatoria emblemata poetico lusu pro re natâ variarem, & in robustioris ætatis meditationes magis viriles tam morales, quam sacras, transfunderem: Videbar enim isto modo ludendo nõ vanam humanæ vitæ imaginẽ me & mihi ipsi, & aliis, exhibiturũ esse; si præsertim hominem, triplici libello, triplici modo oculis exponerem; ut naturalẽ, ut civilem, ut christianũ. Operi itaq; accingimur, & juventutem nostram, mi lector, id est hominis istius naturalis genuinam effigiem in propagationem sui propendentem* (*quod naturæ proprium esse quis ignorat?*) *atq; ita coloribus suis depictã, primo libello damus. Cur enim talem me fuisse diffitear? ille vitia sua fateri metuat, qui etiã nunc in illis versatur:* somniũ, *ait ille,* narrare vigilãtis est. *Hominis civilis, id est socialis, in mutuo hominũ consortio viventis, secundo exhibemus. Hominis christiani, id est, verâ fide imbuti, lineas aliquot tertio demùm libello ducimus. Et hæc quidẽ retentis utrobiq; iisdem iconibus; cũ ob alia, tũ ob hoc, ut homini (tametsi corporis externã formam retineat) interiores animi facultates mutandas esse, mihi aliisq; persuadeam; doceamq; quo pacto è turbida & fluctuanti illa juventa, ad sedatũ virilis ætatis robur, & inde in gravem & exemplo reliquis ætatibus futuram senectutẽ, laudabili volubilitate, nobis sit transeundũ, & identidem ad meliora ac altiora sit enitendũ; eousq; dum solida ac genuina gravitas eundũ locũ in animis nostris obtinuerit, quem ibidem inanis levitas vanitasq; juveniliũ animorũ (comparatione prioris & præsentis vitæ inter sese instituta) antea obtinuisse cõscia mens unicuique dictabit; atque ita tandem vitæ uniuscujusque nostrũ ratio, non amplius corruptis humanis affectibus, sed divinæ volũtati in toto mancipetur.*

Cum

Cum verò juventutis nostræ pars non minima eò prolapsa sit, ut vel honestior aliquis & ad gravitatem compositus libri titulus eundem legenti fere soleat e manibus excutere, atque adeò ab ulteriori lectione, tanquam præjudicio gravatum lectorem, deterrere; nec enim, ut videtur, teneræ plurimorum aures aliud præterquam molliusculos lascivientium poëtarum versiculos ferre possunt) e re visum nobis titulum & externam libelli faciem captui istorum dare: eamque ob rem curavimus frontem ipsam & imagines aliquot effigie poëtici Cupidinis aliisque amatoriis ineptiis obduci, ut ne quis delicatulus, in hæc forte incidens, aliud hic præterquam melimela, merasque Veneris & Adonidis delicias latere suscipietur, atque istâ ratione ad ulteriorem operis lectionem, tanquam ad escam palato suo congruentem, nepos quivis invitari possit. Fraudem itaque facio, mi lector, sed, ut spero, omnibus innoxiam: nam & blandis nutricibus alumnos suos tali ferè modo, & cum bono ipsorum, fallere satis solenne est, cum nimirum deliciis puerilibus dissimulatos amari medicaminis succos ipsis propinant, &, ut ille,

. . . . . . Prius oras pocula circum
Contingunt dulci mellis flavoque liquore.

Sicut & chyrurgum novaculam spongiâ tectam mamillæ regiæ virginis (dum ulcus lenire & purgare se simulat) fæliciter impegisse memoriæ proditum est. Quod genus fraudis non licitum modò, sed & amicum esse quis non fateatur? Iterùm dum in hoc essem totus ut adolescentulos amicâ fronte, id est, amœno & juvenilibus oculis blandienti titulo allicerem; verebar ne graviores severiorisque supercilii viros, tam ridiculo & futili in ipso limine proposito spectaculo, ab opere hoc arcerem, atque ita, contrarium dum vitarem, in contrarium impingerem: operæ pretium visum fuit ei malo tacito, & non omnibus æquè exposito, remedio occurrere. Librum hunc eam ob rem obscurâ, & non ubique obviâ, inscriptione Silenum Alcibiadis *indigitavi: quid autem ea totumque deinceps velit opusculum, duorum emblematum ad titulum appositione, lectori non nimis rudi satis indicavi. Quæ hic sigillatim explicare, quid opus? hoc volo, libellum hunc, tametsi eundem de summa (quod ajunt) cute ridiculum quis, & præter juveniles nugas in se nihil habentem, facilè damnet: multò tamen alium esse propius intuenti, quam summo habitu in oculos intuenti, quam summo habitu in oculos incurrat; licet enim prior libellus, quem liberior nostra juventus effudit, amatoria tantum tractet, amatoriè tamen, id est, stolidè & insulsè multa ibi non tractari, sed inspersam ferè ubique moralis doctrinæ salem æquus lector*

animad-

animadvertet: præsertim vero si doctorum istos flores, quos ornandi & nos explicandi gratiâ adjecimus, subinde consulere non gravetur. Invenies alibi jocos, & fateor, sed ut impossibile absque coloribus pingere, ita juventutis mores describere, aut hominem naturalem dare, sine istis: nec, aliter agendo, ageremus, id quod agimus. Evocabunt isti torpentes animos è marcore, ut speramus, viamque sternent ad meliora, eoque ducent mentem juvenilem, idque sensim, quò per sese timuisset ascendere. Res ipsa loquitur, homines, ut plurimum, cum res tractantur arduæ, graves, imo & sacræ, jacere animis ac dormitare; ad res verò ludicras, pueriles ineptias, tricas, apinas, vigilare, torporem excutere, aures animumque arrigere. Vidit hoc, qui nihil non videt, unigenitus Dei filius, Salvator Christus, non latuit sanctos, non fugit doctos: qui omnes, quoties ad populum dicendum, quotiesque auditores ad attentionem excitandi vel revocandi; artem arte tegentes, a rebus levibus & plebeis ferè suas isagogas mutuare in more habent. Nonne Christum a lusu puerili, a grano sinapis, & similibus ordiri quidem, at gravi demum & divino epilogo perorare in historiâ Euangelicâ sæpe videmus? Similia Paulum & alios viros sanctos factitasse, ethnicorum nempe poëtarum versiculos sanctissimis divini verbi mysteriis inseruisse, auditorum gratiâ, quis ignorat? Inter doctorum exempla lepidum illud Demosthenis, cui cum Athenis, causam capitalem defendenti, auditores parum attenti obstreperent, paulisper jam nunc, inquit, mihi aures præbete, rem novam & auditu jucundam in medium prolaturus sum. Ad quæ verba cum ilicò altum silentium summaque auditorum attentio exstitisset: Iuvenis quispiam inquit, asinum conduxerat, rerum quiddam Athenis Megaram deportaturus, in itinere verò cum vehementi ardore solis infestaretur, nec umbraculi copia uspiam esset, tandem bestiam radiis solaribus opponens sub asino, ut æstum effugeret, resedit: ibi agaso obtestari, factum controvertere, bestiam depellere, asinum ut iter, non ut umbram faceret locatum dicere. Alter ex adverso, jus asino utendi fruendi pro arbitrio toto locationis tempore sese habere: quid multa? de verbis ad verbera, & demùm in litem res deducta est. His dictis, omnibus summâ animorum attentione exitum rei exspectantibus, discessum, quantum quidem videbatur, parabat; renitentibus contra Atheniensibus, &, ut reliquam fabulæ partem adderet, flagitantibus; ibi ille, itanè inquit, narratio de asini umbrâ vobis cordi, seria audire operæ pretium non videtur? Iam desinam, si prius idem aut simile in aurem insusurravero iis qui, ubi oculo alalacri & exporrectâ fronte, primam hujus opusculi partem evolverint, in ulterioribus, tanquam apes amisso aculeo, torpere incipient. Tu, si me audias, Lector, & te ames, canonem hunc animo inclusum ut geras sit cura, Non esse separandam caudam à capite c. Majores de Baptis. Vale.

AEN

AENDE
Zeeuſche Ionck-vrouwen:
GHESCHREVEN
Gheduerende den voorleden ſtil-ſtant van VVapenen.

GHy zeeus en ſoet geſlacht; ghy Venus lantſgenooten,
(Want Venus is wel eer oock uyter zee geſprooten)
Ghy die met Venus hebt het eygen vaderlant,
Het eygen geeſtich oogh, en minnelick verſtant,
Ionc-vrouwen, aerdich volck, die met verholen crachten
Een onbekenden brant ontſteeckt in ons gedachten,
Die, met u ſoet gelaet, en lodderlick geſicht,
Een droeve ziel geneeſt, een treurich hart verlicht;
Aen u comt dit geſchenck, een beelt der ganſcher eerden,
Dat Venus ſone bout, en Venus hout in weerden;
Aen u comt dit geſchenck, de ganſche werelt-kloot,
Die al haer voetſel raept alleen vvt uwen ſchoot;
Aen u comt dit geſchenck; in u leyt doch verborgen
Een ander vaderlant, dat eenmael ſchier of morgen;
Sal toonen ſijnen glans hier in het aertſche dal
Als ons het duyſter graf gevangen houden ſal.
Dit kint, dit wonder kint, comt naer u toe geſtreken,
Want 'theeft u (ſoo het ſchijnt) wat ſonderlinx te ſpreken;
Het comt u ſeggen aen, in ronde zeeuſche tael,
Al vvatter omme gaet in Venus gulden ſael.

Het heeft, door slim bedrogh, my desen bouck ontdragen,
Want tis van overlangh vol alderhande lagen
  Tis jonck, maer efter fel; het spot met onse smart,
  Ach! die nu steelt mijn bouck ont stal wel eer mijn hart.
Laest, als de gulde son was inde zee gedoken;
Soo quam het dertel wicht my in een droom bestoken,
  My docht wel, aen sijn oogh en aen sijn stueren mont,
  Dat hem het grilligh hooft niet al te wel en stont.
Waer (sprack hy) sijt ghy nu waer sijt ghy trage Zeuvven?
Hier voormaels vvaert ghy klouck en onversaechde leeuvven,
  Doen ghy eens voor het lant ginght setten lijf en goet,
  En deed' het Zeeusche diep vermeeren door het bloet;
Doen vvas u Jonckheyt rap, doen haelden uvve gasten
De vlaggen vanden spriet, de vvimpels vande masten,
  Doen vvoondet ghy in zee, en, meer als sy ghestoort,
  Hebt menigh hondert man geslingert over boort.
Maer nevens u maetroos en menigh duysent helden,
Was hier noch ander volck dat vroomheyt conde melden,
  Dat nieuvve deuntjens songh, den vyant als te spijt;
  Tis vvaer, het gingh vvat rauvv, maer soo vvas doen de tijt.
Siet! alsser oorlogh vvas, doen vontmen hier Poëten,
En, nu hier Vrede vvoont, soo is de kunst vergeten;
  De vverelt is verkeert: daer Mars vervveckt een liet,
  Vermagh de soete min, vermagh daer Venus niet?
Hoe! is het geestigh volck uyt Zeelandt vvegh getogen?
Of sal de bloet-hont Mars yet boven ons vermoghen?
  Neen, ronde Zeeuvven, neen; al heeft de krijgh u lant
  In vryen staet gebracht het is door ons gemant.

Waer

Waer Venus nedervalt can Mars daer ſtaende blijven?
Kan Mars daer immermeer een vrome daet bedrijven?
 Voor my, ick ſegghe neen. Geen lant en can beſtaen,
 Indien men Venus rijck vvil onder laten gaen.
Siet! Mars leyt nu in ſlaep, maer coomt hy eens t'ontvvaken
Wat ſal het korſel hooft doch inde vverelt maecken
 So ic mijn boogh ontſpan? gevvis ten is maer vvint,
 So Mars door mijn beleyt geen nieuvve ſtof en vint.
De trommel plagh de Jeught tot oorlogh op te vvecken,
Laet nu een ſoet gedicht de teere ſinnen trecken
 Tot Venus ſoeten krijgh, daer noyt het vinnich loot,
 Daer noyt de felle ſpies een vryer heeft gedoot.
Het lant is uytgheput door al te lange crijgen,
Laet nu een ſoeter lucht op deſe cuſten ſijgen,
 Laet nu eens vvederom te rechte zijn ghebracht
 Dat Mars eens nederſloegh, door zijn vervvoede macht.
Gaet let eens met verſtant op onſe nae-gebueren,
En vvat een grooten volc is binnen hare mueren,
 Beſiet vvat Hollant doet, en hoe het queeken can;
 En hoe het neeringh trect, en menigh duyſent man:
Beſiet hoe dat het vvaſt door al ſijn gantſche leden,
En hoe hot over al vergroot ſijn rijcke ſteden,
 Beſiet eens boven al vvat gronden dat het leyt,
 Waer door het alle daegh vvort verder uytgebreyt.
De vonden altemael die hier toe mogen ſtrecken.
En vvil ic voor het volc niet al te verr' ontdecken;
 Een moet ic evenwel hier brengen aenden dagh
 Om dat het deſe kuſt te nutte comen magh,

In Hollant is een volck dat met een aerdich jocken,
Dat met een ſoet gedicht een yder vveet te locken,
    Tot ick en vveet niet vvat, tot onbekende min,
    Die ſluypt dan in het brein, en neemt de geeſten in.
Daer ſingt *Heyns*, onſe vrient, al vvat de ſoete Griecken
Gedreven door de cracht van mijn geſvvinde vviecken
    Oyt ſchreven voor de Jeucht; en dringt de Vryers aen
    Meer als oyt eenigh geeſt te Romen heeft gedaen,
Daer is een geeſtigh *Hooft*, dat met ſijn harders-klachten
Doet yder, die het hoort, nae ſoet geſelſchap trachten;
    Hier by comt *Bredero*, die joct in boerſche tael,
    En treĉt tot mijnen dienſt de Nymphen al te mael.
Noch zijnder over al veel ſoete toouer-pennen
Die tot de ſachte min de rauvve jeught gevvennen;
    Siet daer een goeden vont, vvaer door het vader-lant
    Geduerich vvort gebout, en op een nieu gemant.
Maer ſegt eens, Zeeuvven, ſegt, vvat is hier oyt geſchreven
Dat ymant tot de min een ſpore mochte geven?
    Jc vveet doch evenvvel dat hier geen kunſt ontbreeĉt,
    Maer tis verholen vier dat onder d'aſſen ſteeĉt.
Ic vveet dat Zeelant is een vvinckel van verſtanden,
Maer vvat daer ymant dicht dat houtmen in de banden;
    De nacht bedeĉt het vverc, en niemant mach het ſien;
    Maer hiet ic Venus kint ten ſal niet meer geſchien.
Ic vveet dat onder u zijn veelderhande ſaecken
Die ooc een ſtege maegt vvel gaende ſouden maecken,
    Ey laet dan u geſangh eens comen aenden dach:
    Maer vvaerom bid ic doch, daer ic gebieden mach?

Langt hier wat dienſtich is voor onſe jonge dieren;
Dit ſprack hy, en met een ſoo greep hy mijn papieren,
Hy bontſe mette pees van zijnen boogh te hoop,
En ſeyde; Vaert nu wel, en ſteldet op den loop.
Wat waſſer om te doen? eylaes ic moeſtet lijden,
Jc dacht in mijn gemoet ic wil den lecker mijden;
Ic vreeſde ſijn gevveer, dat, ſchoon al iſſet cleyn,
My dicmael heeft geraeckt tot aen het innigh breyn.
Daer ſtreec de jongen heen, met al mijn oude ſtucken,
En gingh het meerendeel in haeſten laten drucken;
Hy vougder platen by, en ooc ſijn eygen beelt,
Waer door hy menichmael de jonge ſinnen ſteelt.
Doch, naer ic vvas bedaert, en hy nu wegh gevlogen,
Doen riep ic over luyt, de lecker is bedrogen;
Want of hy ſchoon al greep vvt zijn geheele macht
Ten ſalder vry niet ſijn gelijc hy heeft gedacht,
Want mits hy beſigh was om diep genough te taſten,
Soo nam hy dingen met die hem toch niet en paſten,
Hy meynde gans het bouck vvas voetſel aende min,
Maer neen, vriendinnen, neen; daer ſchuylt vvat anders in.
Men vinter niet alleen de malle jeught beſchreven,
Daer is ooc nutte leer, tot al het vorder leven;
Want naer het apen-ſpel van Venus dertel vvicht,
Soo gaet het tvveede deel tot aen den zeden-plicht;
Het derde leit den gront om hooger op te rijſen,
En gaet de reine ſiel tot haren Schepper vvijſen,
Verfoeit de loſſe vvaen, en, door een ſtil geſucht,
Klimt vvt dit nietich ſtoff tot boven inde lucht.

Ghy ſiet dan hier een vverck, dat dryder hande dingen
Komt toonen aen het volck, en in de werelt bringen,
  Ghy ſiet een ſelſaem boeck dat eerſt den vryer ſpeelt
  Maer dat haeſt rijper wort, en beter vruchten teelt.
Daer is een ſeecker tijt voor alle jonge lieden
Om aen een lieve maeght haer gunſt te mogen bieden;
  Daer is een ſeecker tijt wanneermen koten magh,
  Maer 'tis oock eenmael tijt te laten dat bejagh.
Al ſtaet daer Venus ſoon hier op het boeck geſneden,
Van yder een geſtreelt, van yder aengebeden,
  Soo ghy het evenwel in alle deelen leeſt,
  Ghy ſulter ſtoffe ſien die Venus brant geneeſt;
Ghy ſulter ſtoffe ſien ten goede vande zeden,
Ghy ſulter ſtoffe ſien tot voetſel van gebeden?
  Het dertel kint bewoont alleen maer d'eerſte ſael,
  Ghy dan of leeſtet niet, of leeſtet al te mael.

DANIE-

DANIELIS HEINSII
IN
Emblemata Clariss. Consultissimique
VIRI
D. JACOBI CATZII JCti.

EPIGRAMMATION.

Vidit & ingentem mirata est Itala tellus
Alciatum, tanti mente superba viri:
Seu tonat, & leges facundo edisserit ore,
Seu Themidis dignum numine condit opus.
Hunc quoque ludentem, sed seria, vidit, & illi
De lusu palmam, sed sapiente, dedit.
Alciati curas & seria vicerat antè
Catzius; ad lusus nunc & amœna venit:
Hic quoque, sed triplici *palmam* sermone *meretur,*
Vt ter sit victor, qui semel ante fuit.

Ad

Ad Amplissimum Consultissimumque Virum D. Iacobum Catzium J. Ctum. Cognatum suum, & Popularem super Emblematibus ab ipso editis.

QVis novus in nostras oras transmissus Apollo
Ambrosium canit ore melos? quæ Belgica Suada
Detinet attonitas divino carmine mentes
Vel brutas tractura feras? non suavius olim
Orpheus in sylvis, nec in æquore lusit Arion.
Quid mihi, quid Grajos Pallas Tritonia Vates
Obijcis, aut Latios extollis Roma Poëtas?
Non cedit tibi Belga catus, nec littore Deli
Sit licet; Ægæo nec natus in æquore, nusquam
Catzius antiquo concedit præmia sæclo.
Discite nostrates quantum quoque nostra leporis
Lingua ferat, quos illa favos, quod fundere nectar
Possit, & ut facili flectat modulamina metro.
Blandum Naso canit, blando fluit ore Catulli
Musa salax, miscet varijs prudentia flaccus
Verba jocis, vitiumque vafer perstringit amici.
Bucolicis insignis oves, oviumque magistros
Theiocritus dum pascit agris lepidissima fundit
Carmina, & omnigenæ genium depingit amicæ.
Omnibus infidi passim cantatur amoris
Ingenium crudele, procax, furiale, bilingue,
Lege, modo, ratione carens, tacitoque meatu
Illiniens Paphio fallax sua toxica fuco.

Vos

Vos ego Pierides testor quod Græcia tota,
Et Latium, totusque Helicon confederit uno
Pectore, & hac nostrâ Paphiæ ludibria gentis
Incipiat jam voce loqui, dum stringit in arctum
Catzius obscuro tectos Emblemate sensus
Scaldi Pater, nostras qui præter laberis oras,
Illius, atque meæ prima incunabula vitæ,
Phœnici gratare tuo, tantoque superbus
Plaude viro, celebremque tui cane ruris alumnum,
Qui quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
Castius, & melius docto Nasone recenset.
Mattiaci miramur opus, miramur acumen,
Et linguæ nostratis opes, Veneresque Pelasgas,
Et latias, & quodcunque utrobique lepôrum est
Posse suo nostros resonare idiomate Belgas.
Illa Dionææ mollissima corcula sectæ
Carmina docta stupent, nequeunt se explere legendo
Insidias quas nectit amor pharetratus amori:
Hic etiam quod discat habet prudentia solers,
Et civis præcepta capit, sic molle Diones
Excipit officium rigidi censura Catonis:
Moxque alias iterum in formas mens vivida CatzI
Versa sacros aperit sensus; tabulisque sub iisdem
Casta Venus, divina fides, prudentia prostant.
Scilicet in triplices (hæc vitæ tempora nostræ)
Ætates partitur opus: Pars prima juventæ
Gaudia, & imbelles arguè taxat amores:
Altra sapit, monitisque virum civilibus implet

Virgineos desueta jocos: Pars tertia canos,
Grandævumque senem studijs cælestibus ornat.
Hæc canit, hæc docto ore sonat, neque lingua Poëtæ
Sufficit una, triplex sua format acumina sermo,
Et Belga, & Gallus loquitur, mediusque superbit
Romani decor eloquij. Bene præmia vati
Sunt data, & emeritâ circumdata tempora fronde.
Nos quoque virtutum, Catzi, levis umbra tuarum,
Ire tuas etiam in laudes, & dicere grates
Cogimur, & facili tibi vota rependere versu.
Donec amor geminos in mundo nectet amantes,
Donec amor morum, vitæque adolebit honestæ,
Donec amor pietatis erit venerabilis orbi,
Atque hominum variâ referentur imagine casus,
Vives & vivent istis tua carmina sæclis,

Adrianus Hofferus.

Ad Cla-

Ad Clarissimum Virum

D. IACOBVM CATSIVM

Poetam insignem.

I *ngenij dotes raras mirabitur illi* C
A *rdua mens tanti, queis nobis docta camæn* A
C *urabit studio vigilanti emblemata rara u* T
O *mnes sic superet, Musarum gratia vel queî* S
B *landa favet: merito tollunt ad sidera doct* I
V *ndiq; : perge tuo tot vates vincere vers* V
S *olus eos inter Phœbus velut ipse sedebi* S

Anagramma

VISV CATOS CIBAS.

Epigramm.

SVnt multa multorum virum
Doctorum in orbe Emblemata
Insignia, & clarissima:
Sed unus hic in omnibus
Præclarus eminet viris
Vt Phæbus inter cæteras
Musas & ingeni-cata
Emblemeta indicant tui.
Quibus CIBAS VISV CATOS
O dulcis ille gustus omnibus
Videntibus, legentibus
VISV CIBAS CATOS, quibus
Tam grata præbes fercula
Macte ergo VISV qui CIBAS
CATOS CIBAS VISV, & datur
IACOBVS en his CATSIVS.

Ioannes Arcerius.

Ad Amplissimum Ornatissimumque

VIRUM

IACOBVM CATZIVM I.C^tm.

Hominem triplici Emblemate graphice exprimentem.

AMphitryoniades cluet inclytus, unam animam quod
Exuerit triplici corpore Geryonis:
Te quantò major, CATSI cate, adorea lustrat,
Qui triplici corpus unum animas animâ?
Scilicet hoc potior Genij vis enthea nervis,
Hâc mactus veterum robora summa praeis.
Artubus utque alij & nervis praeconia captant,
Sic graphicis surgant artibus illa tibi.

AD EVNDEM.

QVi ludens, tetricas ut demat pectore curas;
(Quas consultor ei curia quasque parit)
Erudit, & triplici conformat pectora gnome;
Quæ genus omne hominum promonuisse valet.
Seria quanta dabit, quantâ dabit indole digna,
Si vacuus nervos tenderit ingenij!

L. M. P.

J. Lyraeus.

AV TRES-DIGNE
d'Honneurs & Bon-heurs, le Tresdocte
SIGNEVR
IAQVES CATS, I. C.
Sonnet Encomiastique
Sur ses *EMBLEMES* tripliques.

MOn Dieu m'ayant osté mon loisyr de jadis
(*Quand je rendoiz* Angloiz du BARTAS *& sa race*)
I'avoiz ja dict adieu *aux dames de* Pernasse;
Pour mieux m'accommoder a ceux a qui je suis.
Mais, non-obstant ce vœu, *me retenir ne puis*
De maintefoiz mirer, & admirer la grace
Des chantres *grave-gayz, dont la voix haute-basse*
Tire de Terre au Ciel les bien-nayz beaux Esprits.
Tel, tel es tu, mon doux-docte-divin de CATS,
Qui, en fin medicin, *sucrant, dorant tes* doses,
Fais avaller aux tiens saines & sainctes choses,
Dont, sans cest art, grand part taster ne voudroit pas,
Pourtant, si bien meslant avec le doux l'utile,
Triple Laurier j'appends a ton tri-lingue stile.

Iosuah Sylvester.

Aen den Hoochgeleerden

D. IACOB CATS,

Op het Boeck van ſijn Konſt-rijcke

SINNE-BEELDEN.

Van de welcke ſijn gunſt mijn een vereert heeft.

BEn ick O CATS! de eerſt, die ghy dit Boeck vereert?
Soo ſal ick zijn de eerſt, die daer uyt wert gheleert
Te ſien de feylen die ick in mijn groene jaren
Bedreven heb, die zot, doch nimmer geyl en waren
En ſtyghen hooger op, verjaghen wulpſe Min,
En halen in zijn plaets d'eerwaerde Reden in:
Die ſal den nevel, door haer glans, wel doen verdwijnen
Van jonge domme Ieucht. Dan ſal ick niet het ſchijnen
Van vele dingen, (daer het meer-deel van de Lien
Haer aen vergapen) maer het ware Zijn, eens ſien
Dan ſal noch Hoop, noch Vrees, 't gemoet niet meer ontſtellen,
Begeert' van Rijckdom, Staet, noch Eerſucht, my niet quellen.
Iſt niet belachens weert, dat d'arme Menſch ſoo wroet,
En ſlobt, en ſlooft, en ſweet, om onnut overvloet?
Iſt niet beſchreyens weert, dat menich wel ſou wagen
Goet, bloet, Ia Ziel, om een dienſtbare kroon te dragen?
Dits Redens eerſte les: en als ick die wel ken;
Soo ſalſe voorts gaen, en mijn leeren wie ick ben.
Meeſterſe, doet u beſt! Maeckt (bid ick) my af keerich
Van Ondeucht en tot Deucht, heel neerſtich en begeerich
Maeckt dat ick met miin ſelfs, en al de VVerelt ſpot,
En ſtell, voortaen alleen miin hart, en hoop op God.

Anna Roemers

GHE-

GHEDICHT
Ter eeren van den hooch geleerden
D. IACOB CATS,
op ſijne Konſt-rijcke
SINNE-BEELDEN.

DE Minn' end' haer natuer, haer eyghenſchap end' krachten;
Des Borghers ſchult end plicht, end' ſeden rijck betrachten;
't Vermaken van de Ziel, de wghen naer om Hoogh,
Stelt ons dit kunſt-rijck Boeck in Dicht end' Prent voor d'oogh.
Dies ghy ô jeughdich Volck, in't minnen onervaren,
Verraden van u oogh', bedroghen van u jaren,
Wien, door een domme kracht, Natuer ghevoelen doet,
Veranderingh' van ſinn verwiſſelingh' van bloet;
End' ghy gheſetter Volck, die met verſtant end' reden,
Naer wijſheyts Even-naer, dijn paden wilt betreden,
Dien tot behout end' heyl, de Borgherlijcke wet,
Als recht-ſnoer van u doen end' laten is gheſet;
Ghy oock ô heylich Volck, ghenomen uyt veel volcken,
Die ſteets, met hert end ſin, gaet dringhen door de wolcken,
Tot in den Hemel toe, die 't werelts Doen veracht.
Om dat u ziel, hier naer, een beter Goet verwacht:
Komt hier, komt alle dry, en brenght yets tot vereeringh',
Van hem, die Dicht end' Prent, een yder ſtelt tot leeringh'
Koomt hant aen hant; end' eer hem al u leven gheeft
Die, tot vermaeck end' leer, dit Boeck gheſchreven heeft.

Ter eeren van den ſelven.

DIe tot vermaeck end' leer, Dry dinghen heeft beſchreven,
De Minn', *de* Borgher plicht, *end'* 't Gheeſtelijcke Leven;
Wie wenſcht hem niet met my Dry dinghen tot ſijn loon?
De Min-vrucht, Borgher-eer, *end'* Gheeſteljcke kroon.

IAC. LVYT. I. C.

KLINCK-

KLINCK-DICHT,

Op de drie-ſinnighe SINNE-BEELDEN

Vanden Hooghgeleerden ende Achtbaren

HEERE

D. IACOB CATS.

HOe in des weerelts loop den menſch ſick heeft te draghen,
VVijſt ons dit aerdich werck met Dicht en Beelden aen,
En hoemen van't begin ten eynde toe moet gaen,
Om God, en oock den menſch in alles te behaghen.
Eerſt, hoe een jonck gheſel met konſte ſal bejaghen
Sijn Lief, ſijn tweede ziel, ſijn vreught, ſijns harten luſt,
En, om ſijn hevich vyer met eer te ſien gebluſt,
Hoe hy't met heus beſcheyt een aerdich dier ſal vraghen.
Maer wonder boven al!) een en het ſelve beelt,
Een en de ſelve ſtof (merckt hoe de Geeſt hier ſpeelt)
Leert ons een Borgher-plicht, en oock Godſalich leven.
VVel aen dan! hier is ſpijs waer med' kan zijn ghevoet
De *Min*, het *Burger-recht*, en 't*Chriſtelijck ghemoet*;
Dies wy, *ô groot verſtant*; dry-dobbel lof u geven.

S. de Swaeſ.

GHE-

GHEDICHT
Ter eeren den hoochgeleerden
D. IACOB CATS.
Op ſijn konſt-rijcke
SINNE-BEELDEN

GHelijck den Medecyn aerdſinnich doet bereyden
Syn bitter-heelſaem kruyt, met een verſoeten ſchyn,
Om, door een vroed bedrogh, den ſiecken aen te leyden
Tot den bequamen wegh, als die onwillich zijn:
Soo gaet den wyſen CATS ons onghetemde jaren
Aen-voeren tot de tucht, door't lock-aes van de Min,
En brengt de wyſe deught, die qualijck was te paren
Met de bloet-rijcke jeught, vermomt en ſluypend' in;
En leert, met aerdich dicht, hoe met verloop van tyden
De Minn' tot Eeren-ſucht, de Eer tot Gods-dienſt klimt;
En hoe de Deſticheyt en Geylheyt t'ſamen ſtryden,
Hoe dat den laetſten ſtant, den eerſten over glimpt,
Ten was gheen dertel vier, 'tvvelck hem heeft aenghedreven
Te beelden in t'begin vrou Venus, of haer kint,
Maer door een hoogher Vier gheprickelt, heeft beſchreven
Hoe dat de liefde Gods de vvereltſch' overvvint,
Als hy in dicht, en prent, ſeer konſt-rijck vveet te malen
En drucken onſen aert en onſe ſeden af
Wel driemael dobbel eer moet hy te recht behalen,
Die *Zeelant*, op een dagh, een kleyne Weerelt gaf.

L. Peutemans.

(:) (:) (:) (:) (:)

OP

OP DE DRIE BOECKEN der SINNE-DICHTEN ende BEELDEN *vanden hooghgeleerden Heere* IACOB CATS, I. C.

VVilt ghy een Venus sien, een Venus die van boven
By d'Oude wert gheseyt, te zijn ghekomen af,
Vrania *ghenaemt, een die eerst wetten gaf,*
En toomen in de Min, van yder een te loven;
VVilt ghy sien Venus Kint, maer 't beste van de twee
Die Venus heeft ghebaert, dat wacker, eerbaer, Maetje,
Dat met een soet ghelaet en met een aerdich praetje
VVel heylt (dat heeft het noch behouden van der zee)
Maer 't heylt in eerbaerheyt: den and'ren is een lecker
Die niet en weet dan quaet, en rechte guytery,
Hy tacketeylt te veel, hy jockt en schertst te vry,
Is yemant wat besmeurt, hy maeckt hem driemael gecker.
Dees' is van ander stof. Of wildy gaen wat voort,
En mercken hoe bequaem de Leer van goede zeden
V hier wert voorgestelt, met beelden en met reden,
Neemt in de hant dit werck, ghy vintet alsoo't hoort.
Terwijl den arghen Mensch met al sijn kromme spronghen,
Der Volcken ampt en plicht verdonckert en verblauwt,
En 't rechte zeden-snoer aen hondert stucken knauwt,
En heeft van 't Burghes-recht al vry wat afghedronghen;
Soo gaet u desen Boeck seer heerlijck stellen veur,
Hoe wy met eeren by den and'ren sullen leven,
Hoe veel men aen de Eer of Baet-sucht moeten gheven;
Hoe wy in vreught ghestelt zijn sullen en ghetreur.
Terwijlen 't dolle Volck 't rijck Lucifers weer bouwen,

En willen weten meer, als die haer't weten gheeft,
En willen sien, dat God voor ons verborghen heeft,
En nemen in veel meer als 't hart hun kan verdouwen.
Siet hier dit kloeck verstant, dat ruckt met sijn ghedicht
Ons harten op en leert al stichtelijcker saken;
En gaet ons in den geest, met troost en heyl vermaken,
En doet ons heffen't hooft nae't alder hooghste licht.
Men heeft tot heden toe ghekneutert en gheke-ven,
Off Zeelant *oock wel sou uytbrenghen een Poët,*
En tot op desen dagh niet veel men noch en weet,
Die in de Poësy den gheest om hoogh doen sweven,
Maer nu is ons ghebreck ghebetert met ghewin:
Een isser ons als drie, driebobbel is ons eere,
Ghy vint in sijn Ghedicht, Vreught, Deught, en heylsaem leere,
Heyl in de ziel, en Deught in't le-ven, Vreught in Min.

I. Hobius.

TOT DEN LESER.

VVilt ghy op eenen dagh doorsien ons gantsche leven,
VVilt ghy, met een gesicht, des werelts loop verstaen,
VVilt ghy, een langhe tijt, in t korte sien beschreven,
VVilt ghy, met eenen stap, het aertrijck omme-gaen,
VVilt ghy met kleyn beslagh, veel dingen ondersoecken,
VVilt ghy, der menschen aert, haest kennen in't gemeen:
VVat hoeft ghy les of school, of veelderhande boecken?
Leest maer dit eenigh werck, hier isset al by een.

I. P.

SINNE
ENDE
MINNE-
BEELDEN.

VAN

J. CATZ.

QVOD PERDIDIT, OPTAT.

I.

ORtus cuncta suos repetunt, matremq́ requirunt;

Gruter. in Sentent. Ethico-polit.

Amantis anima in corpore haud vivit suo,
Nam simul esse cupit, quod simul antè fuit.

Virgil.

. . . . Est mollis flamma medullas
Interea, & tacitum vivit sub pectore vulnus.

Het

VRaeght yemant hoe het komt dat alle jonghe ſinnen
Haer ſnellen uyter aert, haer ſtellen om te minnen,
Die kapp' een ael in tween, en ſtae een weynigh ſtil,
En ſie hoe yder ſtuck ſigh weder voeghen wil.
God heeft eens vanden man een ribbe wegh genomen,
En daer is voor den man een vrouwe van ghekomen:
Siet hier uyt rijſt de min, en al haer ſoet bedrijf,
Het lijf wil naer het deel, het deel wil naer het lijf.

Quod perdidit, optat.

FOemineum ſocio ſumpſit de corpore corpus
Qui mare, qui verbo condidit aſtra, Deus:
Inde furor juveni, teneris calor inde puellis,
Inde thori ſocium fœmina virque petit.
Quid mirum, Iuvenes? in priſtina fata reverti,
Atque iterum fieri quod fuit, optat amans.
Anguillam ſi fortè ſeces, ſalit illa per herbas,
Et ſatagit jungi, quo fuit antè, loco.

La part veut ſon entier.

VEus tu ſçavoir, Amy, pourquoy la douce rage
Nous pouſſe par amour au port de mariage?
Eſcoute la raiſon, l'amant qui eſt bleſſé
Se veut unir au corps, dont il eſt deſmembré.

Ontijdigh mal, Is niet met al.

AL kapt een ſtaele-bijl den palingh inde leden,
Al is hem ſchoon de kop ten vollen afgheſneden,
Noch ſpringht hy om end om, hy wiſpelt op den block,
En, ſchoon de dood ghenaeckt, het ſchijnt hem enkel jock.
Daer zijnder in het landt die, in haer oude daghen,
Noch dertel willen zijn, en malle liefde draghen;
Maer al haer ſot ghelaet en is maer enkel waen,
Want naer een korten tyd het mallen heeft ghedaen.

Incaſſum furit.

VEl caput anguillæ ſtrictus licet auferat enſis,
Jlla tamen lacero corpore pulſat humum,
Illa tamen caudâ non deſinit uſque moveri,
Jlla, licet vitâ deficiente, ſalit.
Hæc tibi viva ſenis ſit luxuriantis imago,
Cui furit in tremulo corpore dirus amor:
Ach! miſer eſt, quicunque ſenex juvenilia tractat,
Et moriens, mortis ſe tamen eſſe negat.

La fin de vie ne veut follie.

L'Anguille faict des ſauts, bien que la pauvre beſte
Au corps ſoit mutilée, & n'aye point de teſte.
O Sot va t'en mourir, ne faicte plus l'amant;
C'eſt choſe ſans raiſon un vieillart follaſtrant.

Sunt certa rerum tempora,
Sunt & animorum motibus
Vicesque crebræ sub polo,
Queis stant caduntque singula.

NOn indecorum modò, sed & perniciosum seni lascivire, præsertim in amoribus. Indecorum; nihil enim tam ridiculum quam si homo tremulus, canus, edentulus vel (ut ille) passâ rugosior Uvâ, juvenum more amatorem agat. Perniciosum; usus enim & rationes Physicæ clamant hominem senem, juvenculam in amoribus habentem, calido & humido privari, adeò ut brevi totâ istâ militiâ sine gloriâ defunctus, hoc Epitaphium mortuus viatori exhibeat;

. . . . Occidit amando
Excepit tepido quæ mea membra sinu.

quanto melius Abrahami uxor; Postquam vetula facta sum, inquit, num mihi voluptas? Quin tu potius quisquis es, mi Senex,

Pueris hæc sacra relinque,

&, cum Sophocle mihi effare; Bona verba, ô Viri, liber jam factus sum, & ab inclementibus istis ac furiosis dominis ætatis beneficio aufugi; vel cum Sapiente Hæbræo,

Quin ipsa fert dies modum
Amplexibus, & ut nauseet
Quis expetita ad oscula.

ALle dingen en voeghen niet tot aller tijdt. Tis niet alleen onbetamelijck, maer oock schadelijck voor een bedaeght man, sich over te gheven aen de ontijdighe mallicheden van Vrouwen liefde. Onbetamelick; want niet so geckelick als dat yemant de Kerck-hof bloemen al reede in menichte op het hooft dragende, noch met dwaesheden der Ionckheyt besigh is. Schadelijck, want beyde reden ende ervarentheyt leeren ons, dat soo yemant met een bevende hant een eerst-ontluykende Roosjen derf af plucken, dat hy de lucht daer van niet en sal konnen verdraghen, maer veel eer den kuch daer van op de borst krijghende, wort int ghetal van Venus Martelaren overgheschreven, ende verdient, so doende, dit oft dierghelijcke Graf-schrift,

Die my omvingh in haren schoot
Die heeft uyt liefde my ghedoot.

Hoe veel beter seyde Sara; *Sal ick met wellust omgaen nu ick out ben?*

Wel aen dan, goet out Man, wie ghy wesen moeght, set jonghe lieden dien handel over, ende seght met Salomon; *Inden arm nemen heeft zijnen tijd, en verre daer van zijn, des ghelijcx.*

Quand on est jeune, on aime en fol:
Quand on est vieil, qui aime est fol.

Corn. Gallus.

Turpe seni vultus nitidi; vestesq; decoræ
Atque etiam est ipsum crimen amare senem:
Crimen amare jocos, crimen convivia, cantus,
O miseri! quorum gaudia crimen habent.

Lijt, sonder spijt.

KApt vry een Ael in tween, hy sal noch efter springhen,
Hy sal met alle macht de leden omme wringhen,
Hy trotst, oock even dan, hy tert den harden noot,
Hy leeft, ghelijck het schijnt, te spijte vande doot.
Ghy, als een hoogher macht wort teghen u ghedreven,
Soo lijtet met ghedult; waer toe het teghen-streven?
Sijght neder in het stof, en toont een buychsaem hert,
Want die onwilligh lijt, die lijt te meerder smert.

Nil juvat obniti!

ANguillam si mucro secet, si dividat ensis,
Jlla repercussam corpore plangit humum;
Jlla furit moriens, seseque in pulvere versat,
Et tacitæ non vult succubuisse neci.
Quid juvat obniti, cum te sors dura fatigat,
Vel rumpit properam de Tribus una colum?
Flecte caput, tacitoque latus permitte dolori;
Non totus miser est, qui miser esse potest.

Au torment necessaire,
Rien, que souffrir & taire.

NE prens avec regret les maux de ceste vie,
Car regrimber ne sert, quand nous le ciel chastie;
Abbaisse toy plustot, avec un humble cœur,
Qui souffre par despit augmente son malheur.

NIL

NIL IVVAT OBNITI,

INter signa hominis verè renovati præcipuo loco numerandus animus humilis, ac patiens calamitatum & injuriarum, nec enim pertinax ac refractarius quispiam Christo sese cogitationes subdidisse pro explorato unquam habere potest. At quorsum, precor, hic pervicacia? afflictionibus sanè Deus vel exercet, vel probat, vel corrigit, vel honore afficit suos, utpotè in hoc similes eos faciens ipsi Filio. Clementissimus enim Parens ex altâ providentiæ speculâ quid unicuiq; nostrum conveniat planè ac plenè cognoscit, & quod convenire novit, accommodat. miserabile verò remedium est obnitendi studium, & plorandi lassitudo; cum melius Dei timor hisce medeatur: Is enim ad divinam voluntatem & paternam affectionem, tanquam ad sacram anchoram, confugiens, non patientiam solùm, sed & gaudium, imò & gratiarum actionem, ex ipsis afflictionibus producit; non secus ac medicus ex viperis Theriacam; adeò ut, tanquam triumphans, pleno ore tandem exclamet, Via crucis, via lucis.

T'Is een vande bysonderste ken-teyckenen eens vernieuwden ghemoets, datmen in sigh ghevoele een nedrighe verdraechsaemheyt in alderley besoeckinghe, ons regel recht van God toegheschickt, ofte door middel van de menschen aenghedaen, ghelijck in het tegendeel van dien een morrende ende teghenstrevende onverduldicheydt niet anders en kan verstaen worden uyt te wijsen als een soodanigh herte dat noch sijn ghedachten niet en heeft ghevanghen ghegeven onder de ghehoorsaemheyt Christi.

Maer, ô lieve, waer toe hier een steghe onverdraechsaemheyt? nae dien de goede God de sijne plagh uytverkoren te maecken inden Oven der ellende? gewisselijck de vermoeytheyt van jammeren is een gantsch ellendigh behulp-middel voor de ghene die lijden moeten, daer de ware vreese Gods geeft uytkomste in alderley benauthedē; want yemant, door deselve, sijne toevlucht nemende tot Godes vaderlijcke sorghe over de sijne, weet niet alleen recht ghedult, maer oock blyschap en dancksegginghe daer uyt te trecken, seggende ghestadelijck in zijn herte tot sijne vertroostinghe.

Hoe swaerder lot,
Hoe naerder Godt.

Chrysostomus.

Generosi est animi, cum undique provoceris ac pungaris, æquo animo acerbitates omnes ferre.

Nobile vincendi genus est patientia, vincit
Qui patitur; si vis vincere, disce pati.

QVA

QVA NON NOCET.

II.

PLAVTVS.

Amor & melle, & felle est fœcundißimus.
Eurip. *Amores nimiÿ*
Cum accesserint, non bonam famam,
Neque virtutem attulêre
Hominibus: si temperata accesserit
Venus, non alia Dea
Adeo gratiosa.

DE BAYF.

Cupidon pour dieu adoré,
Tire d'un petit arc doré
Deux traicts de differente sorte;
L'un d'eux rend l'amour honoré,
Et l'autre trouble & malheur porte.

Grijpjet wel, soo ist maer spel.

HEt brant-hout en de Min zijn twee verscheydē saecken;
Maer op gelijcken voet van yeder aen te raecken;
Want of men naer het Vyer, of nae de Minne spoet,
Daer is een seker konst hoe datmen grypen moet,
Tast daer het leyt en gloeyt, ghy sult het laeten vallen;
Tast daer het niet en brant, soo isset om te mallen,
De liefde, soete leught, is, ick en weet niet wat,
Sy dient, of dient u niet, nae datse wort ghevat.

Quâ non nocet, arripe.

PArs sudis igne calet, pars altera nescia flammæ est:
Hæc impune manu tangitur, illa nocet.
Dextra voluptates Veneris ferit, altera curas:
Hinc juvat, aligeri fax nocet inde Dei.
Elige, quisquis amas, sed, quæ juvat, elige partem:
Ipse Cupido facem, quâ caret igne, tenet.
Tristia Democriti salso delude cachinno,
Lude, jocus Venus est; nil nisi ludus, Amor.

En bien prenant, n'auras tourment.

QVi bien prend le tison le porte sans domage,
En bien hantant l'amour, ne sentiras sa rage:
Pour voir des tes desseins heureusement le bout,
Manie bien ton cas: le manier est tout.

Slaet de handt, daer't niet en brandt.

T'Is twee-sins aen te doen al watje kont bedencken,
Grijpt hier, tis sonder noot; grijpt daer, het sal u krencken:
Wie isset die terstont de vinghers niet en schroeyt
Indien hy vat het hout juyst daer het leyt en gloeyt?
In vreught is dickmael pijn, in plaghen, volle zeghen;
Ten is niet in de saeck, maer aen den man gheleghen.
Wel, draeght dan met ghedult al wat den hemel doet,
Sijt willigh, datje zijt, en datje wesen moet.

Omnia in meliorem partem.

Hinc rubet igne sudes, nullis crepat inde favillis;
Hinc poterit tangi, sauciat inde manum.
Res humana bifrons: tu, qua juvat, arripe quidquid
Te super æthereâ de regione fluit.
Damna suum lucrum, sua gaudia luctus habebit,
Excipis incumbens, si sapienter, onus.
Morosum nec læta juvant, &, rideat orbis,
Quod gemat ille tamen, quodque queratur, habet.

Tout au meillieur bout.

COmme un bruslant tison, ainsi la vie humaine,
Bien prise & mise avant, est manié sans peine.
De joye, & de bon-heur, n'aura jamais defaut,
Qui bon & mœur advis oppose a tout assaut.

OMNIA

APpositè ad rem, de quâ hîc agimus, dixisse mihi visus est Epictetus, unamquamque rem habere ansam suam, eâq; apprehendendam esse ei, qui feliciter hac uti velit; scire enim quorsum quæque res spectet, & quis ejus sit usus, non minima pars est civilis Prudentiæ. Apis ex Thymo, herbâ amarissimâ, suavissimum mel extrahit; Hirudo contra ex sano corpore vitiosum sanguinem. Sapiunt, meâ quidem sententiâ, non qui ex lætis tristia, sed qui ex tristibus læta norunt elicere. Echini semper spinis involuti sunt; quid mirum? cum eas ex sese gignant. Magna pars hominum misera est, non aliâ de causâ, quàm quia querulus ipsis est animus. Melius Cæsar, qui in terram prolapsus etiam casum suum benignè interpretatus est, Teneo, inquit, te Terra mater; quòdque morosior aliquis mali præsagij loco habuisset, ille in victoriæ bonum omen, non minus lepidè, quam animosè, convertit. Et Zeno omnibus rebus naufragio amissis, Iubet me Fortuna, inquit, expeditus philosophari.

ALle dingen, seydt Epictetus, hebben hare handt-have, ende diese wel handelen wil, dientse daer by te grijpen. 't Recht ghebruyck der dingen wel te verstaen, is eene van de nutste wetenschappen des burgherlijcken levens. De Bye treckt soeten honich uyt bitteren Thym, de Yle ofte Bloetsuyger bedorven bloedt uyt een gesont lichaem. Wyse luyden suygen soet uyt bitter, dwase bitter uyt soet: den eenen is goets moets, selfs midden in swaricheden, den anderen klaecht en knaecht hem selven, oock dan alst hem wel gaet, soeckende altijt eē knoop in de biese, eñ (soomen seyt) een manneken in de mane. Een Egel draecht het lijf vol stekels; ist wonder? hy brengtse selver voort. Veel werdender ghequelt, alleenlijck daerom, om datse een quellijcken gheest hebben. 'tIs moeyelijck met yemant om te gaen, die alle swaricheden inkropt en ter hertē neemt, alle vermaeckelijcke dinghen daerenteghen onghevoelijcken laet voorby gaen. Wech Egels, wech Ezels. Hoe veel beter dede Cæsar, als hy ter aerden neder ghestort zijnde, selfs sijnen val sich ten goeden naduyde, Ick houde u vast, ô aerde onser aller moeder, seyde hy, treckende tot een voorteycken van toekomende overwinninghe, dat een swaerhooft ontwijffelijck als een voorbode van ongheluck soude hebben genomen. Ende Zeno door schipbreucke alle zijn goet verloren hebbende, my wert nu, seyde hy, gelegentheyt ghegheven om sonder bestommeringe en bekommeringhe naer wijsheyt te trachten. Merckt hoe een pack wel ghevat, ende ghewillichlijck ghedraghen lichter werdt.

OVID.

Leve fit, quod bene fertur onus.

Senec. de Tranq.

ASsuescendum est conditioni suæ, & quidquid habet circa se commodi, apprehendendum: invenies in quovis vitæ genere oblectamenta, & remissiones, & voluptates. Nihil tam acerbum est in quo non æquus animus solatium inveniat.

Besold. Axiomat. Philosophico-theol.

CVr quidam sunt divites, cur alij mendici, ambo probi? quia nihil refert utrumvis fies, si utroque sciveris uti.

IEREM. 21. 8.

Siet ick legghe u voor een wegh ten leven, ende een wech ten dooden.

HEt brant-hout daer het gloeyt en machmen niet genaken,
Maer daer geen voncken zijn daer isset aen te raken,
Gheen mensch en grijpe toe alleen op lossen waen,
Want die het qualijck vat die isser qualijck aen.
De zeghen met den vloeck, de dood, en oock het leven
Die zijn u, weerde ziel, van Gode voorgeschreven,
Wel neemt dan, lieve, neemt het goede by der hant,
En vlucht nae Zoar toe ter wijlen Sodom brant.

Quâ non urit.

PArs Sudis igne caret, rapidis calet altera flammis,
Hinc nocet, illæsam calfacit inde manum.
Ecce! bonum Deus, Ecce! malum mortalibus offert,
Quisquis es, en tibi mors, en tibi vita patet.
Optio tota tua est, licet hinc, licet inde capessas;
Elige, sive juvet vivere, sive mori:
Quid tibi cum Sodomâ? nihil hic nisi sulphur & ignis,
Quin potius placidum, Loth duce, Zoar adi.

ECCLESIASTIQ. 15. 16.

La vie & la mort, le bien & le mal sont en la presence des hommes.

TA Vie est un Tison, d'icy le pourras prendre,
Sans te brusler; de lá, seras reduit en cendre,
Prens le costé, ou Dieu est gracieux & doux,
Ne touche pas l'endroit, ou brusle son courroux.

QVA

IN peccatoris conversione tria requiri satis decisum est, Verbum nimirum, Spiritum Dei; & Voluntatem hominis. Nec enim ut passiva tantum voluntas humana consideranda est, sed actionis non nihil eidem, in prima animi mutatione, adscribendum esse credimus. Quoties enim aliquis convertitur, Deus opus illud non in invitum, sed in volentem exercet: Atque eo ipso quidem momento, quo fit conversio, Dei gratia mediante, conversionem suam vult, is qui convertitur. Hinc rectè August. Serm. 15. de Verb. Apost. Qui te creavit sine te, *inquit*, salvare te non vult, sine te. *Et rursus*; Voluntatem nostram, ut bonũ aliquod opus bene faciamus, requiri certũ est, atqui etiam ex nobis, nostra potentia, non habemus; voluntatem quippe in nobis operatur Deus. *Ecce enim! eo ipso tempore, quo gratiam Deus largitur, hoc ipsum quoque nobis confert, posse velle, & actu velle recipere.*

IN de bekeeringe des sondaers drie dingen van noode te zijn, te weten, het Woordt, Godes gheest, ende den Wille des menschen, wert by God-salige mannen in deser voegen, toegestaen: te weten, Dat des menschen wille niet slechtelijck als lijdende, maer oock als eenighe werckinghe in haer hebbende, in de eerste veranderinghe des ghemoets, haer vertoont. Want so wanneer de mensche bekeert wert, Godt de Heere en werckt op den selven niet tegens danck vanden selven, ende als onwillich, maer met sijn danck, ende als gewillich: in voegen dat, dien selven oogenblick dat de bekeeringe aengaet, den genen, die bekeert wert, by middel van Godes genade, sijn bekeeringhe selfs oock wil. En hierom seyt Augustinus seer wel. Ser. 15. de verb. Apost. De ghene die u gheschapen heeft sonder u, en wil u niet salich maken sonder u: ende wederom, Onse wille van noode te wesen om een goedt werck te doen, is gants vast en seker. Maer dese selve wille en hebben wy nochtans door eyghen macht niet, noch uyt ons selven: maer de Heere werckt dit selve willen. Want siet! ter selver stondt dat God ons sijne ghenade schenckt, so geeft hy ons met eene dat wy connen willen, en dat wy het willen metter daet konnen aennemen.

Wy Zijn te vooren dood en stil,
Godt geeft ons 't roeren en den wil.

DEVT. 30. 19.

TEstes invoco hodie cælum & terram quod proposuerim vobis vitam & mortem, benedictionem & maledictionem Elige ergo vitam, ut & tu vivas & semen tuum.

PROVERB. 14. 16.

LE Sage craint, & se retire du mal: mais le fol s'escarmouche, & se tient seur.

NIL, NISI MOTA.

III.

TERENT.

CRedis hæc dormienti tibi confecturos Deos,
Et illam sine tuâ operâ in cubiculum iri deductum domum?

OVID. DE ART. LIB. I.

AH nimia est propriæ juveni fiducia formæ,
Exspectet si quis, dum prior illa roget.

ERAS.

Non provocare, matronæ est.

Niet sonder vraghen.

GHy wenst een echte Wijf, ghy wenst te moghen trouwen,
Ghy wenst (gelijc het schijnt) u huys te mogen bouwen,
Ghy wenst en anders niet. Maer lieve, segh een reys
Wie trouwter in den droom of in een dom ghepeys?
Het vryen eyst versoeck. Gheen Echo salder quelen
Dan als haer yemant verght, en dat met luyder kelen;
Wel tijdt dan aen het werck: want siet! een rechte Maeght
En komt niet onghenoot, en gheeft niet ongevraeght.

Nil, nisi mota, dabit.

DVlcis amica placet, placet uxor, & oscula castæ
Conjugis, & multâ prole beata domus:
Cura sed ulterior tibi nulla, quid? anne moraris
Dum ruat in gremium sponte puella tuum?
Nil agis: intenso demum clamore movetur,
Suêta viatoris quæ modo voce loqui.
Nil dare, sponte suâ, didicit resonabilis Echo,
Nec dare, sponte suâ, bella puella solet.

Iamais Amie sans fatigue, qui la veut, qu'il la brigue.

TV dis, l'amour me plaist; & ne fais autre chose:
Robin, en rien faisant jamais on cueille rose,
Ny dame en ville orras, ny Echo dans les bois;
Sy tu ne fais ovir ta preallable vois.

Die

Die vraeght leert klappen.

DE Lucht die teghenſpreeckt, de ſtemme ſonder leven
Is niet ghewoon van ſelfs een woort van haer te gheven,
Maer komter oyt een menſch die maer het minſte vraeght
Soo vintmen dat het boſch van haer gheruchte waeght.
Wie oyt tot ſpreecken verght de tonghen der klappeyen,
Die opent haer den mont, om breet te moghen weyen,
Wie met een ſlim beleyt gheſtole dinghen heelt,
Gheeft oorſaeck, dat een dief aen alle kanten ſteelt.

Vbi percunctator, ibi & garrulus.

MVta ſub obſcuris habitaret vallibus Echo,
Ni foret alterius garrulitate loquax:
Illa ſilet, quoties preſſo ſilet ore viator,
Diſcit & à populo prætereunte loqui.
Ora loquax premeret, niſi percunctator adeſſet;
Hoc duce tentat opus livida lingua ſuum.
Probra creat qui multa rogat, qui commodat aurem:
Turpia, ſi neſcis, furta receptor alit.

Tu demandant le meſdiſant.

ON n'oit jamais au bois d'Echo la reſonance,
Si nul ne luy parler premierement commence.
Quant nul chez nous ne faict en demandant le ſot,
La bouche du jaſeur ne parle pas un mot.

VBI

Dicendi modus non penes loquentem sed penes audientem est, inquit Stobæus. Rem tetigit; Detractatio enim ut percunctando excitatur; sic auscultando nutritur; nec unquam, loquax illa Dea è latibulis suis prodit, nisi evocata: ut verò aliquis interrogando auresq; faciles præbendo linguacibus istis garriendi ansam dedit, protinus in varios molestæ garrulitatis modulos latè diffunduntur, adeò ut, si uspiam, certè in istis locum habeat illud Poëtæ, Excitat auditor studium. *Si contrà prudentior animosiorve aliquis sive seria increpatione, sive vultu ad gravitatem composito sese fabulæ inserat, statim sermonem abruptum ejusque autorem pisce mutiorem conspicias; non secus ac si* hostilis facies occurrat & omnia turbet. *Maledicis ergo si frænum injicere vis, animi aversionem vultu exprime, & rem perfeceris: nunquam autem calumniatores deerunt, dum, cui persuadeatur, existit, ait Ioseph.*

Het veel of luttel spreken van yemant, hanght meer aen de toehoorders als aen de spreker selfs; wãt spreeck-lust en wert nerghens door meer gaende gemaeckt, als met veel te vragen, en vlytich toe te luysteren. Selden komter een klappeye ter bane, soo sy by niemant ghevraecht en wert: maer soo haest als dit lang-gedongde ghedierte door vraghen tot spreken een open krijght, stracx, als uytgelaten zijnde, verspreyt het sich wijt en breet daer henen gelijck een overloopende reviere door het vlacke velt. Komter daerentegen yemant ten nagang, die met een streng ghesichte dese mondtspeelster onder d'ooghen siende een snau toebijt, sy sal terstont swygen als een pissebedde, ende stom staen, als een visch. Isser dan yemandt die een breedtweyende tonghe wil inbinden? dat hy de tegenheydt, die hy van haer flabberen inwendich heeft, uytwendelijcken metten ghebare uytdrucke, en 'tsal der mede ghedaen wesen.

CHRYSOST.

Malitia non docetur sermonibus, sed excitatur.

SENEC. HIPPOL.

Alium silere cum voles, prius sile.

LVC. 11. 9.

Bidt en u sal ghegeven vvorden, soeckt en ghy sult vinden, klopt en u sal opghedaen werden.

VVIe oyt een wederklanck wil in die lucht verwecken
Die moet een helle stem tot inden hemel strecken,
Want die niet uyt en brenght als woorden sonder kracht,
En hoort geen tegen-spraeck, hoe lang hy antwoort wacht.
Hy dient zijn herten gront met yver uyt te spreken,
Die met een drouve galm wil inden hemel breken,
Alleen die krachtigh bid, en tot den Heere sucht,
Verweckt een wederklanck tot boven in de lucht.

PSALM 33.

Clamaverunt justi & Dominus exaudivit eos.

INtensis opus est clamoribus, ut sonet Echo;
Dum strepis exiguo murmure, Nympha silet:
Nympha tacet tacitis, sed surgat ad æthera clamor,
Mox responsa tibi, vel geminata, dabit.
Vota quid effundis summis innata labellis?
At tepidas cæli non patet aula preces:
Tende latus clamore, Deus responsa remittet;
Hîc pia mens? hîc vox fervida, pondus habent.

IAQV. 5. 16.

La priere du juste faicte avec vehemence, est de grand efficace.

QVi d'une basse voix Echo la nymphe appelle,
(Qu'attend il dans les bois?) n'aura responce d'elle,
Celuy aupres de qui le zele n'a nul lieu,
N'est entendu du ciel, n'est exaucé de Dieu.

ORA

Vocem (quam alij aliter describunt) ego, ut admirandum divinæ potentiæ opus, Deo Opt. Max. imprimis dandam dedicandam, censeo. Tametsi enim, solo mentis ad Deum ascensu, pios non raro Deum alloqui satis compertum sit, majori tamen energia animus fervens, ope vocis, sese exserit, ac in cælum, ut ita loquar, impetum facit; quam si tacita, solum cogitatione Deo preces offerat. Quidni enim orationem & rationem (qua utraque immensa Dei bonitas cæteris animantibus præstantiores nos reddidit) gratum Deo sacrificium offeramus? præsertim verò cum nostra ipsius vox, auribus hausta, animum magis moveat, & (si languor fortè aut diversio) ad Deum veluti reducat. Tria igitur ad preces ritè offerendas, merito requirimus, animum præparatum, nec aliud agentem; corpus submissum, & ad humilitatem compositum; & fructum labiorum, id est, vocem imo cordis penetrali emissam. Quæ si conjungamus, exaudiet procul dubio nos munificus ille Parens, si non ad voluntatem, saltem ad salutem.

De stemme (die den eenen aldus, en den anderen alſo beſchrijft) oordeelen wy, als een byſonder werck Godes, ſonderlinghe aen den ſelven toe-gheeygent te moeten werden. Want al iſt ſoo dat veel god-ſalige alleenlijck door het opheven des ghemoets, gewoon zijn tot God te bidden: evenwel nochtans ſalmen een vyerich gemoet, door hulpe vande ſtemme met meerder kracht voelen uytberſten, en met grooter ghewelt teghens den hemel als een uytval doen, dan of yemant alleenlijck door den ghedachte zijn ghebeden Gode opdronge. En waerom doch en ſouden wy niet met alle de werktuyghen ſo des lichaems, als des ghemoets, den Schepper van beyde, ten beſten wy konnen vereeren? waerom en ſouden wy niet beyde die dinghen, waer door wy van Gode zijn verheven boven andere ghedierten, hem eerbiedelijcken opdraghen, te weten woorden en ghedachten? waerom en ſullen wy niet den gheheelen menſche Gode opofferen? ſonderlinghe na dien ons eyghen ſtemme, terwylen wy bidden, van ons ghehoort zijnde, daer toe dienſtich is, om ons ſinnen meer op te wecken, en t'elcken als die ſchijnen te willen gaen dwalen, wederom als tot God te brenghen. Wy houden daeromme datter drie dingen noodich zijn, om wel te bidden, te weten eerſt, een wel bereyt gemoet, ledich van alle andere bekommeringhe: ten tweeden, een lichaem gantſch en al geſtelt tot nedericheyt: ende ten derden de vrucht onſer lippen, dat is, een ſtemme uyt het binnenſte onſer herten krachtelijck uytghedreven. Welcke drie dinghen indien wy in ons gebet te ſamen voeghen, ſoo en iſſer gheen twijffel aen te ſlaen, of God wil ons ghewiſſelijck verhooren, indien niet nae onſen wille; immers t'onſen beſten.

PSAL. 144.

Prope est Dominus omnibus invocantibus eum in veritate.

BERNARD.

Quando fidelis, & humilis, & fervens oratio fuerit, cælum, haud dubio, penetrabit, unde certum est quod vacua redire non poßit.

AMOR, FORMÆ CONDIMENTVM.

IV.

ARISTOT. I. ETHIC.

Vnicuique delectabile est, quod amat.

PLVTARCH. IN LIB. DE AVDITIO.

A*Mator albos Deorum filios appellat, nigris virilium nomen tribuens. Amor enim, hederæ instar, valet se quâvis arreptâ ansâ applicare.*

HORAT. T*Vrpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa*
Delectant, veluti Balbinum polypus Agnæ.

Noyt

Noyt leelick lief, noch ſchoonen coolſack.

O ſoete raſery! hoe kant de Minne voeghen?
De Sim ſchept inden aep een wonder groot vernoeghen;
Al waer oyt Venus kint zijn gulde pijlen ſchiet,
Daer woont de ſchoonheyt ſelfs, hoewel die niemant ſiet.
Al zijnder in het lief, al zijnder hondert vlecken,
Men vint terſtont een kleet om alle vuyl te decken:
Den ſtouten noemtmen vry, die droncken is, verheucht:
De liefde weet de feyl te trecken tot de deught.

Nunquam deformis amica eſt.

Dulcis amor furor eſt. Stupet ebria ſimia prolem,
Nilque ſuis catulis pulchrius eſſe putat.
Neſcit amans vitium (nimis id licet exſtet) amicæ,
Quaſque alius dotes non videt, ipſe notat:
Fucus amor vehemens, omnique potentior herba eſt;
Hoc duce facundæ garrula nomen habet.
Quiſquis amat, mentes agitante Cupidinis æſtro,
Omne bono vitium proximiore tegit.

Jamais laides Amours, ny belle priſon.

QVe tu es doux Amour! par ta plaiſante rage
Eſtime ſon petit le plus beau du bocage
Le Singe craque-noix: nul vice ne luy chaut,
Car du manteau d'Amour il couvre le defaut.

 Vlee

Ulen, broen Ulen.

EEn aep die broet een aep, van ulen komen ulen,
Wat brenght een esel voort als ombelompe guylen?
Noyt vontmen soet ghewas ontrent een wilden tronck,
En, naer het oude singht, soo pijpt het kleyne jonck.
Ghy, wilje zijn berecht wat u sal wedervaren
Vant meysjen datje vryt? let wie haer ouders waren:
Siet! dit is s'weerelts loop, al slatet somtijts mis,
De dochter wort een wijf als nu de moeder is.

Qualis mater, talis filia.

EX asinis asinus, bubo bubone creatur;
Et similes catulos simia mater habet:
Non leporem catulus generat, non falco columbam:
Arboris indomitæ fructus acerbus erit.
Nosse cupis qualis tibi virgo futura sit uxor?
Matris ad ingenium respice, certus eris.
Dissimilem licet arte sui se monstret amanti,
In vitium tandem nata parentis abit.

Tel grain, tel pain.

De mere piteuse fille teigneuse.

LA mere, & ses defauts, quant je te fais paroistre,
La fille, & ses humeurs de la tu peus cognoistre:
Il n'est pas vray tousiours, mais ordinairement
Les meurs & les humeurs du pere suit l'enfant.

QVALIS

QVALIS MATER TALIS FILIA.

NOn corpus, non formam, non morbos tantùm, sed & vitia pleraque, veluti hæreditaria, à parentibus nos haurire, & rerum naturalium scriptores, & usus docet.

Redit ad autores genus,
Stirpemque invisam degener sanguis refert.

Inquit Tragicus: & contrà, par est meliores esse eos, qui ex melioribus, ait Philosophus. Cum verò nullius adeò intersit in indolem alterius inquirere, atque illius qui individuam vitæ societatem cogitare cœpit, non vana cura est quibus moribus parentes ejus sint, cui animum adjecit, indagare. Formam tantùm aut lineamenta corporis, nescio quæ, aliquis ut scopum hîc respiciat? nugæ. Ista privatæ voluptati tantum serviunt. At matrimonium non nobis solum, sed agnatis, sed posteritati, sed reipublicæ contrahendum est. Si ergo non degenerem mundi incolam, nec inficiendum sæculo nomen, ut ille ait, aliquando vixisse te posteritati testatum velis, nequaquam affinitatem contrahas neque intra domum recipias, ut Eurip. ait, malæ mulieris pullum; sed audi Poëtas uno ore sibi acclamantes.

MEn erft van zijn ouders niet alleenlijck goet en bloedt, maer menichmael oock der selver uyterlijcke sieckten ende innerlijcke ghebreken. VVant gelijc den Poët seyt,

De tacken aerden nae de stam,
Van 'tquade noyt yet goedts en quam.

Middelertijt en isser geen mensche so veel gelegen aen yemants aert en imborst recht te kennen, als de gene die vā sinne zijn sick tē houwelijc te begeven, dewelcke voor al wel hebbē te letten op de ouders vande gene die sy-lieden meynē by der hant te nemen. Een proper neusjen, een kleen mondetjen, een gau oogje, een besneden tronitjē, en diergelijcke visevasen sick als een wit in desen voor te stellen, is enckele dwaesheyt, na dien alle sodanige dingen u eygen selfs en niemant anders zijn rakende, daer nochtans eē rechtschapen houwelijck niet alleenlick en behoort te sien op den genen die dat aengaet, maer sonderlinge mede op't gheslachte, op de nakomelingen, op het gemene beste, de welcke (alst wel soude gaen) yder haer bescheyden deel behooren te hebben.

VIRG. *Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos.*

IUVEN. SAT. 4.
SI damnosa senem juvat alea, ludit & hæres
Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo, &c.
Sic natura jubet.

EX EURIP. *NE unquam affinitatem contrahas, neque intra domum accipias, malæ mulieris pullum: imitantur enim mulierum opprobria. Hoc ergo considerate mihi, ô proci, bonâ filiam ex matre ut ducatis.*

1. PETR. 4. 8.

Liefde bedeckt veel sonden.

AL siet de Simm' haer maet, of haer wanschapen jongen,
En hoe zijn platte neus in bochten is ghedronghen,
Sy toontse niettemin een vriendelick ghelaet,
En bant uyt haer ghemoet de galle vanden haet.
Siet wat de liefde werckt! de liefde deckt ghebreken,
De liefde voet den pays, en haet het leppigh spreken,
De liefd' is die het huys met alle zeghen vult
Al waer de liefde woont daer manghet noyt ghedult.

Delicta operit charitas.

GAudia pertentant tacitum tibi, Simia, pectus,
Dum gremio catuli membra pudenda foves;
Arcet ab amplexu non te sine crinibus alvus,
Non simæ ante oculos crimina naris habes.
Displiceat multis, placet hac mihi Simia parte,
Ah! niger est, si quis pandere crimen amat.
Livida lingua sile; vitium tegit ille sodalis,
Imbuit æthereus, si cui pectus, Amor.

PROVERB. 17. 9.

Qui cele le mesfaict, cerche amitiè.

LE Singe son petit, combien que laid, ne laisse,
Mais, sans s'en offenser, l'embrasse & le caresse.
Si de Chrestien le nom ne veux porter en vain,
Couvrir tousiours te faut les fautes du prochain.

DELICTA

DELICTA OPERIT CHARITAS.

Penè è Christianæ charitatis penu ductum mihi videtur dictum istud Senecæ; Secretè amicos admone, lauda palàm. *Plerosq; tamen homines in contrarium affici videmus, & ex animo dolemus. Laudant secretè, damnant palàm; vix enim duos tresve homines simul colloquentes audias, quin statim recensendis aliorum vitijs operam locasse dixeris, ita strenuè, in calumniæ campum hunc Martium, ut ita dicam, descendunt. Rationem acutè tangit D. Hieronymus,* Malorum, *inquit,* solatium est, bonos carpere; dum peccantium multitudine putant culpam minui peccatorum. *Agedum quisquis es, qui maledicenti hoc studium tibi insitum sentis, interroga conscientiam tuam, quid te moveat, verissimam viri pij sententiam (nec dubito) invenies. Vetus malum est; malus bonum malum esse vult, ut sit sui similis. Nolite* judicare, *inquit benevolus Servator, & non* judicamini. *Tribus modis pravum hoc judicium instituitur, cum bonum alicujus factum in malam partem trahimus, cum malum in pejus, cum dubium in deterius. Ah fuge! & Sapientem audi, in Prov. 4. 24. Plura vetat cartæ angustia.*

So ghy een vrient berispen wilt, doet sulcx heymelijck: soo ghy een vrient prijsen wilt, doet sulcx int openbaer, seyter een heyden, ende sulcx komt de Christelijcke sachtmoedicheyt al seer na by: dan het meerendeel doet schier regelrecht het teghendeel. Prijsen sy yemandt, sy doen het in bysonder: laken sy yemandt, sy doen't ten aenhooren schier van een yeder. Men hoort nauwelijck twee ofte dry menschen te samen spreken, of het schijnt datse haer selven tot het ophalen van eens anders ghebreken als verhuert hebben, met soo vollen mondt spreken sy daer van: De redene van dit heeft den Oudtvader Hieronymus seer wel bemerckt. 'tIs, seyt hy, den boosen een vermaeck den goeden een kladde na te werpen, en (somen seyt) met haer slippen in d'asschen te sitten, meynende dat, om de menichte der ghener die misdoen, hun misdaet kleynder is. 't Gaeter veeltijts so, de gene die quaet zijn, wenschen dat de goede quaedt mochten werden, om datse haers ghelijck souden veel vinden. De koeye, alsse vuyl is slaet geerne haren steert rontsom, om de andere te maken, dat sy is. Dese ghenegentheyt spruyt uyt een quade wortel, en dient mitsdien wel uytgheroeyt te werden, ende in plaetse van de selve de liefde des naesten gheplant. Oordeelt niet, op dat ghy niet gheoordeelt en wert, seyt onsen sachtmoedigen Salichmaker. Dit verboden oordeel wert drysins gevelt, als men't goede ten quaden duyt, als men 'tquade tot slimmer treckt, alsmen twijfelachtighe ten erchsten uytleydt. Hebdy een Christelijck ghemoet, wacht van so te oordeelen, en liever laet in alle ghelegentheyt, na den raed Salomons, den lastermondt verre van u zijn. Prov. 4. 24.

---

1. CORINT. 13. 5.

Charitas non præsumit malum.

TRIVER. SERM. 2. IN ESAIAM.

Si matres erga fœtus tanta caritate afficiuntur, multò magis oportet nos erga proximum simili caritate affectos esse; nam spiritus nexus calidiores vehementioresque sunt, quam naturæ.

PROVERB. 17. 9.

Qui cele le mesfait cerche amitiè.

QVOD NON NORIS, NON AMES.

V.

PROVERB. 5. 20. *Quare secederis, fili mi, ab extraneâ.*

HESIOD. Τὴν δὲ μάλιστα γαμεῖν ἥ τις σέθεν ἐγγύθι ναίει,
Πάντα μάλ᾽ ἀμφὶς ἰδών.

Hanc autem maxime duc in uxorem, quæ prope te habitat:
Omnia valdè circumspiciens.

PETRA. DE REMED. VTRIVS. FORT. LIB. I.

Multos amantes credulitas sua circumvenit, libenter enim credunt quod optant.

Kent, eer ghy mint.

PAn ſach het eerſte vyer juyſt doen het was gheſchapen,
Hy ſprack, wat moyer dingh! en, ſonder lang te gapen.
Greep hy het inden arm; ey ſiet! daer is de quant,
Aen hayr en baert verſenght, en in het vleys ghebrant.
Komt u wat ſelſaems voor, al ſchijnent moye ſaecken,
En gheeft u niet terſtont om die te willen raecken;
Te vatten metter handt yet datmen niet en kent,
Heeft menigh man bedot, en menigh wijf gheſchent.

Quod non noris, non ames.

VIx dederat terris ignem, ſua furta, Prometheus,
Pan furit, & flammis oſcula ferre parat:
Quantus, ait, nitor hic! (nondum cognoverat ignem)
Et ruit, & læſas vix trahit inde manus.
Stulte puer, blande qui lumine captus ocelli
Nil, niſi quanto dabis baſia, corde moves,
Dum, quid ames videas, properatos differ amores:
Heu! ſcelerata Venus, cum celerata venit.

Qui en haſte ſe marie, a loiſir ſe repent.

CE, que tu ne cognois, aymer jamais t'avance:
Il a pris mal a Pan d'aymer ſans cognoiſſance.
Qui oſe ſon bouillon humer haſtivement,
Sans doubte, il bruſlera ſa bouche bien ſouvent.

Neeringhe ſonder verſtandt, verlies voor de handt.

ALs Pan het eerſte vyer ſach opter aerden ſpelen,
Hy was terſtont verlieft, en gingh een kuſjen ſtelen.
Hy riep; wat ſchoonder dingh! maer doen hy naerder quam,
Ghevoeld' hy metter daet de nepen vande vlam.
Al ketelt Venus wicht aen uwe domme ſinnen,
En weeſt noch evenwel niet haeſtigh om te minnen.
Maer of je, hout of trout, ſoo keurt, en kent den gront,
Want al wie veerdich ſuypt ghewis die brant den mont.

Ab ignotis abſtinendum.

DVm ludit tremulis nova flamma per aëra gyris,
Et nunquam viſo plebs rudis igne ſtupet;
Pan furit, & flammæ miſer inflammatus amore
Oſcula feſtinans, non iteranda, dedit.
Pulchra licet tibi res videatur, & utilis, hoſpes,
Cura ſit ignaras abſtinuiſſe manus.
Diſcat inexpertis ſapiens diffidere rebus,
Inſidijs novitas ſemper amica fuit.

Fol ne croit, tant qu'il reçoit.

PAn en voyant un jour, la flame lors nouvelle,
Eſcrie tout rauy, ô choſe plus que belle!
Et va baiſer le feu, mais bien toſt s'en repent.
Tout, ce que ne cognois, ne touche bruſquement.

ANimacula quædam, & in his apes, araneæ, formicæ, conchæ, denique ſaxa & lucernæ, tempeſtatem quidem præſentiunt, ſignisque non obſcuris eandem indicant; humani verò ingenij tanta eſt tenuitas, ut non modò futura non proſpicere, verum ea quæ ante pedes ſunt videre vix poſſit. Cui malo obviam euntes prudentiores mortalium, ad omnia, quæ inopina nobis obveniunt, non niſi pedetentim ac lento gradu accedendum eſſe ſedulò monent, cum nova omnia inſignem vim nocendi habeant, ſi illotis (quod dicitur) manibus attingantur. Vtiq; cùm bruta inſolitum quiddam ac præter ipſorum morem aggrediuntur, mergi videlicet ſtagna aut maria fugiunt, formicæ ova proferunt, lumbrici è terrâ fugiunt, futuræ tempeſtatis iudicium eſt. Sic ubi homines novum aliquid ac præter ſolitum moliuntur, plerumque aliquid monſtri alere comperies. Tibi ſi laqueos iſtos animus eſt vitandi, attentus ſuſpenſusque ambula, &, ſi Senecam audis, nihil, niſi quod in oculos incurrit, manifeſtumque erit, crede. Prudentis enim eſt, ait Tacitus, tuta ac præſentia, quam nova ac periculoſa malle.

VEelderley gedierten, ſelfs vande geringſte, als byen, mieren, ſpinnen, moſſels en diergelijcke, werden het toekomēde onweder niet alleenlijck ghewaer, maer wijſen oock het ſelve met eenighe voorteyckens aen. Het menſchelijc vernuft daerentegen is ſo ſchrael, dat het meerendeel niet alleenlijck geen toekomende dingen en weet t'ontdecken, maer ſelfs geen ſaken die voor oogen ſijn recht t'onderſcheydē. Om waer in te voorſien, is geraden geenderhande nieu voorvallende ſaken aen te ſlaen, anders als met loode voeten, en geoeffende ſinnen, dewijle mē ſick aen nieuwicheden niet dan al te lichtelick en vergrijpt: alſo onder de ſelve veel-tijts eē boefjen plach te ſchuylē. VVanneer het ghedierte buyten ghewoonte yet aenrecht, den duyckelaer namentlijc uyt het water loopt, de mieren haer eyers hier en daer ſlepen, de pierē uyt der aerden vluchten, ſo volchter gemeenlic quaet weder. Oordeelt mede ſoo van het doen der menſchen, en dien volgende, na den raet van Seneca, kruypt in geen gat, of ſieter deur.

CORN. GALLVS.

Eventus varios res nova ſemper habet.

HORAT. LIB. I. EPIST. 16.

CAutus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suſpectos laqueos, & opertum milvius hamum.

1. CORINT. 7. 5.

Dat u de Satan niet en versoecke, om uwve onmaticheyts wille.

VVAt gaet den bockx-voet aen het vyer te willen raecken,
En van de felle vlam een ſpel te willen maecken?
Daer is in alle dingh, daer is een vaſte maet,
En tis een wiſſe feyl al wat daer over gaet.
Oock reyne liefde ſelfs komt leelick uyt te vallen,
Als yemant die miſbruyckt in ongheregelt mallen.
Want als een echte man is geyl in ſijn bedrijf,
Hy valt in hoerery oock met een eyghen wijf.

Ne quid nimis.

PAn, ſatis eſt, modico caleat ſi corpus ab igne,
Quid, miſer! in flammas & tua damna ruis?
Omnis amor vehemens, malus eſt; nimis vxor amare,
Et puer, & genetrix, & pater ipſe, poteſt.
Omnis in alterius (procul hinc prætextus amici)
In propriâ nimius conjuge ſordet amor.
Ni modus, & ratio juvenilibus imperet auſis,
Quiſquis es, in propriâ conjuge mœchus eris.

Et choſes bonnes ont leur exces.

AProche toy du feu, mais touche pas la flame;
L'exces d'amour n'eſt bon, non meſmes en ſa femme:
Qui ſe comporte au lict plus mollement, que fault,
Au milieu d'un amour ſacré ſe faict ribauld.

Res natura sua optimas solo abusu malas fieri, non solum ratio, sed & usus docet. In re conjugali (ut alia sileam) vereor ne, juventutis lubrico prolapsu, plurimũ peccemus, & in ipso matrimonij opere à matrimonij scopo quam longissimè aberremus; Idque specie (ut ait ille) virtutis, & umbra. Porrò cum Deum, id est spiritum purissimum, auctorem matrimonij laudemus, vel eo admonemur, non esse id intemperantia ac dissoluta libidina conspurcandum. Hanc petulantiam Ambrosius gravi quidem, sed non indigna censura notavit, cum uxoris adulterum vocavit eum, qui in usu conjugali verecundiæ rationem non habet. Sed & aliud esse amasium, aliud maritum agere, non ij notarunt, qui uxorem non voluptatis, sed dignitatis nomen esse voluerunt; Romanos & Ethnicos dico, quorum vel Comici veteres ea de re sane judicant, eorum unus,

. . . . . Quæ mulier suum virum (ait)
Volet sibi obsequentem esse, atque diutinum,
Modicè ac parcè ejus serviat cupidini.

Lepidè Erasmus noster, non provocare, matronæ est; comiter negare, pudoris; obstinatè recusare, perfidiæ.

De redene ende ervarentheydt leert ons, dat oock de aldernutste dingen, door het misbruyck alleen, gantsch en al schadelijck werden. 'tIs te beduchten dat wy in de sake des houwelijcx (om andere dinghen te verswijghen) door de hitte des jonckheyts ons dickwils vergrijpen, ende van het eynde des houwelijcx, int werck des houwelijcx selfs, alderverst af dwalen. Wy erkennen God (dat is een gantsch reyn gheestelijck wesen) voor den insetter van dien staet, en daer door alleene dienen wy afghemaent te werden van het selve met onmatighen lust te besoetelen. Ambrosius heeft de ghene die haer hier in verloopen, door een scherpe, nochtans eyghene, maniere van spreken, overspeelders van haer eyghen vrouwen genaemt. De naem van huysvrouwe is voor een naem van weerdicheydt, ende niet van wellust, selfs by de Romeynen, altijts gehouden geweest: haer Poeten hebben dies aengaende goede vermaninghen ghegeven, eene van henlieden seyter aldus:

Vrou, wildy deegh van uwen man,
Ghy dient u soo te stellen an,
Dat u begeeren, en zijn lust,
Noyt t'eenemael en zy gheblust.

De ghehoude en moeten hun dan niet laten voorstaen, dat hen teghens malcanderen alles gheoorloft is, maer een yeder handele de sijne matelijck, ende met een sekere vriendelijcke stemmicheyt, besittende alsoo sijn vat in heylicheyt, na den raedt des Apostels.

Hieronym. Contra Iovian. Lib. 1. Cap. 30.

Refert Seneca cognovisse se quendam hominem ornatum, qui exiturus in publicum fascia uxoris pectus colligabat, & ne puncto quidem horæ præsentia eius carere poterat, potionemq́ nullam sibi, nisi alternis tactam labijs, vir & uxor hauriebant. Alia deinceps non minus inepta facientes, in quæ improvida vis ardentis affectus erumpebat. Origo quidem amoris honesta erat, sed magnitudo deformis; nihil autem interest quam ex honesta causa quis insaniat.

SENSIM AMOR SENSVS OCCVPAT.

VI.

PLVTARCHVS.

Amor neque nos statim neque vehementer ab initio, quemadmodum ira, inva dit; neque facile ingressus, decedit, quamvis alatus: sed sensim ingreditur a molliter, maneteq; diu in sensibus.

SENE.
HIPPOL.

Labitur sensim furor in medullas,
Igne furtivo populante venas,
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat tectas penitus medullas.

'tNeemt toe, men weet niet hoe.

LAeſt gingh ick inden hof, daer ſchreef ick op een linde,
Ick ſneed' in een pompoen den naem van mijn beminde;
Het ſchrift was eerſtmael teer, men ſach daer anders niet
Als, dat het groen ghewas beſchreyde mijn verdriet:
Maer als ick naderhant hier weder quam ghetreden,
Doen ſtontet uytghepuylt al wat ick had gheſneden;
Dies riep ick overluyt; dus gaetet mette min,
Daer komt een groote wond oock van een kleyn begin.

Senſim amor, ſenſus occupat.

INſcribo peponi quoties tua nomina, Phylli,
Littera, cultelli cuſpide facta, latet:
Jlle, licet fatuus, ſortem miſeratus amantis,
Plorat, & è tenero cortice gutta fluit;
Læſa cutis ſenſim laxo ſe pandit hiatu,
Jamque viatori, Phylli, legenda pates.
Exclamo: crevere notæ, crevere calores.
Hei mihi! quam tacitis paßibus intrat amor.

Quant il eſt creu, je le vois, Comment il croiſt je n'appercois.

REtournant au tillet, ou tu eſtois eſcrite,
Ma douce Margotton, la lettre n'eſt petite
Comme un peu cy devant: le paſſager la voit,
l'amour s'augmente helas! ſans qu'on s'en appercoit.

DE letters diemen plach te snyden inde linden
En zijn van eersten aen niet in het hout te vinden,
Maer komie naderhandt ontrent den groenen bast,
Soo blijcktet dat het schrift gheduerigh grooter wast.
Het kint, indien het siet eens anders quade streken,
Ontfanght in sijn ghemoet de gronden van ghebreken.
Wat quaet is, kankert in: ghy leyt dan inde jeught,
Gheen voncken totte lust, maer sporen totte deught.

Paulatim rima dehiscit.

QVod peponem riguo mihi crescere cernis in horto,
Non est quod velit hunc nostra culina cibum:
Hic ego, dum tener est, rorantia carmina sculpo;
Et mihi cum viridi cortice crescit opus.
Sit licet insulsus pepo nos docet: imbibat infans
Semina nequitiæ, pessima messis erit.
Jlle, virum facinus patrare virile videbit,
In puero vitium, qui puerile tulit.

Cœur d'enfant, carte blanche.

VEus tu un grand escrit dans quelque tendre escorce?
Ne taille brusquement. Il n'est besoing de force,
Le temps l'aggrandira. le vice au cœur d'enfant
Avec le corps devient, sans y penser, tresgrand.

PLAVT. IN TRIN.

Mores mali, quaſi herba irrigua, ſuccreſcunt uberrimè.

IUVENAL. SAT. 14.

Maxima debetur puero reverentia, ſi quid
Turpe paras, nec tu pueri contempſeris annos.

SENECA.

Diſciplina ſanè mores facit & id ſapit unuſquisque, quod didicit.

HORAT.

Nil dictu fœdum viſuq; hæc limina tangat intra quæ puer eſt.

VVeeſt voor al in reden kuys,
Alſer kinders zijn in huys;
VVant daer Ionckheyt is ontrent,
Dient niet dertels voorghewent.

Op het ſelve beelt een andere ſin.

VVAnneer een gheeſtigh quant den naem van ſijn beminde
Snijt in een bol ghewas, of op een groene linde,
De ſchors die ſchijnt bedroeft, ſy ſtort een droevigh nat
Als of haer eenigh leet door ſnijden had ghevat;
Maer, leſer, hebt ghedult; de tijt die ſalt gheneſen,
En alſje weder komt dan ſal het beter weſen;
Siet! al wat klouck beleyt of reden niet vermagh,
Dat wort noch evenwel verwonnen vanden dagh.

Quod non poteſt ratio, ſanat mora.

SI dominæ deſcribat amans in cortice nomen,
Deplorat læſus vulnera primo pepo;
Sed mora dat vires, &, dum nova littera creſcit,
Durior eſt multò, quam fuit ante, cutis.
Neſcis, quid valeant anni, quid polleat ætas;
Tempore poma rubent, tempore ceſſat hiems:
Quod ratio præſtare nequit, durive labores,
Id vel ſponte ſua mox dabit ipſa dies.

GAL. 4. 19.

Allenxkens, *tot dat Christus een ghedaente in ons krijght.*

PLagh yemant in een boom by wijlen yet te ſnijden,
Het kan hem dienſtigh zijn, ten valt niet al beſijden;
Let hoe de ſaecken gaen; eerſt is de letter teer,
Maer naer een weynigh tijts ſoo vint de leſer meer.
Als Godt door ſijnen gheeſt ons harten komt beſchrijven,
Men voelt het vaſt gheloof niet ſtracx aen ons beklijven,
Maer ſiet het ſwack begint dat wort ten leſten ſterck,
Met tijt en door gedult voltreckt de gheeſt ſijn werck.

Tenera pietatis principia.

INdimus arboribus, tenui dum cuſpide, carmen;
Vix teneram ſignat parva litura cutem:
Incrementa tamen, vix intellecta, videbis,
Dum peragit tacitis paßibus annus iter.
Enthea non hederam pietas imitatur Ionæ,
Ferre cui patulas nox dedit una comas:
Parva fides primò, creſcit ſenſim, & ſine ſenſu,
Paulatimque ſacrum ſpiritus implet opus.

EPHES. 4. 13.

Peu a peu, *juſques a ce que croißions a la perfection d'homme en Christ.*

SI tu fais un eſcrit ſur l'arbre, ne te haſte,
Bien qu'il te ſemble eſtroit, le temps l'eſcrit dilate.
Vertu n'eſt point d'un jour, & l'œuvre de l'eſprit
En l'ame peu a peu de l'homme s'accomplit.

TENERA

N*On confusè, sed ordinatè in hæc inferiora, agit Deus, nec ab uno extremo ad alterum festinè, sed sensim, progreditur. Non repentino fulgore dies terrarum tractus pervadit, sed, præmisso dubiæ lucis crepusculo, paulatim*

. . . . . . Medium Sol aureus orbem
Occupat, & radijs ingentibus omnia lustrat.

Non statim, ex intenso frigore, in ardores Syrij præcipitamur; sed, vere ac tepentis favonij flatu intermedio, paulatim ad æstivos calores deducimur. Spirituales fidelium progressus planè hujusmodi. Nunquam, è medijs peccatorum sordibus, ad statum gloriæ suos evehit Deus, sed gratiam mediam interjacit. Vix ullus, ex vita insigni scelere contaminata, subitò in vitam christiano nomine dignam immediatè erigitur. Pictura, inquit ille, cæpit primo ab umbris & lineis, deinde monochromata, mox accessit lumen una cum colorum varietate, donec ad summam artificij pervenit admirationem. Idem de homine christiano jure quis dixerit. Ne igitur animo destituatur pia mens, si lento, dummodo continuo, gradu ad vitæ renovationem, efferatur. Omne incrementum, etiam latens, credenti salutare est.

GOd gaet niet onschickelijcken, maer met order te werck in alle dese nederighe dinghen, niet schielicken van het eene uyterste tot het andere vervallende, maer door middelweghen allenxkens, en als by trappen, van 'teene tot het ander gaende.

Den doncker van den swarten nacht
Wert niet terstont tot licht ghebracht,
Den dagheraet en morghen-stont
Verthoont voor eerst haer rooden mont;
Dan rijst de Son, des werelts oogh,
En klimt allengskens meer om hoogh;
Tot dat ten lesten het ghesicht
Ons schemert, door haer crachtich licht.

Het gaet met den gheestelijcken voortganck vande godtsalighe ten naesten by mede alsoo. God en plach niemant uyt den stanck der sonden, regelrecht tot heerlijckheyt te verheffen, maer sijn genade als middelaer, tusschen beyde te stellen. Selden werter yemant uyt een gantsch rau en roeckeloos levē, op eē sprongh overghefet in een ghesette en christelijcke sedicheyt. De godsalicheyt en verthoont haer van stonden aen niet in hare volmaecktheydt, maer wert door daghelijckschen aenwas allengskens tot haer volkomentheyt opghetoghen. Een verslaghen herte en heeft daerom den moet niet verloren te gheven, om sijn lanxsamen voortganck inde godtsalicheyt, soo die maer staech en geduerich en zy. Alderley aenwas (oock den ghenen die ons onghevoelijcken aenkomt, en diemen eer gewaer wort ghefchiet te zijn, als te ghefchieden) ghedijt een christelijck ghemoet ter salicheyt.

---

2. CORINT. 3. 3.

E*Pistola est is Christi scripta non atramento, sed spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis.*

PSEAVM. 29. 15.

L*E juste s'avancera comme la palme & croistra comme le cedre du liban, estant planté en la maison de l'eternel, &c.*

REPETE.
VII.

VERS. VVLGAR. NOn amet, aut discat duros tolerare labores,
Optati compos qui velit esse sui.

POLYB. LIB. 10.

NVlla re utili abstinendum est, propter apparentem difficultatem; sed comparandus habitus, quo cuncta bona mortalibus comprehensibilia redduntur.

Gheen

Gheèn boom en wast op eenen dagh,
Gheen boom en valt ten eersten slagh.

SOo haest ick my bevont in Venus net ghevanghen,
Seyd' ick het Rosemont. waer toe veel kromme gangen?
En siet! my docht terstont de vryster was ghereet;
Maer op soo mallen waen ontfingh ick dit bescheet:
De Specht, het grillich dier, die pickt in alle boomen,
Maer wat de geck begint, ten zijn maer rechte droomen;
Hy meynt, daer is een gat: maer t'hout is al te dick:
O vrient, een eyken boom vereyst al harder pick.

Sive amator, sive gladiator es,
Repete.

MArtia Picus avis longis dare vulnera ramis
Dum parat, & rostro robora dura petit,
Protinus, ut Quercum primo modo contudit ictu,
Quærit, an admittat pervia rima diem.
Picus, amatoris nimium properantis, imago est,
Qui primo admissum se putat esse die.
Fallitur; haud primis cadit icta bipennibus arbor;
Robora vasta cupis sternere? sæpe feri.

Perseverer faict importer.

CE troncq pouvoir percer le Pic se met en teste,
D'un coup, sans plus frapper, ô qu'il est sotte beste!
Semblable impresſion forge en son cœur l'amant,
Mais sache, pauvre sot, qu'il faut frapper souvent.

Hy meynt 'tis deur, en 'tis gheen ſcheur.

DE Specht pickt inden boom, men ſietſe nau beroeren;
Noch gaet hy niettemin gheduerigh ſitten loeren.
Of hy een open ſiet. Kijck, wat een dapper man
Hy ſoeckt een vol beſluyt oock eer hy ſchier began.
Hoe ketelt ſich het volck, beſonder in het minnen,
Daer is maer enckel waen, en niet als malle ſinnen;
Al wie van deſe weſp is in het hooft gheraeckt,
Die raeſt, oock ſonder korts, en droomt, oock als hy waeckt.

Amans ſibi ſomnia fingit.

PIcus, ut exiguo vix robora contigit ictu,
Jam mihi, jam clamat, pervia quercus hiat;
Rima, diem video, patet, ô patet, inquit, at eheu!
Vix patet exiguo vulnere prima cutis.
Stultus amans, ſimul-ac ſolito minus aſpera virgo eſt,
Clamat, iô! victas jam dedit illa manus.
Intempeſtivum ſtolido canit ore triumphum,
Et ſibi vana movet ſomnia quiſquis amat.

Il n'a faict, qui commence.

LE picq voulant percer le tronq, de vive force,
A peine de ſon becq ayant percé l'eſcorce,
Va regarder a tous moments ſi l'arbre eſt creux:
Il ſe chatouille trop quiconque eſt amoureux.

AMANS

AMANS SIBI SOMNIA FINGIT.

INsita est quibusdam tam ridicula, Philautiæ prurigo, ut, licet vel pepone insulsiores sint, omnia nihilominus splendida ac magnifica de sese polliceri audeant.

Quid dignum tanto dabit hic promissor hiatu?

Sanè cum vasa vacua magis tinniāt ac aristæ inanes altiùs emineant,

Parturient montes nascetur ridiculus mus.

Placet Menedemi dictum aureum, qui Athenas studiorum causâ properantes primò sapientes esse, tunc philosophos, inde rhetoras, denique rudes & omnium ignaros fieri, non minus lepidè, quàm verè dixit. Valeat totum genus hoc ardelionum. Solida, ac non in ventum docta mens (ut ille ait) quo diutius discit, in re plura, in opinione pauciora novit. Magna de seipso credere, exiguæ scientiæ certum est indicium.

DAer is in sommighe menschen soodanighen ketelende jeucksel van eygē liefde, datse, schoon sy zouteloser zijn als pompoenē, evenwel nochtans veel groote dinghen van hun derven beloven. Maer wat kan doch sodanigen hoogen snurcker by brengē, nademael het vā oudts so geweest is, dat eē wan-vat meest bomt, ende 'tydele kooren-hayr hooghst uytsteeckt, so en is van het wijdt beroemde swanger gaen der bergē, gelijck Horatius seyt, niet anders te verwachtē, als de geboorte van een geckelijcke muys. De Studenten eerstmael t'Athenen komende, seyt Menedemus, sijn dappere gasten soo sy meynen, maer stracx niet anders als lief hebbers der wijsheyt, ende daer nae leerlingen der reden konst, ende ten lesten, gantsch plomp, ende van alles onwetende. 'tGaet noch huyden ten daghe so met yder van ons, hoemen langer leert, hoemen inder daet wel meer, maer naer eygen oordeel, min wetenschap heeft. Veel van sich te dencken, komt van weynich te weten.

VARRO.

OMnes videmur nobis saperdæ, festivi, belli, cum simus copreæ.

OVID. DE ART. 3.

PRona venit cupidis in sua vota fides.

PROVERB. 3. 7.

Laet u niet vvijs duncken.

DE Specht vlieght over al, hy gaet de bosschen quellen,
Hy wil (ghelijck het schijnt) de boomen nedervellen,
Hy pickt in al het hout, en souckt een open gat,
Maer vint ten lesten niet als, ick en weet niet wat.
Al wat de menschen doen, al wat de lieden maecken,
Het zy in kleyn bedrijf, het zy in groote saecken,
Hoe slecht haer dinghen gaen, sy trotsen niettemin,
De minste vanden hoop die heeft een vleyer in.

Arrogantia, profectus obstaculum.

NUm penetrent morsus in singula vulnera quærit:
Dum nimium rostro martia fidit avis.
Per-via ligna forent, nisi per-via, Pice, putasses;
Dum ruis hûc illûc, tempus inane volat.
Quî poterit, doctum qui se putat esse doceri?
Quî sapiet, qui se jam putat esse sophum?
Semper inanis erit mens, quæ sibi plena videtur:
Doctus erat, doctus ni sibi quisque foret.

ECCLES. 3. 24.

La presumption a deceu plusieurs.

LE Pic auroit bien tost la fin de son ouvrage,
Si de son bec n'avoit conceu trop grand courage:
Vn cœur presumptueux ne fera rien du bon,
Puis qu'il á de son faict trop grand' opinion.

ARROGAN-

ARROGANTIA, PROFECTVS OBSTACVLVM.

MAgis decorum est juvenem discere, quam docere; Seni docere, quam discere. Melius tamen est provectioris ætatis hominem serò discere, quam in ignorantiâ perpetuâ versari. Nunquam hominem tam exactæ eruditionis uspiam exstitisse, ut amplius nihil addiscere potuerit, ratio demonstrat. Non in vitâ solùm, sed & in ipsa morte, imò ex ipsâ morte, est quod discatur; præsertim homini Christiano Odi homines ignavâ operâ, philosophâ sententiâ, aiebat ille. Indocilis sanè est, qui mavult doctus videri, quam esse: Vanus & arrogans, qui aut magna sibi vindicat, quæ ipsi non insunt; vel majora, quam quæ insunt. Vtinam hoc animis omnium insitum! De alijs nunquam malè, de sese nunquam benè loqui, primum Christiani, alterum sapientis est.

HEt voeght een Ionghelinck beter, onderwesen te werden, als andere te leeren; voor een oudtman daerenteghens passet beter een ander te onderwijsen, als selfs onderwesen te werden; en evenwel nochtans iss' t beter in sijn ouderdom te leeren, als altijdt onwetende te blijven. Noyt en isser yemandt so volkomen ofte in gheleertheyt, ofte in ervarentheyt gheweest, oft hy en heeft noch altijt in wetenschap kunnen toenemen. Men en kan niet alleenlick in dit leven, maer in, en uyt de doot selfs, onderwesen werden, voor al en sonderlinge een Christelick ghemoet. Ick hate alle menschen van veel seggens, en van weynich bedrijfs, seyder een vande Oude; hy en is niet leersaem, die liever heeft gheleert te schijnen als inder daet te wesen, seyde Bion. Hy is trots en ydel, so wel den desen, die sick dinghen toeschrijft de welcke hy niet en heeft, als den ghenen, die sick grooter dinghen vermeet als hy kan. 't Ware goet datmen van andere nimmermeer qualick, van sich selven nimmermeer wel en sprake: die het eerste doet, handelt Christelijck; die het tweede doet, handelt wijsselijck.

---

1. CORINT. 8. 2.

SI quis existimat scire se aliquid, nondum cognovit quemadmodum eum scire oporteat.

INdocilis est, qui mavult doctus videri quam esse. Bion. apud Laërt. Lib. 4. Cap. 7.

PROVERB. 2. 12.

AS tu veu un homme qui cuide estre sage? il y a plus d'esperance d'un fol, que de luy.

VERS. 16.

LE paresseux s'estime estre plus sage, que sept qui baillent sage conseil.

SINE VULNERE LÆDOR.

VIII.

TACIT.

Palam compoſitus pudor, intus ſumma adipiſcendi libido.

VIRGIL. *Vivit pectore ſub dolente vulnus,*
Intactis vorat oſsibus medullas;
Veſano tacitos movet furores,
Quod chironia nec manus levaret,
Nec Phœbus, ſoboleſque chara Phœbi.

DE blixem kan het ſweert in hondert ſtucken breken,
Maer laet de ſcheede gaef, daer in het heeft gheſteken;
Tis even ſoo een vyer dat my de pijne doet,
Ick ben, eylaes! ghequetſt, en noyt en liet ick bloet;
Ick ben, eylaes! ghequetſt, maer openbare wonden
En zijnder noyt gheſien, en zijnder noyt ghevonden.
Dies wenſch ick tot behulp gheen kruyt, of machtigh gras,
Ick wenſche reyne ſalf van enkel maeghde-was

Sine vulnere lædor.

SAucia corda gero, veſtigia nulla ſagittæ;
Et jecur, illæſo corpore, vulnus habet:
Vulnus habet? fallor, quod enim ſine vulnere vulnus?
Hei mihi! cæcus amor vulnera cæca facit.
Fulmine cum miſero mihi, non face pectus aduras
Sæve puer, noſtris hoc, precor, adde malis:
Da medicam, medicis quæ neſciat artibus uti,
Et ſua, non herbas, applicet ora mihi.

Ma playe eſt au dedans.

FOudre & flambeau d'amour, feu de facon eſtrange,
Qui, ſans toucher le ſein, au cœur d'amant ſe range.
Mon cœur, puis que mon cœur tu bleſſes ſans bleſſure,
Il faut, par conſequent, qu'il ſoit guary ſans cure.

Niet al goudt datter blinckt.

VVY ſien een gult geveſt, wy ſien een mooye ſcheede,
Maer is de lemmer goet? dat ſwoerje wel met eede.
En efter iſt ghemiſt. de ſnelle blixem-ſtrael
En breeckt wel anders niet, als ſlechts het innigh ſtael.
Wanneer ghy menſchen ſiet tot hooghen ſtaet ghereſen,
En achtet niet terſtont het hoochſte goet te weſen.
Want daer 'thooft blinct en klinckt, daer dwinght en wringht de gheeſt;
Siet! waer het lichaem dreyght, daer is het hert bevreeſt.

Neſcitur, ubi me calceus urget.

FVlgeat ut lætis vagina coloribus extrà,
Intus, iô! ruptus fulgere mucro latet.
Grande ſatellitium miraris, & arma tyranni,
Et rutilum, fulvo quod micat ære, caput:
Exteriora vides, quid ſtas? & ad intima tranſi;
Terreat ut facies, mens maleſana tremit.
Calceus, egregium quem judicat eſſe viator,
Afficit occulto ſæpe dolore pedem.

Tout n'eſt or que reluit, ny farine ce que blanchit.

CEluy que nous voyons, en l'action publique,
Si reveré de tous, ſi grand, ſi magnifique,
Que juge-on heureux? ſouvent eſt le couſteau
Bel a le voir, mais tout gaſté dans le foureau.

QVOD

QVOD DOLET INTVS HABET.

Plerisque nostrum solenne est conditionem alterius quàm maximè extollere, propriam contra deprimere. Ejus rei rationem hanc puto, quod in his talibus ab externâ rerum facie judicia mutuantes, interna vix respiciamus, cumque læta plerumque & quæ magis placent maximè conspicua sint, duriora verò tacitè ferè conditioni uniuscujusque inhæreant, aliena nobis, nostra plus alijs placent, optat ephyppia bos piger, optat arare caballus. *Opes ac majestatem Dionysii cum Damocle laudibus extollimus, gladium è lacunari equinâ setâ in caput Tyranni demissum non antè videmus, quam ipsi eo loci simus, maximo imperio, ut ait Sallust. maximam curam inesse nescientes. At sanè speciosissimum aulæum nonne sæpe ad sordidiorem parietis partem obtegendam adhibetur? Nonne colossi foris insignes Deum sæpe aliquem repræsentant, intrinsecus pleni luto ac sordibus? ita sanè. Et plerumque ubi honor, ibi & horror; &, ut Seneca, qui à multis timetur, multos timet.*

VEle onder ons, hebben een ghewoonte, eens anders ghelegentheyt ten hooghsten te verheffen, haer eyghen niet te achten: de reden waer van, dunckt my hier in te bestaen, dat wy ons oordeel in dusdanighe saken ghewoon zijn te gronden op de dinghen die ons in't ooghe loopen, op inwendige ende verborghen saecken ondertusschen ofte niet lettende, ofte de selve niet wetende: ende naedemael het ghene dat vermaeckelijck is in yemants geleghentheyt, meest altijdt blijckelijck is, ende dat de beswaerlijckheydt vande selve daerenteghen veeltijts van binnen schuylt ende bedeckt is; Soo ghebeurtet dat de gheleghentheyt van andere luyden aen ons, de onse aen ander luyden, beter schijnt:

Den Os wil voor een rijt-peert strecken,
Den hengst wenscht om den ploegh te trecken.

Wy prijsen al, met Damocles, den glans ende voortreffelijcheydt van Dionysius, om datse ons in't ooghe loopt: het sweert daerentegens, dat met een peerts-hayr over't hooft van den Tyran hanght, en sien wy niet eer voor wy selfs in sijn plaetse zijn. Ey lieve! hoe dickwils is een schoone tapitserye gespannen voor een vuyl stuck muyrs. De nieuwste schoenen dwinghen meest. De gegoten beelden der Afgoden, hoe' wel zy van buyten vergult zijn, werden van binnen vol slick ende vuylicheyts bevonden. Die van vele ghevreest wert, seyt Seneca, vreester vele. Noyt Heer of eer, sonder seer.

BOËTIVS.

QVos vides sedere celso,
Solij culmine reges,
Detrahat si quis superbis
Vani tegmina cultus,
Iam videbit arctas
Dominos ferre catenas.

TACIT 6. ANNAL.

SI tyrannorum mentes recludantur, possint aspici laniatus, & ictus: Quando, ut corpora verberibus, ita sævitiâ, libidine, malis consultis, animus dilaceretur.

Buycht, oft Breeckt.

PET. I. 5.

VVeest met ootmoedicheyt verciert, vvant Godt vvederstaet den hooveerdighen.

SIet, wat de blixem doet; hy ſal een lemmer breken,
Hy ſal in ſtucken ſlaen dat niet en is ghewveken,
De ſcheede niettemin, daerin het yſer ſtack,
Die blijft in haer gheheel en ſonder onghemack.
Godt die het ſeltſaem vyer laet vanden hemel dalen,
Die maeckt hem veel ghelijck met deſe ſnelle ſtralen,
Hy breeckt dat wederſtaet, hy ſpaert dat buyghen kan;
„ Noyt waſſer trots ghemoet dat Godes zeghen wan.

Flectere vel frangere.

SÆpe vel intactâ nummi periêre crumenâ,
Fractus &, illæſo tegmine, mucro fuit.
Sæpe cutis totos ruptis tegit oßibus artus,
Cum Deus ex alto tela triſcula jacit.
Mollibus indulget, duriſque ferocius inſtat
Fulmen, & ipſe facit fulminis Auctor idem.
Flecte genu: quicunque Deo non flectitur, ille
Plectitur, elatos Numinis ira premit.

Aux humbles gratieux, dur aux osgueilleux.

CEs Iavelins de Dieu, la foudre & la tonnerre,
Au doux ne font du mal, au dur il font la guerre.
Homme humilie toy, baiſſant ton haut deſir,
Nul eſt, qui ne s'y rompt, qui ne s'y veut flechir.

FLECTE-

SI quis me interrogat (inquit Augustinus) quodnam primum, hominique Christiano maximè necessarium requisitum sit, humilitatem dicam. Si, quid secundum, idem respondebo. Si de tertio quærat, dictum repetam. Indicat vir pius basim ac fundamentum totius philosophiæ Christianæ in hoc præcipuè consistere, ut debellata omni elatione ac superbia, ex vera sui cognitione unusquisq; sibi vilescat, Deoq; creatori sese submittat. Cum enim superbiæ veneno primi parentes afflati ac inflati, totam posteritatem nefando contagio infecerint; humilitate eam restitui, &, ut in morbis, contraria contrarijs curanda esse, Deum non obscure testatum voluisse, satis constat. Nec mirum, cum & sententiam malorum superbiam esse, etiã ex judicio naturali, antiqui judicaverint. Tarquinium hominem libidine præcipitem, avaritia cæcum, immanẽ crudelitate, furore vecordem, vocaverunt superbum, & putaverunt sufficere convitium, ait ille. Concludamus cum Nilo, & operam demus ut sit nobis vita excelsa, spiritus humilis. Nihil altum vult Deus, præter se; proprium illi est erecta dejicere, dejecta erigere.

SOo my yemant vraecht (seyt Augustinus) wat de eerste ende noodichste deucht zy voor een Christen mensche, ick sal hem antwoorden, nedericheyt; wat de tweede, nedericheyt; wat de derde, nedericheyt. Willende den Godtsaligen man daer mede te kennen geven, dat het geheele grontstuck des Christelijcken levens insonderheyt daerin bestaet, dat dẽ mensche in sijn gemoet uytgheroeyt hebbende alle trotsheyt en hoochmoet, ende daer door ghebracht zijnde tot ware kennisse en verachtinghe van sick selfs, hy sick inde leechste dweemoedicheydt voor Godt verootmoedighe. Want naedien't onser aller Vooronders, door haren verwaenden hoochmoet in voortijden t'onsen verderve leelijck hebben laten ligghen: Soo heeftet den goeden Godt belieft, op de wijse vande ervaren medecijnen, dese sieckte door strijdighe gheneesdrancken wech te drijven. Laet ons dan trachten na een hemelsch en hooch leven, maer naer een nederighen gheest. De Heere der Heeren en wil niet groots, als sijne heerlijckheyt, want 'tis hem eyghen, de hooghe nederich te maken, de nedrighe te verheffen. Den dach des Heeren seydt Ies. 2. 12. sal gaen over alle het hoochmoedighe ende hooghe, ende over alle het verhevene, op dat het vernedert werde.

Ghy die een Christen zijt ghenaemt,
Vraeght, welcke deugd' u best betaemt.
D'antwoort is kort: Voor eerst, en lest,
Is ned'richeyt u alderbest.

PETR. 1. 6.

HUmiliamini sub potente manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis.

PROVERB. 28. 14.

O que bien heureux est l'homme! qui se donne frayeur continuellement: Mais celui qui endurcit son cœur tombera en calamité.

EX VULNERE PULCHRIOR.

IX.

OVID. DE REMED. AMOR. LIB. I.

DIscite ſanari, per quam didiciſtis amare:
Vna manus vobis vulnus opemq́ue feret.
Vulnus, Achillæo quæ quondam fecerat hoſti,
Vulneris auxilium pelias haſta tulit.

DAN. HEYN. MON. EL. II.

ELevat una undas pectoris, una domat.

Die

Die wont maeckt ghesont.

DE naeld' is u pinceel, die ſchildert friſſe roſen,
Van zijde maeckje veruw, en doet het linnen bloſen;
Ghy opent, ende ſluyt, ghy heelt oock datje ſteeckt,
Ghy gheeft meer alsje neemt, ghy maeckt oock datje breeckt.
Ick prijſe dit beleyt; ick noem het ſoete rancken,
Maer handelt my alſoo, ick ſal u des bedancken:
Vriendin ick ben ghequetſt door uwen ſoeten mont
O gheeft my doch behulp met dat my gaf de wont.

Ex vulnere, pulchrior.

PVngere te dicam, vel pingere? neſcio, Phylli,
Pungis & hac ipſa, ſtamina pingis acu:
Fulget, jô, ſana cute pulchrior ipſa cicatrix,
Dumque nocet, byſſo fert pia cuſpis opem.
Cum tua reſpiciat tenuem clementia pannum,
Menè magis dura conditione premes?
Corda mihi pungis; nec deprecor, ô mea, punge
Phylli, genas labris tu modo pinge tuis.

Ce que bleſſe, me dreſſe.

TV fais, au blancq ſatin, maint trou par ton aguille,
En picquant peins, Margot, que tu es belle fille!
Tout, que tu as bleſſé, en eſt gentil & ſain:
O que me traicte ainſi, Margot, ta belle main!

VV Anneer ick nu en dan een vrijster sie bordueren,
Soo leer ick even daer een deel gheslepe kueren.
Besiet, o soete jeught besiet een loosen treck,
Ontrent het meeste gout daer is de meeste pleck.
Wat isser menigh mensch alleen met schijn behanghen!
Wat isser menigh oogh alleen met schijn te vanghen!
Maer tis niet altijt schoon, dat al te schoone blinckt,
Die altijt soete rieckt, tis seker datse stinckt.

Non bene olet, qui bene semper olet.

Quem situs infecit Phyllis tegit arte colorem,
Quod micat aurato stamine, menda fuit.
Quid picti fictique juvant mendacia vultus?
Hanc natura fugit, quæ petit artis opem.
Crimen habet formosa nimis: quæ spirat odores,
Crede mihi, vitium quod tegit, ore gerit.
Non nativus honos, sed picta videtur imago,
Semper ubi roseo vernat honore cutis.

Dessoubs la couverture, se trouvera l'ordure.

LEs fautes du satin cacher par artifice
As bien appris Margot: ou l'or est, gist le vice.
Tout que te semble beau plus qu'ordinairement,
De n'estre beau par tout tu trouveras souvent.

NON

NON BENE OLET, QVI BENE SEMPER OLET.

INsolita omnia meritò suspecta esse, prudentiores monent. Nunquam, nisi gravi de causâ, in sordido splendorem, in prodigo parsimoniam, in hoste amicitiam aliquis expertus est; nunquam gratuita in superbo comitas, in avaro liberalitas fuit. Nota est pistoris dulciarij frequens fallacia, cui ambustam placentæ partem densiori sacchаro tegere, nota acu-pictricis puellulæ fallax solertia, cui pannum, parte quâ decolor aut maculosus, auro obducere moris est. Nunquam bonâ fide (ait Seneca) vitia mansuescunt; submittunt feritatem, magis quàm exuunt, & , quum minus exspectaveris, exasperantur; torvitas mitigata cito in naturam suam recedit. Acutè, ut omnia, Tacitus, certissimum sævæ cogitationis indicium est, inquit, in irato homine, iræ occultatio. Tu, cui hæc eveniunt, cave canem; & hostem veterem difficulter amicum, amicum veterem non facilè hostem fieri certo tibi persuade.

'T Is een ftreeck van voorsichtigheyt alle ongewoone dinghen voor verdacht te houden. Niemant en heeft oyt, sonder merckelijcke oorsaken, besetheyt in een sloef, spaigheyt in een opsnapper, vriendelickheyt in sijn vyandt gesien: noyt en werter heusheyt by den trotsen, mildicheyt by den gierighen te vergheefs ghepleecht. Daer te taerte meest verbrant is, stroyt den pasteybacker het meeste suycker: daer het satijn meest gheplecktis, voecht den borduerwercker het meeste gout. De gebreken der menschen en werden noyt ter goeder trouwẽ getemt, seyt Seneca, sy houden veel eer haren aert en wreetheyt in, alse die afleggen, en alsmen der minst op verhoet is, so breken sy weder uyt, en wandelen den oudẽ karre-pat. Wanneer een gram mensche, seyt Tacitus, sijn gramschap inkropt, let dan vry op u stuck, want 'tis een ghewis teycken van een wreet voornemen.

IUVENAL. *Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur*
Tot medicaminibus, coctæq; siliginis offas
Accipit, & madidæ; facies dicetur, an ulcus?

TERTVL. DE CVLTV FŒMIN.

QVantum à nostris disciplinis aliena sunt, faciem fictam gestare, quibus simplicitas omnis indicitur: effigiẽ mentiri quibus linguâ non licet! appetere quod datum non sit, quibus alienis abstinendum! speciem exercere, quibus studium pudicitiæ est; editæ mulieres Christianæ, quomodo præcepta Dei custodiatis, lineamenta non custodientes.

IACOB. 1. 12.

Salich is den man die versoeckinghe verdraecht, want als hy beproeft sal zijn, sal hy de kroone der heerlijckheyt ontfanghen.

DIe aen het wit satijn gheeft hondert duysent steken,
En meynt noch evenwel de sijde niet te breken.
Want als de sneghe maeght haer naelde wederhout,
Waer eerst de steke was, daer is dan enkel gout.
O! stelt u weerde ziel om met ghedult te draghen
Al wat van boven komt. Al zijn het harde slaghen,
Ten brenght u gheen verderf. Des Heeren wonder hant
Gheneest, oock alse quetst; en koelt oock, alse brant.

Sanat, quod perculit.

NOn tibi fert animus tua serica perdere, quamvis
Mille foraminibus serica, virgo, notes:
Quod laceravit acus, rutilo mox splendet in auro,
Pulchrior ex ipso vulnere tela redit.
Quos premis, Alme Deus, non opprimis; arrige mentem,
Qui gemis ætherеâ vulnera facta manu:
Perfer, erit sanâ cute pulchrior ipsa cicatrix;
Et dabit haud dubiam vulneris Auctor opem.

D'un costé Dieu oingt, de l'autre il poingt.

TV fais au blancq satin dix mille troux, m'amie,
De tout celá pourtant ton cœur ne s'en soucie;
L'ouvrage en est plus beau. Dieu par son chastiment
Guarit le cœur humain, sa playe sains nous rend.

SANAT, QVOD PERCVLIT.

QVod in bysso virgo acu-pictrix, id in nobis agit Deus. Quem, precor, unquam honoravit magnus ille opifex, quem non antè oneravit? Quem unquam è suis aut gratia spirituali imbuit, aut honore corporali egregiè decoravit, nisi præmissa, in utroque, insigni aliqua calamitate? Non antè patriarcha Iacob opulentus, & ingenti famulitio, tanquam exercitu, stipatus ad suos rediјt; quàm solus bacillo innixus in exteras regiones profugus abiјsset. Non antè Iosephus regali splendore emicuit, quàm carceris squallore sorduisset. In spiritualibus: non antè Paulus impios à morte revocavit, quàm in piorum mortem consensisset; Ecclesiam non propugnavit, quam eam oppugnasset; lucem denique Evangeliј, nisi cæcus, non vidit. Quid multa? utiles sunt fidelibus afflictiones, etiam animi. Si quando ergo affligi te contigerit, O mens pia, corpore, sive animo insolatium tui hoc, aut simile, argumentum deprome, Deo est propositum me honorare, infamia enim afficior: me firmare, quippe debilitor: devitiјs me cumulare, in paupertatas angustias detrudor: gaudio me afficere, doloribus cruciandum me tradidit. Nam ut ait:

GHelijck een maghet met haer borduyrwerck, so handelt de goede Godt metten mensche. Wie heeft hy oyt vereert, die hy te voren niet belast en hadde? wie vande sijne heeft hy oyt tijdelijck oft gheestelijck ghesegnent, die hy te voren in beyde niet en hadde besocht? den oudtvader Iacob en is niet eer met vrouwen, kinderen, knechten, maechden, en vee als met een heyrlegher omringhelt totte sijne ghekeert, voor hy met een staff alleene inde handt veltvluchtich was vertrocken. Ioseph en is niet eer tot coninckclijcken glans verheven gheweest, voor hy in't duyster des kerckers was nedergehelaten. In gheestelijcke saecken: Paulus en heeft niet eer de goddeloose uyt den doodt ghetoghen, voor hy inde dood vande Godtsalighe hadde bewillicht: hy en heeft voor Godes kercke niet eer ghestreden, voor hy die wel heftelijck te voren hadde bestreden: hy en heeft het licht des Euangeliums niet ghesien, dan doen hy steke-blint gheworden was. Om kort te maecken, den Godtsalighen strecken selfs hare swaricheden, 'tzy in ziele of in lichame, gantsch en al ten goede: ende daerom mach een Christelijck ghemoet wel sekerlijck aldus reden kavelen: de Heere wil my tot eeren verheffen, en waerom doch? want my wert oneere aenghedaen. Hy wil my versterken, want ick ghevoele mijne swackheyt. Hy wil my verrijcken, want hy besoeckt my met armoede: hy wil my verblijden, want hy treft my met droefheden. Siet daer! een seltsame, doch een vaste, maniere van reden cavelen vande kinderen Gods.

AVGVST SVP. PSALM. 21.

INtelligat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem, non pœnam ad damnationem, sub medicamento positus ureris, secaris, clamas: Non audit medicus ad voluntatem, sed audit ad sanitatem.

Perkin. Tract. de Spirit. Desert.

DEi gratia incipit, perficitur, ut plurimum; per contraria.

APOCALYP. 2, 10.

NE crain rien des choses que tu as a souffrir: Sois fidelle jusques a la mort; je te donnerai la couronne de vie.

CAPTIS

CAPTIS OCVLIS, CAPITVR BELLVA.

X.

OVID. METAM. 3.

NOn bene conveniunt, nec in una sede morantu.
Majestas & amor.

MANTVAN.

QVisquis amat, servit; sequitur captivus amatam,
Fert domitâ cervice jugum, fert dulcia tergo
Verbera, fert stimulos, trahit & bovis instar aratrum.

Verwon-

Verwonnen oogh, begonnen min.

GHy ſult een leeuwe ſelfs haeſt maecken u ghevanghen,
Verwint hem maer het oogh. Soo eens de ſoete wangen
Van eenigh aerdigh dier verblinden u ghesicht,
Ach! van een dapper man en blijfje maer een wicht:
Al treets' u op den neck, ghy ſult haer trotſheyt lyden;
Al ſpouts' u inden baert, ghy ſult de gramſchap myden;
Wat dienter veel gheſeyt? al waer oyt minne quam,
Daer wort de felſte leeuw ſoo mack ghelijck een lam.

Captis oculis, capitur bellua.

MOx leo captus erit, ſi lumina capta leoni:
Si neſcis, oculis vincitur omnis amans.
Senſibus ergo tuis ubi dulcis inhæſit imago,
Perque oculos intrans corde reſedit amor,
Mox domitâ cervice jugum, gratoſque labores,
Dulcia mox tergo verbera nempe feres:
Et licet aut leo ſis, aut tigride ſævior orbâ,
Accipies leges, quas tibi dictat amor.

Par des yeux les deux feneſtres:
Darts d'amour deviennent maiſtres.

QVand on jecte au lion un drap deſſus la teſte,
La veue luy prenant, on prendra toſt la beſte;
Farouche nul ſerá quant il eſt pris aux yeux,
Apprivoiſé ſeras, ſi tu es amoureux.

Is 'toogh verrast, 'tbeest is in last.

BEsiet, het moedigh dier de Leuwe staet ghebonden,
Om datmen synen aert ten lesten heeft ghevonden:
Ach! Sampson is ghevat, om dat sijn machtich haer
Wert, door een ontrou wijf, zyn vyant openbaer.
Wil yemant inder haest syn vyandt overwinnen,
Die leere sijnen gront en aenghebore sinnen.
Want soo hy dat gheheym ten vollen weten kan,
Daer is gheen twijfel aen hy isser meester van.

Primo vincuntur oculi.

VIncere si sævum cupis, & vincire leonem,
Fac oculos vincas, & leo victus erit.
Dum vocat in pugnam validas tuba rauca cohortes,
Ferreaque horrendo fulminat ære seges,
Dux oculos visu, dux murmure territat aures
Hostibus, & pavidos excitat arte metus.
In pugnis oculi primum vincuntur, & aures:
Lumina qui potuit vincere, victor abit.

OEil gaigné, corps perdu.

L'Oeil au lion perdu, pert aussi tost sa vie:
Le chef d'armée ainsi faict pœur a sa partie,
Par monstres non cognus, ou quelque aspect hideux.
Il gaignera le cœur, qui a gaigné les yeux.

M*Ovent ac turbant homines non res, sed, quas de rebus habent, opiniones: primæ istæ notiones mirum est quantum valeant; nec animos semel præjudicio occupatos facilè quis in integrum restituat. Novum imperium inchoantibus utilem esse clementiæ famam; invisumq́ principem seu benè seu malè facta premere, prudenter notat Tacitus. Valet hoc sanè etiam in rebus privatis. Recens conjugatos dissidia, ut scopulos, vitare jubet Plutarchus, ne videlicet simultas præmatura animos, antequã coaluerint, dissolvat. Qui amoris scita tradidêre, amanti, primis præsertim alloquijs, ut Dominæ oculis ac auribus blandiatur, vehementer incumbendum putant. Scivit id, ac in usum deduxit Venus, apud Virg. quid enim Dea nescit amoris? ideoque Aeneam suum primo aspectu Didoni* os humerosq́; Deo similem *videndum exhibuit. Eodem stratagemate Iuditha primo vigiles, mox Imperatorem ipsum Assyriorum Holofernem circumvenit. Vt vidit, ut perijt, usque adeò.*

DE menschen werden voor het meerendeel geleyt, niet soo seer door de dinghen selfs, als door de inbeeldinge die sy vãde selve in't hooft krijgen. 't Is te verwonderen wat den eersten inval by yder een van ons al vermach, want so haest wy eens zijn inghenomen, en konnen wy nauwelijcx, om yet anders te gevoelen, gebracht werden. Voor een Prince seyt Tacitus, die eerst aen't rijck comt, ist oorboir voor eẽ genadich en goedertieren Vorst by den gemeenen roep gehouden te werden. Voor een man die nieuwelijcx eẽ jonge vrouwe getrout heeft seyt Plutarchus, ist geradẽ alderley scherpheyt te schouwẽ, om de inbeeldinge van haer teer gemoet t'hemwaerts te treckẽ. Die vande liefde handelẽ, schryven 't eerste gesichte en ontmoetinge sonderlinge kracht toe om hartẽ te stelẽ. Met desen treck heeft Venus de oogen van Dido, inde eerste vertooninge van harẽ Aeneas, Iudith het ghesichte van Holofernes t'haerder eerster gesichte vervoert, en ingenomẽ. Letter op die't aengaet.

TACIT. DE MORIB. GERM.

P*Rimi, in omnibus prælijs, oculi vincuntur.*

Lips. Doct. Civil. lib. 5. Cap. 16.

C*Lamor repentinus aliquis, aut imago, aut aspectus fugâ sæpe exercitum implevit: & hæc talia magis, quam gladius, consternant hostem, videbisq́ militem vanis & inanibus magis, quàm justis formidinis causis moveri.*

LIVIUS.

N*Ihil tam leve est, quod non magnæ interdum rei momentum faciant.*

MATH. 6. 23.

Indien u ooghe boos is, soo sal u gheheele lichaem duyster wesen.

AL is de felle Leeuw de koninck vande dieren,
En dat hem al het wout en alle menschen vieren,
Wint yemant niettemin het ooghe van het beest,
Sijn lijf is sonder kracht, zyn herte sonder gheest.
Siet! wat het oogh vermagh; het oogh heeft vreemde krachten,
En over ons bedrijf, en over ons ghedachten,
O! sooje tucht bemint, en schouwt den vuylen brant,
Hout doch het dertel oogh gheduerigh inden bant.

PSALM. 11. 9.

Averte oculos meos ne videant vanitatem.

QVi modo liber erat, victis leo servit ocellis:
Quisquis es, à victo lumine, victus eris.
Credite, peccati sunt lumina nostra fenestræ,
Hâc & avarities, & levis intrat amor.
Pande fores, subit hostis, & omnia cæde cruentat:
Pande oculos, Satanas cordis in arce furit.
Cura sit, ô, teneri tibi ne capiantur ocelli,
Ni servum vitijs subdere pectus ames.

LVCE 11. 35.

Regarde que la lumiere qui est en toy, ne soyent tenebres.

LE fin-rusé veneur le grand Lion attrape,
En luy gaignant les yeux, d'un voile de sa cappe;
Combien des braves gens sont par leur yeux frappez!
Noz yeux, helas! nous sont fenestres de pechez.

NEQVI

NEQVITIÆ DVCES, OCVLI.

Serpenti, loco angusto insinuare sese dum conatur, si caput modo uspiam detur immittere, protinus integro corpori facilis est transitus. Anguis istius mystici caput, id est, primam peccati suggestionem, si admittemus, ilicò ad ipsa cordis penetralia malum præcurret. Hic & alibi principijs abstandum est: nam quemadmodum scalas quasdam Iacobæas exstare novimus, quibus, tanquam per gradus, in cœlum enitimur: in via est quædam declivis ac prona, qua lubrico lapsu in perditionem ferimur. Nil adversario nequius; quoties aliquem in scelus aliquod pellicit, non statim formatum, ac suis depictum coloribus idipsum proponit, sed à parvis ferè initijs, non tam malis, quàm ad malum insensibili quodam modo vergentibus, rem orditur, atque ita sensim alterius progrediendo, id quod intendit, patrat. Nemo repentè fuit turpissimus. Davidem in homicidium propellere dum vult, si recta eo tendat, horrebit vel nomen sceleris bonus rex, otium itaque primo suggerit, ac torporem, mox oculum nequam hinc adulterium, denique, istis promissis, ut necessarium infert homicidium. Omne peccatum superbum est, amat asseclam.

Als haer de Slanghe door een enghe plaetse wil indringhen, kan sy maer het hooft daer in krijghen, het gheheele lijf sal lichtelijck volghen. 'tGaet even soo met de oude Slanghe, den Duyvel, de welcke ons soo verre open vindende, dat hy maer de begintselen der sonde daer in kan vesten, hy sal lichtelijck alderley grouwelen daer by voeghen. Daer is wel een Iacobs-ladder, om opwaerts ten Hemel te klimmen, maer daer is mede een nederhellenden wech, leydende ten verderve. Den Duyvel, uyt zijnde om yemant te verlocken, ghebruyckt gantsch kleyne, ende naulijck yet van het goede afwijckende begintselen, glijdende alsoo, onghevoelijcker wijse, allengskens dieper. Hy, willende den David tot een doodtslager maecken, berijt hem voor eerst met het sacht toomken van ledicheydt, maer verweckt daer by in hem, een krielen sin, vuylen lust, overspel, en ten laetsten den dootslach selfs, schier als een nootwendigh gevolgh van't voorgaende. De sonde is trots van aert, sy en wil niet alleen gaen, sy moet t'elcken den eenen laquay of den anderen achter haer steert hebben. Elck dan, die alle sonden niet wil inlaten, moet elck vande selve van eersten af wederstaen. 'tIs ghevoechlijcker, seyt den borgher, een moetwilligen gast de deure voor 'thooft te sluyten, als inghelaten zijnde, hem uyt te jaghen. 'tIs voorsichtelijcker, seyt den chrijgsman, des vyants inganck te beletten, als binnen landts met hem te oorloghen. 'tIs wijsselijck gedaen seyt den medecijn, de sieckten in haer beginselen te bejegenen. 'tIs goet, seyt den lantman, de schapen voor den dam te schutten. Het beste van alle is, seyt den Christen, de sonde al in hare gheboorte den nack te breken.

LVC. 11, 34.

Lucerna corporis tui, est oculus tuus; si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit, si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebræ sint.

NILVS IN SENTENT.

Cohibe oculum: cum enim non attenderis, circum volvitur. Munito aures & oculos, per illa enim ingrediuntur omnia tela malitiæ.

MITE PYRVM VEL SPONTE FLVIT.

XI.

HORAT. . . . . *Tolle cupidinem*
LIB. 2. *Immitis uvæ:*
CAR. OD. 5. *Iam te sequetur, jam protervâ*
Fronte petet Làlage maritum.

VIRG. . . . . *Primis & adhuc crescentibus annis*
Non mentem Venus ipsa dedit.

TERTVLLIAN. *Acerba res est, immatura virgo.*

Volwassen

Vol-wassen Appel en rijpe Peer, sijcht licht ter neer.

INdienje minnen wilt, en dat met korte ſwieren,
En ſtelt u ſinnen noyt op al te jonghe dieren;
Te licht, eylaes! te licht, en dickmael op een ſpronck,
Wort yemant daer gheſeyt; *mijn dochter is te jonck.*
Een rijper dient u beſt, daer vrijtje veel gheruſter,
Doch meeſt indien u lief nu krijght een vlugghe ſuſter;
Groen fruyt is wonder tay, ten wil niet vanden tack;
Taſt naer een rijpe peer, ſoo pluckje met ghemack.

Mite pyrum vel ſponte fluit.

SI grave prolixos tibi pectus abhorret amores,
Candida conjugij ſi tibi meta placet,
Hanc ut ames ſit cura, ſoror cui nubilis inſtat:
Nonne vides? frondes fronde premente ruunt.
Hæc ſit amica tibi, cui ſerior ingruit ætas:
Crede mihi, cauſam tempus amantis agit.
Mitia ſponte fluunt, pyra cruda tenacius hærent:
Nec ſequitur facilem, quæ viret uva, manum.

Fruict verdelet, aiſement ne chet.

AMant, ſi tu ne veus languir de longue flame,
Addreſſe tes amours a quelque meure dame.
Ne voit on au vergers que meur fruict ſuit la main?
Et qu'au trop verdelet ſouvent on tire en vain?

VVil yemant jonck ghewas van groene boomen trecken,
Soo moet hy tot het werck ſijn gantſche leden ſtrecken.
Maer komt hy metter handt ontrent een rijpe peer,
Die ſcheyt van ſtonden aen, en ſijght in haeſten neer.
Dus gaetet met den menſch, wanneer de leſte ſtuypen
Hem pranghen aende ziel, of inde leden kruypen;
De jeught is wonder tay, en worſtelt mette doodt,
Maer die veel jaren telt, en houſt maer eenen ſtoot.

Homo pomo ſimilis.

POma, ſub autumnum curvos onerantia ramos,
In calathos, digito vix bene tacta, fluunt:
At movet, & totam quatit aſpera villica matrem,
Dum pyra præproperâ vellit acerba manu.
Vix luctantem animam, poſt vulnera multa, reſolvit
Cum petit imberbes mors inopina genas.
At tremulo vix parca ſeni fatalia tangit
Stamina, & ille ſuum labitur in tumulum.

La meure pomme, un vieil homme.

VEus tu voir la façon du trepaſſer des hommes?
Mets tes yeux au jardin ou que l'on cueille pommes,
Le fruict ſe tient au bois quant il eſt verdelet,
D'un petit chocq du vent la meure pomme chet.

MATV-

MATVRVM VEL SPONTE CADIT.

IL m'est advis que bien a propos se peut icy apliquer un bon mot françoys, dont faict mention le Sieur du Vair au traicté des responses d'Epictete (pour l'amour du quel je parleray françoys pour ceste fois) un homme, un pomme, *dict il, y adjoustant ce verset,*

Noz corps, comme les fruicts aux arbres attachez,
Ou meurs tombent en terre, ou verds sont arrachez.

In modo itaque moriendi homo pomo non absimilis est. *Et me semble que la dicte comparaison est propre & vive pour exprimer la façon de mourir, & d'un robuste jouvenceau, qui est encore en la fleur de son aage, & d'un bon vieil homme, qui jà va penchant vers la terre.* Omnia quæ secundum naturam sunt (ait Philosophus) sunt habenda in bonis: *Mais tout ce que nous advient au revers du cours de la nature, est ordinairement fascheux. Ciceron semble ceste mesme façon de parler avoir emprunté d'Epictete, de laquelle il s'est servi au livre de la vieillesse, mais en termes plus vigus & eslevez. entendez doncq parler le grand Orateur en sa propre langue.*

T'Gaet metten mensch, als mette peer,
De dees is ryp, en sijght ter neer;
De geen, noch groen, dient niet gepluckt,
Wert lijckwel vanden boom gheruckt.

Dit is een spreucke Epicteti, door de welcke hy ons aerdichlijck afbeeldt het onderscheyt tusschen het stervē van een longelinck, noch groen en tay zijnde van jeucht, en tusschē een out man, alreede nae der eerden hellende, en metten hoofde wysende werwaerts hy haest heenen moet. Welcke maniere van sprekē Cicero vā Epicteto schijnt ontleent te hebben. De Ionghelinghen seyt hy sterven, gelijck als het vyer door kracht van water wert uytgheblust; de Oude gelijck een vyer dat van selfs verteert zijnde, begraeft sick onder d'asschen, en vergaet: of wel ghelijck boom-vruchten de welcke groen zijnde werden van den boom gheruckt, rijp zijnde druypen van selfs daer henen. Alsoo, seyt hy sterven de jonghe door ghewelt, de oude als van rijpheydt.

CIC. LIB. DE SENECT.

ADolescentes mihi mori sic videntur ut aquæ multitudine flammæ vis opprimitur. Senex autem, sicut, sua sponte nullâ vi adhibitâ consumptus ignis extinguitur: & quasi poma ex arboribus, cruda si sint, vi velluntur, si matura & cocta, decidunt. Sicut vitam adolescentibus vis aufert, sic senibus maturitas.

PHILIP. 1. 23.

Jck begheere te verscheyden vanden lichame, ende met Christo te zijn; want dat is verre het beste.

VVAnneer den bogartman het fruyt begint te plucken,
En dat hy met ghewelt moet aende tacken rucken,
Dat is een vaste peyl van haren wranghen aert,
Die even inde pluck haer vvesen openbaert.
Wanneer de bleecke doot comt trecken aende menschen,
En datse strevigh zijn, en om te leven vvenschen.
Dat is van stonden aen, dat is ghenoegh gheseyt,
Dat haer noch vvranghe sucht ontrent den boesem leyt.

Quod crudum, idem & pertinax.

Villicus irrigui dum munera colligit horti,
Prodiga maturum sponte dat arbor onus:
Si qua legi renuunt, ramisque tenacibus hærent,
Scilicet ingrati poma saporis erunt.
Corpora mors hominum manibus cum vellit avaris,
Mens bona, ne sævi; sponte sequemur, ait.
Qui negat avelli se posse, Deoque resistit,
Exhibet, heu! crudi pectoris ille notas.

ECCLESIAS. 41. 4.

Ne crains point la sentence de la mort.

SE tient fort aux rameaux quant meurre n'est la pomme,
Le fruict doux a manger bien aisement l'assomme.
Qui resiste au destin, & de la mort a pœur,
Cognoistre faict, qu'il a mauvais humeurs au cœur.

QVOD

QVOD CRVDVM IDEM ET PERTINAX.

Feram avem cavea inclusam non opus est ut aliquis abigat, vel exire compellat, sed simulatq; cavea aperta est, statim in liberiorem campum avolat. Corporis ergastulo inclusi sumus miseri mortales, purum & apertum aërem, in morte, nobis recludit Deus: quid stamus? nunquid, cum naulum exigitur, signum est nos in portu esse? Solem oriri quotidie & occidere videmus, nec turbamur, quia assuevimus, & naturæ hunc ordinem scimus. Quidni idem de vita ac morte judicamus? Quid uspiam delectabilius quam animo securo, vel cum Simeone dicere posse, nunc dimitte servum tuum Domine? *vel cum Paulo;* cupio dissolvi, & esse cum Christo? *Tædio vitæ tamen mortem optare, quia vel adversa corporis vel animi patimur, nec animosum foret, nec commendabile. Timidus æquè habendus est, & qui mori non vult, cum opus est, & qui vult, cum non oportet, ait Ioseph. Agedum ergo mi Christiane, nec tantus sit dolor, qui in mortem te impellat ante tempus moriendi; nec tanta voluptas, quæ te detineat, cum est tempus moriendi. Non eripitur hæc vita, sed interrumpitur, ut meliori reddatur; non consumitur, sed mittitur ad certiora spiritus.*

T'Is onnoodich eenen wilden voghel, die in een hutte opghesloten is, uyt de selve wech te dryven: want, de hutte maer open zijnde, sal van selfs ghenoech wech vlieghen. Wy menschen zijn in dit lichaem, als in een muyte, ghevanckelijck henen ghesét: Godt heeft ons de doot, als tot een ontsluyter van desen kercker, toebereydet. Wat schricken wy, als den verlosser tot ons komt? het afeyschen van veerschat, is dat niet een teycken dat wy ontrent die haven zijn, daer wy heuen poochden? wy sien de Sonne dach aen dach rijsen en ondergaen, sonder dat sulcx ons eens verschricke. en waerom dat? overmidts dat wy weten dat sulcx den ghemeenen loop der natueren is. Waerom en oordeelen wy mede soo niet, van ons leven en sterven? daer en is (mijns oordeels) niet heuchelijcker als, met vollen mont en met een bereyt ghemoet, te moghen segghen of met den ouden Simeon, nu laet Heere uwen knecht henen gaen in vrede: ofte met Paulo, ick wensche ontbonden te zijn, om met Christo te wesen. Door verdriet nochtans des levens, ofte om teghenspoet, 'tzy dan inden lichaem ofte ghemoede, en waert noch kloeckmoedelijck, noch prijselijck om de dood te wenschen. Hy is even vreesachtich en den ghenen die schroomt te sterven, als hy sterven moet, en den ghenen die sterven wil, als hy niet en moet. Wel aen dan, wie ghy zijt, ghy Christelijck ghemoet, laeter gheen weedom zijn, die u ter doodt dringhe, eer het tijdt is, laeter gheen wellust wesen die u voor de doodt doe eerselen, wanneer uwe tijdt ghekomen is.

Ons lichaem wert ons ghenomen, om een beter te gheven. Onsen gheest wert niet uytgheblust, maer herstelt.

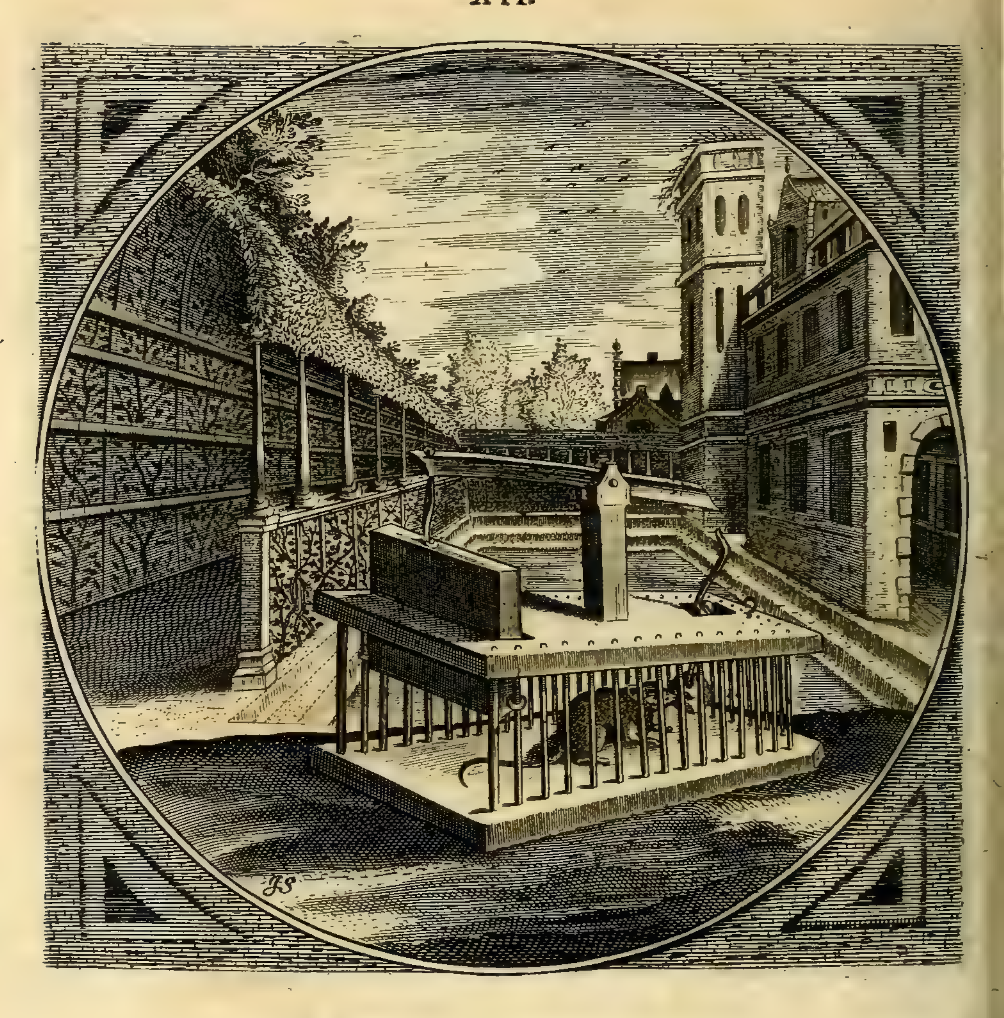
SENECA EPIST. 26.

Quis exitus melior quam in finem suum naturâ solvente dilabi? lenis hæc via est, subduci. jam corruptæ, quæ non est fugienda, sed potius amplectenda: ut fiat voluntarium, quod futurum est necessarium.

CHRYS. SVPER MATH. 10

Mors, munus necessarium est naturæ debito teneamur reddere. Offeramus Deo pro munere, quod pro

FIT SPOLIANS SPOLIVM.
XII.

OVID. . . . . *Carpitq́; & carpitur una.*
Suppliciumq́; ſui eſt.

PLAVT. TRIN. A*Moris artes eloquar, quemadmodum expediant, nunquam Amor quemquam niſi Cupidum hominem poſtulat ſe in plagas Conjicere: eos cupit, eos conſectatur, ſubdole blanditur, ab re Conſulit, blandiloquentulus, Harpago.*

Die

Die ſteelt, die queelt.

ICk vont eens op een tijdt de lieffte ſitten ſlapen,
Ick ſagh haer rooden mont ick bleeſer op ſtaen gapen,
Dies kreegh ick ſtelens luſt. Maer wat een dievery!
Ick ſtal een kus van haer, maer ſy een hert van my.
De muys ontrent het ſpeck die eet met groot verlanghen,
Sy vat en wort ghevat; ſy vanght en wort ghevanghen:
Siet wat een vreemde ſtreeck! vvat kunſtjes vveet ghy lief!
Ghy ſit gheruſt en ſlaept, en ſteelt noch uwen dief.

Fit ſpolians ſpolium.

FOrtè ſuper viridi Phyllis mea fronde ſedebat,
Occulerat placidus lumina victa ſopor.
Accedo, labra jungo labris; dumque oſcula furtim
Paucula ſurripio, me rapit illa mihi.
Dum vorat, occulto trahitur ſic piſcis ab hamo,
Muſque perit, gratum dum petit ore cibum.
Improba, furandi quis te neget eſſe peritam,
Cum vigil, in ſomno, fur tibi præda cadat?

En prenant, ſurpris.

QVi chaſſe au parq d'amour a bien deſſein de prendre,
Mais las! va priſonier, ſans y penſer, ſe rendre.
En prenant les appaſts ſe prenent les ſouris:
Voicy la chaſſe, amy, ou le veneur eſt pris.

Naer langhe loopen, moetmen't bekoopen.

ICk vvas voor desen vry, ick gingh al vvaert my luste,
En als ick vvoelen mocht dat vvas mijn soetste ruste;
Nu vvas ick in het graen, en dan ontrent het meel,
Mijn t'huys vvas overal, vvant holen had ick veel:
Ten lesten sagh ick hier dit lecker beetjen hanghen,
Ick proefdet maer een reys, en siet ick vvas ghevanghen:
Nu sit ick hier en kijck. O vrienden niet te mal;
„Een die gheduerigh loopt raeckt eenmael inde val.

Nimia libertas fit servitus.

LIber eram, memini, per amœna vireta ferabar;
Nec mihi grata quies, nec satis una domus:
Polline distento præ polline grana placebant,
Sæpe merum pepulit, sæpius unda sitim.
Huc tandem nidore novo me pellicit esca,
Quam, miser! ut cæpi lingere, captus eram:
Libertas nocuit. fit stulta licentia carcer,
Omnia dum lustrat musculus antra, perit.

A la fin, se prend le fin.

MA bouche auparauant n'estoit que trop friande,
Voulant, par chasque fois, eschanger de viande;
Me voila pris en fin: j'ay maintenant ma part?
Maint pert sa libertè helas! pour peu de lard.

NIMIA LIBERTAS FIT SERVITVS.

PEcudes, quæ vel è stabulo vel vinculis emittuntur, majori cum impetu evagantur, quàm quæ nunquam alligatæ, aut inclusæ fuerunt. Id adolescentibus sæpe usu venisse compertum est; ij enim, ut ferulam timere desièrunt, à labore proclives ad libidinem, in omnem ferè lasciviam erumpunt;

Imberbis juvenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine campi,
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Vtilium tardus provisor, prodigus æris, (nix
Sublimis, cupidusq;, & amata relinquere per-

Tales, ut tandem lascivire desinant, in vincula nuptiarũ conjiciendos, & pedicis nuptialibus alligandos ablegent ij, quibus ista cura incubit, rebus ad hoc ita prudenter dispositis, ut casu magis, aut ipsorum facto, quam parentum consilio, eo delati videantur. Idq; eo modo aliquando factitatum memini, non optimo semper successu. Quanto melius erit si ij, qui dimißi à pædagogis suo relinquuntur arbitrio, non objiciant imperium, sed mutant principem, & loco pædagogi (ut prudenter Plutarch.) rationi in posterũ pareant! utinam id agat juventus nostra, animoq; infigat aureum illud Senecæ,

Minimum debet libere, cui nimium licet.

HEt Vee, dat langhe ghesloten of ghebonden heeft gestaen, plach vry wat onbesuyselder henen te loopen als andere, 'twelck de vryheyt gewoon is. 'tGaet veeltijts so mette jonghe luyden, de welcke soo saen zy haer hant de placke ontogen hebben, ghemeenlijck terstont in alle wulpsheyt uytbersten.

Een Ionck ghesel los vanden dwangh,
Rijt, jaecht, en vlieght, en gaet zijn gang;
Licht om verleyden, stuer, en quaet
Op elck die hem ten besten raet.
In nutte dinghen gantsch onvroet,
Opsnapper van zijns vaders goet.
Gantsch moedich, vol van sotte waen,
Vol lusten, die terstont vergaen.

De sulcke tijdelijck ten houwelijck te bestedẽ, en (somen seyt) een block aen't been te doen, is den raet van sommige, maer sulcx en geluckt niet altijt ten besten. 'tVVare daerom te wenschen dat de Ionckheyt, nu zijnde uytten dwanck der Scholen, de reden voor haer School-vrou woude aennemen, want gelijck Seneca seyt:

Die meest mach doen zijn eyghen sin,
Die dient hem meest te binden in.

TEREN. ADELF.

Vxorem duxi, libertatem perdidi.

Plutarch. de Educat. Lib. in fin.

DAnda est opera ut, qui voluptatibus nimis dediti sunt, & represensionibus minus obtemperantes, matrimonio devinciantur, quod tutißimum juventutis vinculum est.

Op eene ſtont, komt ſtraf, en ſond'.

SOo haeſt de ſnoode rat het ſpeck heeft aenghegrepen,
Soo ſluyt haer oock de val, daer ſtaetſe dan benepen;
Wat is nu vanden roof? vvant met de valle ſlough,
Soo vvas dat haer de ſchrick door al de leden jough.
Tis niet ghenoegh gheſeyt, nae ſonden komen plaghen;
Een booſ-wicht lijt terſtont, en voelt gevviſſe ſlaghen;
Want op den eyghen ſtont dat hy de ſonde doet,
Soo comter metter daet een beul in ſijn ghemoet.

Pœna, comes ſceleris.

AH quoties falſæ nos ludit imaginis error!
Mus ſibi dum fingit prandia, carcer adeſt.
Et vorat, & capitur; nec erit mihi dicere promptum,
Quid prius eveniat num ſapor, anne dolor.
Mus peccator homo eſt; quiſquis mala gaudia carpit
Corpore, quod pectus mordeat, intus habet.
Pœna voluptatis comes eſt dolor ipſa voluptas;
Impurus nunquam gaudia pura tulit.

PROVERB. II. 2.

L'orgueil eſt il venu? auſſi eſt venue l'igominie.

SI toſt que la Soury ronger le lard s'avance,
La voilá prinſe au corps, tout a la meſme inſtance.
Le creve-cœur eſt preſt a l'homme qui faict mal:
La peine & le peché marchent d'un pas eſgal.

POENA

POENA, COMES SCELERIS.

Omnes, quas mundus propinat, voluptates apibus non dißimiles esse, non immeritò dixerim, fronte blandiuntur, postica pungunt, de sese judicent alij, ad me quod attinet, non memini quidquam mihi unquam accidisse, cui voluptatis nomen merito tribuendum censeam. Vnicus sanè dolor corpus magis afficit, quàm voluptates mille. Quid mirum? semper aliquis dolor voluptati, dolori nulla voluptas inest. Nullum mortalibus gaudium purum est. Id si verum in doloribus hisce temporalibus ac momentaneis, quanto magis id locum obtinebit in æternis. Hæc si vera, cum particula aliqua corporis affligitur, quanto veriora si corpus universum: si dolor unius articuli, ut puta dentis, intolerabilis nonnemini videatur, quid de exquisito animæ simul ac corporis supplicio cogitandum est? statuamus igitur nullam hic voluptatem puram esse, vel si usþiam aliqua, certè, nisi in conscientiæ puritate, non inveniri; nam quemadmodum corpus voluptatum capax non est, nisi benè temperatum, ita nec animus, nisi conscientia ritè purgata.

Ten is niet ongherijmt, de wereltsche wellusten metten byen te verghelijcken, also de selve beyde de soeticheyt inde mondt, de bitsicheyt en bitterheydt inde steert draghen. Yeder oordeele van sich selven, wat my belangt, ick derf seggen dat my noyt yet bejeghent is, dat de rechten den naem van wellust mochte gegeven werden. Een eenige droefheyt, gaet ons veel dieper in, als dusenderley genuchten. Ist wonder? daer en is gheen vreucht, die niet altijts wat onsoets ontrent haer en heeft: weedom daer en tegẽ en heeft nimmermeer een soete bete, maer is over al haer selfs gelijck. Het welcke indien plaetse heeft in tijdelijcke pijne, wat sal't zijn, daer het geheele lichaem te lijden sal hebbẽ? Indien de pijne van een tant, ofte ander kleyn lit, onlijdelijck wert gheacht, wat sal't zijn daer lijf en ziele gesamẽtlijck inde uyttersten weedom sullen liggen? daer en is dan hier geẽ blytschap te verwachten, die recht suyver en onvermengt is: ten ware in een oprecht gesuyvert gemoet: want, gelijck een onguer en ongesont lichaẽ niet bequaem en is om wellust te pleghen, en in deselve smaecke te vindẽ, so mede in ons gemoet, indien het niet ghesuyvert en zy, van doodelijcke wercken.

GENES. 2. 17.

De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas, in quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris.

PROVERB. 11. 21.

De main en main le meschant, ne demeurera point impuni.

FVMO PASCVNTVR AMANTES.

XIII.

CIC. PRO M. COEL.

AMores & delitiæ maturè, & celeriter deflorescunt.

DAN. HEYN. *OMnia speramus, promissaq́ue vana fovemus*
Molliter: & faciles ad nova vota sumus.
Interea totum paupertas possidet ævum,
Cæcaque volvendo somnia, vita perit.

Van roock werd' ick ghevoet.

MEn hout dat Venus kint meynt handel aen te grijpen,
Het veylt taback te coop, en menigh hondert pijpen.
Roock is ſijn kramery, roock is ſijn beſte vont,
Roock ſchiet hem uyten neus, roock berſt hẽ uyten mont;
Roock ſvveeſt hem om het oogh, ſoo datſe beyde vveenen,
En noch iſt al vermaeck, ghelijc de vrijers meenen;
Roock is ſijn gantſche rijck, roock is ſijn beſte goet
Tis roock, tis enckel roock, al vvat den minnaer voet.

Fumos vendit Amor.

AErio de rore trahunt alimenta cicadæ,
Futilis aura tibi dat, ſalamandra, cibum.
Nautica plebs avido tabaci bibit ore vaporem,
Noſtra, levi fumo, pectora nutrit amor.
Mira puer Veneris vaſto promittit hiatu:
At ſi perſpicias ſingula, fumus erit:
Fumus amans, & fumus amor, mens fumus amicæ eſt,
Et ſpeciem fumi, quidquid amamus, habet.

Amant ton heur, n'eſt que vapeur.

A l'amoureux eſprit la grace de ſa dame
Rapporte ſa vigeur, faict revenir ſon ame;
Des dames la faveur n'eſt que fumeé & vent,
De rien, que des vapeurs, ſe doncq nourrit l'amant.

Fy! die roock eet; en beter weet.

DE ſalamander leeft alleen uyt ſchrale winden,
De krekel weet haer als ontrent den dauw te vinden.
Maetroos ghebruyct taback, die licht daer henen ſchiet,
Maer die in hoven leeft eet roock en anders niet.
Wat is doch hooſſche gunſt? een waſem haeſt verdweenen,
Sy rijſt ghelijck een damp, en gaet dan vveder henen
Als yet dat noyt en was. Gheſellen zijtje vvijs,
Laet princen haren roock en eet ghemeene ſpijs.

Aula vapor levis eſt, fumi venduntur in aulâ.

STellio ſemper hians ventis nutritur, & aurâ;
Colligit è liquido rore cicada cibum.
Ore trahit fumum tabaci, quem naribus efflat,
Nauta, procelloſum dum mare linte ſecat.
Aula vapore ſuis alimenta clientibus affert:
O miſeros! procerum futilis umbra, favor.
Aula vale, mihi caula placet, nemorumque receſſus;
Cultor ego hîc ſanctæ ruſticitatis ero.

Mieux meſtier, qu'Eſprevier.

LE matelot eſt gay, quand du tabacq peut prendre;
Et le fumeux broillard attire juſqu' au cœur:
De l'air ſe reſiouit, & paiſt la ſalamandre,
Pour tous le courtiſan ne vit que de vapeur.

AVLA

FVmus, quem exitant ij qui hyoſcyamo peruviano (tabacum vocant) utuntur, gyris tortuoſis in aërem emiſſus, ſpectanti ut magnum ac delectabile aliquid primò quidem in oculos incurrit, mox tamen propius aſtanti fœdum odorem incutit, lachrimas excutit. Hoc aulicæ vitæ artibus non ineptè fortaſſe aliquis per ſimilitudinem applicet; in quâ multa ſpecie amica & magnifica, re non futilia modò, ſed noxia interveniunt. Sæpe ibi aliquis palam laudatus (quo incautior decipiatur) ſecretis criminationibus infamis, licet omnia caveat, tamen per ornamenta ferietur, inquit Tacitus, artium aulicarum minimè ignarus. Enixè leporem à vulpeculâ coram leone laudatum, referunt fabulæ, ſed à teneris ac lautis ipſius carnibus, quæ præconia trepido animali mox in pernitiem ceſſere. Talis

Fraus ſublimi
Regnat in aulâ.

Benè ergo

DEn damp, die de meeſter-tabackblaſers met door den anderen ſpelende ſwieren inde lucht weten uyt te waſemen, ſchijnt aende omſtanders voor't eerſte vry yet ſonderlings ende vermaekkelijck te weſen, maer kort daer nae drijft deſelve een ſtanck in de neus, en tranen uyt den ooghen. Dit ſoude miſſchien niet qualijcken paſſen op ſoodanige hoofſche ſtreken, die nu en dan in den ſchijn wel ſoo wat aenſienlijck, ende oock vriendelick haer laten aenſien, maer eyndelick in der daet niet alleenlijck ydel ende beuſelachtich, maer oock gantſch ſchadelijck werden bevonden. In de Hoven (ſeyter een gheſlepen Hoveling) wertmen dickwils (om te beter op den thuyn gheleyt te werden) in't openbaer ten hooghſten gepreſen, ende middelertijdt op het winnichſte in't heymelijck bedragen, ende vermaeckt: in voeghen datmen, hoe nauwe men ooc op ſijn ſtuck letten mach, eyntelijck evenwel ſelfs met ſchijn van vereeringhe, deerlijck werd miſhandelt. Den Vos placht den Haes in't byweſen van de Leeuw wel ſomwylen ſeer te prijſen, maer dien lof wiert daerop alleenlijck ghenomen, dat den Haes kort ende ſmaeckelijck van vleeſch was. Hoe den armen Haes ſoodanich prijſen bekomen kan, is by yder een lichtelijc te dencken.

Dat zijn ſtreken, dat zijn rancken,
Die in Princen hoven wancken.

SENECA THYEST.

STet quicunque volet.
Aulæ culmine lubrico,
Me dulcis ſaturet quies,
Obſcuro poſitus loco
Leni perfruar otio,
Nullis nota quiritibus
Aetas per tacitum fluat.

LIP. LIB. 2. CIVIL. DOCT.
ex Tacit. 3. Annal.

ANcipitem omnem potentiam in aulâ eſſe, multi ibi ſpeciem magis in amicitiâ principis, quàm vim retinent.

1. TIMOTH. 6. 8.

Kost en kleederen hebbende, vvy sullen ons daer mede laten ghenoeghen.

AL heeft maetroos alleen een pijp taback gedroncken,
Hy krijght een vrolijck hert al vvaer hem vvijn ghe-
schoncken;
De krekel eet den dau; de salamander vvint,
Tis vreemt vvaer menigh dier sijn dranck en eten vint.
Wil yemant met bescheyt de reden plaetse gheven,
Men houft gheen groote kost, om wel te moghen leven,
Ghy daerom vvieje zijt, die vvenst te zijn gherust,
En eyst gheen meerder goet, maer bid om minder lust.

Sapientis facilis victus.

NAutica plebs titubat, credas mera vina bibiße;
Quodque bibit, tabaci nil nisi fumus erat.
Stellio se ventis, se rore cicada saginat;
Nec minus in silvis hic salit, illa canit.
Quam modico contenta cibo mens æqua quiescit!
Rapa triumphales pavet adusta viros.
Non augenda tibi res, sed minuenda cupido est:
Delitijs animum si saturare velis.

Cœur content, grand talent.

LE Matelot est gay beuvant de la fumée,
La sauterelle au bois se paist de la rosée,
Ton cœur, ton foible corps sera tost assouvi.
Les desreglés desirs si tu mets en oubli.

NATVRA

NATVRA, PAVCIS CONTENTA.

SAepe, ut stupendum divinæ providentiæ opus, tacitus mecum miratus sum diversam alimentorum rationem, quam Deus, pro re natâ, mortalibus dispensat. Non rarò operi rustico aut mechanico intentum aliquẽ, non minori delectatione quam stupore, intuitus sum atrum panem cum additamẽto vilis alicujus obsonij vorantem, tantamq;, imo longe majorem, nõ dico voluptatem inde percipere, verùm etiam multo validiorem à frugali isto prandio consurgere, atque inflatus aliquis, & se vix capiens venter ab innumeris gulæ irritamentis redire solet. Nonne indies videmus tenuiorum liberos contra injuriam aëris satis malè instructos, parco insuper victu nutritos, pingues esse ac nitidos? Lautiorum contrà filios molliter, & cũ curâ, habitos, dubiæ plerumque valetudinis, cùm medicorum pharmacis indies conflictari? Hæc contemplatus, quis non exclamet, non pane, sed Dei potentiâ vivere hominẽ? & propterea superfluum esse, tanto apparatu corpusculum hoc saginare, cui enim id bono, nisi ut mox vermes pinguiori escâ pascamus?

ICk hebbe menichmael, als een sonderlinge werck van Godes goedicheyt, in mijn selfs overleydt de bysondere maniere van voetsel, die des selfs milde handt, yder na sijn ghelegentheyt, bescheydenlick uytdeelt. Wie en sieter niet met een verwonderende vermakelickheyt hier een landtman van sijn ploegh, daer een ambachtsman van sijn handtwerck aflaten, ende een stuck kasen-broot, ofte andere slechte spijse inde handt nemen, ende daer van, niet alleenlijck so meughlijck eten, als of den smaeck van alle leckernyen daer in verborghen laghe, maer selfs veel beter ghehart daer van opstaen, als dese, die van alle kostelijcke spijse de volheyt voor hun hebbẽde gehadt, door het opspannen van haren buyck, beyde kelder en spinde haer ampt schijnẽ ontnomen te hebben. Wie en sieter niet, met gelijcke bedenckinge, der schameler luyden kinderkens dunnekens gekleet, met harde kost gespijst, rondom een kouden heert genoechelicken spelen, ofte vet en welgedaen daer henen springen, daer middeler-tijt de kinderẽ vande rijcke luyden, met groote kost en sorghe sachtjens en wermkens obgetogen, als ondergeblevene quele-balcxkens deerlijck op den hals werden heen gedragen? Moeten wy, dit siende, met vollen monde niet segghen, dat den mensche alleene uyt den broode niet en leeft, maer uyt, ende vande rijcke handt Godes? En tselve alsoo zijnde, waerom soo seer op den mont gepast, anders dan om de wormen een vetter aes voor te legghen? De bedenckinghe des doots, gelijckse andere gebreken inbindt, soo kanse oock stichtelijck ghebruyckt werden tot betoominghe vande gulsicheydt.

BERN. DE CONS.

SI, quod naturæ satis est, replere indigentiam velis, nihil est quod fortunæ affluentiam petas: paucis minimisq; natura contenta est, cujus satietatem, si superfluis velis urgere, aut injucundum quod infuderis, fiet, aut noxium.

PROVERB. 27. 7.

AL'ame qui a faim, toute chose amere est douce.

AMISSA LIBERTATE LÆTIOR.

XIV.

GENES. 29. 20.

SErvivit ergo Iacob pro Rachael ſeptem annis, & videbantur illi pauci dies, præ amoris magnitudine.

BILL. ANTHOL. SACR.

ABſque jugo poſita eſt ditionis amica voluntas,
Qui viget affectu, non gemit imperio.

Bly,

Bly, door ſlaverny.

DOen ick mijn eyghen was, en mocht al omme ſweven,
Doen leyde ick even ſtaech een ſtil, en droevich leven,
Maer na dat my de min bracht in den ſoeten dwangh,
Doen word mijn tonghe los, en maeckte bly gheſangh:
Ick lach, ick raes, ick ſpeel, en ſchoon ick ſta geſloten,
Gheen tijt heeft my verveelt, geen dingh heeft my verdroten;
O ſoete ſlaverny, en aenghenaem ghevvelt!
Het is een minnaer vreucht, dat ander lieden quelt.

Amiſſa libertate lætior.

OMnibus angores, uni mihi gaudia portat
Carcere ſecludi ſervitiumque pati:
Tunc, cum liber eram, ſolâ ſpaciabar in umbra,
Mœſtus, inops, tacitus, nec vigor ullus erat.
Ex quo dîa Venus me carcere clauſit amoris,
Ex illo lepidâ garrulitate loquor:
Nunc cano, nunc vocum non eſt ſimulantior alter:
Quo mihi libertas? Sors mea ferre jugum.

Priſon gaillard m'a faict.

I'Eſtois muet au bois, mais priſonier en cage
Ie rie, & fais des chants; je parle doux langage.
Chacun, fils de Venus, qui porte au cœur ton dard
Eſt morne en liberté, & en priſon galliard.

INdien de Papegay waer in het wout ghebleven,
Sy hadde daer gheleyt een vvoeſt en beeſtigh leven,
Maer nu ſy door bedvvangh by menſchen is gheleert,
Soo komtet datſe ſpreeckt, en in het hof verkeert.
Is yemant oyt gheſint om eere na te jaghen,
Hy moet van eerſten af, hy moet ghevvilligh draghen
Al vvat de tucht ghebiet. Bedvvangh ontrent de jeught
Wort eere metter tijdt, en niet als enckel vreught.

Magiſtra virtutis, diſciplina.

SI foret in ſilvis per devia rura vagatus,
Nec caveâ viridis clauſſa fuiſſet avis;
Non, regum conviva dapes, non ore falernum
Guſtet, & aurato non recubet thalamo:
Nec lepidos daret ore ſonos, nec amabile murmur,
Nec domino poſſet dicere, Cæſar ave.
Fræna det ingenio, juvenilibus imperet annis,
Optati ingreditur quiſquis honoris iter.

Pæur, grand inventeur.

SI j'euſſe mon plaiſir ſuivy au verd bocage,
Ma langue n'eut jamais parlé humain langage,
Me voila bien appris par ſupporter tourment;
Sans eſtre aſſoubjecty nul ne devient ſçavant.

QVÆ

QVÆ NOCENT, DOCENT.

NVllus equus rectè sessori paret, nisi arte domitus; nullum ingenium non ferox, nisi probâ educatione, & praeceptis cicuretur. Qui aßiduè in rebus prosperis ac latis versati sunt, eos vix sapere prudentiores censent; quos verò sors adversa aliquoties exercuit, magis ad prudentiam ac cautionem compositi putantur. Nec immeritò; ut enim aspectus à circumfuso aëre lumen accipit, sic animus ab imminentibus calamitatibus. Cum Romanis, inquit Hannibal, bonis malisque meis bellare didici. Mihi, clamat Mithridates, Fortuna, multis rebus ereptis, usum dedit bene suadendi. Ad omnia neceßitas naturam instruit: illa simias decore saltare, Elephantes docte d gladiari, picas ac psittacos distinctè loqui docet. Quid multa? res dura bestias ad actiones humanas, homines ad divinas erigit.

Op het selve beelt een andere sin.

DE wilde Papegay eerst in het wout ghevanghen,
VVil enckel uyt de koy, en door de sporten pranghen,
Maer alsse gheenen troost in dit ghewelt en siet,
Soo steltse zich gherust, en singht een gheestich liet.
VVanneerder eenich mensch met druck is overladen,
Ick weet hem groot behulp tot alle groote quaden,
VVant, als de gantsche ziel met plaghen is vervult,
Daer is gheen beter dingh, als lijden met ghedult.

CApta recens laqueis, & vimine clausa palustri,
Carceris impatiens se quoque lædit avis;
At cum nullo fugæ ratio, nec abire potestas,
In medio tandem carcere dulce canit:
Scilicet ærumnis patientia sola medetur,
Non aliâ melius pellitur arte dolor.
Vincula dura magis luctantia crura fatigant,
At tandem leve fit, quod bene fertur onus.

Hor. in Art. Poët.

QVi studet optatam cursu contingere metam
Multa tulit fecitque puer sudavit, & alsit,
Abstinuit Venere & Baccho. Qui pythia cantat
Tibicen didicit prius extimuitque magistrum.

Bernhard. Epist. 113.

O Quàm compositum reddit omnem corporis statum, nec non & mentis habitum disciplina! Cervicem submittit, ponit super cilia, componit vulgum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, frænat gulam, sedat iram, format inceßum.

Rom. 6.20.22.

Dienst-knecht der gherechticheydt is vry van sonde.

AL vloogh ic in het wout, al sat ic daer verborgen,
Noch leefd' ic evenvvel in veelderhande sorgen,
Het ruyschen van een riet, het drillen van een blat,
Dat bracht my inden schrick van, ick en vveet niet vvat:
Nu ben ick (naer het schijnt) en sooje meent gevangen,
Maer vrient, het is gemist; 'ken hebbe geen verlangen
Te vvesen dat ick vvas. een harde slaverny
Die maect oock inden dvvangh een reine ziele vry.

Bonorum servitus, libertas.

AD strepitum folii, trepidum me sylva videbat;
Ne caperer, timido pectore semper eram:
Carcere nunc claudor, sed an hoc sit carcere claudi?
Janua sæpe patet, nec juvat ire foras.
Vincla placent, mihi dulce jugum, mihi carcer amœnus:
Ah! dum vita foret libera servus eram.
Libertas servire Deo est, huic subdere discat,
Qui sibi servari libera colla velit.

A Dieu servir, est regner.

BIen que je sois captif, si ne suis miserable;
I'ay pris congé des boix, prison m'est agreable:
Sauvage vie a Dieu, tu n'as felicité:
S'assujettir a Dieu, est vraye liberté.

BONO.

SI quis mundi voluntatibus etiamnum immersus, fidelium mores ac tetricam (ut videtur) vivendi rationem inspiciat; nil præter ærumnas, dolores, ac veluti ergastuli angustias, meramque captivitatem eam esse facile pronuntiabit. Quippe, ex sese conjecturam faciens, nil nisi quod oculis, quod auribus, ac abdomini blandiatur, in bonis habendum putat. Aliter censet animus verè pius; & enim ex dolore gaudium, ex fletu plausus, ex captivitate libertas, tanquam è limpido fonte, scaturire videtur: Ille in quâvis conditione servitij, liber est) inquit Ambrosius) qui amore non capitur, metu criminis non obligatur, quem non terrent præsentia, qui securus exspectat futura. Servit contrà, quicunque vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, vel indignatione exasperatur, vel mærore dejicitur. Omnis passio servilis est.

YEmant inde wellusten des werelts verwerret zijnde, die sijn ooghen slaet op het doen vande Godsalighe, ende haer strenghe maniere van leven (soo hy meynt) insier, laet hem duncken dattet al ongheval, druck ende herten-leet wesen moet, daer in dese luyden haren tijdt besteden; ja dat de selve als in eeuwighe gevanckenisse ghehouden zijn. Want, na sijn eyghen herte oordeelende, meynt datter niet vermaeckelijckx en kan ghevonden werden, dan dat de ooghen, ooren, en den buyck aengenaem is, en wel bevalt. Een Godsalige ziele ghevoelt hier van gheheel anders, want die weet blijdtschap uyt droefheydt, herten lust uyt weedom, vermaeckelijckheydt uyt tranen, en vrydom uyt slavernije te trecken. Den desen, seydt Ambrosius, is vry, oock in alderley manieren van dienstbaerheyt, die met gheen malle liefde beseten en is, die met den bant van giericheyt niet ghebonden en is, die door vreese van sijn quade daedt, t'elcken niet wech gheruckt en werdt, dien het jeghenwoordighe niet en verschrickt, het toecomende niet bevreest en maeckt. Hy is daerenteghens een rechte slaef, die door vreese ontset werdt, die door wellusten vervoert wert, die door begheerlijckheden herwaerts en derwaerts ghetoghen werdt, die of door gramschap werdt verbittert; of door droefheydt werdt neder-ghedreven. Int corte, elcke quade gheneghentheyt, is als een nieuwe slavernye.

---

2. COR. 3.17.

Vbi Spiritus Domini, ibi libertas.

AVGVST. IN IOHAN.

VIs ut serviat caro animæ tuæ: Deo serviat anima tua: debes regi ut possis regere.

ECCLESIASTIQ. 6.24.

Mon enfant escoute, recoi mon propos & ne refuse point mon conseil.

25 Mets tes pieds dedans ses ceps & ton col dedans son carquant.

30 Et ses ceps te seront comme une place forte & ses carquants pour accoustremens honorables.

FVGIENDO, NON EFFVGIT.

XV.

PROPERT. LIB. I. EL. 30. *QVo fugis ah demens? nulla est fuga, tu licet usque*
Ad Tanaim fugias, usque sequetur Amor.
Instat semper Amor, supra caput, instat amanti;
Et gravis ipse super libera colla sedet.

S. GELAIS. AVant sera la grande mer sans onde,
Sans fruict la terre, & le ciel sans clarté,
Que mon esprit n'aime mieux en ce monde
D'estre a vous serf, qu'a autre en liberté.

Mijn

Mijn last is aen my vast.

SOeckt yemant los te zijn van alle minne-banden,
So laet de vrijster daer, en treckt in vreemde landen
Roept Naso tot de jeught; maer na dat ic het vind,
De raet die Naso gheeft, en is maer enckel vvind:
Ick hebbe verr' gheseylt, ic hebbe veel ghereden,
En siet! het oude pack dat cleeft my aen de leden;
Dat draegh ic op den bergh, dat vind ic in het dal,
„ Ach! vvat int herte vvoont dat voert men over al.

Fugiendo, non effugit.

NAso viam docuit longos mollire furores,
A patria, ut valeas, inquit, Amator abi,
ussa secutus eram, memini, tua doctor Amoris,
Hoc quoque sustinui dicere, Phylli vale.
amque feror; juga montis equo, mare puppe pererro:
Me tamen impositum, me tamen urget onus.
on animum fugiens, cœlum modo mutat, Amator.
Quo fugis? heu! tecum, dum fugis, ibit Amor.

Fuir ne sert.

SOit que je cours aux champs, ou dans la mer me baigne,
Par tout, ou que je vais, mon mal las! m'accompaigne,
Que fais-je pauvre Amant? ie porte mon malheur,
Ie change de pais, gardent le mesme cœur.

Als

Als ick springh, so vvaechtet al.

DE Schilt-pad draeght haer huys geduerich op de leden;
Sy gaet als sonder sorgh, en sachtjens henen treden,
Men vintse menichmael van alle noot bevrijt,
Al gaet de vos sijn hol, de beer sijn leger quijt;
Wie in sijn boesem draegt, sijn gelt, en beste panden,
Sijn winckel, sijn beslagh, sijn vette kooren-landen,
Die heeft een seker erf, en wandelt onbevreest;
„ Waer is doch yemant arm die rijck is inden geest?

Omnia mea mecum.

OMnia qui secum portat sua, non vada salsô
Horreat in fluctu, non freta vasta tremat
Non tristi miser ore domus, molesque relictas
Respiciat, parvâ dum rate vectus abit:
Ingruat ense latro, grassentur ad ostia fures,
Aut canit, aut placido membra sopore levat.
O secura quies! ô paupertatis amicæ
Commoda! fælices qui tua dona colunt.

Seurement va, qui rien n'a.

TOut ce que m'appartient tousjours chez moy je porte,
O joye, & ô bonheur de non vulgaire sorte!
Ce que le monde fuit, c'est ma fœlicité?
O quel plaisir comprend un' docte pauvreté.

Miles non timet, inquit Lampridius, nisi vestitus, calceatus, armatus, & habens aliquid in zonulâ; contrà

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Sollicitum reddunt hominem divitiæ, non aliâ de causâ, quàm quod eripi, & ab eo auferri possunt. Separabile utique fluxumque ac mobile est, quidquid externum est. Opes aliis donari, honores in alios transferri, nobilitas ad hæredes transmitti potest; Virtutem verò ac doctrinam affixam adeò & infixam homini scimus, ut ab eo nullo modo avelli aut separari possit. Statuamus ergo, cum sapientibus, omne id quod aut datum nobis, aut in nos translatum, aut ad nos transmissum est, proprium nobis ac verum bonum non esse. Dicamusque cum Cicer. contentum rebus suis esse, certissimas esse divitias. Etenim si isti callidi rerum æstimatores prata ac areas quasdam magni æstimant, quod ei generi possessionum minimè quasi noceri possit: Quanti est æstimanda virtus, quæ nec eripi, nec surripi potest, neque naufragio, neque incendio amittitur, nec tempestatum, nec temporis permutatione mutatur? quâ præditi qui sunt, soli sunt divites; soli enim possident res & fructuosas, & sempiternas.

DE landtsknecht en vreest niet dan als hy wel ghedost is, seydt Lampridius; en in teghendeel van dien, ghelijck den Poët seydt:

Die kruys noch munt heeft in sijn tas,
Past op de stroopers niet een bras:
Want hy, wiens teer-gelt is een niet,
Betaelt den roover met een liet.

Den rijckdom maeckt den mensch bevreest, uyt gheen andere redenen, dan overmits de selve hem kan afgenomen werden. Al wat van ons afghesondert en verscheyden is, werdt haest en licht verganckelijck. Adel wert de nacomelinghen naghelaten. Rijckdom can andere gegeven werden: eere verwandelt op ander by opghedracht. Maer deucht en wetenschap zijn aen den mensche soo vast gehecht, datse van hem in geenderley manieren en zijn af te sonderen. Laet ons dan met de verstandige besluytē, dat alles wat ons of gegeven, of opgedragen, ofte wel nagelaten kan werden, ons eyghen ende ware goet niet en zy: laet ons trachten sodanighen goedt na te jaghen, dat uyt brandt en schipbreucke met ons kan ontvluchten.

LAËRT.

Monebat Anthisthenes ea paranda bona quæ cum naufragio enatent.

SEN. de TRANQ.

Aut ego fallor, aut regnum est inter avaros, circumscriptores, latrones, plagiores, unum esse cui noceri, cui eripi nihil possit. Habiliora sunt corpora pusilla quæ in arma sua contrahi possunt, quàm quæ superfunduntur, & undique magnitudo sua vulneribus objecit.

IOHAN. 8. 34.

Die ſonde doet, is der ſonden dienaer.

VVAer heen ellendich dier? ey! vvilt u ganghen ſtaken,
Het is om niet ghepoocht, door vluchten los te raken;
Gaet aen het open ſtrant, of in het dichte vvout,
Het cleeft u aen het lijf, dat u gevangen houdt.
Is yemant overſtolpt met ongeſonde luſten,
Die torſt een ſtaghe laſt, vvaer ſal hy connen ruſten?
Al rotſt hy om het lant en hier, en vveder daer,
Sijn pack dat blijft hem by, en vveeght hem even ſvvaer.

Impius, & in libertate, ſervus eſt.

IMpia quæ proprio mens pondere preſſa laboras,
Quo fugis? in nulla pes tibi fixus humo.
Nil fuga profuerit, nam quod fugis, inſtat eunti:
Jmpia perpetuus mens ſibe carcer adeſt.
Cui corpus, cui corda regit maleſuada cupido,
Colla licet jactet libera, ſervus erit.
Nil juvat, heu! latebras animo quæſiſſe nocenti,
Hunc, licet effugiat carcere, carcer habet.

Qui mal vit, ſon mal le ſuit.

VA t'en, ou tu, voudras; ce non obſtant ſans ceſſe.
Ta charge te pourſuit, & ton fardeau te preſſe.
Cœur plein d'impieté: encores que tes pas
Sont pleins de liberté, eſclave tu ſeras.

IMPIVS, ET IN LIBERTATE SERVVS EST.

CErvus sagitta saucius citato quidem cursu huc illuc vagatur, ac nemora
Hæret lateri lethalis arundo.
Solent mercatores, rebus pessum euntibus, rationum libros plerumque seponere, omniaque removere quæ æris alieni molem ipsis refricant; Sed nec minus mentem excitā curæ lancinant. Vidi aliquando graviter saucios, qui chirurgum tamen admittere recusarent, ne scilicet vulnus tentaret, ac inspiceret; cum undaret intereat omni ex parte cruor. Multi quidem conscientiam vino immergere, jocis fallere, vel peregrinando excutere tentavére. Frustra. Vt enim is, qui spinas habet in pedibus, ubique spinas calcat; ita isti animum noxium ac inquietum secum circumferunt, eumque differunt quidem, non tamen auferunt. Vmbra corpus, peccata animum sequuntur, inquit Basil. & manifestas facinorum repræsentant imagines. Quid agitis miseri? ægra mens curanda, non occultanda est.

EEn hinde met een pijl gheraeckt,
Waer datse loopt, hoe dats'et maeckt,
Hoe datse rent door bergh en dal,
Eylaes! t'en baet haer niet met al:
De schicht die haer aendoet de smert,
Blijft vast gehecht dicht onder 'thert.

Veel koopluyden, welcker saken qualijck staen, schicken wel hun boecken aen d'een zijde, om daer in haren soberé staet niet te sien, maer wat batet? sy wetent al van buyten, en dragen den hertzeer alreede in haren boesem. Sommighe zijn ghequetst, en wetent wel, nochtans (door, ick en weet niet wat, cleynherticheyt) en willen sy gheen wondemeester ontrent haer lijden, konnen oock niet verdraghen dat haer wonde getent werde, om (quansuys) niet te weten hoe diepe die zy, en ondertusschen loopt haer bloet daer henen. Even so isset gestelt met een quade ghewisse, men wiltse verberghen, maer men en kan niet. Veel zijnder die met herwaerts en derwaerts te reysen, met gaen en keeren, met vrolijck geselschap te gebruycken, die soecken als af te slyten, immers in slaep te wiegen, ofte wel inde wijn als te verdrencken, maer ocharmen! te vergeefs, het ghene dat hun quelt, is te diepe in hun gheplaetst. Die doornen in sijn voeten heeft, waer hy oock gaet, hy treter op, en gevoelt over al de pyne. de schaduwe volcht het lichaem, de sonde het ghemoet, seydt den outvader Basilius, de gewisse doet een yder sien een afbeelt van 'tgene hy bedreven heeft. Wat soecktmen doch een sondich ghemoedt hier of daer te verbergen? en (somen seyt) achter stoelen en bancken te steken? Een ongesonde ziele dient ghenesen, en niet versteken te zijn.

Augustin. Lib. . . de Civit. Dei.

BOnus, etiamsi serviat, liber est. Malus etiamsi regnet, servus est: nec unius hominis, sed quod gravius est, tot dominorum quot vitiorum.

Hieron. Epist. ad Simpl.

Stulto imperare servitus est: &, quod pejus est, quo paucioribus præsit, pluribus dominis & gravioribus servit. Servit enim proprijs paßionibus, servit suis cupiditatibus, quarum dominatio nec nocte, nec die, fugari potest; quia intra se dominos habet, intra se servitium patitur intolerabile.

ET IN ÆQVORE FLAMMA EST.
XVI.

LVCRET. LIB. 1.

ALma Venus, cæli ſubter labentia ſigna,
Quæ mare navigerum, quæ terras frugiferentes
Concelebras, per te quoniam genus omne animantum
Concipitur, viſitque ex ortum lumina ſolis;
Denique per maria, *ac montes* fluviosque rapaces,
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem, Efficis, &c.

ALCIAT. DE AMORE. LOQVENS.

Scilicet ut terræ jura det atque mari.

Oock

Oock brant in zee.

VVAt seyltmen over zee in alle vreemde landen?
Het vier, het minne-vier can in het vvater brandē:
De groote zee-lamprey en houdt geen vaste ree
En lijt noch echter brant te midden inde zee.
Waer sal een vrijer heen? vvaer sal een minnaer varen?
Hoe? is niet Venus selfs ghesproten uyt de baren?
Besiet het gantsche diep, het krielt van haren brandt,
De zee heeft oock haer vier; 'tis Venus vaderlandt.

‡ Desen visch wort int Latijn Murena ghenaemt, ende wort ghevonden ontrent Sicilien, de welcke, te lange boven water met den rugghe swemmende, wert door de hitte der Sonne so gedrooght, datse niet weder onder het water kan neder sincken.

Et in æquore flamma est.

DVm natat, & siculis Murena † vagatur in undis,
Jn medio Phœbi tangitur igne freto.
Vidi ego, qui fugeret trans æquora fulmen Amoris
Jgne vel in medio non caruisse mari.
Vidi ego, quem flammis Cytherea recentibus ussit,
A patria celeri dum rate vectus abit.
Ah! furit, & gelidis ardet delphinus in undis:
Orta mari Venus est: hic quoque regnat Amor.

† Murena piscis in mari siculo, secundum Martial. non valet exustam mergere sole cutem.

Et mesme l'eau a son flambeau.

QVe sert au pauvre ámant de tracasser le monde
Puis qu'on se sent brusler au plus profond de l'onde?
Murene rien ne faict que par la mer flotter,
Si est-ce qu'on la voit ce non obstant brusler.

Liefde is luy.

HOe dus weet-gierich hert! uw' eertijts lieve boecken
Zijn nu verrot, vermot, en in het ſtof te ſoecken.
Ghy vvaert, na mijn onthoudt, vvel eer een dapper man,
Nu ſitje maer en dut: vvat iſſer oorſaeck van?
Ha 'kſie nu vvatter ſchort: Murena gingh doorgronden,
De diepten vander zee, nu leyt hy vaſt gebonden
Getroffen vande ſon. Wien liefdes fackel brant
Die leyt van ſtonden aen de boecken uyter hant.

Colit otia ſaucius igni.

MAgne natator ubi es? tu regna per invia ponti,
Perque ſinus vitrei marmoris ire ſoles:
Noſſe labor fuerat delphinas, & horrida cete,
Quidquid & in vaſto gurgite doris alit:
Nunc ſine mente jaces, nunc pectora ſole peruſtus
Non potes à radiis ſolis abire domum.
Si quis amore calet, conſueta negotia ceſſant;
Cedit acidaliæ caſtalis unda faci.

---

d'Amour captif, devient oïſif.

MOy, qui ſoulois ſouvent paſſer la mer a nage,
Ne fais rien maintenant, qu'a mon ſoleil homage.
L'amour eſt un tiran; il veut le cœur entier,
Par la tout amoureux, oublie ſon meſtier.

COLIT

COLIT OTIA SAVCIVS IGNI.

Sapientes etiam de amore loquuntur, scribunt, judicant. Neque spes, neque cura (ait Xenophon) reperiri alia jucundior facilè potest, quàm amoris occupatio, nec invenire supplicium gravius in proclivi est, quàm, si rerum expediendarum curâ quis ab amoribus suis arceatur. Ita me Deus amet! eos qui æstro hoc perciti sunt, loton gustasse dixeris, ita amoribus suis, tanquam scopulis sirenum affixi, spartam, quam nacti, prorsus deserunt. Protinus ut in gremio Dalidæ quiescit Samson, feriantur Philistæi: ut Juditha blanditur Holophernes, non oppugnatur Betulia. Dum Thamaræ insidiatur Ammon, in lectulo est. Tarquinius, ut Lucretiâ potiatur, castris excedit: Antonius ut Cleopatram salutet, tribunal deserit. Graphicè omnia in Didone expreßit Virgilius,

. . . . . Qualis conjecta cerva sagitta,
Quam procul incautâ nemora inter cressia fixit
Pastor agens telis, liquitque volatile ferrum
Nescius; illa fuga silvas saltusque pererrat
Dictæos, hæret lateri læthalis arundo

Quid plura? cui amore calet pectus, frigent cætera.

Daer en is (seyt Xenophon) niet kortwyliger, als liefdes soete besicheyt; niet quellijcker, als door eenige voorvallende saken inde vermakelijckheydt sijnder liefde belet te werden. D'ervarentheyt leertet, soo haest yemant van dese wespe gesteken is, dat hy dadelijck alle saken achter rugghe stelt, selfs daer hy te voren seer toe gheneghen was.

Dido mette min bevaen,
Denckt alleen om spelen gaen;
Wandelt daerom hier en daer,
End' en neemt voortaen niet waer
Al de nieu begonnen wercken,
Daers' haer stad mee wil verstercken.

So haest Samson het hooft nederleyt inde schoot van Dalida, soo ist lavey by de Philistinen. Terwylen Holophernes Iudith lievekoost, wert Betulia niet bestormt. Gheduyrende dat Ammon op Thamar loert, leyt hy in sijn bedde. Tarquinius verlaet den leger om Lucretia. Antonius den rechter-stoel om Cleopatra. VVaer toe veel woorden? die in liefde verhit, verkout in alle andere saken.

VIRGIL. *Vritur infælix Dido, totaque vagatur*
Vrbe furens, &c.

IDEM.

Non ceptæ assurgunt turres, non arma juventus
Exercet, portusque aut propugnacula bello
Tuta parant: pendent opera interrupta, minæque
Murorum ingentes æquataque mænia cælo.

IOH.

IOHAN. 8.12.

Ick ben het licht der werelt, wie my navolcht, die en sal inde duysternisse niet wandelen.

EEns vvas ick glibber-glat, eens gingh ick liggen schuylen
Of in het schrale sant, of inde modder-kuylen;
Maer, nu des hemels glans my crachtich heeft geraeckt,
Soo ben ick metter daet een ander dier gemaeckt:
Nu, svveef ick boven stroom, gescheiden vande tochten
Die ick voor desen sach by ander zee-gedrochten.
Wie eenmael is vervvarmt van Godes heylich vier
En vvroet niet in het slick gelijck een ander dier.

Igne vetor mergi.

CVi modò turpe lutum, modo futilis alga tegebat,
Et modo fœdabat vilis arena caput;
Cui modo phoca comes, conchisque regentia cete,
Quantaque sub vitreo gurgite monstra latent,
Ecce! sacræ tumidis ope lampadis efferor undis;
Perque fretum, salso tutus ab imbre, feror.
Fluctibus eripitur, mergi nequit, altior unda est
Percaluit sancto cui semel igne jecur.

PSEAVM. 27. 1.

L'eternel est ma lumiere & ma delivrance: de qui aurai-je peur?

LA fange de la mer m'alloit dessus la teste,
I'estois environné de maint' hideuse beste;
Mais puis que le soleil m'a faict nager si haut,
Du goufre de la mer maintenant ne me chaut.

IGNI

Solenne est filius hujus seculi actionibus suis nebulas offundere, ac multis ambagum involucris, densisque tenebrarum umbraculis, quidquid agunt, involvere; id rei perversæ probabile plerumque signū est: nam malè agentes lucem odisse, veritatis elogium est. Contra mens pura ac innoxia nihil tegit, imò testes actionibus suis advocat, & Iobi exemplo, vitæ rationem publicè edere, & veluti humeris, expositā omnibus, ferre non veretur; omnes Meandros ac diverticula refugit, omnes tenebriones ac latebricolas odio habet, &, ut generosus ille romanus, domum in edito colle, ut ab omnibus non conspici modò, sed & inspici possit, ædificari sibi velit. Si quis ergò, vespertilionum more, nocte intempestâ, operisque tenebrarum (ut Scriptura loquitur) sese adhuc delectari sentit, veræ lucis radijs necdum illustratum sese esse, non abs re, suspicari poterit: ut verò ab isto vitæ genere abhorreat, audiat imprecationem Esaiæ (cap. 29. 15.) & rebus suis applicet; væ (inquit ille) qui profundi estis corde, ut à Domino abscondatis cōsiliū, quorum opera sunt in tenebris, & dicunt quis videt nos? Dāda potius opera ut cū Paulo honestè ambulemus, prout in die.

'T Is een alghemeen ghebruyck in't bedrijf deses wereldts, dat t'elcken allser eenighe slimme en doortrapte rancken voor handen zijn, men de selve onder den duym ende ter smuyck soeckt te beleyden: in voeghen dat de duysternisse schijnt als een vast merckteycken te zijn, van dinghen die niet recht en gaen. Die quaet doet, haet het licht, seydt het licht des werelts; een oprecht ghemoedt daerenteghen is open ende recht uyt: roept als ghetuyghen tot alle zijn doen, ende is te vreden het boeck zijns levens openbaerlijck met Iob, als op sijn schouderen te draghen, haet alle sluyp-fielen en haer linckerijen; wenscht met dien rechtschapen Romeyn, dat sijn huys, voor de oogen een yeder open soude staen, en als doorluchtich soude wesen. Isser dan erghens yemandt, die noch in sich voelt de gheneghentheydt om sijn saecken in het duystere te beleyden, en niet, als by nachte en ontyde, te vlieghen, als den nacht-uyl, ofte vledermuys, dat hy hem voorseker houde, niet ghemeens te hebben, met de klaer-schynende stralen der waerachtigher sonnen; maer veel eer met dat droeve wee, 'twelck den Propheet Esaias op de sulcke uytspreeckt, cap. 29. 15. Wee, seydt hy, die verborghen zijn willen voor den Heere, haer voornemen te verhelen, en haer doen in't duyster te houden, en spreken, wie siet ons? Laet ons liever met Paulo, eerlijck wandelen als in den daghe.

Die staegh in't duyster leyt en wroet,
Dat is een linckert, of een bloet.

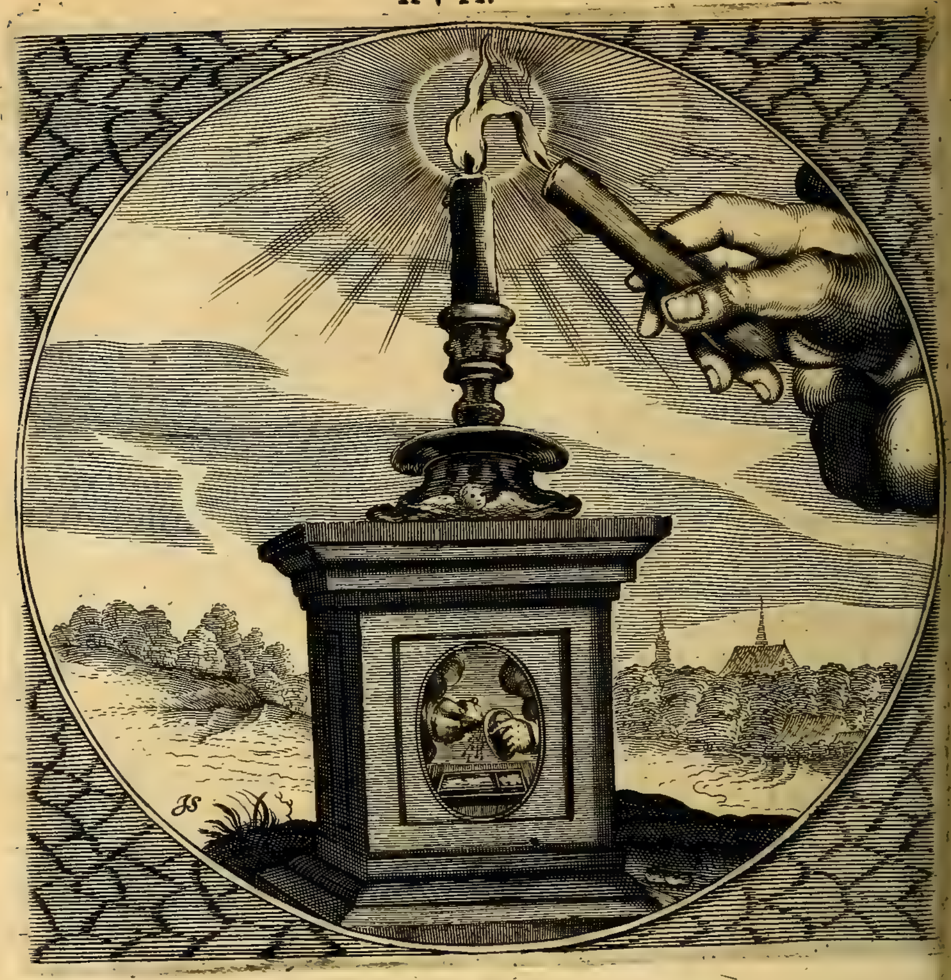
August. Tract 106. in Iohan.

Credere verè, est credere inconcusse, firmè, stabiliter, fortiter: ut jam ad propria non redeas & Christum relinquas.

IONAS 2. 4. 6.

Les eaux m'ont environné jusques a l'ame, l'abisme m'a enclos tout a l'entour, la rosiere s'est entortillée a mon chef.
Mais tu as fait remonter ma vie hors de la fosse ô eternel mon Dieu.

FLAMMA FVMO PROXIMA.
XVII.

LVCRET. LIB. 6. *SEd fugitare decet simulacra, & pabula amoris*
Abstergere sibi, atque alio convertere mentem.

OVID. *SIc, nisi vitaris quidquid revocabit amorem,*
Flamma recandescit quæ modo nulla fuit.

PLVTARCH. *AMor quamquam discedit aut tempore aut ratione victus, non tamen penitus relinquit animam remanetque in ea vestigium veluti silvæ exustæ aut fumantis.*

Vlam

Vlam eerst gheweken, haest weer ontsteken.

DE vlam vvas eens geblufcht die in my plach te vvoelē,
Ick voelde,met vermaec,mijn eerften brant vercoelen,
Al vvatter over bleef vvas maer een cleyne vonck,
Soo dat mijn vvelich hert van enckel vreuchde fpronck:
't Gheviel eer langhen tijt dat ick het vier ghenaecte,
My dacht,ten vvas gheen noot,foo icket niet en raecte;
Dus ftont ick maer en keeck, en noch eer ick vertrac,
Een vlam viel uyt de vlam die mijnen rooc ontftac.

Flamma, fumo proxima.

QVisquis es, antiqui remove monumenta caloris,
A regno Dominæ qui modo liber abis.
Vera nec ora vide, moveat nec imago falivam;
Nec digitis gemmas, quas tulit illa, gere.
Vulnus erit, leviter modo tacta fit, ægra cicatrix,
Ardorem revocat fomitis icta filex:
Fax extincta recens trahit, ah! trahit eminus ignem,
Et redit in flammam, quod vapor ante fuit.

Flambeau qui fume, toft fe rallume.

AS tu efteint l'amour? ne fay tant la bravade,
Sa flame, a ton flambeau jectant comme un œillade,
(En cas que feulement l'approches tant foit peu)
D'un traict non apperceu te mettra tout en feu.

HOe licht ontsteeckt een licht dat eens te voren brande,
Die eens is licht gevveest raeckt licht in nieuvve schāde
Een doove kool ontvonckt als sy maer vier en rijckt,
De tintel vvort tot vier door al dat vier ghelijckt.
Hoe licht vervalt de mensch tot alle quade streken
Die van een slim ghebreck eerst onlancx is ghevveken!
Een die sich vvaghen derf, eer dat hy recht ghenas,
Gheraeckt licht in het vuyl, daer hy te voren vvas.

De facili natura recurrit.

AVsa vapore levi tremulis alludere flammis
Fax extincta, novo protinus igne calet:
Pieriis fomes sua lumina reddit alumnis,
Vix bene scintillam cum dedit icta silex.
Jn veterem flecti quam cerea corda figuram!
Crimen in antiquum pectora sponte fluunt:
Dum veteris scintilla mali modo parva superstit,
Semper ad ingenium mens malesana redit.

En vertu novice, rechet bien tost en vice.

SI tu viens de chasser le vice de ton ame,
O ne t'approche pas a ta vielle flame;
Car bien que t'estre esteint te semble ce flambeau,
En l'approchant du feu, il brusle de nouveau,

Legem olim ab Atheniensibus latam fuisse in nautas, qui Athenis salaminam transmitterent, memoriæ proditum est. Eâ cautum erat, ut ei, qui semel infæliciter navigasset, tamquam naufragio infami, navigatio in posterum interdiceretur. Et quidem ejus plebisciti ratio inter alias, hæc dari solet: Homines quàm facillimè in eundem impingere lapidem, ac in antiquum redire: cum plerumque, ex regulâ juris, qui semel malus, semper præsumatur malus in eodem genere delicti. Id ob unicum lapsum Atheniensibus si ita visum decernere; quid de iis tandem statuendum erit, qui crebrâ vitiorum repetitione consuetudinem peccandi contraxisse, & peccata in naturam transtulisse videri possunt? tales (tametsi aliquandò per intervalla melioris frugis spem de sese præbere videantur) non levi de causâ in bonorum numerum transscribendos censent oculatiores. Remanet plerumque concussio aliqua, etiam post febrim. Mare post tempestatem etiam dum ea agitatur. qui diu in vinclis fuerunt, etiam soluti claudicant. Vitiis diu assueti, etiam cum ea deserunt, quædam retinent vestigia, ac in eadem facilè recidunt.

Daer zijn voormaels in Griecken-landt sekere keuren gheweest, over de veerschepen tusschen Athenen en salamyne, mede brenghende dat alle schippers, die eenmael bevonden wierden hun schip omgheseylt te hebben, dadelijck souden vervallen zijn uyt het schippers gilde, ende de vryheden van dien. In ghevalle de Atheniensers een eenighe misgrepe soo hooghe hebben opghenomen, wat sullen wy ghevoelen van de gene, die door menichvuldighe feylen, als een ghewoonte van quaet doen hebben aen-ghenomen? Voorwaer schoon de sulcke by horten somwylen eenighe teyckenen van beterschap schynen te toonen, soo en machmen op de selve evenwel niet staen. De zee oock dan als den storm al ophoudt, blijft evenwel swalpende en dynende. Men ghevoelt noch al wat huyveringhe na de kortse. Die langhe in banden gheseten hebben, hincken veeltijdts oock los ghelaten zijnde. Menschen die eenighe slimme ghebreken eens hebben aenghehanghen, schoon sy haer oude rancken verlaten, selden isset datse niet eenighe overblijffels daer van en behouden, waer door sy lichtelijck tot haer vorighe parten komen te vervallen.

Een beest met kunste tam ghemaeckt;
En dient niet al te veel gheraeckt;
Want schoon het nu al duyct, en swijgt,
Wanneer't zijn oude parten krijght
Soo isset weer al even fel,
En quetst zijn eyghen meester wel.
Die goet van quaet wort metter vaert,
Vervalt licht tot zijn ouden aert.

IUVENAL.

. . . . *Ad mores natura recurret*
Damnatos, fixa & mutari nescia.

Paul. in L. si unus, vers. Pactus, ff. de Pact.
Res de facili redit ad suam naturam.

ESAI. 42. 3.

De glimmende wiecke en sal hy niet uytblusschen.

DE ziel heeft menichmael haer eerste licht verloren,
Sy leyt als sonder glans, en niet ghelijc te voren,
'Tis maer een damp alleen, die als een teycken gheeft
Dat noch in eenich deel haer eerste vvesen leeft;
Maer als vvy 'thelder licht van Godes vvoort genaken
Soo vvort de rooc een vlam, de geest begint te vvaken;
Hoe groot is dijne gunst ontrent de menschen, Heer,
De vvieck die maer en rooct en blustje nimmermeer.

Dum spiras, spera.

DVm mihi fax tenuem vix spargit in aëra fumum,
Fax, decor ille mei pectoris, alma fides;
Ad verbi, Pater alme, tui jubar ora reflecto,
Eque tuâ supplex lumina luce peto:
Sponte tui nobis venit obvia flamma favoris,
Flamma, vel extinctas docta ciere faces.
Quanta tua in miseros clementia, Rector Olympi,
Qui moribunda novâ lumina luce beas!

MATTH. 5. 6.

Bien heureux sont ceux qui ont faim & soif de justice: car ils seront rassasiez.

BIen que la chair ait faict a ma foy grande bresche,
Tu n'esteins pas, mon Dieu, la my-esteinte mesche;
Quant je regarde a toy, mon já debil flambeau
S'esclaircit derechef d'un lustre tout nouveau.

CVm vitæ nostræ decursus continuam peccatorum seriem præ se ferat, nihil miseris solatii restare, facilè colligimus, nisi Deus quispiam nobis adsit, cui vita continua benevolentiæ scaturigine placidè decurrat. Talis autem in omni rerum natura solus tu, mitissime Iesu, cujus animum ab omni asperitate alienum quoties intueor, toties extra spem positus sperare tamen audeo. Moysen miracula edidisse legimus, sed Aegyptum afflixisse: Eliam, sed cœlum clausisse: Elisæum, sed belluas in pueros evocasse: Petrum, sed homines morte multasse: Paulum, sed Elymæ visum ademisse. Tu verò, qui mel merum, ut piscium multitudinem in retia egisti, ut cibus largior homini suppeteret; aut aquam in vinum mutasti, ut potus liberior sufficeret: Tu motum paraliticis, visum cæcis, sermonem mutis, sanitatem ægrotis, munditiem leprosis, mentem sanam dæmoniacis, vitam mortuis reddidisti: In nullum tu durus, nisi in ventos, sed quia ij in homines duri: nisi fortè in ficum, sed quia fructum non ferret: nisi fortè in discipulos, sed cum pœnas cogitarent. Licet ergo conscientia, peccatorum mole, ingruat nunquam me desperatio ad laqueum, semper pœnitentia ad Christum vocabit.

NAdemael ons gheheele leven niet anders en is, als een ghestreckte keten van alderley sonden; soo hebben wy billicklijcken te dencken, dat voor ons gheen troost voor handen en is, ten zy wy eenich Goddelijck wesen opsporen, wiens gheest in teghendeel niet anders en zy als gheheel ghenade en goedertierentheydt. Ende nadien sulcx by dy alleene te vinden is, Heere Iesu, soo willen wy op dy alleene hopen, oock dan, als wy buyten hope zijn. Want siet! niet en is by dy oyt ghedaen, of gheseydt, als tot voordeel der menschen. Moyses heeft ('tis wel waer) wonder-wercken ghedaen, maer Ægypten gheplaecht. Elias, maer den hemel ghesloten. Elisæus, maer kinderen doen verslinden. Petrus, maer menschen ghedoodt. Paulus, maer Elymam met blindtheydt gheslaghen. Maer du, Heere Iesu, hebst dyne wonderdaden als van melck en honich doen overvloeyen: Hier hebdy, menichte van visschen inde netten besloten, tot volheydt van spijse: daer, water in wijn verandert, tot overvloet van dranck. De gheraeckte hebdy beweginghe, de blinde het ghesichte, de stomme de sprake, de siecke ghesondtheydt, de melaetsche reynicheyt, de besetene goede sinnen, de doode 't leven gheschoncken. Over al zydy dan goedertieren gheweest, nerghens straf, behalven teghens de winden, maer om dat die straf waren teghens de menschen. Behalven teghens den vyghenboom, maer om dat die de menschen gheen vrucht en gaf: behalvens teghens uwe jongheren, maer om dat die de menschen wilden straffen. Niemandt is dan uwe vyandt, als die vyant is van de menschen. Mits welcken, hoe groot mijn misdaden zijn, soo en sal my noyt de wanhope totten bast, maer altijdt de hope tot Christum afleyden.

ESA. 9.

HAbitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est.

BERN. SERM. 7.

SI insurgant adversum me prælia, si mundus sæviat, si fremat malignus, si ipsa caro adversus spiritum concupiscat, in te sperabo, tu arundinem quassatam non franges.

VT CAPIAS, CAPIARE PRIVS.
XVIII.

2. REG. 1?,10. DIxit Ammon ad Thamar; veni, cuba mecum, mea ſoror; quæ reſpen- dit ei, noli frater mi, noli opprimere me; neque enim hoc fas eſt in Iſrael: Noli facere ſtultitiam hanc; ſed potius loquere ad regē, & non negabit me tibi.

CYPRE. TRACT. DE SPONSAL.

OPtimè apud Heliodorum Chariclea Theagenem monet ut à virgine ſua abſti- neat, quoad ei nupta ſit & palam in nuptijs tradita, his verbis: φίλου δὲ καὶ τοῦτο ὦ γαθὲ κα- ...λάττε νομίμῳ γάμῳ τὴν σὴν παρθένον καθ' ἕπους συγγίνου.

Vaſ

Vast, of weest vast.

HOe comt de ſlimme gaſt, hoe comt de ſnoeper loeren
Om my tot ſijnen roof in haeſten vvech te voeren!
Hoe comt de lincker hier, en ſeyt, hy is mijn vrient!
Ick vveet dat hy my lieft, maer niet ghelijc het dient.
Gheen rat en eter ſpeck, al iſſet haer verlangen,
Of moet haer inde val te voren laten vangen:
Wie hier yet anders meent, die heeftet qualijc veur;
Ghy ſooje mint, en meent, clopt voor de rechte deur.

Hebi' in den ſin,
Oprechte min,
Soo komt hier in
Men ſal u hooren:
Maer ſteeckt uw' pin
Ghelijck een ſpin
Tot quaet begin
Soeckt vuyle ſtooren.

Ick weet den treck
En 'tloos beſteck
Van uw' ghebreck,
Ick ken uw' ſtenen:
Die ſpeelt de geck
En krijght den beck
Niet aen het ſpeck,
Dus wandelt henen.

Vt capias, capiare prius.

ET patet ingreſſus, nec deficit ardor edendi,
Nec latet, ad prædam quæ via monſtret iter.
Ecquid agam? recto ſi tramite ducar in eſcam,
Triſtia me duro carcere vincla manent:
Sed mea libertas antro non clauditur uno,
Non ego captivus, ſed ſatur eſſe velim.
Plura locuturo vox hæc mihi verberat aures:
Si cepiſſe juvat, fac capiare prius.

Pris dois eſtre, devant repaiſtre.

SI tu veus, compagnon, qu'on ouvre a toy la porte,
Il te ſera beſoing hurter d'un autre ſorte:
Va t'en au droict coſté, nul eſt d'ailleurs admis:
Nul mange icy du lard, qui ne veut eſtre pris.

Die noten wil ſmaken, die moetſe kraken.

GHy ſiet het lecker aes, en dreyghtet mette tanden,
Ghy wout wel aen het ſpec, maer geenſins inde banden;
Dus blijfje buyten ſchoots, en gheeft u nimmer bloot
Maer ſonder groot ghevaer, en worter niemant groot;
Gheen kooren ſonder hayr, gheen noot is ſonder ſchellen,
Men ſiet, wie roſen pluckt dat hem de prickels quellen;
Al vvie becomen vvilt dat hy van herten vvou,
Wat ſtaet hy ſlecht en ſiet? de hant moet uyt de mou.

Aude aliquid.

ESca quidem placeat, ſed te metus arcet ab eſcâ,
Nempe latent blandis vincla propinqua cibis:
Quid te vincla fugant? quid carceris impedit horror?
Quem labor abſterret, præmia nulla manent.
Grana latent paleis, dura nuce nucleus hæret;
Et roſa tangenti punget acuta manum.
Qui facinus forti memorabile pectore verſat,
Audeat; ille nihil, qui nihil audet, habet.

Jamais pareſſe, ne fit proüeſſe.

LE rat voyant le lard, ſouhaite de le prendre,
Mais toutefois pourtant captif ne s'y veut rendre.
Nul homme vient au bout de ſon contentement,
Qui n'a premier ſouffert du mal & du tourment.

AVDE

AVDE ALIQVID.

Est quoddam genus hominum adeo timidæ inertisque desidiæ, ut, etiamsi rerum bonorum spem affulgentem satis conspicuè videant, nihilominus tamen, nescio quid mali præsagientes, ad omnia suspiciosi ac timidi manum operi admovere nunquam ausint. Proprium certè ignaviæ est, periculorum prætextu segne otium velare: vidit id, & lepide expressit hebræus sapiens; Prov.22.13. Leo in triviis grassatur, inquit otiosus, vereor ne me devoret. O fungos! manus cum Minervâ movenda est: dii facientem adjuvant. Semper aliquid fortunæ permittendum est, ait ille, quoties ad præclaras actiones accingimur: frustrà putamus nihil agenti in sinum devolaturam victoriam, aut fortunam esse. Non votis, neque supplicijs muliebribus auxilia Deorum parantur; vigilando, agendo prospere omnia cedent; Deos omnia laboribus vendere, monet proverbium. Difficultas aut eventus anceps te terret?

Audentes fortuna juvat, timidosque repellit,

ait ille: & ut omnis aër aquilæ penetrabilis est, sic difficultas forti.

Men vint menschen van soo weynich bemoeyts, en luyen aert, dat de selve (hoe wel merckelijck voordeel voor handen siende, evenwel achter ghehouden werdende door, 'ken weet niet wat ghevaer dat sy haer inbeelden) de handt aen den ploech niet en derven slaen. 't Is vanden ouden herkomen altijts geweest een rechte eyghenschap van alle slap gesoutene, haer vatsicheydt met een deckmantel van ghevaer te bekleeden, ghelijck al in sijnen tijdt ghesien, ende aerdichlijck uytghedruckt heeft de wijse-man in sijn spreucken, Proverb. 22.13. De luye spreeckt, daer is een leeuwe buyten, ick mochte verworght worden op der straten. Wech met dese soet-voetighe sachteboters. Niemandt en kan yet bysonders uytrechten, sonder in eenighen deele sich het ghevaer t'onderwerpen. Yeder helpe sich selven, so helpt hem God. 't Is niet te dencken dat yemandt, sonder yet daer voor te doen, seghen ende gheluck in den schoot sullen komen nederstorten. Niet met bloot wenschen, of vrouwelijck ghekerm, maer met dapper in de weer te zijn, verkrijghtmen de Goddelijcke hulpe in het uytvoeren van treffelijcke saecken. 't Is van oudts een seghwoort by de Griecken, dat by Godt alle dingh om arbeydt te koopen is. Hem die het goede soeckt, wedervaert wat goets, seyt Salomon. Prov. 11.2. Wat maeckt u vertsaecht de moeyelijckheyt ende onsekere uytkomste van u voornemen?

Die kloeck van moed' is, volcht gheluck;
Een swaer-hooft blijft altijt in druck,

Seght den ouden Poeet: Daer en is geen lucht die den Arent niet en doordringht, gheen swaricheyt daer den dapperen niet door en komt.

CLAVDIAN. IN NVP.

Non quisquam fruitur veris honoribus,
Hyblæos latebris nec spoliat favos,
Si fronti caveat, si timeat rubos:
Armat spina rosas, mella tegunt apes.

PLAVT.

Qui è nuce nucleum esse vult, nucem frangat oportet.

2. TIMO. 2. 5.

Gheen verblyden, als naer het lyden.

DE rat loert op het ſpeck, en vvenſcht het met verlangẽ,
Maer blijft doch uyt de val om niet te zijn gevangen,
Sy name vvel het aes dat zy voor ooghen ſiet,
Maer vreeſt het ongemack, vvant dat en vvilſe niet.
Een yder vvenſcht in vreucht, hier na te mogen leven,
Doch op den engen vvegh en vvil hem niemant geven;
Maer ſonder diep gevaer, en ſonder groote pijn,
En kan noyt eenich menſch in rechte vreuchde zijn.

Ni patiaris, non potieris.

ESca quidem placeat, ſed proxima vincula muri,
Si caveam ſubeat, triſte minantur iter.
Ergo ſtat, & præda tuto parat ore potiri;
At miſer impranſo muſculus ore gemit.
Optat homo velletque thoris accumbere divum,
Difficili ſurſum ſed piget ire via.
Quid ſalebras, quid vincla times? moriatur oportet
Dum vivit, moriens vivere ſi quis amat.

MARC. 8. 34.

Quiconque veut venir apres moy qu'il renonce a ſoy meſme & charge ſa croix ſur ſoy & me ſuive.

CHacun deſire es cieux heureuſement a vivre,
Ains du chemin eſtroit la route ne veut ſuivre,
En vain doncq, ô ſoury, eſperes tu du lart,
Puis que de la priſon ne veux auſſi ta part.

NI PA-

NI PATIARIS, NON POTIERIS.

Nunquam eximium quid facili negotio quis adipiscitur; scientiam laboribus, honores periculis Deum vendere, & difficilia plerumque esse, quæ pulchra sunt, monet vetustum, ac venustum adagium: & ut Plato censet, id quod facilè est, id magnus ac singularibus rebus minimè numerandum est. Quantò utique res melior, ac magis excellens, tantò immensius in adquisitione illius illaborandum est. Quid ergo? Christum sperare ausi sumus, & in ipso summum bonum, laborem autem ac ærumnas subire detrectamus? Acuit in multis adipiscendi cupiditatem obtinendi difficultas, quidni & hîc? montes superamus, rupes pervadimus, valles transsilimus, ut feras aliquot, sese mutuò insequentes, videamus:

. . . . . Manet sub jove frigido
Venator teneræ conjugis immemor.

Maximilianum Cæsarem tanto ardore feram in venatione insecutum memorant, ut currendo rupem ascenderit, unde postea, nisi ab accolis adjutus, descendere non potuerit.

Vt corpus valeat ferrum patiemur, & ignes; *ferimus secari nos, ac uri, ut miseram hanc vitam paululum protrahamus; & æternæ fælicitatis præmium, ullo dolorum genere redimere ambigimus?*

Selden bekomt yemant uytnemende dingen sonder groote moeyte: God verkoopt wetenschap voor arbeyt, eere voor ghevaer, en al wat yet bysonders is heeft altijdt sijn moeyelijckheydt, seydt het oude spreeckwoordt: En hierom meynt Plato, dat ghemackelijcke dingen selden yet voortreffelijcx in haer hebben. Het welcke alsso zijnde, waerom sullen wy ons dan voor laten staen, dat wy Christum sullen gewinnen, ende in hem het opperste goet, ende dat als op ons gemack, en sonder slach of stoot? In veel dinghen werden wy opghescherpt, om yet des te vierigher te begeeren, alleenlijck om dattet qualijcken te becomen is, waerom en zijn wy, ten aensiene van den Christelijcken wandel, mede niet soo gheneghen.

Een wey-man op de jaght ghesint,
En denckt niet eens om wijf of kint.

Men schrijft, dat keyser Maximiliaen op een tijt, met sulcken viericheyt een wilt na jaeghde, dat hy in't vervolgh van't selve, sich eyndelijck vont op een hooghe ende steyle rotze, vande welcke hy, eyndelijck tot sijn selven ghekomen zijnde, gheen middel en sach om af te geraken.

Den mensch ontsiet noch vyer noch sweert.
Om hier te blijven op der eert,
Men saeght hem af sijn been en hant,
Sijn aders werden toeghebrant,
Men giet hem vuyle drancken in,
Vergifticht met een slang of spin;
Wat druck, wat kruys, wat teghenspoet,
Sal dan verschricken ons ghemoet,
Wanneer men in sijn herte prent,
Dat hoochste goet, dat niet en ent?

---

2. TIMOTH. 2. 5.

Qui certat non coronabitur nisi qui legitimè certaverit, primum laborantem agricolam oportet de fructibus percipere.

BERNARD. IN QVOD. SERM.

In hoc mundo, quasi in campo certaminis, positi sumus: qui hic dolores, aut plagas, aut tribulationes non suscepit, in futuro inglorius apparebit.

QVOD IVVAT EXIGVVM EST.
XIX.

PROVERB. 7.22. *SEquitur eam quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciviens, & ignorans quod vincula trahatur; donec transfigat sagitta gitta jecur ejus.*

LVCRET. 4. . . . . *Convivia, ludi,*
Pocula crebra, unguenta, corona, serta parantur:
Nequicquam; quoniam medio de fonte leporum
Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat.

Voor

GHy die voor desen os siet spel, en versche rosen,
Siet oock wat achter volght, en let hoe corte posen
Hoe ras vergaenden vreucht de malle jonckheit heeft,
En wat de quade lust voor harde nepen gheeft.
Siet, vrienden, vuyl bejagh en baet ons niet met alle,
Al is het eerste soet, het eynd is enckel galle;
Ach dat men vreuchde noemt duert maer een corte wijl,
Van voren schijntet spel, van achter is de bijl.

Quod juvat, exiguum est.

QVi pecus hic lituosque vides, vinumque, rosasque,
Te fædæ veneris regna videre puta:
Hei mihi! quam levis est & quam brevis ista voluptas,
A tergo lanius tela cruenta gerit,
Frusta coquus torret. Vos, qui peccastis in igne,
Mox dabitis rapido membra pianda foco;
Membra focus male sana coquat; perit ignis in igne.
Corpore non aliter gallica pestis abit.

Pour un playsir.

VOy, jouvenceau, ce bœuf couvert bien de couronnes,
Mais le boucher le suit. Quant au plaisirs t'addonnes
Helas! la volupté n'est que pour peu de temps,
Et si t'en trouveras saisi de long tourments.

In voorspoet siet toe.

DE gild-os gaet daer heen verciert met rose-cranssen,
Men hoort dē trommel slaē, mē siet de kinders dansen;
Hy schuym-beckt inden wijn, en pruyst van enckel vet,
Maer peyst niet aen de bijl, die op hem is ghewet.
Hoe menich isser trots, eñ gaet daer moedich proncken,
Die, eer de sonne daelt, in pijne leyt ghesoncken:
Neemt, vrienden, op u selfs, en op u saken acht,
Oock als het soet-geluc op u geduerich lacht.

Fortuna vitrea est, cum splendet frangitur.

SOrdidus aut fœno nuper vel stramine taurus
Cincta triumphali cornua fronde gerit;
Et lavat effusum palearia cassa falernum,
Et strepit argutis tibia festa sonis:
It pecus, & lætis mugitibus æthera complet,
Nec stringi cultros in sua colla videt.
Sit suspecta tibi nimio sors læta favore,
Illa fovet multos, ut magis inde premat.

En prosperitè, n'y a seurtè.

LE beuf, couvert des fleurs, se brave par la rue
Au son du tabourin; mais le galant, qui tue,
Va tout joignant a luy. quand grand bon heur te rit,
Cela te soit suspect, car le malheur te suit.

HE

SVmmè bona valetudo (secundum Hippocratem) summè periculosa est. Plerumque magnis gaudiis dolores adhæreſcunt. Magis periculosa navigatio est, cum, vento secundo, modò in hanc, modò in illam partem lascivit anceps velū, quàm cum adverso turbine sinus obliquat gubernator. Solet fortuna, inquit Cæsar, quos pluribus beneficiis ornavit, ad duriorem casum reservare. Effusiorem risum lachrimæ plerumque claudunt. Omnis enim felicitas dubia est, nec beatissimorum facilè ullus dixerit quamdiu talis futuras sit: Nam quod regnum est (inquit Seneca) cui non parata sit ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex? nec magnis illa intervallis divisa; momentum interest inter solium, & aliena genua. Quis enim ignorat magnas arbores diu crescere, una horâ exstirpari? Quisquis es, fortunam reverenter habe; non enim melius res secundæ perdurant, quam si animus continens eas gubernet: potentia utique mediocriter usurpata omnia bona conservat, ait Dio.

GAntsch ende al welvarende te zijn, is sorghelijck, ende dient voor verdacht ghehouden te werden, seydt Hippocrates. Een schip is in meerder ghevaer, om door een stercken voor-wint om-gheslaghen te werden in't gyben, als door een teghen-windt in't laveren. Wtmuytende toevallen van gheluck hellen veeltijdts tot sware veranderinghen, seydt Cæsar. Het onmatich ende uytschetterende lachen werdt veeltijts met tranen besloten. Alle voorspoedt is wanckelbaer: in voeghen dat selfs de aldergheluckichste niet en weten hoe langhe hun welstandt duyren sal. Wat heerschappye isser, seydt Seneca, dewelcke niet den val, de vertredinghe, den heerscher, jae den beul op de hielen nae en gaet? En dickwils isser niet veel spelens tusschen d'een en d'ander. Op een Coninckltjcke stoel verheven te zijn, ende selfs een voetval te doen aen andere, is somwylen nau een uyre tijdts verscheyden. Wie en siet niet dat hooghe boomen langhe wassen, en dickwils op een ooghenblick uytgheroeyt werden? Het is dan best t'elcken als ons het gheluck toelacht, op ons hoede te zijn: op dat wy met het bedrieghelijck lockaes, ghelijck een domme visch niet wech gheruckt en werden.

Voor al u saken wel besint,
Wanneer u schip seylt voor de wint:
Want die in't gyben eens misdoet,
Verliest wel licht'lijck lyf en goet.

SEN. 28. EPIST.

AD omne fortuitum bonum suspiciosi & pavidi stare debemus, & fera & piscis spe aliquâ oblectante decipitur: munera ista fortunæ reputamus: Insidiæ sunt.

PET. ARMIL. LIB. 8.

EFfusam sæpe lætitiam tristes & adversæ res excipiunt.

OVID. 4. PONT. 3.

TV quoque fac timeas, &, quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

Voor kleyn ghenucht, groot ghesucht.

EY siet eens, vrienden, siet, wat macht den gild os baten
Dat hy een rosen hoet mach dragen achter straten?
Al wort hy schoon gestreelt,'tis voor een corte vvijl,
Eylaes van achter volght de slager met de bijl.
Hoe dom is menich mensch! sy rasen, spelen, vvoelen,
En van dat comen sal en isser geen gevoelen;
Maer hoort een nutte les voor alle vuyl bejagh,
Peyst staech op uvv' vertreck, of aen den jongsten dagh.

---

1. IOHAN. 2.

Mundus transit, & concupiscentia ejus.

TAure quid eximiis te cornua nexa corollis?
Quidve juvant agili tympana pulsa manu?
Mox lanius rigidâ feriet tibi colla securi,
Parvaque perpetuâ gaudia nocte lues.
Quid rosa, quid litui tibi, quid, homo, blanda libido
Proderit? & vasto quidquid in orbe placet.
Heu! levis & brevis est mundi, vel summa, voluptas,
Et premit emeritum mors sine morte jecur.

De court plaisir, long repentir.

QVe sert au pauvre bœuf qu'on des fleurs l'environne,
Puis qu'un sanglant boucher de si pres le talonne?
Qu'attens tu cœur charnel des voluptez confort?
Helas! de la ne vient qu'un' immortelle mort.

POST

ORbis terrarum homini tanquam theatrum est, unusquisque ibi nostrûm scenæ servit, comicam hic, tragicam ille personam sustinet: Comicam certè vir bonus; quocũque enim ille exordio actum incipit, lepido utique ac festivo fine vitæ fabulam claudit. Tragico cothurno indutus prodit homo nequam: nec personam ponit, nisi cruentus: Actus enim postremus nunquam illi alius nisi funestus ac tristis. Quotiescumque igitur hunc aut istum improbum initio satrapæ personam sustinere, ac magnum aliquid spirare videbis; contine te, ac suspende paulisper judicium, dum tragico boatu scena claudatur. Finis distinguit fabulam. Quis bovem nitidum in pratis luxuriantem dum videt, securim non cogitat? quis taurum sub jugo gementem dum conspicit, macello haud destinatum non concludit? concludamus & nos, impiorumque fœlicitate nihil fœlicius esse statuamus, nec enim unquam principia impiorum tam invidenda, quàm exitus deplorandus; nunquam piorum principiũ tam triste, quàm finis est placidus.

DE werelt (seyter een) is aen den mensche als een toneel, yeder een heeft daer, als sijn rolle, te spelen, den eenen, in een bly-eyndich spel, een anderen, in een treur-spel. Een vroom mans leven heeft de eyghenschap van een comedie, want hoedanich zijn begintsel oock wesen mach, soo maeckt hy altijdt een vrolijck eynde. Den goddeloosen daerentegheen is een recht tragedie-speelder. Wanneer ghy daeromme eenich werelts kindt, ten eersten aenvanghe, in heerlijckheydt hooghe siet uytmuyten: schorst u oordeel een weynich op, ende let op het eynde: noyt en hielter treurspel op; alleenlijck met een uytkomen, de eyghenschap vande spelen, is meest ghelegen in het besluyt, let daerom wel op het laetste: op 'tscheyden van de mart (segt ons spreecwoordt) kentmen de koopluyden. Wie sieter een vetten os in een wel-begraesde weye, die niet en denckt datse teghens de byle opwast? Wie sieter daerentegens een beest suchten onder het jock, die niet en merckt, dat 'tselve niet en is voor het vleesch-huys? laet ons dan besluyten, en segghen datter niet ellendiger en is, als het gheluck vande goddeloose; niet gheluckigher, als den teghenspoedt der vromen. Het begintsel van een booswicht en wort nimmermeer soo seer benijdt, als zijn eynde beklaeght werdt. De begintselen vande Godtsalighe en zijn nimmermeer soo verdrietich en beswaerlijck, als haer eynde is sacht en lieffelijck.

AVGVST. IN MATTH. 27.

SI haberes sapientiam Salomonis, pulchritudinem Absolonis, fortitudinem Sampsonis, longævitatem Enoch, divitias Crœsi, felicitatem Octaviani; quid prosunt hæc cum tandem datur caro vermibus & anima dæmonibus?

PROV. 7. 21.

ELle l'a flechi par la force de ses douces paroles & l'a enduit par les mignardises de ses levres.

Il s'en va apres elle incontinent comme le bœuf s'en va à la tuerie.

DVM TRAHIMVS, TRAHIMVR.

XX.

OVID. AMOR. ELEG. 19.

SI nunquam Danaen habuisset ahenea turris
Non esset Danaë de Iove facta parens.

DAN. HEYNS.

SÆpe ego cum possem facilem exorare puellam,
Difficilis mentem cœpit habere meam.

. . . .

TV quoque vel differ, vel ne concede, quod opto:
Si mea jam nolis esse petentis eris.

Stil staen

Stil-ſtaen beweeght.

MIjn lief en treƈt my niet, noch word ick wech getogē;
Ick treck al wat ick mach, en ſy blijft onbewoghen;
Sy ſtaet ghelijck een rots, hoewel ick dapper woel,
Ick ben gheweldich heet, en ſy te bijſter coel:
Siet hoe my Roſemont haer jonſte ſelder vveygert,
Hoe my dit grillich hert in meerder luſten ſteyghert;
O vvat een vvonder kracht heeft oock het ſtille ſtaen!
Sy die haer niet en roert doet my te ſnelder gaen.

Dum trahimus, trahimur.

HÆc domina eſt, medio quæ ſurgit æquore, rupes
Quemque vides, parvæ navita puppis, ego:
Dum traho te, mea vita, trahor, tu tracta quieſcis,
Non trahis, ipſe ſequor: te traho, Phylli, manes.
Nil agis, aſt ego totus agor: nihil ipſa moveris,
Tota ſed intereà tu mihi corda moves.
Me miſerum! ad dominam veniens tractusque trahensque
Hoc magis, heu! cupio quo magis illa negat.

Ton non mouvoir, mouvoir me faict.

IE taſche t'eſmouvoir, mais voycy, que j'admire,
Tu ne te bouges pas, il eſt tiré qui tire.
Le rocq de ton eſprit; madame, ta rigeur
Sans s'eſmouvoir en rien me faict branſler le cœur.

De trecker wordt ghetoghen.

DE rots die voor u ſtaet is 'trichtſnoer van het leven,
Is als een vaſte peyl, by God ons voor-geſchreven;
Matroos,die met gevvelt,en na ſijn eygen vvenſch,
De klippe trecken derf, dat is de domme menſch:
Ons noot-dvvangh ſtaet gheſet,vvie kanſe doch bevveghen?
Wat ſpertelt eenich menſch? vvat heefter yemant teghen?
Wel voeght u die vvel eer in deſen u vergreept,
Die gaen vvilt, vvort geleyt, die niet en vvil, gheſleept.

Adtrahens, abſtrahor.

SIt fatalis apex, ſcopulus quem conſpicis, hoſpes,
Eſto tibi, parvæ navita puppis, homo:
Aſpicis, ut vaſtam convellat homuncio cautem,
Inque levem ſatagat ducere ſaxa ratem;
Illa ſuo ſtant fixa loco, nec tracta ſequuntur,
Qui trahit, intereà ſe videt ipſe trahi.
Fata reluctantes rapiunt, ducuntque ſequentes;
Cedere qui non vult ſponte, coactus abit.

A malheur & encombrier,
Patience eſt le vray boucher.

POurquoy ta foible main tirer ce rocq s'avance,
Qui toy & tout le tien,ſans ſe mouvoir, eſlance?
Or,ton fatal deſtin aprens, homme,en ce rocq,
Lequel, tirer ſi veus,toy meſme auras le chocq.

LA priere laquelle Epictete nous commande tousiours avoir a la bouche (de laquelle faict mention le sieur du Vair au manuel d'Epict.) me semble plus haute que d'un philosophe

Mon Dieu conduise moy, par la voye ordonnée,
Ie suivray volontiers, de pœur qu'un fort lien (homme de bien
Ne m'entraine meschant, ou en
Ie pourrois arriver, suivãt la destinée.

Quid luctemur homulli? calcitrones & refractarii equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum, ait ille: hominum enim in rebus gerendis sentias non minus fatum, quàm calculos fluviorum limus obruit (Pausan. in menip.) nec enim consilio prudenti, nec remedio sagaci divinæ providentiæ fatalis dispositio subverti potest, clamat vel ipse Apulejus. Optimum igitur est pati (inculcat Seneca) quod emendare non possis, & Deum (quo auctore omnia eveniunt) sine murmure comitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur; nihil autem ita plagas coërcet, ut patientia.

HEt ghebedt dat Epictetus ons beveelt altijdt inden mont te hebben, verhaelt by de de heer president du Vair, dunckt my vry al wat hoogher te gaen als de leere vande Heydensche wijs-gierighe:

Leyt my door dijn bestemde baen
Mijn God, so sal ick willich gaen
Daer ick, ghelijck een eerlijck man,
Naer u beschicking komen can:
Of anders werd' ick, als een wicht,
Ghesleept na mijn bescheyden plicht.

Wat worstelen wy dwerghen hier teghen? een aerselende ende achter-uytslaendé paert doet met sijn sterckheydt gheen ander voordeel, als dattet sijn lijf vol slaghen krijcht, en moet niet te min het gareel draghen, en den ploegh voort trecken. Den raedt ende besluyt der menschen werdt vande beschickinghe Godes immers soo lichtelijck beloopen ende gheheelijck bedeckt, als de keyen aen den oever ligghende, door het opgheworpen slijck ofte zandt vande overloopende reviere, seydt Pausan. Godts eeuwighe voorsienicheyt en can noch door wysen raedt, noch kloeck verstandt van 'smenschen vernuft eenichsins verhindert werden, seydt selfs den goddeloosen Apulejus. 'tIs dan best ghedueldelijck te verdragen 'tghene men noch beletten, noch versetten kan: 'tIs best Godt, door wiens macht alles beleyt wert, sonder tegen-knorren ofte morren in te volgen. Ten is gheen rechtschapen lantsknecht, die met onwillicheyt ende al suchtende sijn veldt-oversten navolght. Daer en is niet dat plaghen en slaghen meer versacht, als lijdtsaemheydt.

SEN. OED. *FAtis agimur, cedite fatis:*
Non sollicitæ possunt curæ
Mutare rati fœdera fusi,
Quidquid patimur mortale genus
Quidquid facimus, venit ex alto.

SENECA.

NEcessitatis non aliud effugium est, quàm velle, quod ipsa cogit.

QVOD MOVET, QVIESCIT.

Nosnè infinitum, æternum, ac ineffabile numen (ex quo, per quod, & in quo omnia, a quo sunt omnes causæ causarum) definiamus aut describamus? nosne homulli futiles, ac nihili, qui necdum culicis aut pulicis corpusculum, satis perspeximus? absit, absit. Deus religione tantùm intelligendus, pietate profitendus est, sensu verò persequendus non est; sed adorandus, ait Hilar. Interea tamen, ore venerabundo ac humili, de Deo fas est proloqui ea quæ ipse de sese, in libris mysticis, memoriæ prodidit. Nec brevius quidquam aut mirabilius ex immenso isto oceano facilè depromat aliquis, hoc elogio, Deum immobilem esse, omnia tamen movere; Deum securum esse, omnia tamen curare; Deum inconcussum esse, omnia tamen quatere. Plura quid addam? quidquid in Deo est, Deus est, inquit Hilar. Melius ergò Deum ex operibus cognosces, &, ut solem non directò, ait Hermes, sed in aquis intuemur, sic Deum in operibus. Eo si quis se modo ad Deum attollat, ilicò humiliabitur; nec enim fieri potest ut quis Deum cogitare, & eodem tempore elato animo esse possit.

Hoe souden wy dat on-eyndich, eeuwich, onuytspreeckelijck wesen Godes, uyt het welcke, door het welcke, en in het welcke alle dinghen zijn, van 'twelcke de beginselen aller beginselen af-dalen, hoe segh ick, souden wy den aert en eyghenschap van 'tselve recht beschrijven? Wy arme aertwormen, die nauwelijck noch de eyghenschap van een nietighe mugghe ofte vloo recht ondersocht hebben? Godt is door nedericheydt te verstaen, door Godtsdiensticheydt te belijden, niet met onse sinnen op te volghen, maer aen te bidden, seydt den oudtvader Hilarius. Ondertusschen nochtans isset niet ongheoorloft, met eerbiedighen en nederighen monde van Gode te uyten, het ghene hy selfs van hem door sijnen geest heeft laten ghetuyghen. Waer van dit kortelijck, doch grondelijck kan gheseydt werden. Dat hy alle dinghen beroert, selfs onberoerlijck: dat hy alle dinghen besorght, selfs buyten sorghe: dat hy alle dinghen beven doet, selfs gheensins beweecht zijnde: om kort te spreken, al wat in Gode is, dat is Godt, ende goddelijck, seyter een oudtvader. Het goddelijck wesen dan, is best te kennen uyt sijn wercken, ende ghelijck wy de sonne niet reghel-recht maer in het water aensien en konnen, alsoo mede Godt niet als in sijne wercken, seydt Hermes. Yemand dan, in voeghen als voren sich tot Gode verheffende, sal buyten twijfe ten hoochsten vernederen, want wie en soude sich selven niet verachten, ende onder sich nedersyghen, als hy op Godt maer en denckt;

PSALM. 103. BVCH.

Ille flammantis super alta cæli
Culmina immotum solium locavit,
Et suo nutu facilè universum
Temperat orbem.

Vid. August. Meditat. Cap. 29.

HERM. PŒMAND. CAP. II.

Omne motum non in moto movetur sed in quiescente, & id quod movet quiescit.

PSALM. 18. 3. ACT. 17. 27.
God den onbeweeghden rotsteen, beweeght het al.

VVIe sou van Godes aert na vveerde connē spreken
Nadien vvy inder nacht en in het duyster steken?
Wat mensche cander sien een vvesen sonder ent
Die noch gheen cleyne mier in eenich deel en kent?
Maer desen onverlet, O God, oneyndich vvesen,
Laet van u slechts een vvoort hier opter aerden lesen;
Siet vvat een vvonder dingh! hy, die den hemel drijft,
Die ist, die onghemoeyt, en onverandert blijft.

Quod movet, quiescit.

PVlvis & umbra sumus, describere numen Olympi
Non opis est nostræ; pulvis & umbra sumus.
Pace tuâ liceat tamen, O Deus optime, de te
Paucula vel blæso promere verba sono.
Tu Rupes qui cuncta trahis, qui cuncta gubernas,
Est tamen intereà, te penes alta quies.
Nulla subit te cura, Pater, tamen omnia curas,
Astra solumque moves, nec tibi motus inest.

IAQV. 1. 17.
Toute bonne donation & tout don parfait est d'enhaut, descendant du pere des lumieres. par devers lequel il n'y a point de variation ny d'ombrage de changement.

VOicy! tout l'univers de ceste grande roche
Attiré sans tirer: quand Dieu sur nous decoche
Tantost ses dons, tantost sa foudre & son couroux:
Le tout mouvant est coy, le punissant est doux.

REPERIRE, PERIRE EST.

XXI.

AMBROS. DE VIRG. *CLaude vas tuum ne unguentum effluat, claude virginitatem verecundiâ loquendi, & abstinentiâ.*

HIERON, AD SALVIAN. *TEnera res in fœminis pudicitia est; &, quasi flos pulcherrimus, citò ad levem marcescit auram, levique flatu corrumpitur, maximè ubi & ætas consentit ad vitium.*

Annæn. Robert. Lib. 2. Rej. Iud. Cap. 12.

Sæpe explorando, an, & ubi virginitas sit, virginitas amissa est.

'T vlucht

'T vlucht, krijghet lucht.

ELs in haer eerste jeucht quam veel haer minne vraghen
Waer dat haer maegdom vvas; ja vvoudet Ritsaert klagē,
Indien men't haer versvveegh: ten lesten sprack de min,
Kint houdt dit doosjen toe, hier is de maeghdom in;
(Int kistjen sat een vinck) de min is nau vertoghen,
De doos is opghedaen, de voghel uytghevlogen;
Ach! maeghdom, teer gevvas, dat ons soo licht ontglijt!
Met soecken raecktet vvech, met vinden isset quijt.

Inveniendo, amittitur.

VIrgineum Cajeta decus dum laudat Alumnæ,
Virginitas ubi sit, Lydia nosse cupit,
Dum, mage suspectum ne consulat illa, veretur;
Exiguam nutrix pyxide claudit avem:
Hoc cape, virginitas latet hîc; ait, arca repente,
Vt stetit in thalamo sola puella, patet.
Vix bene tegmen hiat, volat irrevocabilis ales,
Hei mihi virginitas, dum reperitur, abit.

Trouver, est perdre.

LOrs quant l'oiseau caché te donna ta nourice,
De curiosité vouloit oster le vice
Hors ton esprit: Margot jamais sçavoir convient
A fille tout cela, qu'a fille n'appartient.

Een open mondt toont 'sherten grondt.

VW' doosje soete maegt, vvas lustich aen te schouvven,
Dies heeft meest al het volc het oogh daer op gehouvven
Om t'innich moy te sien; maer als het open ginck,
Doen vvas de gantsche schat niet anders als een vinck.
Fop hadde, doen hy svveegh, een grooten naem vervvorven
Maer als sijn flabbe gingh doen vvasset al verkorven:
Wie niet te vvijs en is, en niet vvil schijnen geck,
Die spreke niet te veel, so heelt hy sijn gebreck.

Silendo stolidus sapienti par est.

HAc, dum clausa fuit, sub pyxide mira latere
Regalesque tegi quisque putavit opes;
Mox, ut aperta fuit, spectacula ludicra vulgo
Præbet, & è capsâ volavit avis.
Dum siluit tua lingua, virum te, Basse, putavi:
Testatur te puerum te sine mente sonus.
Qui loquitur, populo se præbuit ille videndum,
Vel fatuus; presso dum silet ore, sapit.

Sans langage, le fol est sage.

TOut semble bel & bon, quant ceste boite est close,
Mais quant un malotru ouverte la propose,
Le jeu est tout gasté, le monde voit que c'est;
Pour sage on tient le fol, si long temps qu'il se taist.

SILEN-

Multis præclarum videtur bene loqui, prudentioribus appositè tacere. Quoties enim, extra notam simulationis, aut ignorantiæ, tacere fas est, silentium non loquacitatem, hominem cordatum indicare cordati judicant: nec quanta quis, sed qualia loquatur; nec verborum molem, sed pondus attendendum esse. Vt moneta illa optima est, quæ prætii plurimum habet in parvâ mole, sic sermo qui sensus, ait prudens vir, & confidenter addit; Quid visurus sim nescio, sed verbosos valdè & una sapientes nondum vidi, Cor fatui (inquit Salom.) eructat stultitiam. Aut nihil igitur, aut accuratè loquendum; ne lingua, quæ in humido ac lubrico est, (ut antiqui dicebant) alibi titubet, aut vacillet; nec enim turpe adeò pede, quam mente labi, ait Stobæ. Concludo, & cum maximo silentium optimum atque tutissimum rerum administrandarum vinculum esse definio.

Veel achten't een groote sake wel te konnen spreken: wyse luyden houden meer van wel te konnen swijghen, ja oordeelen dat so menichmael yemandt swijghen mach, buyten verdachtheyt van onwetenheydt ofte gheveynstheydt, dat het swyghen, en niet het spreken een waerteycken is van een rechtsinnich verstant. Niet hoe vele, maer hoedanighe reden dat yemandt voortbrenght, niet de menichte, maer het ghewichte der woorden, is bedenckelijck: Ende ghelijck dat voor het beste gelt werdt ghehouden, 'twelck in weynich stoffe, groote waerde vervat; so moeten oock de redenen, die weynich woorden, en veel sins in hebben, hoochst gheacht werden. Ick en weet niet, seyter een gheleert man, wat ick noch sien sal, maer tot noch toe en hebbe ick noyt veelsprekenden mensche wijs gevonden. 'T schijnt stout gheseydt te zijn, doch Salomon selfs is al mede van dat ghevoelen: waer veel woorden zijn, seydt hy, daer hoortmen den sotten. Ghelijck het metael door sijn klanck, soo wordt den mensche door sijn reden onderscheyden, seydt Quintilianus. Het is daerom oorboir ofte gheene, ofte welvoeghende redenen voort te brenghen, op dat de tonghe, die in het natte gladde haer woonplaetse heeft, (ghelijck de ouden seyden) niet erghens in en glibbere: want ten wordt niet soo quaedt ghehouden metten voeten, als mette tonghe, te struyckelen.

MARTIALIS. *Cum te non nossem, dominum regemque vocavi:*
Cum bene te novi, jam mihi Priscus eris.

ERASM. IN APOPT. *Est aliqua sapientiæ pars, silentio stultitiam tegere.*

ALCIAT EX GRÆCO. *Qum tacet haud quidquam differt sapientibus amens,*
Stultitiæ est index linguaque voxque suæ.
Ergo premat labium, digitoque silentia signet,
E sese Pharium vertat in Harpocratem.

HEt vvas u aengeseyt,en dier genoech bevolen,
Dat eenich diep gheheym hier binnen vvas verholen,
Maer ghy en ruste niet, ô al te lossen maeght,
Tot ghy al te mael tot uvver schande, saeght.
Laet daer des Heeren arck. des hemels diepe saken
En staen u niet te sien,en minder aen te raken;
Niet soecken is hier best,niet vveten hier verkiest,
Die soeckt,en vintet niet, of die het vint, verliest.

Tegenda non detegenda.

FIda tibi nutrix hâc pixide sacra latere
Dixerat,& satis hoc debuit esse tibi;
Quid tractare manu, quid cernere, virgo, requiris,
Quæque tenere manu, quæque videre nefas?
Sacra Dei reverenter habe; quid fæderis arcam
Tangis? jô,cohibe stulta puella manus.
Jn multis nescire juvat, scivisse nocebit,
Sæpe perire fuit, quod reperire vocant.

ECCLES. 3. 22.

Tu n'as que faire de voir de tes yeux les choses secretes.

QVel curieus desir ton pauvre esprit incite,
Pour voir ce que ne dois? trouvant en seras quite,
Ne sonde les secrets, ains mets au ciel ton cœur:
Ne touche de la main a l'arche du Seigneur.

Idem Emblema, alio sensu.

CArcere nil opus est captam pepulisse volucrem,
Sponte suâ fugiet, tu modò pande fores;
Pande fores caveæ, mox, qua data porta, volabit;
Inque suum fugiet libera facta nemus.
Corporis angusto mens enthea clauditur antro,
Mors libertatem reddere sola potest:
Mens age, pone metus; nec enim nisi vincula rumpit,
Abrumpit quoties de tribus una colum.

Anders, op het selve beelt.

TEn is van gheenen noot een voghel uyt te dryven,
Hy wil oock even selfs niet in sijn hutte blyven;
VVant als hy maer en siet het open vande lucht,
Soo springht hy veerdigh op, en gheeft hem totte vlucht.
Het lichaem is de koy, die houdt de ziel ghevanghen;
De doot die maecktse los, die maecktse vrye ganghen;
VVaerom, ô christen hert, waerom doch hier ghevreest?
Al velt de doot het lijf, sy maeckt een vryen gheest.

IOS. SCHALIGER.

NEscire velle quem magister optimus docere non vult erudita inscitia est.

BASIL.

ANimi morbus est, malè & superflue de Deo quærere.

HILAR. DE TRIN.

Deus religione intelligendus est, pietate profitendus est, sensu verò persequendus non est, sed adorandus.

DEVT. 29. 19.

LEs choses cachées apartiennent a l'Eternel nostre Dieu: mais les choses revelées sont pour nous & nos enfans.

LÆDIT

LÆDIT INEPTOS.
XXII.

OVID. I. AMAND. *A Rte citæ remoque rates veloque reguntur,*
Arte leves currus, arte regendus amor.

VEGET. LIB 3. IN PRÆF. *QVi secundos optat eventus dimicet arte non casu.*

APVL. EX AFRAN. *A Mabit sapiens, cupient cæteri.*

'T is quaet, voor die't mis-vaet:
'T is goet, voor die't wel doet.

DE Pieterman is nut voor ſpijs te zijn gegeten
Van die ſijn vreemden aert en looſe rancken vveten;
Maer die hier onbevvuſt of onervaren zijn
Vervallen in geraes, door onvervvachte pijn:
Ghy ſult daerom den viſch van deſen hooren prijſen,
Ghy ſult om deſen viſch een ander hooren grijſen;
Ey ſiet! uyt een gheval lacht d'een, en d'ander ſchreyt:
De min is Pieter-man, daer iſſet al gheſeyt.

Lædit ineptos.

EXtrahitur noſtro mirabilis æquore piſcis,
(Effuge piſcator ni tibi docta manus:)
Quem ſi forte rudi quis tangere ſuſtinet auſu
Jlla venenatâ cuſpide læſus, abit:
Quem cautè tenet hunc doctaque eviſcerat arte,
Mox impune coquo tradere monſtra poteſt;
Hic quod edat, quod lædat habet contrarius alter,
Quid multis opus eſt? hoc in amore valet.

L'addroict n'a mal.

CIl qui la vive prend, & ou qu'il faut, la touche;
Appreſte, quant il veut, viande pour ſa bouche;
La mal addroicte main produira l'enrager,
Dy, n'eſt ce pas l'amour dont tu me veus parler?

SIet hoe de werelt gaet, daer twee gesellen vissen
Heeft dickmael een het nut, en d'ander moetet missen:
Een lachter inde vuyst, gantsch blijde metten vangh,
En d'ander schreyter om, en jammert uren langh;
Daer is een seker greep om dit en gint te raken,
Niet yeder is bequaem tot alderhande saken;
Wat desen heeft verrijckt, heeft ghenen uytgeput,
'tWas yeder even na, maer gheensins even nut.

Non omnibus, omnia.

PAscitur ille cibo, depascitur iste veneno;
Inque pari causâ quod gemat alter habet.
Res eadem quare juvet hunc, cur troqueat illum
Quæritis; in causâ est læva, vel apta manus:
Apta manus festos & tristia vertit in usus,
Ipsa vel evertit gaudia læva manus.
Artis opus vita est, non omnibus omnia quadrant
Quod nocet huic, illi commoda sæpe tulit,

Deux mendians a un huis,
L'un a le blancq, & l'autre le bis.

DEux touchent un poisson, dont l'un est mis en rage,
Et l'autre estant joly, s'en rit de bon courage.
Tout n'est pas propre a tous; dont l'un faict son profit
Vn autre pert ses biens, & creve de despit.

NON

NON OMNIBVS, OMNIA.

Nec satis clavus, nec satis est frænum, nisi sit adsit qui arte moderetur, non satis cythara, nisi qui scitè moduletur. omnia non pariter rerum sunt omnibus apta. Egregiè, ut cætera, Arist. tantùm, inquit, ad unumquemque fælicitas pervenit, quantũ cuique virtutis ac prudentiæ. priscis mortalibus feræ damno fuère, utpote identidem ab eis læsi; posteriores etiã in suum commodũ vertere cæperunt, carnibus vesci, pellibus vestiri, felle mederi. Nam quemadmodum unius & ejusdem herbæ apis florem sequitur, capra fruticẽ, sus radicẽ, bos foliũ, aves semẽ; ita quisq; pro ingenii modo utilia aut futilia ex re quapiam colligit. Aqua maris inutilis est potui, sed alit pisces, ac servit navigantibus. Ars utentis rerum usum distinguit, & sapiens, ut ait comicus, fingit fortunam sibi. longè aliter Penelopen Vlysser, aliter Eurimachus spectabat; aliter solẽ Pythagoras, aliter Anaxagoras; ille ut Deum, hic ut lapidem prospectabat: virtutẽ denique ipsam non eodẽ modo Socrates atque Epicurus. Socrates quidem tanquam beatitudinis, Epicurus tanquã voluptatis amator sequebatur. Quid tandẽ? Peregrinemur ut apes, non ut araneæ, &, quod in quaque re commodi est, id excerpamus.

Noch het roer aen het schip, noch den toom aen het peert baten yet, sooder niemant en is diese wel bestiere. Luyt ende cyther zijn vergheefs, sonder goede meester die daer op spele. Alle dingen staen alle man niet even wel ter handt, maer yeder een treckt soo veel voordeels uyt eenich dinck, als hy wijsheydt heeft. De wilde dieren zijn in oude tyden by de onervaren menschen schadelijck gheacht gheweest, midts zy-lieden t'elcken daer van gequetst wierden. De nakomelingen daerenteghen hebben uyt de selve groot voordeel weten te trecken, als der selver vleesch tot spyse ghebruyckende, de vellen tot kleedinghe, de galle tot ghesondtmaeckinghe: want ghelijck aen een ende het selve kruyt de bie na de bloeme tracht, de geyte na de spruyte, het vercken na de wortels, den os naer het blat, den voghel na het zaet: alsoo plach een yeghelijck na den inval van sijn vernuft, uyt een en de selve sake den eenen nutte dingen, den anderen niet dan beuselinghen te trecken. Een purpuren kleedt sal den mensche verheugen ende tot vreuchde verwecken, ende den stier doen woeden. Het zee-water en deught niet tot dranck is evenwel bequaem totte visscherie ende de schipvaert. De konste des gebruyckers onderscheyt de dinghen, ende een vernuftich mensche kan sijn eyghen gheluck smeden. De deucht selfs en werdt niet op eene wyse by Socrates en by Epicurus betracht, want den eenen volght dese om der gheluckſalicheydt, den anderen om der wellust wille. Voor besluyt, laet ons handelen ende wandelen als byen, ende niet als spinnen, op dat wy uyt alle dinghen het beste verkiesen.

THEODORET.

Neque ensis cædium causa est, sed is qui ense malè usus est, neque divitiæ & paupertas, aliæque vitæ prosperitates & adversitates reprehendi & accusari merentur, sed qui unoquoque eorum præter leges utuntur.

2. CORINTH. 2. 16.

Den desen een reuck des doots, ter doot: Ende den genen een reuck des levens ten leven.

DAer vvort een seker visch hier uyt de zee ghetogen
Daer, by een handich mensch, vvort voetsel uyt gesogē;
Maer die het seltsaem dier niet recht en heeft gevat
Die raest gelijck een hont, oock schoon hy niet en at.
Siet vvat misbruyckē vverct. Het boeck van God geschreven
Doot somtijts die het leest, en siet! 'tis enckel leven:
Daer 't bietje suycker vint, juyst uyt dat eyghen kruyt
Daer suyght de vuyle spin vergiftich voetsel uyt.

ECCLES. 32.

Qui quærit legem replebitur ab ea, & qui insidiose agit, scandalizabitur ab eâ.

PIscis idem genus huic alimenta benigna ministrat,
Piscis idem genus huic causa doloris erit:
Cur aliquis piscem pronuntiet esse malignum?
Cum nocet, haud piscis, sed, coce, culpa tua est.
Sancta Dei lex est, fert pagina sacra salutem,
Quo pereat, tamen hinc lector iniquus habet.
Libet apis violas, & aranea libet easdem;
Hæc aconita trahit floribus, illa favos.

Le fol est l'auteur, de son malheur.

DEux prenent un poisson, poisson de mesme sorte,
L'un en sent grand tourment, & l'autre bien s'en porte:
La cause est du malheur la mal-adroite main:
Ta loy est juste, ô Dieu, meschant le cœur humain.

BONIS

BONIS BONA, MALIS MALA.

AB ipso conditore nihil malum aut turpe, ait Hermes: turpia enim sunt affectiones inhærentes generationi, sicut ærugo æri, sordes corpori; atqui nec æruginem fecit faber, nec sordes auctor produxit, nec malitiam Deus. Scripturam sacram, ad stabiliendas omnium ferè ætatum hæreses, detorquere omnes videmus; atqui id non scripturæ vitio, sed naturali hominum sive ambitione, sive pravitate fieri, ratio docet. Vultures ad malè olentia corpora, præteritis amœnis ac odoriferis, feruntur; muscæ sana corpora prætervolant, ad ulcera properant. Ita isti, claris ac perspicuis scripturæ locis omissis, obscuris ac dubÿs adhæresunt, aut non rarò perversa interpretatione dubios facere conantur. Imo verò quemadmodum eadem purpura homines delectat, ac ad gaudium provocat, tauros offendit, ac irrîtat ad pugnam: sic ex eodem loco, hic doctrinæ salutaris, ille schismatis ac sectæ occasionem sæpe arripuit. Vnde hoc? verbo dicam: Deus bonus, scriptura sancta, homo perversus.

VAn den schepper en komt niet quaedts, seydt Hermes, want het ghene dat inden mensche quaedt is, zijn des selfs aengheboren gheneghentheden, hem aenhanghende gelijck den roest het yser, ende de vuylicheydt het lichaem doet, nochtans en is de smit geen oorsaecke van den roest, noch den ghenen die het lichaem geteelt heeft van de vuylicheyt, noch Godt van den quade. Dat de heylighe schrift tot versterckinghe van alle ketterijen werdt te berde ghebracht, ofte door verdorventheydt, ofte door eergiericheydt der menschen, leert de ervarentheydt. De giervoghels, al wat wel rieckt voorby vlieghende, vallen op de stinckende en bedorven lichamen. De vlieghen ghesonde leden verlatende, gaen suyghen aen sweeren ende etter-buylen. Veel menschen effene en nutte schriftuer-plaetsen van de handt slaende, nemen geneuchte vremde besluyten te smeden, uyt eenighe twijfelachtighe ofte duystere redenen. Ia gelijck een ende het selve purperen kleedt de mensche vervrolickt, de stieren vergramt en doet rasen; op ghelijcke wijse sal den eenen somwylen Godsalighe leerstucken, een anderen schadelijcke ketterijen, uyt een en de selve plaetse trecken. Wat is hier de reden van? int korte; Godt is goedt, de schrift is heylich, maer den mensche is verkeert.

Als quaet, uyt goedt, ons wedervaert,
Dat komt uyt ons verdorven aert.

PROV. 8.

IVsti sunt omnes sermones mei, non est in iis pravum quid, neque perversum: recti sunt intelligentibus & æqui invenientibus scientiam.

I. CORINTH. I. 18.

A Ceux qui perissent la parolle de la croix leur est folie, ains a nous qui obtenons salut, elle est vertu de Dieu.

TANGOR, NON FRANGOR AB VNDIS.
XXIII.

Hæc tamen ſunt de raro contingentibus ut bene Hieron. Lib.3. Epiſt.5.

QVis fornacem regis babilonij ſine aduſtione ingreſſus eſt? inquit, cujus adoleſcentis ægyptica domina pallium non tenuit? inter illecebras voluptatum etiam ferreas mentes libido domat. Difficile inter epulas ſervatur pudicitia.

ET BERNARD. IN QVOD. SERM.

PEriclitatur caſtitas in delitijs, humilitas in divitijs, pietas in negotijs, veritas in multiloquio, charitas in hoc mundo.

Alle

Alle aenſprekers, gheen herte-brekers.

GHy rijt geduerich uyt, ghy zijt in alle feeſten,
Ghy komt, ô Roſemont, by alle blijde geeſten,
En deſen onverlet ſoo blijfje datje waert,
En houdt den eerſten ſtant van uwen koelen aert.
Nu iſſet immers waer (het ſchenen eertijts droomen)
Dat midden inde zee zijn even ſoete ſtroomen,
En blijven onvermenght. Siet wat een vreemt verſtant!
Ghy blijft als killich ys te midden in den brant.

Tangor, non frangor ab undis.

PHylli Dionæis circundaris undique turmis,
En Venus in venas non venit ulla tuas:
Mille proci calidis implent tibi queſtibus aures,
Tu tamen in mediis ignibus, igne cares.
Sic manet & fluvio, licet æquora vaſta pererret,
Qui fuit ante color, qui fuit ante ſapor.
Vis fluvii miranda, meæ vis mira puellæ,
In circumfuſo tutus uterque mari eſt.

Parler de bouche, au cœur ne touche.

LE fleuve, que tu vois, en haute mer ſe pouſſe;
Et, non obſtant celá, ſon eau demeure douce.
Pourquoy t'eſtonnes tu? ma dame peut autant,
Marchant par-my le feu, eſt froide non obſtant.

Elck ſijn goetjen.

MEn vont in ouden tijt, en even noch, revieren
Die midden in de zee en door de baren ſvvieren
Doch ſchoon haer ſoete ſtroom tot in het ſoute ſchiet
Sy vloeyen nevens een doch efter menghen niet.
Siet dus hout nu het volck (men moetet houvven noemen
Want yder houdt ſijn goet) vvie kan van liefde roemen
Daer yemant ſchoon hy trout ſijn goet bevvaert alleen
'tFy van byſonder goet als 'tlichaem is ghemeen.

Corpora communia, ſed non pecunia.

PEr latices, Neptune, tuos diffunditur amnis,
Cui remanet totus, qui fuit ante, color:
Mixta nec unda mari, mare nec miſcetur in undis
Fluminis, & proprius piſcis utrique manet.
Heus ubi ſancta fides? ubi dulcia fœdera lecti?
Utraque ſepoſitas arca reſervat opes;
Corpora ſunt nobis communia, lege jugali,
Cum mihi te dederis, cur tua, Phylli, negas?

Chacun ſon cas apart.

LE fleuve, que tu vois, bien par la mer ſe roule,
Mais ſon eau, ny poiſſon, hors de ſon ſein ne coule.
Lors, quant les mariez ont mis leurs biens apart,
Ou eſt, dy foible amour, ou eſt ton feu & dart?

COR

QVid hoc rei est! Fluvium per medium maris labi, in sinum, & velut in amplexus cani istius patris ruere, & suam nihilominus undam, colorem, pisces sibi servare! Monstrum hoc aliquis in mari, aliud nos in terrâ miremur. Patrum nostrorum ævo, cum adhuc exstarent veteris vestigia recti, una ferè erat & simplex matrimonij ineundi ratio, ut simul cum ipsis nuptijs omnium bonorum societas inter conjuges contracta videretur. Nunc verò mutata tempora, mutati adeo una hominum mores, ut conjugij sacrum in commercium abiisse, & res mancipi facta videatur; quotque hodie matrimonia, totidem sordidæ ferè pactiones, de bonis in communionem non conferendis, interveniant. Quid dicam? stultè parentes filiam in matrimonium collocant ei, cui dotem diffidunt. Stultè mulier marito ejusmodi se dat, cui sua negat. Vt humida miscentur omnibus partibus, sic inter conjuges nihil separatum, nihil singulare; non corpus, non bona, nec cogitationes quidem, velim.

DE ondersoeckers der nature hebben voor een groote vreemdicheydt aenghemerckt sekere reviere midden door de zee vlietende, sonder nochtans haer visch en water mette zee ghemeen te maecken. 'T is (mijns oordeels) immers soo seltsaem datmen hedensdaechs, int maecken van houwelijcken, ghemeynschap van lichamen volkomelijck ende sonder teghenspreken toelaet, ghemeynschap van goederen, daerentegen gantsch verwerpt. Ist niet groote dwaesheyt een teere magher, u eyghen vleesch en bloet, in den schoot van desen of ghenen onbesuysden jonghelinck slechtelijck heen te legghen, om na sijn wel-gheval-len met de selve om te moghen springhen, een hant vol gelts daerenteghen, of so wat eerde kluyten in dier voeghen vast te maken, dat hy daer niet aen en kan? ist niet dullicheydt sijn dochter te betrouwen aen yemant diemen het houwelijcx goet niet betrouwen en dert? Sekerlijck de weerdicheydt des houwelijckschen staets, werdt door dese vreemdicheden veel te kort ghedaen: want voorwaer, alster wel sou de gaen, soo behooren de ghehoude niet alleenlijck in lichamen, maer oock in goederen, ja in ghemoederen ende ghedachten ghemeen, en in alle haer deelen immers soo seer vermengt te wesen, ghelijck wijn en water, als het onder den anderen ghegoten is.

Waer twee gheworden zijn tot een,
Maeckt daer ghemoet en goedt ghemeen.

HORAT. SAT. I. LIB. I.

MIraris cum tu argento post omnia ponas
Si tibi non præsto, *quem non merearis amorem.*

Plutar. in Præcept. Matrim. ex vers. Amiot.

PLaton escrit que la cite est bien heureuse ou on n'entend pas ces mots, cela est mien, cela n'est pas mien, *mais ces paroles la doivent bien encore plus estre bannies hors du mariage.*

1. CORINTH. 7. 31.

De werelt ghebruyckende, als niet ghebruyckende.

SIet hier een verſche beeck die met de ſoute baren
Can ſpelen in het diep, oock ſonder eens te paren;
Siet! hoe het water raeſt, ſy blijft al even ſoet,
Sy houdt haer eerſten aert te midden inden vloet.
Het is een groote deught met alle man te leven,
En aen het los ghevvoel ſijn herte niet te gheven;
O die de vverelt ſchiept, en ſchiept oock even my,
Gheeft dat in deſe ziel de vverelt niet en zy.

Mediis immixtus in undis.

ESſe ferunt, medium qui per mare volvitur, amnem,
Js tamen æquorei nil trahit inde ſalis.
Nos mundi pelagus, nos vaſtum currimus æquor,
Nos tenet in ſalſo Doris amara ſinu;
Omne latus ferit unda, furit celer æſtus arenis,
Ah! quid agat tantas rivulus inter aquas?
Alme Deus, liceat nulla ſalſugine tinctis
Reddere corpus humo, reddere corda tibi!

Bien te baigne, mais ſans meſlange.

LA mer en ce tableau, lecteur, prens pour le monde,
Et gard toy que ſon ſel jamais ne ſe confonde
Avec le fleuve doux de ton eſprit Chreſtien,
Dieu donne, que chacun bien donne garde au ſien.

MEDIVS IMMIXTVS IN VNDIS.

SEmina ac plantæ, aliundè petitæ, ex qualitate terræ, cui inseruntur, brevi fructus producunt: animalia, in aliam regionem translata, ad genium loci, in quo habentur, indolem formant: Idem nobis ferè accidit: mentem ad verbi divini normam indies nobiscum formamus, & vitæ melioris spem animo concipimus, at simulatque in mediâ urbe versari occipimus, ubi nos res hominesq; circumstrepunt, subitò hinc tumultus ac turbas haurimus, & negotiū nobis, non nostra solum negotia, sed aliena etiā, faciunt. Miseros nos! abripimur, & contagione plerumque insanimus, ecquis enim

. . . . . Cui mens circumflua luxu
Intactum poterit vitio servare rigorem?

Nos tamen adnitamur contra, &, cum bono Deo, alphæum, mare siculum subterlabentem sine mixtione undarum, sedulò imitemur; perque levitates ac vanitates hujus seculi transeuntes, iis ne misceamur. at, veluti piscis marinus in falsis undis non salsus, ita nos, ne salsuginem trahamus ex hoc pelago. Solis radii contingunt quidem terram, sed ibi sunt, unde mittuntur. Vtinam sic animus nobis versetur inter humana, ut adhæreat interea origini suæ, id est, Deo!

EEn uytheemsche plante ofte zaedt, hier te lande ghebracht zijnde, verliest seer haest haren eyghen aert, en voecht sich na het landt daer in sy gheplant oft ghesaeyt wert: vremde ghedierten aerden terstondt naer het gheweste daerse ghehouwen worden, verghetende het landt daer uyt sy ghekomen zijn. Yet sulcx ghebeurt den mensche schier alle daghe, hy oeffent sich in eenicheydt in Godes woordt, maeckt daer uyt reghels tot een stichtelijck leven, en brenght sijn gheneghentheden als onder een toom, maer so haest hy uyt sijne innighe ghedachten komt, en begint, beneffens andere menschen, in de werelt te woelen, terstont kleven hem de omswevende gebreken van andere aen't lijf, en wort door de selve (ghelijck door een snel loopende reviere) wech gheruckt.

Die in de stroom van wellust swemt,
Al is sijn gheest al wat ghetemt,
Of schoon hy op zijn saken let,
Wert van eens anders vuyl besmet.

Laet ons hier teghens ernstelijck strijden, ende naervolghen de reviere alpheus (die midden door de sicilische zee, sonder sich met de selve te vermenghen, haren loop neemt) laet ons midden inde ydelheden vande werelt, trachten met de selve niet ghemeens te hebben, ende zijn ghelijck versche visschen in soute wateren. De stralen van de sonne schijnen wel op der aerden, maer blijven ghelijckewel gehecht aen het lichaem van 'twelcke sy neder dalē. 'Tware te wenschen dat wy met de menschelijcke dinghen besich zijnde, ons niet dieper daer in en lieten, ofte wy en bleven even wel vast gehecht aen onse oorspronck, welck is Godt. Die ons daer toe sijn ghenade verleene.

AMBROS. DE VIRG.

DIscite in hoc mundo, supra mundum esse; & si corpus geritis, volitet in vobis ales interior.

PHILIP. 2. 15.

AFin que vous soyez sans reproche & simples enfans de Dieu, irreprehensibles au millieu de la generation tortue & perverse.

FAC SAPIAS ET LIBER ERIS.

XXIV.

TIBVLL. *SErvitium mihi triste datur teneorque catenis*
Et nunquam misero vincla remittit amor.

OVID. 3. METAM. *SEd tamen hæret amor crescitque dolore repulsæ*
Et tenuant vigiles corpus miserabile curæ
Adducitque cutem macies,

OVID. *DI faciant possis dominæ transire relictæ*
Limina, proposito sufficiantque pedes,
Et poteris, modo velle tene.

DAN. HEYNS. *SCilicet angustum nimium concludimur orbe:*
Iudicio peccat qui sapienter amat.

Vvaer hier verstant, daer waer gheen bant.

MOy Brechtje ſpeelt de beeſt, en Fop laet met hem geckẽ,
'Ken can (ſo roept de vent) mijn hert niet van haer treckẽ,
Sy is vol enckel gheeſt, vol alle moy ghetaſt,
Dies ben ick aen mijn lief met ſtale ketens vaſt.
Maer ſegh eens, lieve Fop, en hebje noyt ghevonden,
Een nar, die met een ſtroo was aen een pael ghebonden,
En die noch efter ſtont als met een boey aen't been?
Ghy zijt (al weetjet niet) van deſe gecken een.

Fac ſapias, & liber eris.

VSque rogas, negat uſque tibi crudelis amica:
Ecquid adhuc duro mens in amore gemit?
Me remorantur, ais, formoſæ vincla puellæ,
Vincla vel herculeâ non ſolùenda manu:
Vincla genæ mihi, vincla comæ, mihi vincla papillæ:
Hei mihi? quot vinclis corda ligatur amans.
Stulte puer, ſtulti vel ſtramine crura tenentur,
Et, moriar, vinclum tu niſi tale geras.

Qui veut, il peut.

NE viſtes vous jamais un fol lié de paille
N'avoir l'entendement ny force qu'il s'en aille?
Ie vais le vous monſtrer, voila ce ſot languir
En malheureux amour, & ne s'en peut partir.

Der dwasen bant, is onverstant.

VV At isser menich mensch in onsen tijt te vinder
Die aen een enckel stroo sich plach te latẽ bindẽ
Wat isser menich mensch die wat een ander doet
Houdt voor een stalen bant die niemant breken moet
So plach het domme vee met onghewisse schreden
Oock op een quaden wegh een ander na te treden.
Ghy leeft ghelijck een mensch dat is na wijsen raet
Doet na de reden eyscht niet so de werelt gaet.

O demens! ita servus homo est.

M Vlta quidem totam patrantur inepta per urbem,
Cumque petis causam, mos jubet ista, ferunt.
Annè igitur stolidi nos stringat opinio vulgi?
Regula num vitæ factio plebis erit?
Stamine sic fragili, vel stramine morio vinctus
Vah! sibi compedibus crura sonare putat.
Serviles vilesque sumus: pro vincimur, imò
Vincimur miseri, causaque nulla subest.

Ce que me lie, c'est ma folie.

F Orce actes, que faisons, sont pleines de bestise,
Demandez en raison, on vous les autorise
Par la costume, helas! un fantastique lien,
Le fol se tient lié, & que le tient, n'est rien.

O DI

Sensus morbi, & origo ejus detecta initium sanitatis est. Magna vitiorum scaturigo est, consuetudinis, plerumque non bonæ, impressa nobis auctoritas. Vivimus plerique ad exempla, &, non quid rectum, sed quid usitatum sit, inquirimus. Quis nostrum, lautitiarum aut superflui sumptus si culpetur, non statim recurret ad antiquam illam, & non propriam excusationem, non ego sumptuosus sum, sed mores, ut hodie sunt, tantas impensas exigunt? Næ nos lepidi sumus! sumptuositatem excusando, dementiam culpamus. Nihil peccati antiquitas, nihil errantium multitudo nos moveat. Mala consuetudo, vetustas erroris est, dixit Theologus. non exemplis, sed legibus judicandum pronuntiant jurisconsulti. non consuetudine, sed ratione vivendum clamant Ethici. Concludo antecedentium gregem sequi, pecudum esse. non hominum. Nec enim bene currere potest, cui cura est alienis vestigiis pedem infigere.

EEn ingebeelde grootachtinge van de gewoonte des volcx, is als een spring-ader van alderley misgrepen. Vele vān ons leven alleen maer na exempelen van andere, niet ondersoeckende wat recht, maer wat ghebruyckelijck is. VVie doch berispt zijnde over onmaticheyt van spijse in maeltijden, en gaet niet terstondt sijn toevlucht nemen tot de oude, doch ondeugende, uytvlucht. 'Tis so de maniere? ist niet wat frays? met ons te willen verontschuldigen van kostelijckheyt, beschuldigen wy ons inder daet van dwaesheyt. Niemant bedriege sich selvē: noch de outheyt vande misbruyckē, noch de menichte van die hun misgrijpen, kan immermeer dat slim is, recht maken. Quade gewoontē zijn oude dwalingen. Men moet na wetten, niet naer exempelen wijsen. Men behoort na reden, niet na ghewoonte te leven. Slechtelick sijn neus te volgen, en, de ghene die voorgaen na te loopen, is beesten, geen menschen werck. Niemant gaetter wel die sijn voeten geduericlijck wil voegen na eens anders voetstappen.

SEN. EPIST. 51.

NOn ego ambitiosus sum, sed nemo aliter Romæ potest vivere. Non ego sumptuosus, sed urbs ipsa magnas impensas exigit. Non est meum vitium quod iracundus sum, quod nondum constitui certum genus vitæ, adolescentia hæc facit. Quid nos decipimus?

IDEM EPIST. 58. IN FIN.

INter causas malorum nostrorum est, quod vivimus ad exempla, nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur. Quod pauci faciunt, nolumus imitari: quum plures facere cœperunt, quasi honestius sit quia frequentius, sequimur, & recti apud nos locum tenet error, &c.

GAL.

GAL. 5. 13. I.

Ghy zijt tot vryheydt gheroepen broeders, staet dan inde vryheyt, alleenlijck dat ghy de vryheyt niet en ghebruyckt tot een oorsake den vleesche.

HOe staet de geck en kijckt al waer hy vast gebonden!
En daer is maer een draet hem om het beẽ gevvondẽ;
Een stroo, een eenich stroo is hem een stalen bant,
Siet vvaer de mensche valt door enckel onverstant.
Wat zijn, ô vveerde ziel, vvat zijn doch al de touvven
Die ons den Christen aert hier vast gheknevelt houvven?
'Tis lucht tot ydel eer, of seght tot vuyl ghevvin,
Al niet als enckel stroo, ja vvebben van de spin.

Stultitia ligamur, non compedibus.

SPiritus excelso se tollit in astra volatu,
At caro, compedibus deprimor, inquit humi.
Tu quid vincla voces, age, nunc videamus inepta;
Morio vel stramen, compedis instar, habet.
Vile lucrum, popularis honos, fugitiva voluptas,
Hæccine sint pedibus pondera justa tuis?
Prô viles animas! devotaque crura catenis!
Vincîmur, nervus nec tamen ullus adest.

ECCLES. 10. 2.

Le sage a le cœur a sa droite: mais le fol a le cœur a sa gauche.

L'Esprit soushaite au ciel son noble cœur estendre,
Mais cest amas de chair au monde se va rendre,
Causant captivité, esclave se faisant;
Vn sot est garotté de paille seulement.

QVoties rerum humanarum interior aliqua cogitatio animum mihi ſubit, non poſſum non ſerio deplorare, imo & indignari, affectuum noſtrorum, non inſcitiam modò, ſed inſaniam. Irretitos nos mundi, neſcio quibus, illecebris ſat ſcimus, & futile jugum excutiendi ardor nos aliquis interdum invadit: ſed irrito plerumque conatu. Quin age, & ſeriò rem tangamus. Quid ſi tota hæc machina plena manu, quidquid in ſeſe delitiarũ complectitur, in nos parata ſit effundere, qualia tandem aut quanta nobis conferre poſſit, enumeremus. Honores dabit, inquies; fumi ſunt. Divitias; umbræ. Nomen ac famam, aura ac ſtrepitus. Voluptatem denique; fallax prurigo eſt, primò blandiẽs, poſteà dolens. Et quidem iſta omnia deteriores non rarò nos reddiderunt, meliores ferè nunquam. Nec enim aut firmiora latera, aut vita longior, aut mens beatior hinc alicui futura eſt. Ex adverſo, quidſi, effuſis habenis, in nos ſæviat orbis terrarum, adeò ut

Ruina cæli ſidera miſceat,

Ingens tamen ſolatium in præſentiũ brevitate, in futurorum perſeverantia.

ALs ick ſomwylen, met innighe ghedachten de menſchelijcke dinghen in my ſelven overweghe, ſo en kan ick niet laten droevich, ja gram te werden, over de ſloſficheydt, jae dwaeſheyt, onſer gheneghentheden. Wy ſien voor de handt dat wy inde wereldtſche ſaken gantſch verwerret zijn, des kryghen wy ſomtijts goeden wille, om ons daer van te ontwerren; maer, och armen! wy ſlabacken telcken in ons goet voornemen. Wel aen dan, laet ons teghenwoordelijcken eens de ſake wat naerder ondertaſten. Ghenomen dan dat de gantſche wereldt haren ſchoot als open dede, om ons, met al datſe weet by te brengen, op het vriendelijckſte te troetelen, wat ſoudt doch al te beduyden hebben? Sy kan ons eer-ſtaten geven, ſuldy ſegghen. Maer wat zijn die anders, als roock? Sy kan ons rijckdom toe brenghen. Maer wat zijn die anders als een ſchaduwe? Sy kan ons een heerlijcken naem verheffen. Maer wat is die anders als een ſuyſende windeken? Sy kan ons met welluſt vrolijck maken. Maar wat is dat anders, als een bedriechelijcke ketelinghe? Dit alles, maeckt ons veeltijts ſlimmer, ſelden beter. Ten gheeft ons noch langher leven, noch ſtercker lichaem, noch gheruſter ghemoet, maer wel het teghendeel. Of dan ſchoon de wereldt, ons al qname af nemen, watſe kan en mach, ſoo ſal, in allen ghevalle, voor ons groote vertrooſtinghe ontſtaen, eerſtelijck uyt de kortheydt van de jeghenwoordighe ellende, ende ten tweeden, uytte lanckduyricheyt vande toekomende geluckſalicheyt.

PAVL. ROM. 7. 22.

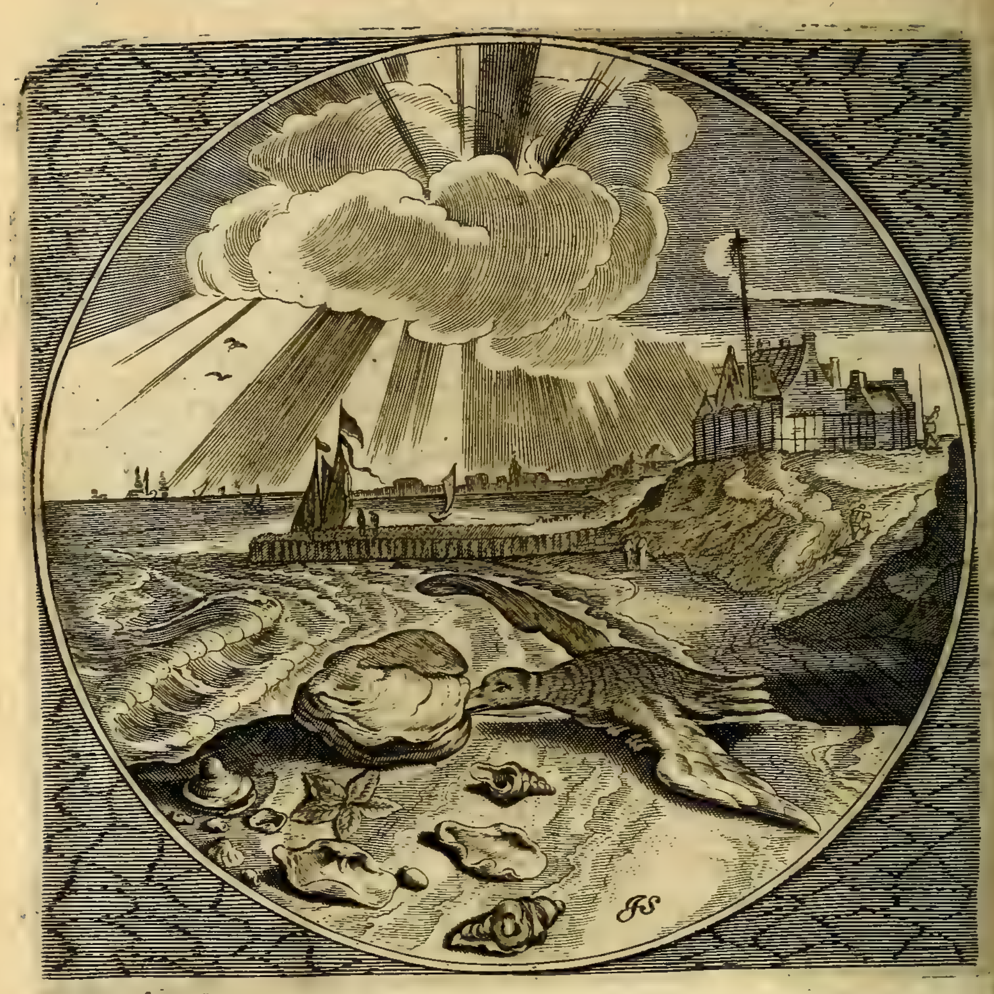
DElector lege Dei ſecundum interiorem hominem, video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ: & capientem me ſub lege peccati.

AVGVST. LIB. CONFES.

O Amator mundi! cujus Dei gratia militaris? hic quid niſi fragile, niſi plenum periculis, & per quot pericula pervenitur ad majus periculum? pereant hæc omnia, & dimittamus hæc vana & inania: conferamus nos ad ſolam inquiſitionem eorum quæ finem non habeant.

QVI CAPTAT, CAPITVR.

XXV.

PLAVT. . . . . *Da mihi hoc, hoc mel meum, si me amas, sodes.*
TRIN. *Ibi ille cucullus; ocelle mi, fiat, & istud: & si*
Amplius vis dari, dabitur; ibi illa pendentem ferit.
Fit ipse, dum illis comis est, inops amator.

TERENT. EVNVCH. *ID vero est quod mihi puto palmarium,*
Me repperisse, quo modo adolescentulus
Meretricum ingenia & mores posset noscere
Mature, & cum cognôrit, perpetuo oderit: Nosse omnia hæc, &c.

Die greep, is in de neep.

DE meeu vlieght over al, om haren kost te rapen,
En vint ontrent de strant een oester ligghen gapen,
Dies picktse na het aes; maer, eer de voghel at,
So sluyt de mossel toe, daer is de meeu ghevat.
Siet daer een eyghen beelt voor dese losse gasten,
Die sonder na-ghepeys in alle schotels tasten;
Sy zijn te bijster graegh, maer, siet! ten lijt niet langh
De grijper is ghevat, de jager vvort de vangh.

Qui captat, capitur.

LÆda vagis juvenes vocat in certamen ocellis,
Vidit, & insidias, nerva paremus ait.
Dat faciles aditus, dat basia, fertque vicissim,
Qualia vel passer, vel dare concha solet:
Omnia cum fervent, dextram petit illa, fidemque,
Igne furens juvenis, quod petis, inquit, habe.
Ostrea non aliter rostro penetravit acuto,
Et quæ captabat, capta remansit avis.

Chasse penible, ou le veneur est pris.

VOyant ces dous appasts je me faisois accroire,
Daller, non au combat, mais bien a la victoire:
Mais en prenant, helas! sans y penser, je suis,
Par mon butin, que je pensois avoir, surpris.

Konst van bewaren, gaet voor't vergaren:

De meeu is inde klem, de meeu die is ghegrepen,
De voghel is bekayt de vogel is benepen:
Maer vvat baet dit de schelp? ké siet een vreemt gheval
De vangher is bedut hoe hy het redden sal,
De vangh is hem een pack, de vangh die is hem teghen,
De vangh is hem verdriet hy isser me verleghen.
Wat isser menich mensch dien gelt noch goet en past,
Want daer beleyt ontbreeckt daer is de rijckdom last.

Fortunam citius reperias, quam retineas.

Tegminibus patulis jacet ingens littore concha,
Dum perit hanc, rostrum pressa tenetur avis;
Capto quidem premitur volucris, sed capta repugnat,
Et salit, & pennis ostrea dura quatit:
Concha, diu luctata, nequit retinere volucrem,
Dumque fugit, clamat; præda molesta vale.
Parta per incertos numerosa pecunia casus,
Aut perit, aut onus est, ars nisi servet opes.

Vn fol ou beste
Faict bien conqueste,
Mais bon mesnage
C'est faict du sage.

Bien que l'oiseau, soit pris, ce non obstant le huistre
N'en a que du travail, & n'en a nul honneur:
Bien, par cas fortuit, acquis par un belistre,
Ne faict jamais du bien a son lourd acquereur.

FORTV

FORTVNAM CITIVS REPERIAS, QVAM RETINEAS.

INgentia & ramosa cornua cervis magis oneri, quàm adjumento esse, cum iis uti nesciant, facilè perspicimus. Parum est, opibus affluere si desit ars utendi. Francesi, *inquit Guicciardin,* sono piu prompti a acquistare, che prudenti a conservare. *Id omnibus in universum hominibus ferè accidit. Multi sunt quibus aut regna, aut opes, summo labore adquisitæ, postea defectu providi regiminis manibus elabuntur. Magnæ opes non tam multa capiendo, quam haud multa perdendo quæruntur, ait Dio. Excellentibus ingeniis, inquit Liv. citius defuerit ars quâ civem regant, quàm quâ hostem superent. Ratione acutè tangit Zonaras; tueri quæsita, inquit, difficilius est quàm adquirere, quoniam in adquirendo ignavia possidentis sæpe plus confert, quam propriâ virtus. Tueri autem, quæsita sine propriâ virtute, nemo potest. Bene igitur ille, qui malle se dixit virum pecuniâ, quàm pecuniam viro indigentem filiæ in maritum dare.*

DE hoochghetackte hoornen zijn voor de herten veel eer beswaerlijck, als behulpsaem, uyt oorsaecke dat de selve gheen handelinghe en hebben om die wel te konnen ghebruycken. Ten heeft niet veel om 'tlijf treffelijck gegoet te zijn, indienmen geen bequaemheyt en heeft om sijn middelen wel te besteden en te bestieren. Den Fransman, seyt Guicciardijn, is veel handigher en gauwer om yet te winnen, als voorsichtich om 'tghewonnen te bewaren. 't Gaet byna so met alle menschen, hooghe en leege. Men vint die met een sekere behendicheyt den eenen treffelijcke heerlijckheden, den anderen schoone goederen, by den anderen gheraept hebben, aen de welcke nochtans, by ghebreck van goet beleyt, alles naderhandt door de vingheren is ghedropen. Vytmuytende verstanden, seydt Livius, sal veel eer de wetenschap ontbreken om hare burgherije wel te bestieren, als om haer vyanden haestelijck t'overwinnen. De redene hier van werdt aerdelijck verklaert by Zonaras; te beschermen, seyt hy, het gene dat gewonnē is, valt beswaerlijcker als het winnē selfs, overmits dickwils, tot het verkrijgen van eenich dingh, meer helpt de laffe onachtsaemheyt vandē genen die het sijne slechtelijck hem laet ontfutselen, als u eygen kloeckheyt: maer 'tghene dat eens ghewonnen is, en kan sonder eygē goet beleyt niet bewaert, of recht gebruyckt werden. Hy dede dan wijsselijck die sijn dochter liever te besteden hadde aen een man die goet ontbrack, als aen goet dat een man van doen hadde.

OVID.

NOn minor est virtus, quam quærere, parta tueri:
Casus inest illis, hîc erit artis opus.

SEN. LIB. I. EPIST. 2.

IMmodicæ divitiæ sunt veluti ingentia & enormia gubernacula, facilius mergunt, quàm regunt: cum habeant irritam copiam, & noxiam nimietatem.

PSAL. 127. 3.

Sijne vrienden gheeft hy het al slapende.

DE meeu die soeckt haer aes, en geeft haer op de sanden
Sy flickert over zee, sy wandelt aende stranden;
De mossel roert haer niet, maer leyt alleen en gaept;
Het schijnt of datse rust, of datse leyt en slaept;
En desen onverlet soo wort de meeu gevangen
Van yet dat niet en doet als aen de klippen hangen.
Ey waerom dus gevvoelt om staten, rijckdom, eer?
Ons doen en gelter niet, 'tis al uvv' segen Heer.

Non labore, sed munificentia Domini.

SAxa solent volucres circumvolitare marinæ,
Prædaque dum petitur, non datur ulla quies.
Concha loco non mota, sui non anxia victus,
Nunc bibit, æquoreum nunc spuit ore salem:
Hanc, dum testa patet, rigido petit improba rostro,
Dumque petit, rostro capta remansit avis.
Quos manus alma Dei beat, hos beat absque labore,
Sponte replet placidos præda petita sinus.

ECCLESIASTIQ. 11. 14.

Les biens & les maux, la vie & la mort, la pauvreté & richesses sont du Seigneur.

L'Huystre est tout en repos, sans oncq changer de place:
L'oiseau de mer par tout, sans s'arrester tracasse,
Qui rien ne faict, il prend: l'oiseau travaille en vain,
Ce qui nous enrichit, est, Dieu, ta riche main.

NO!

Rhombum, & squatinum, & rhaiam, & pastinacam, cum tardissimi sint [p]iscium, sæpe tamen mugilem piscium [v]elocissimum in ventre habere, piscato[r]es observarunt. Simile in terrâ, & ipsis [q]uidem hominibus contingere, quis non [v]idet? ejus rei rationem si quis inquirat, [n]ec velocium esse cursum, nec fortium [b]ellum, nec sapientium pacem, nec docto[r]um divitias, nec artificum gratiam, cum [sa]piente hebræo, respondebo. A Deo sanè [ist]a omnia, à Deo sunt. Dei arbitrio ex[pe]nditur victoria, ait ille, neque ad inso[len]tissimos quosque illa accedit, sed ad eos [ta]ntaxat, ad quos conditor ille rerum & [mo]derator accedere voluerit Ille quoties [su]is auxiliari statuit, externis illis ple[ru]mque se astringi non vult; imò ea a[ve]rsatur potius, instrumentisque debilio[r]ibus magis, quam robustis, juvare ma[v]ult. Loquuntur id exempla Gidionis, Io[na]thæ, & aliorum Cujus rei illa haud du[bi]e est ratio, ut, bona, quæ insperata nobis [ev]eniunt, recta è manu Dei in nos delata [int]elligamus, eique tanto impensius grati[ss]imi victimam offeramus. Eam ratio[ne]n expreßit ipse Deus Iud. 7.2.

De zee-luyden hebben menichmael voor wat vreemts aenghemerckt, dat inde roppen ende buycken van traghe ende lompe visschen dickwils de snelste en rapste overvlieghers vander zee ghevonden werden. Yet sulcx ghebeurt oock niet selden op den aertbodem, en selfs onder de menschen: En de reden daer van is, 'tghene Salomon seydt, Eccles. 9.11. Dat ten loope niet en helpt, snelle zijn; ten strijde niet en helpt sterck te zijn: ten rijckdom niet en helpt kloeck te zijn, &c. Die en diergelijcke segheningen dalen alle vanden hemel. Na den raet Godes (seyter een) wert de overwinninge uytghemeten, en den seghen volcht juyst niet die stout en vermeten zijn, maer alleenlijck de ghene die het God behaecht dien toe te schicken. Ten is den Heere niet swaer (seyde Ionathan, 1. Sam. 18.6.) door vele ofte weynighe te helpen: En veeltijdts, selfs inde meesten noot, behaghet Gode de sijne, door kleyne en gheringhe middelen, uyt het ghevaer te trecken: onder andere redenen sonderlinghe, op dat den mensche gheen stoffe en soude hebben sich selven in sijne verlossinghe yet wat toe te schrijven: maer alles reghel-recht uyt Godes milde hant soude bekennen ontfangen te hebben, en dies te meer verweckt soude werden met ware danckbaerheyt sich voor God te vernederen. Dese reden wert selfs van Gode uytghedruckt. Recht. 7.2. Israel mochte sich beroemen teghens my, en segghen: Mijne handt heeft my verlost.

SALOMON. PROVERB.

[B]Enedictio Domini divites facit, nec [s]ociabitur iis afflictio.

ECCLES. 9.11.

I'Ai veu sous le soleil que la course n'est point aux legers, ni aux forts la bataille, ni aux sages le pain, ni aux prudens les richesses, ni la grace aux sçavans.

DAT

DAT, NEC HABET.

XXVI.

OVID. I. METAM. DE AMORE LOQVENS.

DEque sagittiferâ prompsit duo tela pharetrâ,
Diversorum operum; fugat hoc, facit illud amorem;
Quod facit, auratum est & cuspide fulget acutâ:
Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plumbum,
Hoc Deus in nymphâ Peneide fixit, at illo
Læsit Apollinæas trajecta per ossa medullas:
Protinus alter amat, fugit altera nomen amantis.
Aucta fugâ forma est.

Sy ghee,

Sy gheeft, datſe niet en heeft.

GHy ſlijpt ons, Roſemont, vvy zijn des liefdes pijlen,
Ghy zijt de vvet-ſteen ſelfs, uvv' oochjens zijn de vijlẽ;
Ghy die ons gaende maeckt behoudt uvv' eerſten ſtant,
De coude maeckt het vier, en 't ys vervveckt den brant.
V lieffelijck gheſicht doet ons de ſinnen quelen,
V neer-gheſlaghen oogh kan ons het herte ſtelen,
Siet vvat mijn lief vermach! Sy maeckt, ſy doet, ſy gheeft,
En datſe niet en is, en datſe niet en heeft.

Dat, nec habet.

COs obtuſa manet, gladiis tamen addit acumen,
Quodque dedit ferro, non dedit ipſa ſibi.
Cotis agunt partes in pectora noſtra puellæ,
Quasque dedêre aliis, non habuêre faces.
Phylli, dionæo mihi cum jecur igne peruras,
Corda geris ſchyticâ frigidiora nive:
Me glacies torret, mihi frigora cauſa caloris,
Ah! calor hic tandem deſinat, unde venit.

Le rebouché eſguiſe.

IVriſte tu ne ſcais que c'eſt de noz affaires,
Voicy les lois d'Amour a voz lois tout contraires:
Tu dis, que, nul ne peut donner ce qu'il n'a pas,
La pierre, que tu vois, & Phillis font celá.

Ghemeenlijck een verwaende geck
Straft in een ander sijn ghebreck.

AL is de wetsteen plomp al weet hy niet te snijden
Hy wil noch evenwel gheen plompe messen lijden
Noch laet hy evenwel ter snede niet ghestelt
Noch laet hy evenwel gheen yser onghequelt.
Hoe vveet het schamper volck en yeder 'tsijn te geven
En 'tis doch steke-blint ontrent sijn eygen leven,
Maer Fop vvat is u nut te maken yeders staet,
Nadien dat ondervvijl uvv' huys verloren gaet.

Peccans peccata corrigit.

COs acuit tritas, obtusior ipsa, secures,
Et redit à scabro splendidus axe chalybs.
Si quis in alterius sua crimina pectore sensit,
Hei mihi! quàm sævas exerit ille manus?
Dum vitiis agitur, convitia spargit in omnes
Zoylus, & crimen quod petit, intus habet.
Claude domi tua vota, foris quid cernis acutum?
Crede mihi, sibimet qui sapit, ille sapit.

Mets ta main en ton sein,
Et ne mesdiras a ton prochain.

LA pierre que tu vois, agu le fer veut rendre;
Et jamais a trancher ne peut soy mesme apprendre.
Qui chastier pretend es autres leur defaut,
Ses fautes redresser premierement luy faut.

PEC-

De Augusto traditur, cum esset luxuriæ serviens, fuisse tamen ejusdem vitii servissimum ultorem; idque ferè universis hominibus mali moris est, ut acres sint in ulciscendis vitiis quibus ipsi vehemẽter indulgent. Ea utiq; est fatalis ingeniorum scabies (ut ille ait) ut omnes reprehendere ac disputare malint, quàm vivere. Nemo docendi, nemo discendi studio unquam in calumniæ hunc malignum campum descendit. Sed quemadmodum cum æstate, ut Plinius ait, vehementius tonuerit, quàm fulserit, ventos denũtiat; ita, ubi quis vehementer in aliorum vitia inclamat, ipse, vitæ non sat probæ, indiciũ est animi magis ambitionis vento tumescentis, quam solide pij. Apagè mihi cum nasutis istis. Placet illud poëtæ,

. . . . . Non sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quàm vita loquentis.

Quanto amabilius erit si in omni vitâ cum Plauto dicamus?

Eya Lyde! leniter qui sæviunt, sapiũt magis.
Minus mirandum est, ætas si quid (illorum facit,
Quam si non facit: feci ego isthęc in adolescentia.

Men schrijft van Augusto, hoe wel hy sijn geyle lusten vry wat veel was toegevende, dat hy evenwel die vuylicheden in andere, met alle strenghcheydt plach te straffen. 'T is by-nae een ghemeen ghebreck in alle menschen, dat schier yeder een alderley feylen in sich selven vleyt ende lievekoost, in andere daerenteghens heftelijcken bestraft. 'T is als een aengheboren schurfte van onse verstanden, dat een yeder liever heeft scherpelijck een ander te berispen, als selfs wel te leven. Men sal even wel bevinden dat menschen, die haer werck maken van ander luyden ghebreken so plichtelinghe ten thoone te stellen, ende als te schavotteren, sulcx noyt en bestaen, noch om andere te onderwijsen, noch om selfs onderwesen te werden: Maer ghelijck als stercken donder met weynich blixem voor een teycken van windich weder wordt ghehouden; soo is oock het uytschetterende gheluydt van een schampere tonghe (soo daer gheen stichtelijck leven by en zy) meer een teycken van een winderighe eergiericheyt, als van eenighe oprechte vromicheyt. Weech dan met sulcke scherpgheneusde kaeckelaers.

Gheen woort soo seer de feylen breeckt,
Als doet, het leven van die spreeckt:
Dus, die een ander stichten wil,
Dient hem so langh te houden stil,
Tot dat sijn leven metter daet,
In't goed een ander voren gaet.

Aurel. Vict. Histor. August.

Homines in ulciscendis vitiis, quibus ipsi vehementer indulgẽt, acres sunt.

PLAVT.

Qui alterum incusat probri, se intueri oportet.

HORAT. SERM. LIB. I. SAT. 3.

Cum tua pervidias oculis malè lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila aut serpens epidaurius?

ROM. 2. 21.

Ghy die een ander leert, leert ghy u selven niet?

BEsiet een plompe steen ghehouvven uyt de berghen
Die komt het fijne stael, die komt het yser terghen,
Die vvil dat oock het roest sal blincken als een glas,
En efter blijftse selfs, ghelijckse voortijts vvas.
Daer zijnder in het lant, die al de vverelt leeren,
En brenghen nimmer salf ontrent haer eyghen seeren:
Ey vrienden niet alsoo: het is de beste voet.
Als sich de meester selfs een eyghen lesse doet.

Docet ipse docendus.

COs acuit ferrum, gladiisque reducit acumen,
Attamen hoc, ferro quod dedit, ipsa caret.
Si dum sancta doces alios, perversa sequaris,
Ingenium cotis, frevole doctor, habes:
Quæ tu cunque mones, ea deneque pondus habebunt,
Conveniant dictis si tua facta tuis.
Discrepat a monitis cui devia vita severis,
Destruit exemplo, quæ monet ipse suo.

Ne faites point selon leurs œuvres, car ils disent & ne font pas.

O Qu'il est mal seant, & de mauvaise grace
Vn autre admonester & point avoir de trace
De ses enseignemens! veus estre bon docteur?
Fai tout, ce que tu dis, en reformant ton cœur.

NOnnulli ex ijs, qui arcæ faciendæ adhibiti fuerunt, diluvio tamen perie-e. Sæpe lixa, qui culinæ operam dedit, ni-lore repletus minimum comedit. Fieri otest, ut cibi spiritualis administri nec eo osi fruantur. Nihil minus ferendum esse rbitror rationem visæ ab altero reposce-e eum, qui non possit suæ reddere. Benè icta quidam non improbo, benè facta au-em longè præfero; præsertim quidem in o, cui populum docendi grave pondus in umbit. nõ enim homines tam facilè ver-orum doctrina ducuntur, quàm operum. ectè facere principem, qui cives suos fa-iendo docet, antiqui censent. quidni idem e pastore ac doctore dicamus? ij, si id on faciant, vitia non solùm concipiunt, d etiam in civitatẽ effundunt, plusque rè exemplo, quam peccato nocent. Ser-o quidam animi interpres est, sed voca-s tantùm; actio verò realis; hanc ma-m. Magis enim credibile puto ea unum-uemque ex animo velle, quæ agit, quam uæ loquitur: ideòque saniores de fide cu-sque magis oculis, quàm auribus cre-unt. Qui benè dicit & facit, omni ex-ptione major est; duo tamen hæc si se-aranda sunt, rectè facientem & cætera citurnum, præferendum judicio.

SElfs eenighe van de gene die de arcke hebben helpen timmeren, zijn door de sondtvloet vergaen. Een kock die de spijse bereydt heeft, eet menichmael alderminst, als vol zijnde van den reucke. 'T kan ghebeuren, dat de gene die ons de geestelijcke spijse voor stellen, selfs daer van geen genut en hebben. Middeler tijt en isset niet min te verdraghen, als dat yemant, die reden eyscht van eens anders leven, van sijn eygen selfs geene geven en kan. Wel te sprekẽ is een loffelijck dinck, maer wel te doen gaet noch voor: sonderlinghe inde ghene, die den swaren last van de ghemeente te leeren op de schouderen geladen hebben: want het volck en wert niet so lichtelijck tot de deucht geleyt met de leere van woorden, als met de leere van wercken. De oude seyden dat een prince wel dede, dat hy sijn ondersaten met doen leerde. Het selve mach, niet sonder reden, tot een herder en leeraer des volcx gheseydt werden. Want in ghevalle inde sulcke de leere niet beantwoort en wert vande daet, soo en sondighen de sodanighe niet alleenlijck ten opsiene van hun selven, maer gieten de feylen uyt over de gantsche stadt, en doen meer schade door haer exempel, als door de sonde selfs. De woorden diemen spreeckt werden ghenoemt tolcken van het gemoet, de daden zijn't noch beter: 'tis waerschijnelijcker dat yemandt van herten meynt, het ghene dat hy doet, als het ghene dat hy maer en seydt. De oude, van yemants gheloove oordeelende, gheloofden ten dien aensien veel beter haer ooghen, als haer ooren. Die wel spreeckt, en met eenen wel doet, is een dubbel man; Indien men nochtans dese twee dingen soude willen scheyden, so is den genen die wel doet, en voorts stille swijgt, noch verre de best te houden.

---

hrys. in Lib. de Compunct. Cord.

DOcere & non facere, non solum lucri nihil, sed & damni plurimum con-rt. Grandis enim condemnatio compo-nti quidem sermonem suum: vitam ve-suam atque operam negligenti.

August. super illud Beat. Immacul.

IVdicet ille de alterius errore, qui non habet in se ipso quod condemnet, judicet illi qui non agit eadem, quæ in alio putaverit punienda, ne cum de alio judicat, in se ipsum sententiam ferat.

INVERTE, ET AVERTES.
XXVII.

PLVTARCH. IN MORALIB.

VT pueris cum terrentur perſonis, damus eas in manus, & verſatas oſtendimu inanes, ut diſcant non timere; ita conveniet adhibitâ ratione res ſpecie terrifica excutere, ut cum viderimus non eſſe quod apparet, contemnamus.

SEN. DE TRANQ. *SCiamus omnia æque levia eſſe, extrinſecus diverſas facias habentia, introrſus pariter vana.*

'Tis maer een niet, die't wel besiet.

VVIlt ghy de ſvvaerſte ſtraf van liefdes vierſchaer vveten?
Sy vvort in onſe tael een *blauwe ſcheen* geheten;
Y! dat's een bitebau die yeder een ontſiet,
Maer keert het ſpoock eens om, ten is ſo leelijck niet.
Dat ghy, ô vryer, noemt 'tgevvenſchte goet te derven,
(na dat ick het vat) u eerſte vryheyt erven:
Gheen quaet is ſonder goet, voor die het vvel beleyt;
Sy neemt u oock de vrees die u de koop ontſeyt.

Inverte, & avertes.

LArva quod eſt pueris, id amantibus eſſe repulſam
Tam puer arcitenens, quam Cytherea jubent:
Frons in utraque quidem metuenda, ſed inſpice tergum,
Aut levis hinc cortex, aut cava pinus erit.
Quid gemis optatæ te ſpe cecidiſſe puellæ?
Priſtina libertas hinc tibi ſalva redit.
Spes ſublata metum quoque ſuſtulit: Arrige mentem,
Fronte quod horrendum eſt, ludicra terga gerit.

Qui le voit d'arriere, Ne faict que rire.

LE maſque te faict pœur: mais, mon amy, de grace,
Regarde, auſſi le dos, non ſeulement la face;
Tu, qui plains grievement, ton malheureux amour
Y trouveras ſoulas, ſi prens un autre tour.

Let

Let wat u ontſet.

GHy ſiet het momme-tuygh de kinders henen jagen,
Vermits ſy dat alleen maer inder haeſt en ſagen;
Maer wie het met ghemack en buyten vreeſe ſiet,
Die lacht met al het volck dat ſo becommert vliet.
Hoe wort een ſchielick menſch by wijlen omghedreven?
Yet, ick en vveet niet vvat, dat doet hem dicmael beven,
Maer t'is recht kindervverc ſo licht te zijn beducht,
Hoort reden, eerje ſchroomt; en vveeght, eer datje vlucht

Peſsimus interpres rerum, metus.

HOrrendo pavidas hinc territat ore puellas,
Inde cavo riſum cortice larva movet.
Deterior vero rerum ſucurrit imago,
Et falſâ miſeros anxietate premit:
Auget homo proprios animo plerumque dolores,
Inque ſuam mens eſt ingenioſa necem.
Eia age terribilem rebus, miſer, abripe larvam,
Ludicrus error erit, quod modo terror erat.

De vaine crainte, injuſte plainte.

LE maſque, regardé au front du faux viſage,
Aux idiots enfans abbat tout le courage,
Mais qui voit l'autre bout, y trouve moins que rien,
Nous n'aurons point du mal, ſi nous le prenons bien.

PES-

Timiditas est corruptio judicii, ajunt Philosophi. Meticulosos utique non res, sed de rebus rumores, etiam incerti, & rosæ (quod dicitur) umbra quandoque terret. sæpe opinione amplius laboramus, quàm re, ait Seneca, & quemadmodum aves inanis fundæ sonus territare solet, ita nos non ad actum excitamur tantùm, sed ad strepitum. Infirmi animi est, antequam malis opprimitur, queri; Propriumque est miserorum facilè id credere quod minus volunt: utque corpora per nebulam, sic per metum res videntur majores, adeò ut multi, rem quam metuunt, ipsi-met anticipent:

... Multos in summa pericula misit
Venturi timor ipse mali.

Reperti sunt qui dum in navi periclitarentur, non exspectatâ navis submersione, in mare sese præcipites dederunt. Miserum est mori ne moriamur. optimè Sen. quid dementius quàm angi futuris, nec tormento se reservare, sed accersere sibi miserias?

VReesachticheyt bederft het oordeel: want soo haest als yemant den schrick in't lijf krijcht, een blase met de boonē (somē seyt) ja de schaduwe van een roose, soude hem den broeck ront setten. D'inbeeldinghe (seyt Seneca) ontset ons gemeenlijcken meer, als de sake selfs: en gelijck het gesnor van een ledigē slinger het ghevogelte vervaert maeckt, en doet opvlieghen: so verschricken wy ons niet alleenlijck van de slach, maer oock van't gedreun. En gelijck de gedaenten der lichamen grooter toonen in mistich weder, soo doen oock alle dingen door de vreese: in voegen datter veel door vreese van in gevaer te komen, dadelijck in het uyterste gevaer zijn vervallē. Men heeft menschen gevondē, die, t'schepe in noot wesende, hun selven uyt vreese van verdrencken, buyten boort hebben gheworpen, verdrenckende also, om niet te verdrenckē, en stervende om niet te stervē. VVat isser geckelicker, seydt Sen. als met toekomende swaricheden sich selven te quellen?

SENECA.

ADhibe rationum difficultatibus, possunt & dura molliri, & angusta laxari, & gravia scitè ferentes minus premere.

PLVTARCH. IN MOR.

TError absentium rerum ipsâ novitate falsò augetur, consuetudo autem & ratio efficit, ut ea, etiam quæ horrenda sunt naturâ, terrendi vim amittant.

1. CORINTH. 15. 54.

Doot waer is u prickel?

HEt kint, aen wien een grijn in haeſt is voor-gecomen,
Wort vanden bleeckẽ anxt ten hoogſten ingenomen;
Maer die het ſeltſaem tuygh aen alle kanten ſiet,
Vint ſlechts een leeghe ſchors, en daerom ſchrict hy niet.
Wat ſchroomje voor de doot, ô rechte pimpel-meeſen?
T'is maer een bite-bau dat niet en is te vreeſen
Voor die haer weſen kent. Hoe leelick datſe ſchijnt
Doorgront haer rechten aert, en alle quaet verdwijnt.

Mors larvæ ſimilis, tremor hinc; nihil inde maligni.

ID mors eſt homini, trepidis quod larva puellis;
Excitat ingentes frons utriusque metus.
Larva fugat pueros, frontem, non terga, videntes;
Aſt aliis riſum poſteriora movent.
Senſibus incurrit cum lurida mortis imago,
Hei mihi! quam multis ſpes animuſque cadit.
At cui terga necis melior doctrina revelat,
Clamat, ades vitæ mors melioris iter.

Le fol s'enfuit, le ſage s'en mocque.

COmme, aux enfans, paroiſt le maſque eſpouventable;
A l'homme ainſi la mort reſſemble miſerable,
Mais qui, de tous coſtés, ces monſtres taſte & voit,
En fin n'y trouve rien qu'eſpouvanter le doit.

TRE

Pudore suffundor quoties homines, solo naturæ lumine illustratos, optimam illam philosophiam (mortis cogitationem dico) non tantum summoperè coluisse, verum etiam mortalitati medium unguem ostendisse, comperio. Philippus, rex macedonum in mediis aulæ delitiis, puerum voluît indies sibi acclamare; Hominem te memento, Philippe. *Aegypiiis, inter epulandum, sceleton convivis exhibere solenne fuit, cum elogio:* Mortui sic eritis. *Hegesias, de animæ immortalitate graviter differendo, mortalitatis metum multis adeò excußit, ut spontè ad mortem properarent. Calcar mihi addunt homines futuræ fœlicitatis ignari, quo ita me componam, ut mortalitatis exuvias animosè aliquandò deponam. Et videor oculis fixis ac irretortis mortem me aspicere jam nunc poße. Et quidni id faciam? Non mundus, cum hinc decedam, me desideraturus est; plures enim ac meliores incolæ illi supererunt. Non ego, cum moriar, mundum desiderabo; plurima enim, ipso meliora, me exspectant: in hoc ubique ingens est calamitas, extra hunc, summa futura est fœlicitas.*

Ick schame my t'elcken als ick bemercke dat menschen, door het ingheven vande nature alleenlijck gheleydet zijnde, van het beste deel der wijsheyt (ick segghe van de bedenckinghe des doots) niet alleenlijck veel hebben gehouwen, maer selfs dat levē gantsch weynich hebben geacht. Philips Coninck van Macedonien, midden inde weelde van een dertel hof, hadde een jongelinc gelast dach aen dach hem in d'oore te komen byté; Philips, gedenckt dat ghy een mensche zijt. Die van Ægypten hadden voor een gewoonte, in het vrolijckste van hare maeltijden, een gheraemte van een doot mensche te voorschijn te brengen, met een byreden aende genoode; doot zijnde, suldy aldus wesen. Hegesias leerde met soodanighen ghewichte vande onsterffelijckheyt der zielen, dat hy aen vele, niet alleenlijck de vreese des doots gheheelijck wech nam, maer oock lust dede krygen tot het sterven. Dusdanighe menschen, niet wetende van de toekomende gheluckfalicheyt, gheven my dagelijcx als een spoor, om dese bedenckinghe my gantsch en al gemeensaem te maken: Dies verhope ick oock (door Gods genade) de sake daer toe nu ghebracht te hebben, dat ick de doodt onder haer holle ooghen, sonder my t'ontstellen, soude derven aensien. En wat sou my doch van sulcx wederhouwen? De wereldt (of ick schoon van hier scheyde) en sal my niet eens missen, overmits sy noch inwoonders genoech, en beter als ic ben, sal blyven behouden: Ick van ghelijcke, en sal de werelt niet eens missen, want veel dinghen die beter zijn als sy, sullen my gewerden: Inde werelt is uytnemende ellendicheyt, buyten de werelt onuytsprekelijcke gheluckfalicheyt.

CASSIOD. IN PSALM.

Qvis mortem temporalem metuat, cui æterna vita promittitur? Quis labores carnis timeat, quum se in perpetua requie noverit collocandum?

PSALM. 15. 15.

Toute sorte de morts des biē-aimés de l'eternel est precieuse devāt ses yeux.

PHILIP. 1 23.

Mon desir tend a desloger & estre avec Christ.

NVDA MOVET LACHRIMAS.
XXVIII.

HEROD. LIB. I. *Mulier exutâ tunicâ verecundiam pariter exuit.*

ANNÆN. ROBERT. RER. IVD. LIB. 4. CAP. 10.

NVditas in viro indecens, in muliere probroſa: unde Herodotus apud Lydos ac pleraſque gentes, etiam barbaras, viris indecorum fuiſſe tradit ſe nudos oſtendere, nam (ut ait Cicero) hoc ſolum animal natum eſt, pudoris & verecundiæ particeps.

ADDE,

Flagitii principium eſſe, nudare inter cives corpora.

Wort

VVort dit ghewas ontkleet,
Al wasset lief so worttet leet.

VErmijt u, domme jeught ajuyn te willen schellen,
Of, siet! u treurich oogh sal vande tranen swellen;
Maer sooje met de vrucht wilt spelen sonder leet,
Soo raectse sachtjens aen, en laet het ding gekleet.
Ghy meught u, jongh gesel, ter eeren wel vermaken,
Maer pleegt geen ander min als door eerbiedigh raken:
'T is noch al, soo het plach. Acteon naect verdriet,
Indien hy sonder kleet de jonge nymphen siet.

Nuda movet lachrimas, vestitam impunè videbis.

SÆpe licet tractata manu, non lædit ocellos,
Dum latus inclusum cortice cæpa gerit:
Hanc tenui spoliare togâ si forte juvabit,
Protinus uda tibi lumina, nuda dabit.
Huc animos adverte, puer; mihi cepa puella est;
Quisquis amare voles, fac reverenter ames.
Te teneram spectare juvet, sine veste, Dianam;
Hæc dea, nuda magis, quam pharetrata, ferit.

Qui me despouille, pleurant se mouille.

MAnie tes amours en chaste reverence,
Si tu ne veus languir de longue repentence,
Tu pourras, sans douleur, tenir en main l'oignon,
Mais, pleureras, si veus oster son cotillon.

Na 'tis ontkleet,
Soo wortet leet.

EEn vvaterlantſche trijn ſat eens ajuyn en ſchelde,
En klaeghde dat de lucht haer oogen dapper quelde,
En kijck eens (ſprack de meyt) ick hebber mé geſpeelt,
En doen heeft my het dingh int minſte niet verveelt.
Dus gatet, lieve moer, gingh Els hier tegen ſeggen,
Met die ſoo metter haeſt haer ſpillen tſamen leggen;
'T is vvel ſoo langh men vrijt, maer treſt het rockjen uyt
Een reuck daer 'toogh af loopt verneemtmẽ vande bruyt

Dos eſt uxoria lites.

VEſtibus indutum nil cæpe nocebit ocellis,
Tegmina tollenti fletibus ora fluunt.
Cæpe quod eſt nobis, teneris hoc uxor ephœbis;
Cum verbis agitur, tum bene conſtat amor:
Intret hymen thalamos, ſit zona ſoluta puellæ,
Ibit demiſſis vir novus auriculis.
Mira vides, uxor quem nunc jubet eſſe maritum,
Vah! puer eſt, ſed vir, cum puer eſſet, erat.

Apres la feſte, on grate la teſte.

L'Oignon lors faict pleurer, quant on le deshabille,
Lors quant un jouvenceau eſpouſe belle fille
Pour aſſouvir le feu de ſes brutaux amours,
Pour quelques bonnes nuicts a force mauvais jours.

SIMV

Eos, qui ex incitato juvenilium affectuum impetu fælices matrimoniorum successus augurantur, toto plerumq; cælo errare, dicere non adhorreo. Leves enim istos ac fluctuantes juvenum ardores, & stabile hoc ac venerandum matrimonii sacrum mutuas sibi operas tradere, vix unquam comperi. Longè quippe alius lascivi istius amoris, alius sanè sedati conjugii scopus est; magisque contraria illa inter sese, quam cognata aut conjuncta non abs re quis dixerit. Prudentes utique usuque edocti, & inter eos cives, inconsultum putant eam matrimonio sibi copulare, cui quis in amoribus nimis sese submisit, quamque dominam, heram, lumen, votorumque suorum finem, non minus impiè, quam stultè appellare, alijsque amatoris ac hyperbolicis ineptiis extollere solitus est. Iudicant enim viri prudentes nimiam istam demissionē efficere ut mariti dignitatem, contracto tandē matrimonio, male providus adolescens sustinere non poßit; Quid tandem? fit factus iste amator, ridiculus maritus, ut lepidè noster Heynsius.

SY vergrypen hen grootelijcx, die daer meynen dattet noodelijck een goet houwelijck moet zijn, alsser twee ghelievekens, die met hittige genegentheyt malkanderen aenhangen, te samen komen. Men heeft selden ghesien dat schielijcke invallen van de kalver-liefde den ghesetten standt ende bandt des houwelijcx eenich behulp hebben aengebracht, maer menichmael het teghendeel. Een ander oogmerck heeft den echten en hechten staet, een andere de swevende en bevende minne. Veel ervaren mannen ontraden een jonckman in houwelijck te versamelen mette gene aende welcke hy sich door quistige beleeftheyt van vryagie al te seer heeft verpandt. Want hoe ist moghelijck (segghen sy) dat yemandt de selve, die hy recht te voren heeft verheven tot sijn meesterse, princesse, jae goddinne (en wat een vleyende tonghe, vervoert door dwase minne-stuypen, meer weet by te brenghen) dat (segghen sy) hy de selve terstondt daer na, als hooft en voocht, sal konnen ofte derven heten en gebieden? en of schoon hy sulcx al derfde bestaen, soo en is niet te vermoeden dat sy, die in so vollen besit is van over al het hoochste woordt te voeren, sulcx sal willen lyden of ghedooghen, in voeghen dat, de dese haer oude vryheydt, den ghenen sijn nieu-verkreghen recht pooghende voor te staen, uyt sulcx niet anders en staet te verwachten, als van een al te beleefden vryer, een al te geckelijcken man.

SEN. OCT.

IVvenilis ardor impetu primo furit,
Languescit idem facile, nec durat diu
In venere turpi; ceu levis flammæ vapor.

Ovid lib. 2 de Remed. Amor.

TVrpe vir & & mulier, juncti modo, protinus hostes.

ARIST. LIB. 2. RETH.

IVvenes ex corporeis voluptatibus, venereis potißimum dediti, earumque impotentes sunt, & inconstantes; resque quas concupiverunt, fastidiunt: Valdè concupiscunt, sed protinus conquiescunt; quia acutas habent voluptates, non longas, ut ægrotantium fames, & sitis.

ECCLES.

Vrient, soo langh alst dient.

SPeelt yemant met ajuyn, doch sonder hem te schellen,
So sal die niemants oogh in eenich deel ontstellen,
Maer alsmen dese vrucht van haren rock ontbloot
Soo vvort het gantsch ghesicht van enckel tranen root.
Veel menschen zijn beleeft, en vveten schoon te praten,
Soo langh sy voor een vrient gheen hayr en moeten laten
Maer als het qualijck gaet dan isset uytghemalt;
„Men kent de vrienden best vvanneerder schade valt.

Amicus certus in re incertâ cernitur.

SÆpe levi tractare manu sit cura, viator,
Stringenti lachrimis lumina rubra tument.
Qui facilem laudas, & amicâ fronte sodalem,
Signa sodalitii num sat aperta tibi?
Dum joca miscentur, dum luditur inter amicos,
Aspera qui moveat jurgia, rarus erit.
Damna probant socios; tunc cum de jure remittet,
Te cupiente suo, respice qualis erit.

En partage lict & jambon, cognoit l'homme son compagnon.

IOüant avec l'oignon, je ne faisois que rire:
Mais il me faict pleurer, si tost je le dechire.
l'Amy, quand tout va bien, est debonnaire & doux,
Mais touche le de pres voila un grand couroux.

AMICVS CERTVS IN RE INCERTA CERNITVR.

Magis moralis, quam theologici argumenti est carmen huic emblemati adscriptum; nos id paulò aliter, pro subjecta materia, hic interpretemur. Cæpa, levi brachio dum tractatur, prorsus sensibus humanis innoxia est, durius pressa, mox odore nares oculosque offendit. Ita plerosque homines affectos esse accusator ille fratrum, diabolus inquam, in personam Iobi (licet in eo falsus) callidè inclamat: nunquid, inquit, Iob frustrà timet Deum? nonnè tu operibus manuū ipsius benedixisti? Sed extende paululum manum tuam, & tange ea quæ possidet; mox in faciem benedicet tibi. Ea sanè est naturæ humanæ fragilitas, Deum, dum leniter nos habet, laudamus; si castiget, illicò voces impiæ, ac murmura. Verissimè veritas; qui super petrosa seminatus est, inquit, hic est, qui verbum audit & continuò cum gaudio illud accipit, nō habens autem in se radicē, temporalis est, ac facta tribulatione continuò scandalisatur. At tu, ne nos inducas in tentationem, Domine, potiusque nobiscum agè ex verbo tuo quod locutus es (in Psal. 89. 52.) Si justitiam meam profanaverint, visitabo in virga iniquitates eorum; Misericordiam autem meam non dispergam ab ijs.

NA dien het ghedicht op dit sinne-beeldt meer op de seden-leere, als op een Christelijcke bedenckinghe schijnt te trecken: soo sullen wy d'uytlegginghe daer van wat naerder brenghen tot de stoffe, die wy in dit deel verhandelen. Den ajuyn maer lachrjens aenghetaeckt, en gheeft van sich gheen quade lucht, maer ghepeirst zijnde, queilt beyde de ooghen ende den neuse vande omstanders. De menschen meest aldus gheneghen te zijn, poocht den lasteraer der broederen (den duyvel) waer te maken, in den persoon vanden lijdtsamen Iob: Meyndy (seyde hy) dat Iob om niet Godt vreest? ghy hebt het werck sijner handen gesegent, sijn huys bewaret, &c. steeckt u hant uyt, en tastet hem aen, hy sal u seghenen in u aensicht. 'T is een swackheyt van veel menschen, dat zy, soo langhe hun saken wel gaen, Godt loven, maer als sy eens hardt werden aenghetast, werpen strax, ick en weet niet wat, lasterwoorden teghens den Hemel. Het zaet (seydt den mont der waerheyt) dat op steenachtighe plaetsen ghezaeyt is, zijn dese, die het woordt hooren, en ontfanghen het selve met vreuchden, maer, den tijt van vervolginge komende, als gheen wortel hebbende, werden terstondt gheerghert. Maer, O Heere onsen Godt, en leyt ons niet in versoeckinghe: maer handelt liever met ons na uwen woorde, dat du door dijnen Propheet ghesproken hebst (Psal. 89. 32.) Soo sy mijn ghebodt niet en houden, soo wil ick hen metter roede te huys soecken, ende hare misdaet met plaghen: Doch myne ghenade en wil ick van hun niet wenden.

ISID. LIB. 3. DE. SVM. BON.

IN prosperitate incerta est amicitia, nescitur enim an persona an fælicitas diligatur.

PROVERB 17. 17.

L'Intime ami aime en tout temps & naistra comme un frere en la destresse.

ECCLESIASTIQ. 37. I.

IL n'y a point d'amy qui ne die? ie suis aussi de ses amis, mais il y en a tel qui n'est ami que de nom.

3. O meschante pensée d'ou es tu roullée pour couvrir de tromperie toute la terre!

DOMINÆ, QVO ME VOCAT, AVRA.
XXIX.

3. Esdr. 4 22. & 31. Oportet vos scire mulieres in vos imperia exercere.

CICERO *QVam miserè servit! Cui mulier imperat, cui leges imponit, præscribit, jubet, vetat quod videtur: qui nihil imperanti negare potest, nil recusare: poscit, dandum est; ejicit, abeundum; vocat, veniendum; minatur, extimescendum.*

OVID. *Imponit leges vultibus illa tuis.*

Naer

Naer haer waeyen, moet ick draeyen.

HOe heersch is Venus kint! het doet ons, rechte slavē,
Huyst soo me juffrou vvil, nu hier dan elders draven:
Wy vveenen alsse schreyt, al zijn vvy schoon gerust;
Wy lachen alsse jockt, oock tegen onsen lust.
Wy zijn tot inde ziel ten dienste van de vrouvven,
Ach! vvat een vrijer doet is niet als fali-vouvven;
En vvie van onse jeught dit ambacht niet en kan,
Die is in Venus school een onbedreven man.

Dominæ quo me vocat aura.

AD dominæ nutum levis exagitatur amator,
Quoque puella solet vergere, vergit amans:
Non volucris summâ quæ vertitur ænea turre
Promptius aërias itque reditque vias.
Rideat illa, movet tristi miser ore cachinnos;
Ploret, amans lætas proluit imbre genas.
Nos miseros! agimur vacuo ludibria cœlo,
Abripit aura vagos, aura redire jubet,

Ou que spire, me tire.

LAs malheureus amant! comme une gyrouette
Tu tournes ça & la, voluble & sans arreste:
Bien que te soit escheu un bien facheux humeur,
Encor faut il former a l'advenant ton cœur.

VVIe ſtaegh het hooft verdrayt na dat de vvindẽ blaſen,
Die plachmen over-al te tellen met de dvvaſen;
Maer die in tegendeel vvil horten tegen God,
Verſchilt van 'teerſte quaet gelijck als dul en ſot.
Maeƈt deugt van noot, ô menſch, ten baet geen tegenſtrevẽ.
Waer ons den hemel drijft, daer moetmen henen ſvveven;
Te ſchicken ſijn bedrijf, na God de vverelt leyt,
Al iſt veranderingh, het is geſtadigheyt.

Quo nos numen agit.

PErpetuo varians mens eſt inimica quieti,
Sint procul in gyrum quos levis aura rapit.
At nunquam varians mens eſt inimica ſaluti,
Ah valeant, quibus eſt pectora nata ſilex.
Mutandum eſt cum fata jubent, quid ſtulte laceſſis
Aſtra? gigantæus quo tibi faſtus abit?
Quo te cunque polus vocat, hâc, mortalis, eundum eſt,
Vertere conſilium, nec levis eſſe, potes.

Changer propos eſt du vray ſage
En temps & lieu le droit uſage.

A Tous les accidens le ſage cœur ſe trouſſe,
Allons, amys, allons, ou que le ciel nous pouſſe:
D'opiniaſtre cœur n'eſt que facheux tourment,
On peut changer d'advys & demeurer conſtant.

QVO

DAnda est opera, ex consilio Senecæ, nequid inviti faciamus : nec enim ui jussus aliquid facit, miser est, sed qui ivitus. Animum itaque sic componamus, ut, quidquid res exigit id velimus. Nil grave, quod sponte ferimus. Nil duum, quod sponte facimus. Vt igitur acer-itates multas ac molestias evitemus, nsilia ad eventus ac tempora flectenda int. Oportet enim tanquam in talorum ctu, ad id quod ceciderit, res suas acommodare, inquit Plato, & quocunque odo ratio id optimum esse dixerit. Temri enim cedere, ait Cicer. id est necessiti parere, semper sapientis habitum est. ltimum enim ac maximum telum nessitas, nec aliud ejus effugium est, quàm elle quod ipsa cogit. Æquum est, mi hoo, ut tibi placeat, quidquid Deo plaerit. Concludamus, & dicamus cum ëta.

PERIAND. PER AVSON.
Faxis ut libeat, quod est necesse.

SIet wel toe dat ghy gheen dingen bedwongen en doet, seyt Seneca: want niet den genen die yemant gehoorsaem is, maer wel den genē die tegens sijn danck yet doet, is onghe-luckich 'T is gheraden, als de saken haer na ons niet schicken en willen, dat wy ons schickē na de saken. Ons en kan niet moeyelijck vallen, so wy 't geerne doen. Ghewillighen arbeyt was noyt pijn: gewilligen last woech noyt swaer. Al ons voornemē dient ghebogen te werden, na de voorvallende gelegentheyt. En ghelijckmen in't verkeer-bert (seyt Plato) na den loop vande steenen, de schyvē moet uytsetten, en sijn spel aenleggen; alsoo moet onsen handel en doen na den loop onses levens beleyt, en t'elcken over nieuwe voorvallē, nieuwe raet-slagen genomen werdē. Sick na den tijt te voegen, dat is, de noot-plaetse te geven, is wyse luydē werck: want noodt en is niet t ontwijcken, dan met te willen datse ons ghebiet. 'T is billick, ô mensche, dattet dy behage, dat Gode behaeght heeft.

TERENT. HEC.

Stud est sapere, qui ubicunque opus sit, animum possis flectere.

VIRG.

NAte deâ quo fata trahunt retrahuntque sequamur.

PLVT. IN LACON.

LEotychilas à quodam, quasi minus constans esset notatus, mutor, inquit, sed pro temporum ratione, non ut vos. Prudentis enim est, pro re natâ mutare consilia sine causâ autem subinde alium fieri, inconstantiæ vitium est.

PSALM. 119. 165.
Groote vrede hebbense die uwe wet lief hebben.

DE weer-haẽ ſtaet en ſvviert, hy kan niet ſtaende blijv
Hy laet hem vande lucht geduerich omme-drijven:
Maer als hy eenmael treft den rechten hemel-vvint,
Soo iſt dat ſijn gedvvael ten leſten ruſte vint.
Gaet ſuckelt, ydel hert, door alle vverelts hoecken,
Doorgront al vvatter is, doorſnuffelt alle boecken,
Vvv' dorſt is even groot, uvv' honger ongebluſt;
In God, in God alleen daer is de vvare ruſt.

In Domino quies.

NVlla quies volucri quæ turribus eminet altis,
Ni teneat rectam, cœlitus acta, viam.
Quærimus in tenebris tranquilli pectoris arcem,
Et, malè, diverſum quiſque capeſſit iter;
Hic ſibi divitias proponit, & alter honores;
Ille voluptati credit ineſſe bonum.
Fallimur heu! ſtatio Deus eſt, Deus una quietis,
Non alibi placidæ commoda mentis erunt.

PSALM 73. 28.
Quant a moi, d'approcher de Dieu c'eſt mon bien.

C'Eſt en vain que cerchons repos par mer, par terre;
Nos paſſions, helas! nous font par tout la guerre;
Du monde les plaiſirs ſont touts trempez en fiel,
C'eſt doncq le ſeul plaiſir ſe conformer au ciel.

I Ndex magneticus nusquam consistit, nisi in septentrionem versus sese move- r, ac in sidus illud polare aciem fixerit. usquam animo humano quies, nisi in o. Nec enim aut honorum splendor, aut um abundantia, aut famæ pruritus ve- n animi tranquillitatē cuiquam præ- erit: ejusque rei vel naturalis ratio redditur: anima infinita atque æter- , in rebus finitis hisce ac momentaneis, cum ipsa symbolum nullū habentibus, tium ac requiem qui inveniat? Non- unicuique nostrûm, inter medias sæpe luptates, cum succurrit quàm fluxa, àm futilis sit ista delectatio, quam bre- desitura, nausea statim oboritur, ac lium omnium, quas hic videmus atque dimus, blanditiarum? torpemus uti- e plerumque post gaudia, & recorda- ne præteritorum, futura ejusdem gene- pariter vana, non abs re, judicamus. demus enim ab omni mortali solatio rsus nos destitui, cum maximè sola- indigere nos facit extrema necessitas. c cogitanti, cui, precor, non excidat idquid id est delitiarum, quod humana mittit imbecillitas? quis non efferatur veri gaudii auctorem Deum, in cujus tra delectationum plenitudo?

DE naelde van het zee-compas en staet niet stille, ten zy die ghedraeyt zy op de noort-sterre. Daer en is gheen ruste voor het menschelijck ghemoedt, ten zy het selve sich vast op Godt stelle. Want noch den glans van hooghe staten, noch overvloedt van rijckdom, noch het geruchte van eenen loffelijcken naem onder den menschen, en kan ons de ware gherusticheyt des ghemoets aenbrenghen. En hier toe schijnen selfs natuerlijcke redenen te dienen. De ziele des menschen, als eeuwich ende oneyndich zijnde, en kan in dese tijdelijcke ende bepaelde dingen, geen ruste vinden. Voelen wy niet yder in ons selfs, soo wanneer wy midden inde wellusten deses wereldts swemmen, ende dat ons dan voortkomt de bedenckinge, dat dit alles niet en is als enckelen rooc, die op een ooghenblick verdwijnt, dat wy als een walginge en teghenheyt krijghen van alle dat wy hier sien en hooren? Na tijdelijcke welluft is den mensche ghemeenlijck altijt swaermoedich, als oordeelende, dat gelijc dese voorleden blyschap haest is voorby gegaen, dat ooc alle andere die noch aenstaende souden mogen zijn, van gelijcké niet lange en sullé duren. Insgelijcx sien wy dagelijcx dat ons den troost der menschen dan meest ontgaet, als wy, inden uytersten noot, meest troost van doen hebben. Wy, dit bedenckende, en sal niet een kleynachtinge aenkomen, van alles wat hier vermakelijck schijnt te wesen? Wie (segg' ick) en sal sijnen gheest niet verheffen om na te sporen den ghever van de ware vreuchde, aen wiens rechterhandt is blijdtschap ter volheydt in eeuwigheyt, ghelijck den psalmist seyt. Psal. 16. 11.

Ons ziel, een licht dat eeuwich schijnt,
En vint geen rust int geen verdwijnt.

MATTH. 11. 29.

VEnite ad me omnes qui laboratis, & invenietis requiē animabus vestris.

PSEAVM. 73.

QVel autre ay ie au ciel? Or n'ay ie prins plaisir en la terre qu'en toi?

FVGAT,

FVGAT, NON CAPIT.
XXX.

Hæc Galatea apud Ovid. 13. Metam.

A Cis erat Faune nymphaque ſimethide cretus,
Magna quidem patriſque ſui matriſque voluptas,
Noſtra tamen major . . . . . .
Hunc ego, me cyclops nullo cum fine petebat;
Nec ſi quæſieris odium cyclopis, amorve
Acidis in nobis fuerit præſtantius, edam:
Par in utrumque fuit.

Hy jaegh.

Hy jaeght, maer laes! verjaeght.

NOyt cond' ic gunſtig vvoort van Roſemont gevvinnẽ,
Tot Floor, een rechte kluts, haer eens beſtont te minnẽ,
Die ſtont haer geenſins aen, haer moeder niet-te-min
Gaf aen den bloet gehoor, ooc tegen haren ſin:
Doen vvaſt de rechte tijt om op mijn ſtuck te letten,
't Wilt dat een ander joegh viel in mijn eyghen netten;
Siet, Floor is hier het fret, mijn lief het ſchou conijn:
Sy vvenſcht te ziin gevat, om niet gevat te ziin.

Fugat, non capit.

DVm cavæ luſtra ſubit viverra, cuniculus, hoſtem
Vt fugiat, celeri deſerit antra pede:
Morderi metuens laqueis ſe tradit habendum.
Sæpe, labor ſocio quod negat, arte feres.
Anxia virgo fugit, cum ruſticus inſtat amator;
Et fruitur prædâ, cui magis apta manus.
Viciſti, ſis capta licet, lepidiſſima rerum,
Nam fuit in votis, ne capiare, capi.

Tel bat les buiſſons, qui ne prend les oiſillons.

MArgot fuit Coridon, qui taſche de la prendre,
Mais elle, par deſpit, a Thirſis ſe va rendre:
La proye fuit de l'un, a l'autre prend la retz.
Voyla! un ſot amant ne ſert que de furet.

Of schoon het gau Furet gaet woelen inder aerden,
Een, die maer sat en keec, die comt het wilt aenvaerdẽ
De blaser alchimist haelt vvonder aen den dagh,
Dat yemant van het volck ten nutte dienen mach;
Maer hy is sonder vangh, en sijn bestoven keucken,
Al rooctse jaren langh, en geeft maer vijse reucken:
De man verstooct sijn broeck het wijf haer beste keurs,
Een ander heeft de baet, en hy de leghe beurs.

Artium tristis janua.

DVm cogit viverra ferax exire latebris,
Mox aliquis prædam, qui nihil egit, habet.
Ingenio penetras imæ per viscera terræ,
Dum malè quærendo, chymice, perdis opes;
Multa quidem nobis non contemnenda dedisti,
At, miser, hoc nunquam, quod tibi quæris, habes:
Igne licet caleat, caret, ah! nidore culina,
Pyxida tù vacuam, cætera vulgus habet.

D'invention neuve, point de gain a qui la treuve.

QVe sert croupir par tous entrailles de la terre,
Et faire tous les jours aux mineraux la guerre?
Ou rien ne trouveras, ou n'auras point de gain;
Vn autre a le profit, & tu la vuide main.

SIc vos non vobis fertis aratra boves,
Et reliqui ejusdem sententiæ versiculi in vulgus chymicorum non ineptè dici poterunt, si ea, quæ ex officinâ istius artis indies prodeunt, consideremus. Ea verò sitne chrysopœia, id est, ad aurum faciendum efficax, Item anne exemplis probari possit verè aliquandò hac arte aurum factum esse, nec ne, non est nostri instituti hîc inquirere. hæc si quis velit consulat auctorem mag. Disq. lib. 1. cap. 5. Illud tantùm hic dicam, chymicos quidē multa egregia, humanoq; generi planè utilia incidenter, & veluti aliud agentes, in usum mortaliū protulisse, plurimos tamen eorū, non modo nihil ex arte ista compendii fecisse, sed omnibus exhaustos prope cladibus, omniū egenos *facultates suas in fumo, situ, ac pulvere, misere assumpsisse; idq; ipsi alchymiæ autores & fautores, Geber, Lullus, & alii satis indicāt, cū suos monent ne animis destituātur, quoties oleū & operā perdidisse sese non rarò animadvertunt; sed ex integro philosophari inciviant (ita isti studiū chymicū satis superbè tanquā per excellentiā, nūcupant) Quid dicam? frustra sapit, qui sibi non sapit.*

INdienmen recht wil insien watter daghelijcx uyt de smisse der alcumisten voortkomt, men sal aen de selve dele veerskens van Virgilius wel moghen toepassen.

Dat het schaepjen wolle gheeft,
Dat de by' om honich sweeft,
Dat den os uyt ploeghen gaet,
Komt niet tot der dieren baet.

Ick en wil hier niet treden inde bemerckinge of dese konste waerachtig gout kan voortbrengē, dan niet: andere hebben daer van wijt en breet geschrevē. Dit wil ic hier alleenlijck aenwysen, dat wel waer is, dat de alcumistē wel veel nutte dingē, als int voorby gaen, hebben ontdect: maer de nutticheyt daer van komt de vinders der selver minst te passe, alsoo meest al wat by henliedē gevondē is, de vinders so diere heeft ghekost, dat vele van henlieden in stof, roock en stanck haer middelen verblasen hebbende, eyntelijck totte uyterste armoede zijn komen te vervallen, ende door het onnoodighe te soecken, het noodige quijt geworden zijnde, hebben alsoo vrouwen en kinderen naeckt en bloot of op den dijck, of voor het gasthuys henen ghestelt.

Mart. Delrio. Disquis. Mag, lib. 1. cap. 5.

A*Rtem chymicam, quæ medicinæ adminiculatur, sanè laudo, & veneror, ut phisiologiæ fœtū præstantissimum: inventricem auri potabilis: spiritus enim subtilissimos ex metallis plantis, gemmisque educens, quo subtiliora hoc puriora, & quo puriora, hoc efficaciora remedia præbet, &c. Intereà tamen hæc ars non convenit nisi opulentissimis: multi enim hac arte depauperantur, & in causa sunt ut uxores & liberi cogantur indigno quæstu se sustentare, idque vel ipsi chymici scriptores testantur: nam Geber; non ergo, inquit, hæc scientia egenti & pauperi convenit, sed potius est illis inimica.*

PSALM. 39. 7.

Sy vergaderen ende en weten niet wie het krijghen sal.

WAt lust het menigh mensch met handen ende voeten
Hier in dit aerden hol, gelijc een mol te wroeten?
Het gaet hem als het fret, hy vvoelt sijn leven langh
En siet, ey lieve, siet; een ander heeft den vangh:
De loon van sijn gevvoel, en van sijn angstigh slaven
Is maer een oude slet, om in te zijn begraven.
Rijst hooger, vveerde ziel, en vry al verder siet;
Dat u geluckigh maeckt is hier beneden niet.

Quod capis, alter habet.

ECquid adhuc atris caput abdis, homuncio, lustris?
Ecquid adhuc vili pectora condis humo?
Tu viverra tuis, tu mente manuque laboras,
Et mox qui prædâ gaudeat, alter erit:
Alter erit; qui vina cadis depromat avitis,
Vah! dabitur cineri trita lacerna tuo.
Si sapis, ergo putri tandem caput exere terrâ;
Quæque rapi nequeant præmia, disce sequi.

ECCLES. 4. 17.

Mon œil ne voyt jamais assez de richesses, & ne pense point pour qui travaille ie & prive ma personne de bien?

A Quoy te sert, mortel, par avarice, & rage,
Par peine, par labeur de consumer ton age?
Ne vois tu pas qu'aux tiens ne sers que de furet?
La peine est seule a toy, un autre a le banquet.

QVOD

O Curas hominum! O quantum est in rebus inane!

Hic tametsi liberis orbus, censum tamen alieno hæredi nutrire non desinit: iste, cum diu parcè vixerit, opibusque familiæ congerendis ævum consumpserit, quot filios, totidem cadaver exspectantes vultures circum sese habens, tandem exspectato fine supremum diem claudit, ac personato letu nudus in terram abditur. Saladinus, qui Syriam, Ægyptum, ac Africæ bonam partem subegit, vicinus morti, in cogitationem hanc seriò descendisse dicitur, ac proinde supremâ voluntate voluisse, pro omni pompâ funebri, tunicam tantum interiorem in hastâ sublimem offerri, cum acclamatione: Vnũ hoc ex domitore orientis restare. *Est sanè, est, inquit Eccle. 5. 12. alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole, divitiæ conservatæ in malum domini sui: pereunt enim in afflictione pessimâ. Sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic revertetur, & nihil auferet secum de labore suo. Quid ergo prodest ei, quod laboravit in ventũ, cunctis diebus vitæ suæ? Cognovi, inquit idẽ cap. 3. 12. quod non esset melius, quã lætari & bene facere in omni vitâ, hoc enim donum est Dei.*

A *Ch! hoe ydel zijn de sorghen,*
Die den armẽ mensch verworgen,
Den desen, al hoewel sonder kinderen, en laet niet af schatten te versamelen voor een erfgenaem, die hy niet en kent. Den ghenen kinderen hebbende, mitsgaders langhe en veel voor de selve hebbende gesorcht, en heeft menichmael, voor al sijn sorghen, gheen andere vergeldinge, als de sorge van syne kinderen, duchtende dat hy te lange leven sal: werdende dagelijcx vande selve niet anders besien, dan gelijck een stervende ghedierte, van een gragen giervoghel: tot dat hy ten laetsten, met ghemaeckte ende uytgheperste tranen, naeckt in het diepte der aerden neder wert gelaten. Saladijn die Syrien, Ægypten, ende een groot deel van Africa t'onder heeft gebracht, gevoelende sijn tijdt daer te zijn, na dat hy sich selfs ernstelijck in dese bedenckinghe hadde ghegheven, heeft eyndelijck by uyterste wille bevolen, datmen voor de bare in plaetse van pronck-kleederen, prachtighe wapenen, ofte andere lijckcieringhe, alleenlijck sijn hemdenrock, aen een lance ghehecht, soude omdragen: met een by-roep; van de overwinner van oosten, is dit maer alleen overich. Dat is een boose plaghe, seydt Salomon, die ick sach onder der sonnen: Rijckdom bewaert tot schade, diens, die hem heeft: want den rijcken komt om met grooten jammer. Ghelijck hy naeckt van sijns moeders lijf ghekomen is, soo vaert hy weder henen. Wat helpet dat hy in den wint ghearbeyt heeft? alle sijn leefdaghe heeft hy in duystere ghegeten, &c. Ick mercke, seyt den selven, datter niet beter en is als wel doen en vrolijck zijn.

LVC. 12.

Stulte, hac nocte anima repetetur à te, quæ autem parasti, cujus erunt?

De imperatore Severo memoriæ proditum est: eum, cum sensim mortem sibi imminere sensisset, linteum, in quo tumulandus erat, per castra conto levatum circumferri, & per præconem edici jussisse; En! ex amplissimis regni opibus, quod unicum Severus imperator secũ auferet.

TIBI MORS, MIHI VITA.
XXXI.

AVSON. *Hanc volo, quæ non vult, illam, quæ vult ego nolo:*
Hanc amo, qui me odit: contra hanc, quæ me amat, odi.

OVID. AMO. ELEG. 19. *Quod licet ingratum est, quod non licet acrius urit:*
Quod sequitur fugio, quod fugit, ipse sequor.

Da

Dat hier verstickt, daer verquickt.

HOe vreemt speelt Venus wicht by-na in alle menschē!
Al vvat my niet en vvil dat plach ick eer te vvenschē;
Els loopt het puytjen na, dat veerdich henen vliet,
En die haer altijt volgt en vvil de kleuter niet:
Sy grijpt het beesjen op, en siet! het moeter sterven,
En ick, die hierom bidt, en kan het niet vervverven.
Ey geeft ons, soete min, dat yeder een behaeght,
Geeft daer een vuyle poel, en hier een schoone maegt.

Tibi mors, mihi vita.

LUdis in humanis, lascive Cupido, medullis;
Arbitrium proprij nullus amoris habet.
Nos quod amat, fugimus; quod nos fugit, istud amamus:
Dura proco, ranam sponte puella fovet.
Triste gelu dominæ mihi mors, tibi, rana, calores:
Mors tua, vita mihi: mors mea, vita tibi.
Te juvat ora lacu, me virginis ore rigari;
Ergo tibi cedant stagna, puella mihi.

A l'un support a l'autre la mort.

CE que n'est que douleur au corps de la grenouille,
Gentile Margotton, me doucement chatouille:
Prens moy pour ton mignon: c'est caresser en vain
Vn tel qui n'a plaisir en ta courtoise main.

Onder vrientschaps schijn, het quaetste fenijn.

VAn vvaer, ô teere maeght, van vvaer soo loose treken?
Waer is u goede trou, u soeten aert gevveken?
Ghy biet dit cleyne dier u vrientschap so het schijnt,
Maer 'ksie hoe dat het beest door uvve jonst verdvvijnt.
Geen hont bijt eer hy bast; gheen huys valt sonder kraken;
Waer druypte sonder vvolc oyt regen op de daken?
'T is anders metten mensch. Hoe seer hy yemant groet,
'T is dicmael enckel moort al vvat sijn herte broet.

Inimicus amicum simulans, inimicissimus.

VNa fovetque necatque manus, num virginis hoc est?
Perfida sit, fidei quæ modo pignus erat?
Prævia sunt flammæ, sunt prævia signa ruinæ,
Ante nec offendit, quàm latret, ore canis.
At perimit, dum mulcet homo, ridendo minatur;
Blanda salutantis dextera, virus habet.
Quis vigil, aut sapiens humana pericula vitet,
Cum nullam hic faciant prævia signa fidem?

Le pire tour, soubz pretext d'amour.

CRuelle doucement tu couves la grenoüille,
Mais ceste traistre main d'un meurtre, las! te soüille.
O l'homme malrusé! en tout qu'il faict il ment,
Menace quand il rit, & tue en caressant.

FRaus illa longè acerrima & maximè nocua, quæ bonæ fidei aut amicitiæ specie sese insinuat: Multos ea perdidit olim & nunc, exemplorumque plena omnia. Illud insigne, apud Guicciardinum, Petri Medicæi, inquam, simulatione & actu Alexandri sexti miserè circumscripti, de quo hoc tantùm dicam, cum eodem auctore, & ipsis verbis; era nato commune proverbio, nella corte di roma, ch'il papa non faceva mai quello che diceva, & il Valentino non diceva mai che faceva. *Periculosum me hercule! genus hominum, natum exitio generis humani. Audacter Machiavellus, in sæculi dedecus*, si vede per experientia (*inquit*) ne nostri tempi, principi haver fatto grand cose, chi della fede hanno tenuto poco conto, & chi hanno saputo con astutia aggirare i cervelli degli homini, & a quello, chi ha saputo meglio usare la volpe, è meglio successo. *Falleris Machiavelle. Platonē audiamus qui fidem fundamentū societatis humanæ, perfidiam verò ejusdem pestem esse dixit; & Ciceronem, majores eū qui socium fefellisset, inquit ille, in virorū bonorum numero, habendum non putarunt.*

T'Is 't alderschadelijckste bedroch dat onder het decksel van vrientschap weet in te sluypen. 'Tvergif is aen niemandt beter in te gheven, als aen die ghene die het selve voor een genees-dranc aennemen. Van openbare vyanden is te wachtē, maer wat raet tegens dese, die met een gedaente van vriendtschap vermomt, ons aencomen? 'twas licht voor Alexander de seste paus wesende, en vrientschap veynsende, Pieter de Medicis te bedrieghen, sonderlinghe dewyle van hem geschreven wert, ***dat hy noyt en dede, 'tgene dat hy seyde***, en van den Valentiner, ***dat hy noyt en seyde, 'tghene hy dede***. Dit is een sorchelijcken hoop, gheboren tot verderf van't menschelijck gheslachte: en evenwel derf Machiavel wel seggen, dat de princen van synen tijdt, die door veynsen aen andere het hooft hebben weten te verbinden, best gevaren zijn. 'Tis raes Machiavel. Hoe veel beter spreeckt Plato! Trouwe (seydt hy) is 'tgront stuck van't borgherlijck leven: maer het bedroch loont eyndelijck sijnen meester.

PLIN. LIB. 31. CAP. 2.

PEriculosiores sunt fontes, qui lympidis aquis blandientes, oculis tamen perniciem afferunt: minus formidandi qui ipsa specie testantur aquas esse fugiendas: ita difficilius vitantur mala, quæ boni prætextu fallunt.

DIOG. LAËRT.

NVllæ sunt occultiores insidiæ, quam hæ quæ latent in simulatione officii, aut in aliquo necessitudinis nomine. Nam eum qui palam est adversarius, facilè cavendo vitare potes. Trojanus equus ideò fefellit, quia formā Minervæ mētitus est.

IACOB. 1. 9.

Een broeder die vernedert is, roeme in sijn hoocheyt; En die rijcke is, roeme in syne vernederinghe; want hy sal als een bloeme des gras vergaen.

EEn kicker in het werm sal inder haest versticken,
Een kiecken in het werm sal inder haest verquicken;
Siet! als de gulde son doet haren ommeganck,
Een bloem geeft soeter reuck, een krenghe vuyler stanck.
Soo God den boosen plaeght, hy sal den hemel trotsen,
En stijgen inde lucht, gelijck de steyle rotsen;
Als God den vromen straft, hy leyt hem in het stof:
Siet! dat den eenen doot, 'daer leeft een ander of.

Bonis, nil nisi bona.

SI foveas, tepido crescet tibi pullus in ovo,
Squallida, si foveas, rana calore perit:
Mors ranæ calor est; pulloque, fovere, favere est;
Quod juuat hunc, illi tristia fata tulit.
Exitium peperit res prospera sæpe nefandis,
Fausta Deum clamant fata favere piis:
Dum punis, Deus alme, malos, perit impia plebes;
Adjuvat, affligit dum tua dextra, bonos.

ECCLESIASTE. 8. 5.

Le cœur du sage cognoist le temps, & le moyen qu'on doit tenir. Car en tout affaire il y a temps & moyen pour s'y conduire, autrement mal sur mal tombe sur l'homme.

QVi couve le poussin le sauve, la grenoüille
Iamais se trouve bien, si non, quant on la moüille:
Icy est bonne & la mortelle la chaleur.
Ce, dont le juste vit, mourir faict le pecheur.

BONIS,

BONIS, NIL NISI BONA.

Sanis, ajunt medici, omnia sana. Bonis, ajunt Christiani, omnia bona. Si, ut nihil mali tibi eveniat cupis, ut nihil mali in te resideat, cura. Si ut omnia bona tibi contingant optes, ut ipse bonus sis, operam da. Non eo tamen hæc referri velim, quasi Deus nihil nisi læta ac secunda piis immittere soleat: Sed potius quod Deum amantibus ac à Deo amatis omnia in bonum adjumento sint, ex sententia Paul. Rom. 8, 28. Leur maux (*inquit Molinæus*) leur devienent biens, leur pauvreté corporelle leur est une Deité spirituelle; leur bannissements leur sont fuites de monde; leurs esloignements des honneurs, leur est un aprochement de Dieu; leur ennemis sont leur medecins, & les obligent a craindre Dieu; les maladies corporelles, leur sont cures spirituelles; leur mort en fin leur est une entrée en la vie. *Finiamus ergo cum*

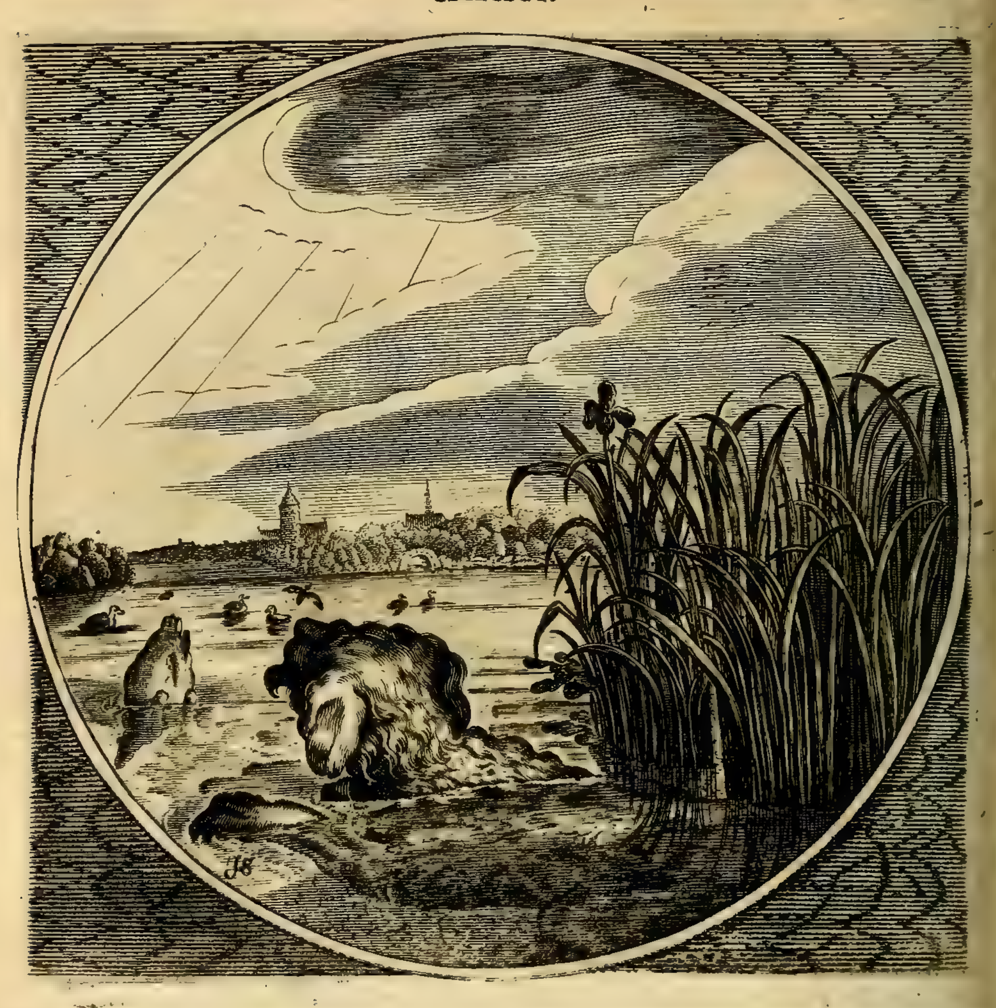
Den ghesonden, seydt den medecijn, is alle dinck ghesont: den goeden, seyt den Christen, is alles goet. Die wil dat hem niet quaets over en kome, die maecke datter niet quaedts in sijnen boesem en woone. Die wenscht dat hem niet als goedt en soude bejeghenen, die draghe sorghe dat hy selfs al voren goedt zy: Niet datmen hier door verstaen moet, dat den Godsaligen niet als voorspoet ende vermakelijckheyt van Gode toe wert gheschickt: maer veel eer dat alles, beyde goedt en quaedt, bitter en soet, den Godsalighen ten goede behulpich is, ende eyndtlijck t'synen goede uytvalt, naer de troostelijcke leere Pauli Rom. 8. 28. Het quaet (seyt Molinæus) dat hun overkomt, ghewert hun tot goedt, haer lichamelijcke armoede ghedijt haer tot gheestelijcken rijckdom: hun ballinckschappen tot affonderinghe des werelts, 't affetten van haer staten, brenghtse naerder tot Godt, hun vyanden zijn haer gheneesmeesters, en dryvense tot meerder vreese Gods. De lichamelijcke sieckten zijn hun geestelijcke ghenesinghen. Eyntlijck, de doot selfs is hun een inganck tot het leven: Een en het selve vyer, seyt Augustinus, doet het gout blincken, en de stoppelen roocken; eenen vleghel morselt het stroo, en suyvert het kooren. Een en de selve straffe beproeft, en reynicht de Godsalighe: Verwoest daerenteghens en verstroyt de goddeloose, &c.

August de Civit. Dei Lib. 41. Cap. 8.

Sicut in uno igne aurum rutilat & palea fumat; sub eadem tribula stipulæ comminuūtur, frumenta purgantur; nec ideo cum oleo amurca confunditur, quia eodem prali pondere exprimitur: ita una eademque vis irruens bonos probat, purificat, eliquat: malos damnat, vastat & exterminat; unde in eâdem afflictione mali Deum detestantur & blasphemant: boni autem precantur & laudant: tantum interest ne qualia, sed qualis quisque patiatur. Non pari modo exagitatum, & exhalat horribiliter cœnum, & suaviter fragrat unguentum.

INTER MANVM ET MENTVM.
XXXII.

LVCRET. . . . . . Potiundi tempore in ipſo,
LIB. 4. Fluctuat incertis erroribus ardor amantum.

OVID. Fallitur augurio ſpes bona ſæpe ſuo,

Tusschen hant en tant, raeckt veel te schand.

DE proye die ick jaegh heeft wonder vreemde streken,
Heeft, ick en weet niet wat, om lusten aen te steken;
Sy sweeft my voor het oogh, ja schier tot inden mont,
Maer als ick naerder coom so vvijctse na den gront:
Dies vvord' ick bijster graegh, ick reyck, ick blaes, ick hijge,
Ick happ', ic grijper na, het schijnt dat icse crijge;
En siet! noch gliptse vvech, dies 'thert eylaes! my berst,
Doen ic vvas aldernaest, doen vvas ic alderverst.

Inter manum & mentum.

POst varios tandem, qui me pressere, labores,
Obtigit hæc oculis præda videnda meis:
Hanc sequor ingenti conamine, jamque propinquo,
Jam crepitant fauces, jam mihi guttur hiat.
Sed, dum capturiens vestigia proxima stringo,
Ah! reliquum video nil mihi, præter aquas,
Somniat heu! vigilans, & se quoque ludit amator,
Bulla, vapor, nihil est, se quod habere putat.

En Amour, en court, & a la chasse,
Chacun ne prend ce qu'il pourchasse.

MAint sot s'en va criant, ma belle se va rendre,
Mais tout est au rebours, lors quand il la veut prēdre.
Le chien tout plein d'espoir croit qu'il a pris l'oiseau,
Mais a la fin helas! ne prend rien que de l'eau.

HEt wilt-braet dat ic wensch, dat jaegh ic met verlangē
My dunct schier even staeg, my dunct het is gevangē
Ick sie het met vermaeck, ic sie het voor my staen,
Ick hygh', ick happ', ic hoop, ic hebbet; 'tis gedaen:
Dit roep ic menigmael, maer als ic meen te grijpen,
Dan isset enckel droom, en niet als leure-pijpen:
Eylaes! ic heb om niet miin nutten tiit gequist,
Ick meynd' ic haddet al, en nu ist al gemist.

Spes chymica, vigilantis somnium.

DUm volucrem sequitur, dum spe jam devorat escam,
Dum canis in prædam fervidus ore ruit,
Guttur à latrantis, nil tale timentia fallit,
Seque paludoso gurgite mergit anas:
Ergo miser, prædam studio qui captat inani,
Ora refert solis plena molossus aquis.
Sit canis hîc, fictâ sub imagine, chymicus, hospes,
Spes cui semper adest, res cui semper abest.

Il y a difference, entre espoir & avoir.

LE chien qui semble avoir pris le canart a nage,
Le voit aller au fond, plein de despit & rage;
Pendant que l'alchimiste espere tout avoir,
Helas! rien ne retient qu'un fol & vain espoir.

Spei alumnus si quisquam, certè chymicus, sive alcumista, nuncupandus ſt. Nam, si cui unquam verba dedit lurica illa Dea, id huic hominum generi ntingere usus docet. Spem enim magis ſam, ut Livii verbis utar, quam spei ıuſam intuentur. Nam quamvis pluri i eò rerum ſeſe perveniſſe conſtanter iquandò aſſererent, ut jam emerſurum ıtum illum aureum, lapidem, inquam, ilosophicum pleno ore inclamarent; nilominus, potiundi tempore in ipſo, tanıam corvi hiantes deluſi, viderunt, non ıe aliorum riſu, ac ſuo luctu, collapſam cineres facem: Idque licet illis iterum que iterum contingat, ab incepto nihil inus non dimoventur, ſed indies novâ r ineſcati, identidem eandem ſerram ciprocare non deſinunt. quid mirum? m propoſiti iſtam tenacitatem in prinıiis artis ponat Geber, propoſito labo m præmio, ex Augurelli teſtimonio, ut l minimâ lapidis parte,

. Argentum modò vivum ſi foret æquor,
nne vel immenſum verti mare poſſet in aum.

camus cum Polibio, non eſſe ſapientis fidere conſtanter iis, quæ aliter evenıata ſunt.

INdiender erghens een voeſter-kindt van hope te vinden is, ſeeckerlijck den alcumiſt moet voor ſulcx ghehouden werden: want aen niemandt en heeft oyt deſe glibber-gladde Goddinne ſoo ſeer den honich om den mondt gheſtreken, als aen deſe ſoorte van menſchen, dewelcke, ſchoon ſy-lieden hun ten diepſten menichmael inbeelden tot het hoochſte van haren wenſch gekomen te zijn, en allen oogenblick dien wonderbaren ſteen, in ſijn geheele volkomentheydt, voor haer meynen te ſien; even wel nochtans, alſt op een toegrijpē komt, ſo verlieſt ſich veeltijts haer groote inbeeldinghe als tuſſchen hant en tant, doch wederom, gheketelt door (ick en weet niet wat) nieuwe hope, gaen weder en weder aen, na de leſſe van haren Geber, die voor een grontſtuck van deſe konſte ſtelt een onvermoeyelijcke hals-ſterckigheydt, belovende tot loon van alles dien wonderbaren ſteen, daer haren poët Augurellus aldus van ſchrijft:

Schoon al de Zee quickzilver waer,
En dat ghy, in haer diepten, maer
Een ſtucxken ſteens eens werpen wout,
De gantſche zee waer enckel gout.

'T is beter, met wyſe luyden, ſich niet te ſeer te verlaten, op dingen, die gemeenlijck altijdt anders, alſmen meynt, uyt vallen.

Als ghy naer een ſaccke tracht,
Hoe de ho' op u meer belacht,
Hoe de ſpijt u dieper bijt,
Als het hopen u ontglijt.

CICERO 3. DE ORAT.

O Fallacem hominum ſpem, fragilemque fortunam! & inanes noſtras contentiones! quæ in medio ſpacio ſæpe franguntur & corruunt; & antè in ipſo curſu obruuntur, quàm portum contingere potuerunt.

Francis. Guicciard. Hiſt. lib. 4.

PLerumque hominū proprium eſt quod ratione difficile cognoſcunt, id ſibi cupiditate & ſpe facilè fingere.

ROM 7.24.

Jck ellendich mensche! wie sal my verlossen van dit lichaem des doots? Ick dancke God door Iesum Christum.

ICk lach eens uytgestreckt in bangheyt mijner zielen,
Ick sach een open graf, de doot vvas op mijn hielen,
De helle stont bereyt, als met een open mont,
So dat ick (vvaer ic socht) geen raet of rust en vont.
Maer inden meesten noot doen is my troost verschenen,
Mijn druck (danc hebbe God) mijn commer is verdvvenen
Siet! als het diepste leet tot aen de ziele rijst,
Dat even is de vvegh die ons den hemel vvijst.

In agone, liberatio.

QUam prope me stygio nuper canis ore vorabat!
Quàm prope tartareis faucibus esca fui!
Sulfureo afflabant me guttura panda vapore,
Præque meis oculis nil nisi funus erat.
At Pater omnipotens, mediis mihi portus in undis,
Lassa salutiferis pectora texit aquis.
Mens, age, pone metus; quæ ducit ad æthera calles,
Nescio quid, tristi de Phlegetonte tenet.

---

2. TIM. 4 16.

Nul ne m'a assisté en ma premiere defense, ains tous m'ont abandonnées. Mais le seigneur m'a assisté & m'a fortifié.

LA mort me talonnoit, il ne falloit já guerre,
j'Estois tout englouty de l'infernal Cerbere,
Parmi le fiel amer suis tout confit en miel:
L'enfer faut costoyer, qui veut monter au ciel.

SCeleratos ingenti plerumque improboque somno frui, ac in utramque aurem dormire; pios contra dissidio interno ex agitari quid mirum?

Parcere subjectis, & debellare superbos

& principi hujus seculi, diabolo inquam, solenne est. Quamdiu enim robustus ille possessioni suæ incumbit, omnia ibi placida ac tranquilla sunt: at simulatque fortis fortiori succubuit, omnia in tumultu sunt; cunctáque sursum, deorsum aguntur. Quid te excrucias, mens pia? Non ex peccato sensus peccati est; corruptionem tuam non per corruptionem, sed ex gratia percipis. Timor enim Dei eodem modo vulnerat, inquit Augustinus, quemadmodum medici ferramentum; id putredinem tollit, & videtur quasi vulnus augere; nam dum putredo esset in corpore, minus erat vulnus, sed periculosum; accedit ferramentum medici, minus dolebat illud vulnus, quàm dolet modò, cùm curatur. Sed ideò plus dolet, accedente medicina, ut nunquam doleat, succedente salute. Periculosum fortissimis imperat dux. Nunquam impugnari debilitatis est.

TEn is niet te verwonderen, al sien wy somwylen de goddeloose gherust, en goedts moets daer henen gaen: de vrome daerenteghen met innerlijcke aenvechtinghen gequelt te zijn. Niemandt en doet oorloghe aen, deghene die hem onderdanich zijn: den duyvel en bestoockt niet de ghene, die hem alreede de overhant gegeven hebben. So langhe als dien stercken ghewapenden sijn vaten bewaert, soo isset al in stilte: maer als den stercken van een stercker bestreden en overwonnen werdt: dan ister al in roere. Wat quelt ghy u doch, Godtvreesende ziele? Ten is niet van de sonde, dat ghy u sonde ghevoelt: 't is van Gods ghenade, niet van uwe verdorventheydt, dat ghy uwe verdorventheyt ghewaer wert. De vreese des Heeren, quetst den mensche, seydt Augustinus, op de selve wyse, gelijck de vliem de etterbuyle, sy schijnt wel de wonde grooter te maken, maer sy jaechter den etter en dracht uyt, want terwylen die vuylicheydt noch in het lichaem lach, was de wonde, 'tis waer, wel kleynder, maer veel sorghelijcker, sy is veel pynelijcker, nu daer de vliem by komt, als te voren eerder den meester aen quam: maer sy is daerom pynelijck, terwylen datmense meestert, om datse niet meer pynelijck zijn en soude alsse genesen is. Een veltoverste seindt sijn kloeckste gasten, ter plaetsen daer het ghevaer alderheetst is. Nimmermeer bestreden te werden is een teycken van swackheyt.

Niemant treter in ghevecht, met sijn knecht,
Maer met die hem tegen streven:
Die den duyvel wederstaen, tast hy aen;
Niet die na sijn wetten leven.

IACOB. I. 10.

BEatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam, quam repromisit Deus diligentibus se.

BRADFORT.

SI ad superos iter tendere velis, ad inferos prius navigandũ est: cuncta enim Dei opera sunt in mediis contrariis.

TVRPE SENILIS AMOR.
XXXIII.

SEN. IN PROVERB. *Amare juveni fructus, crimen seni.*

GLOSSA CORP. GALLIC.

C'Est chose außi follastre de voir le gendarme qui va au baston, que l'amoureux qui ne peut marcher sans aide.

HORAT *DEsine dulcium*
Mater sæva Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Tam durum imperiis. abi
Quo blandæ juvenũ te revocant preces.

Gherimpelt wel en vrijt niet wel.

DE roos, daer menigh dier quam eertijts om gevlogen,
Staet nu, eylaes en treurt, van niemant aengetogen,
Geen witje ſitter op, geen bietje ſuyghter aen,
En vraeghje, waerom dat? haer bloemtjen heeft gedaen.
Pleeght liefde, ſoete jeught, en ſtelt u om te paren,
Dat is het rechte vvit van uvve groene jaren;
Mint eer u bloemtje ruyſt, of na der aerden duyct;
V beſte goet verſlijt, al vvortet niet gebruyct.

*'t Is den aert vande bien op gheen dorre roſen of bloemen haer te ſetten. Plinius.

Turpe ſenilis amor.

FRondibus irriguis, violisque recentibus hæret,
Perque novos flores læta vagatur apis †:
Si qua roſa eſt, quæ laſſa comas collumque remiſit,
Præterit hanc, dulces nec petit inde favos.
Nullus amans canis dat florea ſerta capillis,
Dat vetulæ fronti baſia nullus amans.
Parcite formoſę nimium diû parcere formæ,
Turpe puella ſenex, in ſene turpis amor.

† Apes à marcidis floribus abſtinere ſolent; mortuis, ait Plinius, floribus ne quidem corporibus inſidunt.

Vieille fleur giſt ſans honneur.

IAmais voit-on l'amour, iamais voit-on l'abeille
Aller cueillir ſont miel ſur roſe trop vieille:
Aupres la freſche fleur la mouche faict ſon tour.
A l'aage verdelet convient le doux amour.

Gheen dorre blom, is wellekom.

VVAnneer de versche roos eerst uyt begint te puylen,
Al wat om bloemen vliegt dat soecter in te schuylen;
Maer alsse neder helt verwonnen vanden tijt,
Soo komter niet een bie die haer om honich vrijt.
Siet daer een oudt gebruyck ontrent de groote staten,
Het rijck dat onder leyt dat is terstont verlaten;
Een yeder vvijcter van, oock die het eens verkoos:
Men soect geen honich raet als by de versche roos.

In caducum parietem non inclinandum.

ARcanas procerum technas, & principis artes,
Juraque regnandi nosse putantur apes:
Floribus hæ nitidis, violisque recentibus hærent,
Languida si qua rosa est, incomitata jacet.
(Sceptra superba labant, sunt & sua funera regnis,
Non homini tantùm stat sua fixa dies.)
Quid tibi cum miseris? fœlicia fœdera quære;
Languida, crede mihi, nil rosa mellis habet.

De rose flestrie nul se soucie.

LA rose qui ià chet, la mouche à miel ne touche;
Mais la gaillarde fleur baisotte de sa bouche;
Voila un traict d'estat: l'abeille nous apprend
Que joindre ne se faut au prince declinant.

NE IN

Homines politici cum de fœderibus ac societatibus principi vel reipubcæ quærendis ac ineundis, deliberant, eodem ferè modo, quo Photinus coram Ptolomæo contra Pompejum, ratiocinari solent,

at pœnas laudata fides, cum sustinet, inquit,
quos fortuna premit. Fatis accede, Deisque,
et cole fœlices, miseros fuge.

Orientem solem adorare solet maxima belluarum; sic & magnates. In caducum quippe parietem si quis inclinet, & ipsum ruere, & parietem evertere mutuaque se ruina conficere sæpe compertum est. Certè tam in publicis, quam iu privatis negotiis, quocunque se fortuna, eodem etiam favor hominum sese inclinat, ait Trogus.

Nulla fides unquam miseros elegit amicos.

In quam domum, inquiunt, vespilliones veniant, signum est funeris; reipublicæ labentis, ad quam fulciendam adhibentur ii debiles, ac miseri; quærunt ii

Qua cum gente cadant.

Societatem autem civilem jam ab initio utilitas concivit, & continet. ait philosoph.

STaets-luyden, soo wanneermen in bedencken leyt wat verbonden ende vrientschappen voor princen gheraden zijn, oft niet: pleghen veeltijts te reden-kavelen, ghelijck Lucanus schrijft dat Photinus, inden raedt van Ptolomeus coninck van Ægypten, teghens Pompejum ghedaen heeft, aldus sprekende:

So ghy wilt mengen uwen staet
Met yemant dien het qualijck gaet,
Soo weet dat hy met synen val
V licht daer henen trecken sal:
Dus soeckje niet te zijn bespot
Soo voeght u by het beste lot.

De elephantē zijn niet gewoon anders, als een rysende sonne aen te bidden: de groote volgen den aert van dat groote ghedierte. 'T is sorgelijck op een wanckelbaren muer te steunen, mits men lichtelijck den muer soude doen vallen, en selfs daer onder blyven. 'T zy in gemeene, 't zy in bysondere saecken, werwaerts 'tgheluck, derwaerts draeyt en neycht haer oock de gunste der menschen. Niemandt, die vrientschap soeckt, voecht hem by den ellendighen. Om onderlinghe nutticheyts en voordeels wille woonen de menschen by malcanderen: de eene hant wascht de andere, om datse selfs schoon soude werden: den man neemt de vrouwe, de vrouwe den man, yeder om eyghen ghemacx wille. Ende hier in bestaet den bandt des burgherlijcken levens, seydt Aristoteles.

LVCAN. LIB. 8.

. . . . Fatis accede, deisque;
Et cole fœlices, miseros fuge.

LIPS. CIVIL. DOCT. LIB. 6.

SOcios legi suadeam qui utibiles & viribus, & loci opportunitate, esse possint: nam infirmis aut miseris quid te jungas?

1. TIM. 5.9.

De vrouwen dat sy in reynen kleede haer selven vercieren met schaemte ende maticheyt, &c.

GHy claegt ons moye Trijn, en toont u gants verbolge
Dat u tot vuyl bejagh de Venus janckers volgen;
Wel, kint, na miin begriip, het is u eygen schult;
Ghy ziit te veil gecleet, en al te vveyts gehult:
Ey let eens hoe de bien ontrent de rosen svyeven
Tervvijl zy hare jeught so vveligh open geven;
Let hoe in tegendeel het dorre bloemje rust;
Siet! aen het sedigh cleet en vvrijft geen vuyle lust.

Auferrimur cultu.

SCurra pudicitiam ne quis tibi voce lacessat,
Consilium poscis sæpe, Tryphæna meum:
Adsit ubique pudor; castique modestia vultus;
Hæc lasciva manus sistitur arte proci.
Multa vagatur apis, denso strepit agmine crabro,
Dum rosa purpureo flore superba nitet;
Condat opes; aliò mox turba molesta volabit,
Et sua mella rosis intemerata manent.

ECCL. 11.4.

Ne te glorifie point en parures d'accoustrements, & ne t'esleve point au jour de la pompe.

LA fine mouche-a-miel, & le desir lubrique
S'en vont d'un pas esgal, pareille est leur practique;
L'abeille ne s'assit sur langoureuse fleur:
Le fol amour ne touche a ceux d'un humble cœur.

AVFER

ISto cultu modicus (ait ex antiquis aliquis) sermone facilis, ore probo, animo verecundo. Honestum sanè ei vile est, inquit romanus philosophus, cui corpus nimis carum est. Hinc virgines Vestales, elegantiori cultu ac vestitu decoratas, in suspicionem invisæ virginitatis vocatas olim à Romanis fuisse legimus. Judicabant enim viri prudentissimi non modò tacitum indicium mentis non satis pudicæ, verum etiam apertum lenocinium vestibus inesse, quo lascivi juvenum oculi allicerentur, ac in libidinem raperentur; ut enim hederam suspensam vini venalis indicium, sic cultum immodicum pudicitiæ arbitrabantur. Dicamus ergo, turpe christiano esse, cum animam habeat, captare laudes ex corpore,

VVEest (seydt een vande oude) matigh in kleedinghe, gemeensaem in sprake, heus van monde, eerbaer van herten. Die te veel houdt van sijn lichaem, houdt weynich vande eerbaerheyt, seyt Sen. De nonnē vande Goddinne Vesta werden by de Romeynen in verdachtheyt gebracht van oneere, soo haest de selve eenige uytwendicheydt in hare kleedinge bestonden te betoonen; want sy oordeelden dat het uytmuytende cieraet, niet alleenlijc was een stilswijghende teycken van een wulps gemoet, maer selfs een openbare aenlockinghe van alle dertele oogen: want gelijck het uythangen van de veyl-kranssen voor de herbergen, een teycken is datter wijn te koop is, so meynden sy dat een uytwendig kleet een peyl was van veyle eerbaerheydt. Laet ons dan besluyten, dattet voor een Christen niet en voeght eere te soecken uyt de vercieringhe des lichaems, terwylen hy wat anders heeft dat met beter reden by hem behoort verciert te werden, namentlijck de ziele.

1. PETR. 3.

MVlierum ne sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri.

THEOPHRAS.

MVlier nec alios videre, nec ipsa videri debet, si eleganter ornata; utrumque enim ad res inhonestas incitamentum est.

SIBI

SIBI NEQVAM, CVI BONVS.
XXXIV.

Ovid. Lib. 1. de Remed. Amor. ad Cupidinem.

Et puer es, nec te, quidquam nisi ludere oportet.
Lude, decent annos mollia regna tuos.
Cur aliquis rigido fodiat sua pectora ferro?
Invidiam cædis pacis amator habes.

HIERON. *AMor immoderatus ipsi amori novißimè inutiles facit : na quum fruendi cupiditate insatiabili quis flagrat, tempora suss cionibus, lachrimis, querelis perdit, otium sui facit & novißimè sibi est odio.*

Si

Sich ſelf quaet, niemant nut.

VRijt met een luſtig hert. Waer toe bedroefde ſinnen?
Doet als het velthoē † plach; dat weet hem vet te minnē;
Doet als het geeſtich dier †, dat aen den rijcken Nijl
Eet ſat, en niet-te-min bedient den crocodijl.
'T is dwaeſheyt, ſoete jeught, en rechte viſe-vaſen,
Door al te grooten brant te quelen of te raſen:
Ghy, die een friſſche maeght uyt reyner minne dient,
Belieft haer na den eyſch, maer blijft u eyghen vrient.

* La perdris s'engraiſſit a couurir la femelle. Plutarch.
* Van dit voghelken trochilos ghenaemt, ſiet Plin. lib. 8. cap. 5.

Sibi nequam, cui bonus.

STultè aliquis nimio languet miſerabilis igne,
Stultè aliquis tigno flebile pendet onus.
Sit tibi cura tui, dum te concedis amicæ;
Quid lacus, aut laqueus, quid tibi mucro ſubit?
Se quoque curat † avis, tibi dum, crocodile, miniſtrat;
Et perdix, veneris munere, pinguis abit.
Et curare cutem potes, & ſervire puellæ:
Quod nimis, ut paſſim, ſic in amore nocet.

* De trochilo ſive avium rege crocodilo dentes ſcalpente & ſe ſaginante conſule Plin. lib. 8. cap. 25.

Sois ſerviteur, ſans crevecœur.

VEus eſtre ſage amant? va t'en de telle ſorte
Que rien, que tout plaiſir ton ame n'en rapporte:
Va ſuy le roitelet, lequel eſt ſi habil,
Qu'il ſe rapaiſt, alors qu'il ſert au crocodil.

EEn voghel wel bekent ontrent de nijlsche stranden
Bedient den crocodil, en peutert hem de tanden,
Hy swiert ontrent het beest, waer dattet henen gaet,
En siet! hoe schoon het dient, ten soeckt maer eygen baet.
Al schreeut men overluyt; Diane van Ephesen
Gaet let eens watter schuylt, het sal wat anders wesen:
Neemt hier op u gemerck, wie sloct gelijck een struys,
En dient de landen niet, maer eer sijn eyghen huys.

Publica prætexuntur, privata curantur.

AEgipti cum pinguis ager, tibi bellua nili,
Nilus & ipse pater prandia bina dedit,
Regulus ut dentes curet tibi, guttura lustrat;
Scilicet: at saturo ventre recedit avis.
Fana licet jactet Demetrius alta Dianæ †,
Nil nisi privatas pectore versat opes.
Res agis ipse tuas, bone vir, dum publica tractas,
Idque patet, redeas cum gravis ære domum.
* Actor. 19.35.

A la court du roy, chacun pour soy,

RObin faict grand devoir, tout pour la republique,
Ainsi le dit il, mais remarquez sa practique
Vous trouverez en fin qu'il soit un vrai trochil,
Lequel s'est engraissi servant au crocodil.

NON

NON ID AGIS, QVOD AGIS.

PRæstat tales, inquit Tacitus, reipublicæ adhibere qui pares negotiis, neque supra sunt, hebetiores enim, quam acutiores, ut plurimum, melius rempub. administrare, multis creditum est. (Thucyd. lib. 3.) Ob rationes, inter alias, quia multiplici cautione (si malâ fide eos agere contingat) nimisque callidè artes suas tegant, & speciosô reipublicæ prætextu, suas res agant; adeò ut vel emunctißimæ naris homines aut fallaciam non discernant, aut impedire non poßint. De talibus Guicciardinus, chi da il consiglio, *inquit*, se non è molto fidele, per ogni piccolo suo commodo, per ogni leggier occasione, drizza spesso il consiglio a quel fine, che piu gli torna a proposito, o di che piu si compiaci. *Dic, quæso, trochilum dentes crocodili sedulo, ut videtur, curantem, ventri suo consulere quis non credat? ingenui autem isti, & paulum modo supra vulgus, stratagemata hujusmodi vel omnino non tētant, ingenio suo diffisi, vel non tam cautè, quin facilè detegantur. Bona hic ergo Tiberiana cautio, ille nec eminentes virtutes sectabatur, & rursus vitia oderat; ab optimis periculum sibi, à peßimis dedecus publicum metuebat, inquit Tacit.*

'TIs best, seydt Tacitus, de soodanighe in dienste vanden lande te ghebruycken, die wel mans ghenoech zijn om haer saecken te verrichten, evenwel nochtans niet al te grooten overvlieghers; want, ghelijck Thucydides meynt, ronde ghesellen die maer eenen derm en hebben (ghelijckmen seyt) en die recht uyt, zijn immers soo dienstich totte beleydinghe van 's landts saken, als de spitsvinnighe hayrklyvers. De reden daer van is, onder andere, dat dese scherp-voghels, alsse qualijck willen, al te veel kromme spronghen ter hant hebben, om haer loos en boos voornemen voor de oogen vande gemeente te bewimpelen, als wetende so behendelijck haer eyghen voordeelen metten deckmantel van 't gemeene te bekleeden, dat selfs de sneeghste van allen niet en konnen mercken waer't vast is. Daer in tegendeel van dien, dese effene en eenvoudighe verstanden ghemeenlijck ofte gheen slimme streecken en derven aenrechten, ofte wel sulcx bestaende, werden lichtelijck achterhaelt, en betrapt. So is dan best het ghevoelen van Tiberius, die en hielt niet van uytmuytende deuchden, hatende oock sodanighe ghebreken: vreesende van de beste eyghen ghevaer, vande quaetste ghemeene schade.

Wat zijnder al gheslepen gasten,
Soo afgherichte om toe te tasten,
Dat al hun doen schijnt voor 't ghemeen!
En siet! tis maer voor hun alleen.

LISP. DE CONST. LIB. 1.

VIdimus agrestes sæpe trepidare, & concurrere, & vota facere, cum calamitas ingruit aut tempestas; sed tu, cum desævit, eosdem sevoca & examina, reperies unumquemque timuisse duntaxat segeti & agellulo suo (& infra) mundus universus exercet histrioniam (ait Arbiter) comœdiam, ô boni, luditis, & veluti personâ patriæ rem privatam curatis.

MICH. MONTAGN.

QVelque personage que l'homme joue, il joue tousiours le sien parmy.

PHILIP. 3. 19.

Daer wandelen vele, wiens God den buyck is, dewelcke aerts ghesint zijn.

VVAnneer de crocodil is ſat en vol geſopen
So komt tot ſijnen muyl een vogel ingekropen
Die ſuyvert hem den mont, en al om vveynigh aes:
Wat gaet het beeſken aen? voorvvaer het is te dvvaes.
Maer ſegh eens, arrem dier, iſt niet een beter leven
Te nutten ſlechter koſt, en vry te moghen ſvveven?
Hoe geeſt ſich menigh menſch tot allé vuyl gebruyck!
En al dat maer alleen ten dienſte vanden buyck.

O prodiga rerum luxuries!

DUm ſatur, ad fulvas Nili crocodilus arenas,
Turpiter eructans littora vaſta quatit,
Regulus, ore trahens hærentes dentibus eſcas,
Relliquias pretium vile laboris habet.
Nonne foret melius nulli ſervire tyranno?
Perque nemus victu liberiore frui?
Turpe miniſterium ſatanæ præſtamus, & orbi:
Vah pudeat! ſolus pręmia venter habet.

PROVERB. 9. 17.

Les eaux deſrobées ſont douces, & le pain prins en cachette eſt plaiſant.

AS tu doncq, pauvre oiſeau, la bouche ſi friande,
Que tu vais t'haſarder, pour ſi peu de viande,
Proſtituant ton cotps au monſtre ſi hideux?
Qui ſert aux appetits, ô qu'il eſt eſt malheureux.

O PRODIGA RERVM LVXVRIES!

SI quoties cibum sumimus, non voluptatis potiùs, quam valetudinis negotium ageremus, atque ibi desineret cupiditas, ubi finitur necessitas; sanè nec patrimoniorum exitium culina, nec animorum pernicies foret gula. Avem aliquam (vah dementiam!) millies pascimus, ut semel ab ea pascamur; quod verò æterni alimenti occasionem liberalissimè nobis offert, vix potu frigidæ dignamur. Terram, ac mare scrutamur, ut cibis exquisitis corpus saginemus; ut animæ benè sit, vix aliquis seipsum inspicit. Ecquid homine magis indignum, quàm ventrem, & quæ ventri vicina sunt, tanquam pro Deo, habere? Sapientia in sicco habitat, inquit ille, non in paludibus, ac lacunis. Fundi nimio humore diffluentes nil ferè præter bufones, ranas ac hydros generare solent, utpotè frugibus ferendis inutiles. Venter mero æstuans, inquit Hieron. despumat in libidinem. Abstinentiam, ut corpori bonam, laudat medicus; ut ingenio, philosophus; ut animæ, theologus. Si omnibus & singulis benè velimus, ipsa colenda est.

INdien den mensche, terwylen dat hy besich is met eten en drincken, niet meer sijn lusten als den nootdruft, en sochte in te volghen, ende dat de begeerlijckheyt altijts ophielt met den hongher: voorwaer hy en soude niet beschadicht werden, noch door de keucken in sijn goet, noch door de gulsicheyt in sijn ghemoet. Wat een dwaesheyt! men spijst een vogel duysentmael, al om eens vande selve ghespijst te werden: ende aen het gene, dat ons voor eeuwich soude konnen spysen, en weetmen nauwelijcx een koude soop waters te wille. Men doorsnuffelt lant en zee om het lichaem met alderley leckernien vet en dick te maken, en middeler tijt en neemtmen nau eens de pyne sijn eyghen selfs recht te ondersoecken, op dat de ziele haer rechte bekomste hadde. Sekerlijck hy betoont hem der zielen onwaerdigh te zijn, die meer te doé heeft met sijn lichaem, als met haer op te koesteren. Wat voeghter doch een mensche minder als den buyck, ende 't ghene den buyck nabuerich is, als voor een God te achten? De wijsheydt (seyter een wijs man) woont in't drooge, niet in poelen of morassen. Al te vochtighe landen, brengen niet als puyten en padden voort, als onbequaem zijnde tot goede vruchten. De buyck opwallende van overdadicheyt, werpt niet uyt als schuym van onkuyscheydt. De medecijn leert spaerigheydt goet te zijn voor het lichaem; de wijsgierighe voor het verstandt, de leeraer der Godtheydt, voor de ziele. Willen wy alle ende yeder van de voorschreven dinghen goedt doen, laet ons met maten sparigh zijn.

Innocent. de Vil. Vitæ Hum.

GVla paradisum clausit, primogenituram vendidit, suspendit pistorem, decollavit baptistam: Nabuzaidam princeps coquorum templum incendit, & Ierusalem totam evertit. Balthasar manum contra se scribentem conspexit in convivio, & eadem nocte interfectus est à Chaldæis.

LVDITE, SED CASTE.

XXXV.

PLVTARCH. *Formosas intueri jucundissimum, tangere autem & tractare sine periculo non licet.*

PLAVT. TRIN. *Amor latebricolarum hominum corruptor.*

CIC. PRO MAR. CÆLIO. *DEtur aliquid ætati, sit adolescentia liberior, non omnia voluptatibus denegentur. Dummodò illa in hoc genere præscriptioque moderatioque teneatur, parcat juventus pudicitiæ suæ, ne spoliet alienam, ne probrum castis, labem integris, infamiam bonis inferat.*

Draeghj

Draeghje doecken, wacht voor hoecken.

SIet vvat een egel doet om ſijnen coſt te rapen,
Hy vvort ghelijck een bol, en blijft ſo liggen gapen:
Wel aen nu, muyſen ſpringt; maer ſchout het duyſter gat,
Want vvie het hol genaeċt die is terſtont gevat.
Speelt heus en open ſpel, vvant alle ſluypers hoecken
Zijn lagen voor de jeught, en plagen voor de doecken:
Men ſchildert Venus vvicht van oude tijden blint
Om datmen ſijn bejagh veel in het duyſter vint.

Ludite, ſed caſte.

MVribus inſidias glomeratus echinus in orbem
Dum ſtruit, effingit, quâ locat ora, ſpecum:
Vicinas mures ſaliunt impune per herbas,
Ficta ſed excurrat ſi quis ad antra, perit.
Noſtra Venus puraſque manus, & pectus honeſtum
Exigit, & tenebras ac vada cæca fugit.
Plectitur obſcœnis qui furta tegenda latebris
Cogitat, & cujus gaudia crimen habent.

Rire ſans mal-engin.

NVl mal ont les ſourys, & ſentent nulle peine
Ioüants au deſcouvert, & ſautants par la pleine:
Mais les voilá perdus, en devenants fripons,
Au jeus il faut garder d'honeſteté les gonds.

Het

Het kleyn verdraghen, om 'tgroot te bejaghen.

DE egel vvort een kloot, en gaet ſoo leggen gapen,
Om door een open mont den koſt te mogen rapen
Doch of hy ſchoon een muys vry dichte by hem ſiet,
Hy des al niet-te-min en roert ſijn leden niet;
Maer komt het weligh dier hem inden mont te dwalen,
Soo moet het metter doot ſijn eerſte ſpel betalen:
Een die bedriegen vvilt verdraeght ten eerſten vvat,
Tot hy eens ſijn bejagh met vollen monde vat.

Parva patitur, ut magnis potiatur.

FIt globus, inque globi medio caput abdit echinus,
Et vafer in parvum contrahit ora ſpecum:
Tegmina mus ſpinoſa, peti ſe neſcius, ambit;
Et vagus impunem fertque refertque gradum;
At cæcas ineat latebras, & non ſua, luſtra;
Tum demum in prædam promptus echinus erit.
Ut fallat tunc cum pretium putat eſſe laboris,
Præſtruit in parvis fraus ſibi magna fidem.

Supporter peu, pour emporter tout.

QVant l'heriſſon les ſauts de la ſoury ſupporte,
Ce n'eſt, que pour ouvrir a ſes deſſeins la porte.
Au fin regnard, quitant de ſon droit quelque bout,
Iamais ne fie, car c'eſt pour ravir le tout.

Appositè ad ævum quod vivimus, ad rem quam tractamus, dixisse mihi visus est Guicciardinus, Niuno piu facilimente inganna gli altri, che chi è solito, & ha fama, de non gli ingannare. *Nemo, inquit, facilius fallit, atque ille, qui in famâ est non fallendi. Idem, sed aliter, Cicero, Totius injustitiæ nulla capitalior, quàm eorum, qui, cum maximè fallunt, id agunt, ut boni videantur. Scorpius, si manu tractes, ludere paulisper videtur, at mox obliquâ caudâ ferit. Qui dolos à dolis incipit, simplex veterator est. Fallacioribus solenne est bonæ fidei actus aliquot præmittere, mox lædere. Qui aucupantur, aut venantur, facilius fallunt aves, aut feras, si aliud agentes, hoc est, iter facientes, aut agros colentes id faciant. In capiendis hominibus, idem est. Multis, inquit Cicero, simulationum involucris tegitur, & velis quibusdam obducitur mens hominis fraudulenti; frons, oculi, vultus, persæpe mentiuntur, oratio verò sæpissimè. Vigor ingentibus negotiis par, eo acrior, quo somnum & inertiam magis ostentat, inquit Tacitus. Cave, cave vulpiones istos.*

Niemandt (seydt Guicciard.) bedriechter lichtelijcker een ander, als den ghenen die den naem heeft van niet te bedrieghen. De schorpioenen by yemant ghehandelt werdende, schynen eerst wat te spelen, maer terstondt daer na gheven sy een doodelijcken steeck. Die sijn bedroch, met bedroch begint, en is in verre nae de slimste bedriegher niet. Andere, die hier op meer afgeveerdicht en geslepen zijn, senden eenighe handelinghen van goede trouwe als voren uyt, ende spelen daer na eerst haer personagie. Voghelaers ende jagers vanghen dan best en meest, wanneerse, als maer slechtelijck voorby gaende, oft eenich landtswerck schynen te doen, 'tgedierte onverhoets op het lijf vallen. Int verstricken van menschen, ist al het selve. De meeste schalcken trachten eerst te wege te brengen, door eenigen schijn van trouwicheyt, datmen hun gheloof gheve, en dan eens haer open siende, ende haren slach waernemende, tasten in't vet tot aen de kneuckels toe. In't korte, hoe een bedriegher voor min bedrieghlijck werdt aeeghesien, hoemen door hem meer bedroghen wert.

Is eenich mensch voor goet vermaert,
Die midd'ler tijt is quaet van aert,
De sulcke door sijn slimmen gheest,
Bedrieght de werelt aldermeest;
Want op een lincker diemen kent,
Heeft yeder een het oogh ghewent;
Maer daer is niemant die hem wacht
Voor een die deughdsaem werdt gheacht.

PERS. SATYR. 5.

Pelliculam veterem retines, & fronte politus,
Abstruso rapidam gestas sub pectore vulpem.

LIVIVS.

Fraus in parvis fidem sibi præstruit, ut, cum operæ pretium est, cum mercede magnâ fallat.

1. PET. 5. 8.

VVeest nuchteren, waeckt; vvant de Duyvel gaet om en soeckende wie hy verslinde.

DE egel kent den muys en sijn ghemeene ganghen
En vveet daerom het dier ooc met ghemack te vangen
Hy toont den muys een hol en tis zijn grage muyl
En siet in korten tijdt het dier is inden kuyl
De vyand vande mensch heeft even dese vonden,
Hy kent ons inder aert, hy vveet ons lieve sonden;
En die nae vrouvven helt, die vvorter door bekoort:
En vvie den vvint bemint, die vvorter in ghesmoort.

Objecta movent.

FIt globus, insidias muri dum tendit echinus;
Et jacet immota corpore fusus humi,
Os latet in medio, quod dum putat esse cavernam
Musculus, ad socios non rediturus, init.
Cum vitium, quod quisque colit, rex calleat orci;
Illius objectu pectora nostra trahit.
Lurco cibi capitur, vinosus imagine bacchi;
Virginis aspectu mota libido furit.

---

2. CORINT. 11. 3.

Je crains qu'ainsi que le Serpent a seduit Eve par sa ruse, semblablement en quelque sorte vos pensées ne soyent corrumpues.

LE satan est trompeur, tout d'une mesme ruse,
Dont les souris aux champs le herisson abuse:
Il scait bien quel peché chachun caresse au cœur,
Par lá il nous assaut. O! garde le malheur.

OBIECTA

INternas animi cogitationes diabolum non videre, certi sumus, inquit Augustinus; secreta enim cordis ille tantum dijudicat, ad quem dicitur; Tu solus nostri corda filiorum hominum: *cum tamen ex indicijs signisq; exterioribus naturales hominum inclinationes probè callere, satis perspicuum est, idque vel ex eo facilè colligitur, quod tam artificiosè laqueos pro cujusque ingenio norit dispo-nere. Non eodem astu omne genus piscium aggreditur piscator, sed pro palato cujusque escam præparat. Non uno modo avem fallit auceps, sed has fistula, illas laqueis, alias visco. Generis humani adversarius unicujusq; mores, & cui vitio propinqui sint, intuetur (ut verè Ambros.) ac talia homini objicit, ad quæ facilius cognoscit inclinari mentem; ut blandis ac lætis moribus luxuriam, vanam gloriam, & similia; asperis mentibus iram, superbiam, ac crudelitatem proponit. Quid agimus ut hosti tam callido ac calido resistamus? certè cum nobis sit pugna adversus principes, potestates, adversus spiritualia nequitiæ, adversus arma diaboli, quid restat nisi ut induamus armaturam Dei. Ex consilio Apostoli Eph. 6. 11.*

VVY zijn des seker (seyt Augustinus) dat de duyvel de innerlijcke ghedachten des menschen geensins en weet: want de gheheymenissen des harten, zijn dien alleenlijck bekent, tot welcken gheseyt is; ghy alleene kent de ghedachten der menschen kinderen. Dat nochtans aen onsen vyant de natuerlijcke beweginghe van yder mensche, door het uyterlijck ghebaer, bekent is, kan selfs daer uyt afgenomen werden, dat hy so doortraptelijck sijn laghen weet aen te leggen, naer eens yders innerlijckste ghenegentheden. De visscher en vanght niet alderley visschen, met eenderley aes. De voghelaer weet schier elcken voghel met een sonderlinge grepe te verrassen: 'tGaet mede soo met onsen vyandt. De duyvel (seyt Ambrosius) weet na te spooren tot wat sonde yeder van ons meest genegen is, ende daer nae leyt hy zijn laghen aen. Den blymoedigen sal hy ghemeenlijck komen bespringen met vleeschelijcke lusten, ydelen eersucht, ofte diergelijcke sonden. De ghene die harder van aert zijn, met gramschap, hoochmoet, ofte wreetheyt. Wat raed? sekerlijck nademael wy te doene hebben tegens overste, teghens machten, tegens geestelijcke boosheden: int korte, tegens de wapenen des duyvels, wat isser beter te doen als aen te doen de wapenen Godes.

Na ons sinnnen zijn gheneghen,
Komt de duyvel ons beweghen:
Ionghe menschen, weeligh bloet.
Brenght hy wellust in't ghemoet:
Droeve sinnen komt hy quellen
Met wanhoop, en anxt der hellen;
Heete breynen dringht hy voort
Tot ghevecht en wreede moort.

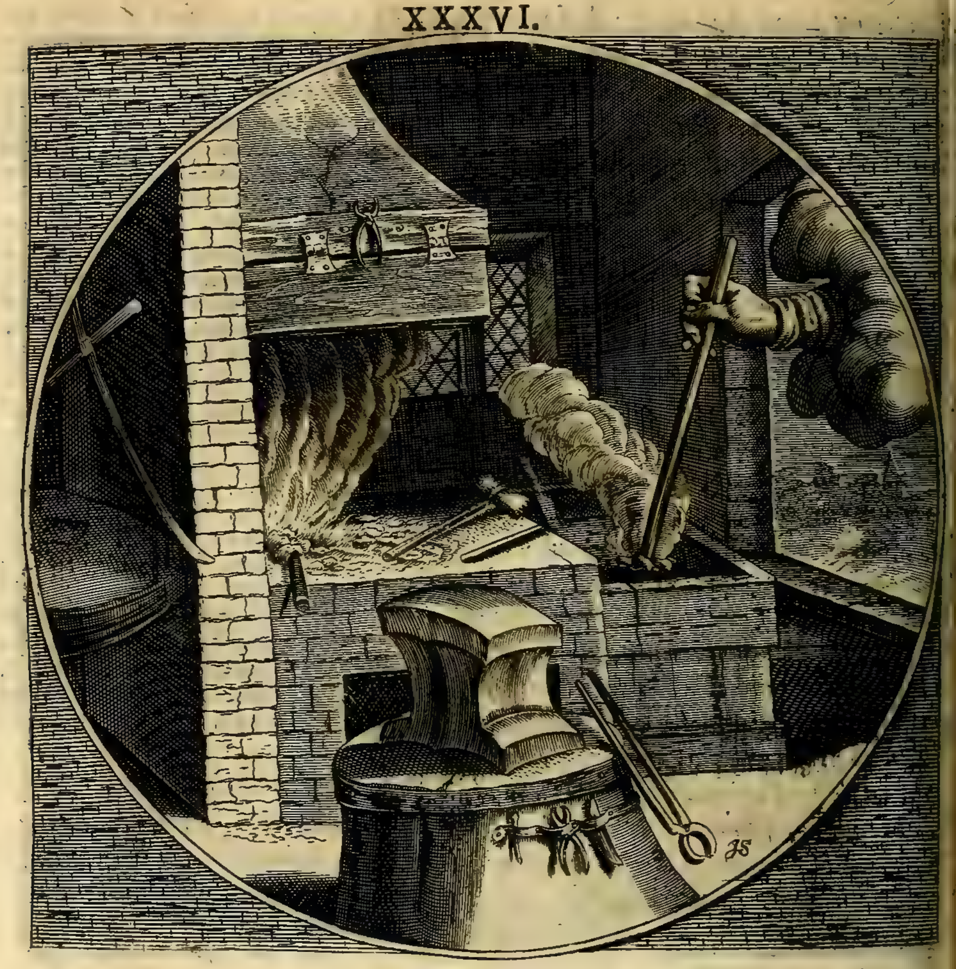

GREG. LIB. 29. MORAL.

PRius complexionem uniuscuiusque adversarius perspicit, & tunc tentationis laqueos apponit. Alius namque lætis, alius tristibus, alius timidis, alius elatis moribus existit. Quò ergo adversarius occultis facilè capeat, vicinas complexionibus deceptiones parat: & quia lætitiæ voluptas proxima est lætis moribus luxuriam proponit. Et quia tristitia in iram facilè labitur, tristibus poculum discordiæ porrigit: Et quia timidi supplicia formidant, paventibus terrores intentat. Et quia elatos extolli laudibus conspicit eos ad quæcunque voluerit blandis favoribus trahit.

ODIT AMOR MEDICVM.

XXXVI.

OVID. *SEntit amans ſua damna ferens, tamen hæret in illis;*
Materiam culpæ praſequiturque ſuæ.

L'Amour eſt un plaiſir ſi doux,
Le mal en eſt ſi deſirable,
Que je me dirois miſerable,
Si j'eſtois exempt de ſes coups;
s'Il faut mourir un jour,
Ie veus mourir d'amour.

Die bluſcht mijn vlam, dien word' ick gram.

VVAnneer de ſmit het ſtael gaet in het vvater ſteken
Om door het koele nar den brant te mogen breken,
Siet vvat een vvonder ding ! het maeckt een groot gerucht,
Het ſchijnt of dattet kijft, of immers dattet ſucht.
Moet niet de minne-brant een ſeltſaem plaghe vveſen!
Hoe ſeer de minnaer klaeght, hy vreeſt te zijn geneſen;
'T is dvvaesheyt hier een vrient te trecken uytte pijn,
De ſiecke ſchout behulp, en vvil ellendigh zijn.

Odit amor medicum.

FErrea maſſa rubens, furvis educta caminis
Quam faber in tepidam forcipe mergit aquam,
Sibilat, & totas implet ſtridoribus ædes;
Hoc indignari, vel gemuiſſe voces.
Omnis amans rapidis uri ſibi pectora flammis
Et gemit, & dominæ ſæpe recantat idem:
Nunc aliquis ſanare velit, ſubit ira: quid hoc eſt?
Infælix medicam reſpuit æger opem.

Qui guerrit l'amant luy faict tourment.

LE fer du mareſchal, quand on le veut eſteindre
En le plongeant en l'eau s'en va gronder & plaindre.
Offrir a l'amoureus ſanté, eſt tout en vain;
Car il ſe plaiſt au mal, & ne veut eſtre ſain.

't Zijn sterke beenen, die vveelde draghen.

VVAnneer het yser gloeyt te midden inde kolen,
Bevochten vande vlam, en in het vyer verholen
Dan buyght het als een was, maer raecktet in het nat,
Strax heeftet wederom sijn harden aert ghevat.
Hoe dwee is ons de ziel vvanneer ghevvisse slaghen
Ons treffen aen den gheest, of inde leden plaghen!
Wy leven nae de tucht soo langh de roede slaet,
De mensch is alderbest vvanneer't hem qualick gaet.

Superba fœlicitas.

SVnt humiles animi rebus plerumque sub arctis,
Et rigidos mores fata sinistra fugant:
Res ut læta redit, mens ebria surgit in altum:
Optima sors homini pessima corda facit.
Anne vides? chalybs mitescit in igne metallum,
Dum fornax rapidis follibus acta gemit:
At faber hunc tollatque foco, mergatque sub undas;
Major erit subitò, quàm fuit ante, rigor.

L'office & la somme, monstrent quel soit l'homme.

LE fer est doux au feu, mais hors de la fornaise
S'endurcit de-rechef. Quant l'homme est en desaise,
Le voilà tout mollet; mais retrouvant son heur,
Tu le verras soudain tout eslevé de cœur.

SVPER

QVi necessitate magis, quàm voluntate ad vitæ temperantiam accedunt, quoties nihil est quod prohibeat, relabuntur ad ingenium (ait Halicar.) atq; genuina humanæ naturæ descriptio est: nam sanè bona opera, ait Agathocles, ita demùm necessitate cogente derustamus, quamdiu metus premit; & contrà, ex sententiâ Iosephi, solet insolentia ferè crescere rebus quietis. Vidimus pueros, dum sævit tempestas, sub arbores confugere, ibique quietè sese continere; serenitate verò subsecutâ aufugientes, ramos arborum per lasciviam vellere: ita & nobis rebus afflictis ad Deum perfugium est, vitia devovemus, vitæ sanctimoniam præferimus; at vix dum afflictio desævit, lascivimus ingrati in Deum, imò & injuriosi, verissimumque fit illud Poëtæ,

Raræ fumant fœlicibus aræ.

DE ghene die meer door noot, als door wille een machtich leven ter handt trecken, soo haest de dwangh wech is, gaen weder den ouden karre-pat in, (seyt Halicar.) sulcx is de rechte afbeeldinghe vanden aert der menschen: want, ghelijck Agathocles seydt, wy doen soo langhe wel, als wy in ancxt zijn: en in teghendeel van dien soo de saecken weder beginnen wel te gaen, terstont weyckt de dertelheyt weder uyt. De kinderen ter wijlen het onweer raest, loopen onder de boomen schuylen, ende onthouden hun daer in stillicheydt: maer soo haest alst moy weder werdt, scheurense de tacken van de boomen af, en loopen daer henen. De mensch plach in tegenspoet sijn toevlucht tot Godt te nemen, 't hooft te laten hangen, als een biese: maer soo haest alst hem beter gaet, het hooft inde windt te steecken, ende als voren sijn oude ganghen te gaen. 't Is midtsdien waer 't ghene den Poet seydt:

Soo lang de mensch is fray en kloeck,
Soo leyt de Gods dienst in den hoeck;
Maer alsmen valt in teghenspoet,
Dan heeftmen God als by den voet.

VIRG.

NEscia mens hominum fati sortisque futuræ
Et servare modum rebus sublata secundis.

TERENT. HEAVTON.

Nam in metu esse hunc, illi est utile.

Ist dat

Ist dat ghylieden de kastydinghe verdraeght, God sal u als kinderen aengaen, maer ist dat ghylieden sonder kastydinghe zijt, so zijt ghy dan bastaerden ende niet kinderen.

ALs tyser leyt en gloeyt te midden inde kolen,
Men siet, men hoortet niet, het isser in verholen;
Maer so het yemant lescht, dan schijntet dat het klaegh
En dat het eenigh leet, oock inde vreughde, draeght.
Als God de sijne straft, sy duycken ende swijghen,
Maer voorspoet in het vleesch die doet hun vreese krijgen
Sy houden gantsch verdacht des vverelts loosen schijn,
En laet, o God, mijn deel niet inde werelt zijn!

In lætis gemit.

INgemit, in tepidis ferrum dum mergitur undis,
In flammâ, rapido dum calet igne, silet.
Mens pia divinas, sine murmure, sustinet iras,
Quodque gemat, cœli si cadat æstus, habet.
Ergo dolens, suspecta mihi mea gaudia, dicit;
Quid? mea sancte Parens, portio mundus erit?
Absit; & hîc potius fremat orbis, & orcus, & æther;
Dum mihi des alio gaudia vera loco.

GAL. 6. 14.

Iá ne m'adviene que je me glorifie si non en la croix de nostre Seigneur Iesus Christ, par lequel le monde m'est crucifie, & moy au monde.

LE genereux acier est coi en la fournaisse,
Mais, s'il est mis en l'eau, lamente de son aise;
Le noble esprit chrestien gai en adversité
Gemit, comme en suspens, sur sa prosperité.

SVspecta est fidelibus, nec immeritò, hujus sæculi fælicitas: didicerunt enim Deum ita nobiscum plerumque agere, ut cum ægris medici; ij, malo jam inveterato ac incurabili, ad exitium ægrotos vergere dum considerant, omnia ijsdem, in quæ appetitus rapitur, dari permittunt; alijs contrà, quibus jam melioris valitudinis spes affulgere cæpit, succos amaros propinant, anxiâ victus ratione coërcent, imò & (morbo interdum id exigente) urunt, ac secant. Deus quos servatos vult, hos strictè habet, reliquis ut lasciviant, permittit.

Pueris inter sese depugnantibus, si alterum à superveniente aliquo plagis accipi, alterum impunem dimitti videmus, castigantem vapulantis patrem esse optimâ illatione concludimus. Quem Dominus diligit (inquit sapiens) hunc arripit ac castigat, & quasi pater in filio complacet sibi, Proverb. 3. 12.

'T Gheluck en voorspoet deses werelts wert niet sonder redenen verdacht ghehouden by de godtsalighe: want ten is hun niet onbekent dat Godt de Heere met ons ghemeenlijck alsoo placht te handelen als de medecijnen mette siecken doen, de welcke, oordeelende de sieckte ongheneselijck, en siende dat het met den siecken wel haest mochte gedaen zijn, laten opentlicken toe datmen den selvē al te eten eñ te drincken gheve daer hy eenichsins treck ofte lust toe heeft: aen andere daerenteghens, aen welcker ghesontheyt sy nu meynen wat gewonnen te hebben, gheven sy bittere en walghelijcke drancken in, schrijven hun scherpe eetreghels voor, ja vliemense en schroyense somwylen, als de sieckte sulcx vereyscht. Godt plachse t'onder te houden die hy behouden wil, die andere laet hy int wilde buyten den bocht springen. Soo wanneerder kinderen onderlinghe pluyckhayren, indien wy sien datter yemand vande omstanders eenen jongen uytkipt, ende den selven berispt, ofte met slaghen kastijt, sonder sick den anderen aen te trecken, wy oordeelen terstont met seer goet besluyt, dat den ghenen die slaet den vader, die gheslaghen werdt, des selfs sone moet wesen. Wie den Heere lief heeft (seyt Salomon) die straft hy, ende heeft een welbehagen aen hem, als een vader aen sijnen sone. Prov. 3. 12.

GREGOR. IN MORAL.

Sancti viri cum sibi suppetere prospera hujus mundi conspiciunt, pavidâ suspicione turbantur: timent enim, ne hic laborum suorum fructus recipiant: nec timent quod divina justitia latens in ijs vulnus aspiciat, & exterioribus eos vulneribus curans, ab intimis repellat.

XXXVII.

CHRYSOST. *Definitio amoris hæc est, animæ vacantis paßio.*

LAERT. LIB. 6. *Diogenes dixit amorem otiosorum esse negotium, quod hic affectus potißimum occupet otio deditos: ita fit ut dum otio vacant, in rem negotiosißimam incidant.*

OVID. *Quæritur Ægistus qua re sit factus adulter,*
In promptu causa est, desidiosus erat.

Die

Die ledigh ſit wort licht verhit.

DAer vvas geen vinnigh dier dat oyt de ſlanghe quelde,
Soo langh ſy beſigh vvas te midden op den velde;
Maer doen ſy lagh en keeck, en ſocht maer tijt-verdrijf,
Soo quam de loſe ſpin, en viel haer op het lijf.
De prickel vande luſt die komt van ledigh vveſen,
Dus vvie ſigh beſigh hout, die vvorter van gheneſen;
De min ghelijckt de ſpin: : noyt menſch en is ghevvont,
Als daer hy ſat en keeck, of doen hy ledigh ſtont.

Affluit incautis.

DVm prædas agit anguis, & ardua ſaxa pererrat,
Ambulat innocuas, tutus ab hoſte, vias:
Hunc improviſo perſtringit aranea telo,
Cum jacet, in molli gramina, fuſus humi.
Laſcivas abigunt tractata negotia flammas,
Quis videt intentos rebus amore trahi?
Cum vacat, & molli colit otia pectus in umbrâ,
Tum patet, occulto tum ſubit igne Venus.

Un cœur oiſif, d'Amour captif.

L'Araigne ne peut oncq attrapper la couleuvre,
Lors, quant elle eſt au bois empeſché de quelque œuvre,
Le coup mortel, helas! luy vient en repoſant,
Rien, que le cœur oiſif, le fol amour ſurprend.

Die niet ontſiet, is haeſt te niet.

HOe magh de kleyne ſpin doch vechten mette ſlangen?
Sy is te bijſter ſwack, om oorlogh aen te vanghen,
Haer vyand is te ſterck; en des al niettemin
Soo vvort de felle ſlangh vervvonnen vande ſpin:
Vraeght ymandt hoe het koomt? de ſlanghe ſaght geleghen
Vermaeckt haer in het groen; de ſpinne daerenteghen
Gantſch wacker inde weer beſtoockt het vinnigh beeſt.
O vreeſt doch voor eē menſch, die niet eē menſch en vreeſt.

Periculum venit, cum contemnitur.

IMbelli noceat cui mollis araneus ictu?
Et quis non rigido tactus ab angue cadat?
Huic tamen incumbens victrix dominatur arachne,
Et vaſtum tenui perforat enſe caput.
Unde fit, ut coluber parvo cadat ictus ab hoſte?
Languebat ſerpens, & vigil hoſtis erat.
Quàm facilè eſt ſtruere inſidias nil tale timenti!
Eſt, quod ei metuas, cui metus omnis abeſt.

Crains ton ennemy, bien que petit.

L'Araigne, bien que ſoit foible & petite beſte,
Rompt neantmoins par fois au grand ſerpent la teſte,
Qui ne redoute rien, eſt aiſement attaint,
Crains pour un tel, amy, qui rien jamais ne craint,

MAjores interdum copiæ sternuntur à minoribus, potentiores à debilioribus, ait Halicar. nihil est tam firmum, cui periculum non sit, etiam ab invalido: & leo ipse aliquando minimarum avium fit pabulum, inquit Curtius. Vis rationem? securitas, tam in publicis quã privatis, certissimum calamitatis initium est: solutè viventes undique patent, & opportuni injuriæ multas occasiones præbent insidiantibus, ait philosophus. Sæpe etenim & contemptus hostis cruentum certamen edidit, & inclyti populi regesq; perlevi momento, victi sunt, ait Livius. Inimicum sanè quamvis humilem, docti est metuere, ex consilio Senecæ. Metus quippe prudentiam docet; quiq; insidias timet, haud facilè in eas impingit. Timor securitatis dux, periculorum præsumptio: metuendo quippe sapiens vitat malum. In ipsâ igitur securitate animus ad difficilia sese præparet, ut contra injuriam fortunæ inter beneficia firmetur. Timidi matrem nõ flere vetus adagium est.

MEnichmael werden groote heyr-krachten van kleyne, machtighe, van swacke gheslaghen; seydt Halicarnas. Niet en isser soo vast, dat gheen ghevaer en lijdt, oock van het swacke.

De leeu wert oock selfs wel tot aes van het kleynste ghevoghelte. Wildy hier van de reden weten? Sorgheloosheydt, soo in ghemeene als eyghen saecken, is een seecker beginsel van onheyl.

Die sonder achterdencken leven, staen als open, en zijn onderhevich om ghehoint te werden.

Verachte vyanden hebben menichmael een bloedighen slach veroorsaeckt, en machtighe vorsten en volckeren haestelijck t'onderghebracht, seydt Livius. En hierom is een vyand (hoe gheringhe hy oock zy) altijdt te duchten.

Vreese leert wijsheydt, en die voor lagen beducht is, wert selden betrapt.

Achterdencken leyt tot gerusticheyt, onvoorsichtigen hoochmoet tot ghevaer: al sorgende ontgaet de wijse het quaet: Latet ons daerom houden met ons out spreeck woordt: Die niet en sorcht, en heeft gheen eere: ofte met de by-spreucke vande oude Romeynen a de moeder van vreesachtighe ofte vervaerde kinderen schreyt selden.

IUVENAL. SAT. 6.

NVnc patimur longæ pacis mala, *sævior armis*
Luxuria incubuit, victumq; ulciscitur orbem.

SENECA AGAM.

Victor timere quid potest? quod non timet.

BAVD. DISSERT. DE INDVC.

N*Vlli facilius opprimuntur, quam qui nihil timent,*
Et imparati sunt ad resistendum.

MATH. 26. 41.

VVaeckt ende bidt; op dat ghy niet en komt in versoeckinghe.

VVAnneer de leuye slangh is in het gras gheleghen,
En dat de gulde Son komt over haer gheseghen,
Soo is van stonden aen de spinne daer ontrent,
Die flux een boose strael haer inde leden prent.
Wie ledigh sit en gaept, en leuyert gantsche daghen,
Die lijt gheduerigh noot van duysent quade slaghen
Tot ondienst vande ziel. O vreest, ghesellen, vreest
De weelde schiet haer gif tot midden inden gheest.

Quid dormitis? surgite & orate, ne intretis in temptationem.

FRonde super viridi, radijs tepefactus Eois,
Otio dum serpens desidiosus agit,
Ex alto tenui se liberat aranea filo,
Et colubrum parva cuspide fundit humi.
Otia virus habent, & habet sors læta venenum;
Delitiis vitiis mentis aperta via est.
Sperne voluptatum illecebras, puer, otia sperne,
Hoste sub aërio ni cecidisse velis.

D'oisivité, tout peché.

ASsaillir le serpent l'araigne oncques n'ose,
Si non quant il au bois, se laschement repose.
Nul est plus aisement du tentateur surpris,
Qu'un tel, qui a les sens d'oisivité saisis.

Vitij aut virtutis animus domus est, inquit Philo: vel ut Bernard. cor hominis, sicut molendinum, volvitur velociter, & quidquid imponitur, molit; si autem nihil imponitur, seipsum consumit. Omnia otio deteriora sunt. Lapis non revolutus obducitur musco. Ferrum, nisi utaris, rubigine consumitur; aqua nisi moveatur, vitium capit; vestis reposita tinearum fit habitaculum: otiosa mens, vitiorum domicilium. Transivi, inquit sapiens Proverb. 24. 30. agrum hominis pigri, & ecce! totum repleverant urticæ, & maceria lapidum distructa erat. Otiosas viduas notavit apostolus, 1. Tim. 5. ut verbosas, & loquentes quæ non oportet. Quid plura? Otium nugarum mater est, noverca virtutum, ait Bernard. Nihilque in totâ vitâ adeò bonæ menti adversum, quàm nihil agere. Semper aliquid honestæ rei agamus, ne aut Deus, cum nos invisit, aut diabolus ubi nos tentat, oscitantes & vacuos nos inveniat.

HEt ghemoet des menschen (seydt Philo) is een woonplaetse ofte vande deucht, ofte van ontucht: ofte (ghelijck Bernardus seydt) des menschen herte is als een mole, het draeyt ghestadelijck omme, ende maelt al watter wert inghebracht, maer indien ment ledich laet, soo verteert het sick selven. Door stilstant vererghen alle dinghen. Een steen, soo hy niet dickwils omghewentelt en werdt, is seer haest overloopen van mos en ruychte. Als het yser rust, so roest het. Stilstaende wateren werden haest stinckende. Opgesloten cleederen crielen van motten ende schieters. Een ydel ghemoet is een herberghe van sonden. Een ledich mensche, des duyvels oorkussen. Ick ginck, seydt de wijseman, voorby den acker der leuyen, en siet! daer waren enckel netelen op, ende hy stont vol distelen, ende de muyr was nedergevallen. Prov. 24. 30. De ledighe weduwen beschuldicht de Apostel als klapachtich, ende sprekende dat niet en betaemt, 1. Tim. 5. Int korte, ledicheyt is een moeder van beuselinghen, een stijfmoeder van deuchden. Laet ons dan sorghe draghen, dat, en God, als hy ons komt besoecken, en de duyvel, als hy ons komt quellen, ons besich moghen vinden, met eerlijcke oeffeninghen.

Een die voor quaet hem myden wil,
En magh niet ledich zijn of stil;
Want tis gantsch seker ons ghemoet
Doet quaet, wanneer het niet en doet.

MATH. 13.

CVm autem dormirent homines, venit inimicus, & superseminavit Zizania in medio tritici.

HIERON. IN SERM.

ALiquid operis facito, ut te diabolus inveniat occupatum, non enim facile capitur à diabolo qui bono vacat exercitio.

1. IEAN. 5. 18.

NOus sçavons que quiconque est né de Dieu, ne peche point: mais qui est engendré de Dieu, se contre garde soimesme, & le malin ne le touche point.

POST

POST TRISTIA DVLCOR.

XXXVIII.

OVID. *ET tamen eſt artis triſtiſſima janua noſtra,*
Et labor eſt unus tempora prima pati.

Mich. Montagn. des Eſſais Lib. 3. Cap. 5.

QVi n'a la jovïſſance qu'en la jouïſſance, qui ne gaigne que du haut poinct, qui n'ayme la chaſſe qu'en la priſe, il ne luy appartient ſe meſler a l'eſcole d'Amour; le plaiſir n'eſt plaiſir ſans amertume.

Lyden

ICk ſprac eens Roſemont, terwijlen datſe naeyde,
Ick claegde mijn verdriet, hoort doch hoe ſy my paeyde;
Comt, ſprackſe, comt een reys en ſiet my deſen naet,
Let op dit maeghde-werck, en watter omme-gaet;
Hier vvort een ſtale punt als voren uyt geſonden,
De draet comt naderhant die heelt dan eerſt de vvonden:
Ey vrient en vvacht geen vreucht, als na geleden pijn,
Die't ſoet vvil ſonder ſuer, en mach geen vrijer zijn.

Poſt triſtia dulcor.

ASſideo teneræ nuper dum junctus amicæ,
Dumque ſuper noſtro vulnere multa queror;
Riſit &, ô duri nimium tener hoſpes amoris,
Ni patiatur amans, non potietur, ait.
Hoc doctum te reddat opus (ſua lintea monſtrat)
Ecce! ſubit filo cuſpis acuta prior.
Qui gemit, & primo ſub vulnere projicit arma,
Crede mihi, Veneri miles ineptus erit.

Apres tourment, contentement.

VN jour je me plaignois eſtant aupres ma belle
De mon penible amour, je la nommois cruelle:
Tay toy (ce me dict-on) le linge ne ſe joinct,
Si preallablement on ne le bleſſe poinct.

Oordeelt niet, of 't eynde siet.

IC quam eens op een tijt daer Phillis sat en naeyde
Ic sach een rechten bloet die stonter by en craeyde,
Die riep vvat maller dingh! vvat gaet de joffer aen!
Die moeyte diese neemt is beter ongedaen:
Hy sach een stale punt, hy sach het lijnvvaet breken,
Maer vvaer dit henen vvou en vvas hem niet gebleken.
Al heeft u vvijs beleyt een seker oogh-gemerck,
En toont noyt aen een dvvaes een onvolcomen vverck.

Ex fine judicium.

MIlle foraminibus dum lintea virgo decorat,
Filaque distinctis inserit ordinibus;
Rusticus ista videns, vah stulta puellula! clamat,
Candida ferratâ lintea perdis acu.
Vulnus ut infligat tetricâ cum fronte notâris,
Vulneris auxilium, rustice, nonne vides?
Materiam fatuo risus dedit ille popello,
Qui, cui summa manus deficit, edit opus.

Ne reprens, ce que n'entens.

LOrs quant Margot piquoit le drap de son esguille,
Damætas luy cria! que tu es sotte fille,
D'ainsi gaster le drap: car il ne scait que c'est,
Ne monstre pas au fol un œuvre my-par-faict.

IN omni re judicandi, ac consulendi principium est, noße id, de quo consilium institutum est; aut totâ viâ aberrare necessum est, ait Plato. Multa enim quotidie incidunt in vitam mortalium, quæ si obiter tantùm inspiciantur, & prout primâ fronte in oculos incurrunt, facilè quisvis damnaturus est; & contrà penitus eadem consideranti, ac scopum agentis intuenti, bona ac justa videbuntur. Finis omnia discriminat. Ecce! supplicia quantum à sævitiâ abeunt? sanguis enim ubertim effunditur. Tributa ab avaritiâ? pecunia avidè congeritur. Censura à rigore? frænum & modus invitis imponitur. Ab omnibus igitur, cum Lactantio, humanitatis jure postulamus, ut non prius damnent, quàm universa cognoverint; igitur ut ait ille, in omni re

Iudicium suspende, scopus dum notus agentis.

VAn alle raetslagen, diemẽ voorneemt, is het begintsel recht te verstaen de saken waer over men gesint is raet te plegẽ, seyt Plato; of andersins moetmẽ noodelic gantsch en al mis tasten. Daer vallẽ dagelijcx in dit leven veel dingẽ voor, dewelcke van buyten af, en als in het voor-bygaen alleẽ bemerckt zijnde, verwerpelijck schynen, maer nader ondertast, ende het oogmerc van dẽ genen diese beleyt, wel ingenomen wesende, werden goet en loflick bevonden. wat verschilt doch straffe van wreetheyt? nadienmen in beyde bloet vergiet. VVat schattinge van giericheyt? nadienmen in beyde gelt vergaert. VVat bestraffinge van hardicheyt? nadienmen door beyde de wederspannige een gebit indẽ muyl werpt. Sekerlijck het eynde ontdect het onderscheyt van alle dingen. VVy vereysschen daerom van alle menschen, met Lactantio, na het recht der menschelijckheydt, dat niemandt yet en verwerpe voor hy het selve ten vollen heeft leeren kennen.

L.24. ff. de ll.

INcivile est nisi totâ lege perspectâ, una aliquâ particulâ ejus propositâ, judicare vel respondere.

C majores de baptism.

Non debet separari cauda à capite.

2. CORINTH 7.10.

De droefheyt die na God is, werckt vreese ter salicheyt.

ALs yemant sit en naeyt, hy schijnt het doeck te breken,
Maer schoon de naelde quetst het garen heelt de steke:
Al is de stale punt niet eyghen aen den naet,
Sy maeckt noch evenvvel het open voor den draet.
Al vvorter door den anxt geen mensche vvederboren,
Tervvijl de ziele klaeght haer troost te zijn verloren,
Tis evenvvel de schric die ons den geest bereyt,
En tot een beter vverck de rechte gronden leyt.

Si non parat, saltem præparat.

LIntea non conjungit acus, dum lintea pungit,
Sed via, quæ tandem lintea jungat, erit.
Nam simulac subjecta chalybs per carbasa transit,
Mox comitem medicum vulneris auctor habet.
Anxietas, quæ mente latet, quæ pectora turbat,
Non est quod nobis corda renata facit:
Illa tamen sternitque viam, reseratque scatebras;
Principium timor est, Spiritus implet opus.

---

2. CORINTH. 7. 10.

Vous avez esté contristez, selon Dieu.

LOrs que la docte main, le drap rompu va poindre,
Ce n'est pas proprement ce que le drap faict joindre,
Mais pour la voye ouvrir. Nos tremblements & pœur
N'est pas l'Esprit, mais pour nous preparer les cœurs.

SI NO

SI NON-PARAT, SALTEM PRÆPARAT.

TRemor ac horror conscientiæ, in initio quidem conversionis, idoneus est ad hoc, ut animus verè humilietur, sibique summoperè displiceat; ut ita homo in viâ Domini à timore incipiat, & ad fortitudinem perveniat, inquit Greg. At verò cum ille, quem ligat servitus timoris, ignoret gratiam libertatis; non hic subsistendum est. Cum audis quod Dominus tuus dulcis sit, ait vir pius, fac ut eum diligas: cum audis, quod rectus sit, attende ut timeas; ut amore, & timore Dei legem ejus custodias. Noveris te, ut Deum timeas: noveris Deum, ut atquè ipsum diligas; in altero initiaris ad sapientiam, in altero consummaris: quia initium salutis timor Domini, & plenitudo legis est charitas. Quemadmodum, ex notitiâ tui, venit in te timor Dei: atque ex Dei notitiâ, Dei itidem amor: sic è contrario, ex ignorantiâ tui, superbia; ex Dei ignorantiâ venit desperatio, Bernard. sup. Cant.

VErslaghentheyt des ghemoets is wel dienstich int begin vande bekeeringhe, ten eynde de mensche sich recht vernedere, en sich selven gantsch mishage: op dat hy also des Heeren wegh beginnende met vreese, allencxkens in sterckheyt mach toenemen. Ondertusschen nochtans, nademael den ghenen, die met de slavernije van de vreese ghebonden is, niet en kan smaken de ghenade der vryheyt. Soo en en moetet by ons daer by niet ghelaten werden. Als ghy hoort (seyter een Godsalich man) dat Godt goedich en barmhertich is, maeckt dat ghy dien goeden Godt lief hebt: als ghy hoort dat Godt rechtveerdich is, siet dat ghy sijn gherechticheyt vreest; op dat ghy also door vreese ende liefde te samen, naer syne insettinghe meucht wandelen. Kent u selven, op dat ghy Godt meucht vreesen; kent Godt, op dat ghy hem meucht lief hebben: in het eene is het begintsel, in het andere de volkomentheydt der wijsheydt. 'T begintsel der salicheydt is vreese: de vervullinge des wets is liefde. Ghelijck uyt kennisse uwes selfs, vreese Godes voortkomt: so, in tegendeel van dien, uyt onwetenheyt uwes selfs, komt hoochmoet, ende uyt onkennisse van God, wanhope.

Al is de vrees' int eerste goet,
Sy is niet daer het blyven moet,
'T is nut gheduyrich voort te gaen,
Tot wy vast inde liefde staen.

ACT. 2. 37. ET SEQ.

HIs auditis, compuncti sunt corde & dixerunt Petro & reliquis Apostolis; quid faciemus viri fratres! Petrus vero ad illos, pœnitentiam agite & baptisetur unusquisque in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum & accipietis donum Spiritus sancti.

RES IMMODERATA, CVPIDO EST.

XXXIX.

SEN. 19 EPIST. QValem dicimus seriem causarum esse ex quibus nectitur fatum; Talem dicimus cupiditatem, altera ex fine alterius nectitur.

CLAVD. AT sibi cuncta petens nunquam saturanda Cupido,
Quæ, velut immanes reserat dum bellua rictus,
Expleri pascique nequit: nunc flagrat amore,
Nunc gaudet, nunc mæsta dolet, rursusque resurgens
Exoritur, cæsaque redit pollentius hydrâ.

Aliij

Altijt na meer.

ALs ick de liefste sach, doen woud' ic haer genaken;
Stracx riep ick om de spraec, flux haer te mogen raken,
Doen badt ick om een cus, en, schoon ick die bequam,
Noch vont ick dat mijn hert geen recht vernoegen nam.
Ick voelde des te meer mijn ziel geduerich hijgen,
Dus wenscht' ic boven dat een naerder pant te crijgen:
O lusten sonder end'! ô vvispeltuerich spel!
Al crijgt de hont een stuc noch gaept hy evenvvel.

Res immoderata, cupido est.

PRima quidem fuerat dominam tibi cura videndi,
Altera, mox lateri jungere posse latus:
Illud & illud habes, sed & hoc, tibi lenis amica
Blanditias molles, aptaque verba dedit.
Oscula nunc poscis, det & oscula: nonne petetur
Mox illibatæ virginitatis honos?
Et vorat, & properans ruit in nova frusta molossus,
Quodque petat cupidus semper amator habet.

Le chien, le Ieu, l'Amour, le feu,
Ne se contentent oncq de peu.

QV'on dõne au chiẽ du pain, qu'on donne du fourmage;
Il gloute, sans mascher, & veut ja d'avantage.
Quel grand' faveur que faict la dame a son amant,
Rien ne luy oncq suffit, il va tousiours avant.

Staech na wat nieus.

SMact eten aen een dogh, hy ſtaet met holle wangen
Om vveder op een nieu geduerigh yet te vangen;
Het valt hem inden mont, het vaert hem inde keel,
En des al niet-te-min het is hem even veel.
Wat baet u groot gevvin, of veelderhande ſchatten,
Indien ghy niet en droomt als op een nieu te vatten?
U vvinſt en is maer vvint, en doet u maer verdriet.
Want een die maer en ſlockt, en ſmaeckt de ſpijſe niet.

Ad nova ſemper hians.

IEjuno dominus cerealia fruſta moloſſo
Objicit, hic avido devorat ore cibum;
Et ſtat hians, aliamque oculos intendit in oſſam,
Semper & acceptis uberiora petit.
Nos molimur idem; nam ſi cui numine dextro
Eveniant nummi, prædia, cenſus, agri,
Omnia conduntur, petitur nova præda: futuri
Sic deſiderio prodiga vita perit.

Pluſieurs ont trop, nul n'a aſſez.

QVel bien peut avenir a la chiche avarice?
Tout, n'eſt pour aſſouvir, mais pour nourir le vice,
Jette au chien affamè, ſoit tant friant morceau,
Il gloute ſans maſcher, & cherce du nouveau.

Est sapientiæ magnitudinisque animi, ait Cicero, quid amiseris, oblivisci; quid recuperaveris, cogitare. In utroque contrarium plerumque faciunt homines; parta enim sine voluptate ferè demittunt; amissa autem veris & spirantibus lachrimis deplorant. Pueri, lusoria plurima iis licet dederis, si unum atque alterum modo auferas, reliquis omnibus per iram ac indignationem abiectis, plorant. Idē plerisque hominum solet accidere; vel unum aliquod dispendium magna commoda injucunda ac insipida solet reddere. Mobilis ac inquieta est mens hominis, nunquā se tenet, ait Seneca. Optat libertatem servus, civitatem libertus, civis divitias, dives nobilitatem, nobilis regnum, rex in Deorum numerum referri vult, tonare propemodum ac fulminare cupiens: adeò ejus, quod semel transierit modum, nullus est terminus, ait Epictetus. Optimè Hebræus sapiens, justus sumit cibum, & replet animam suam; venter autem impiorum insatiabilis.

T'Is wijsheydt en grootmoedicheydt (seydt Cicero) watmen verloren heeft te vergheten, watmen ghewonnen heeft te ghedencken.

De gierigaert doet in beyde reghel recht het teghendeel; want verliest hy maer een kleyn deel van 't ghene hy alreede ghewonnen heeft, hy schreyt tranen met tuyten; niet onghelijck in sijn doen met de kinderen, aen dewelcke schoon men veel poppe-goedt en speel-dinghen heeft ghegheven, indiemmen maer yet wes haer af en neemt, sy stellen't op een krijten, en werpen't al daer henen. Indien daer-en-teghens de gierigaert staegh in winste is, noch ist al niet.

Want ghelijck een hondt met een open kele ontfanght het broodt datmen hem toewerpt, en 'tselve terstondt, gheheel en sonder smaeck, inslickt, en naer het nieuwe loert; insgheliicx al wat hem 'tgheluck toesendt, sluyt hy knap in sijn koffers, wachtende al weer op het toekomende.

Ellendighe menschen! de rechtveerdighe (seydt Salom. Prover. 13.25.) eet dat sijn ziele sadt werdt, maer der godtloosen buyck heeft nimmermeer ghenoech. 'T is konste versaedt te werden.

MARTIAL. LIB 12. EPIG.

Habet Africanus millies; & tamen captat,
Fortuna multis nimis dat, nulli satis.

SEN. LIB. I. EPIST. 2.

Qvid refert quantum illi in area, quantum in horreis jaceat? si alieno inhiet, si non quæsita, sed quærenda computet: non enim qui parum habet, sed qui plus petit, pauper est.

GREGOR. IN MORAL.

Ars magna est, satiari.

IOHAN. 4.13. ende 6. 35.

Buyten Godt gheen versadinghe.

EY let op desen hont: het broot hem toegeworpen
Dat schijnt hy sonder smaeck als in het lijf te slorpen,
En siet! van stonden aen so staet hy even graegh,
Het schijnt, hy draeght een wolf verholen inde maegh.
Schier op gelijcken voet so leven alle menschen,
Hoe vvel de saken gaen, noch isser yet te vvenschen;
En soo daer yemant vraeght, vvaerom het soo geschiet,
Het goet, dat ons vernoeght, en is op aerden niet.

Improbis nulla est satietas.

DVm data frusta vorat, nondum bene mansa, molossus;
In nova, semper hians, & nova frusta ruit.
Cum nunquam præsens homini ferat hora quietem,
Nec satis id, quod adest, pectora nostra juvet:
Cum desiderio semper gemat ægra futuri,
Atque aliud nobis mens, aliudque petat;
Hic patrium non esse solum, sedesque beatas,
Discite: sunt alio gaudia vera loco.

PROVERB. 27. 20.

Le sepulchre & le gouffre sont jamais rassasiés, ausi ne sont iamais les yeux des hommes.

PVis que le cœur humain au chien est tant semblable,
Que nostre esprit tousiours demeure insatiable;
Faisons conclusion, que ce qu'a l'homme faut,
N'est en ce monde icy, mais est logé plus haut,

IMPROBIS NVLLA EST SATIETAS.

NEmini mortalium, divinâ providentia, tam exactæ fælicitatis gaudia unquam obtigêre, ut non aliquid relictum ei esset, quod gemeret. Hic censu cum exuberet, obscuro loco natum se queritur; ille, majorum stemmate clarus, domesticæ rei tenuitatem detestatus, mallet latere; iste nobilitate opibusque conspicuus, cælibem se queritur; alius amans & amatus conjugioque fælix, orbitatem deflet. Est, cui fæcundæ uxoris gaudia, aut filiorum luxus, aut filiarum petulantia obnubilat. Denique, quocunque te vertas, ubique, quod cum status tui conditione rixeris, affatim invenies. Quid externa loquor? hoc ipsum corpusculum tuum excute, semper in eo querulum aliquid, & quod te offendat, obvium erit. Quid mirum? homines qui in alieno habitant, semper de aliquâ domicilii parte conqueruntur; idque eâ de causa, quod domum istam conductitiam, pro arbitrio, instaurare non possint. Idem nobiscum est: nam cum de aliquo identidem membro querulus animus nobiscum expostulat, inquilinos esse, & supellectilem, non ei loco, ex quo brevi sit emigrandum, sed domicilio isti perpetuo (quod & frugi paterfamilias hîc solet) aptandam esse, sedulo monet.

GEen mensche ter werelt werter, door Godes beschickinge, tot so volmaeckten gheluck oyt verheven, of hem en werdt altijdt yet wat ghelaten, 't welck hem quelt. Dese, ryck zijnde van goederen, beklaecht dat hy van slechte ouders gheboren is; ghene, wel van goeden huyse, maer arm zijnde, hadde liever erghens in den doncker van een slecht gheslachte te schuylen: De derde, rijck en edel zijnde, sucht, om dat hy eenich en onghetrout is: De vierde gheluckelijck ghehout wesende, treurt alleenlijck door gebreck van kinderen; Men vinter welcker blyschap over haer kindersalighe vrouwen wert ingebonden, of door de slampamperie van hare sonen, of door de geylicheyt ende veylicheyt van hare dochters: Int korte, werwaerts datmen sick went, men sal aller weghen stoffe vinden, om sich over syne gheleghentheyt te misnoegen. Ist vreemt? Luyden die in ghehuerde huysen woonen, claghen altijdt van dit of gint deel haerder wooninghe, om redenen dat sy in de selve niet en mogen maken en breken, gelijckmen in eygen doet. 't Is met ons al het selve, t'een of t'ander lidt is staech ontstelt, tot een vast teycken dat wy hier maer huerlingen en zijn. 't Welck alsoo wesende, laet ons dan van soodanighen huysraedt ons selven versorghen; niet die nu in dit huerhuys, maer die hier naermaels in ons eyghe en eeuwighe wooninghe ons sal te passe comen, ghelijck sulcx (oock hier in dese tydelijcke dingen) het werck is van een sorghvuldich vader des huysghesins.

Noyt heeftet yemant hier soo klaer,
Of 't hapert noch al hier of daer.

IOHAN. 4. 14.

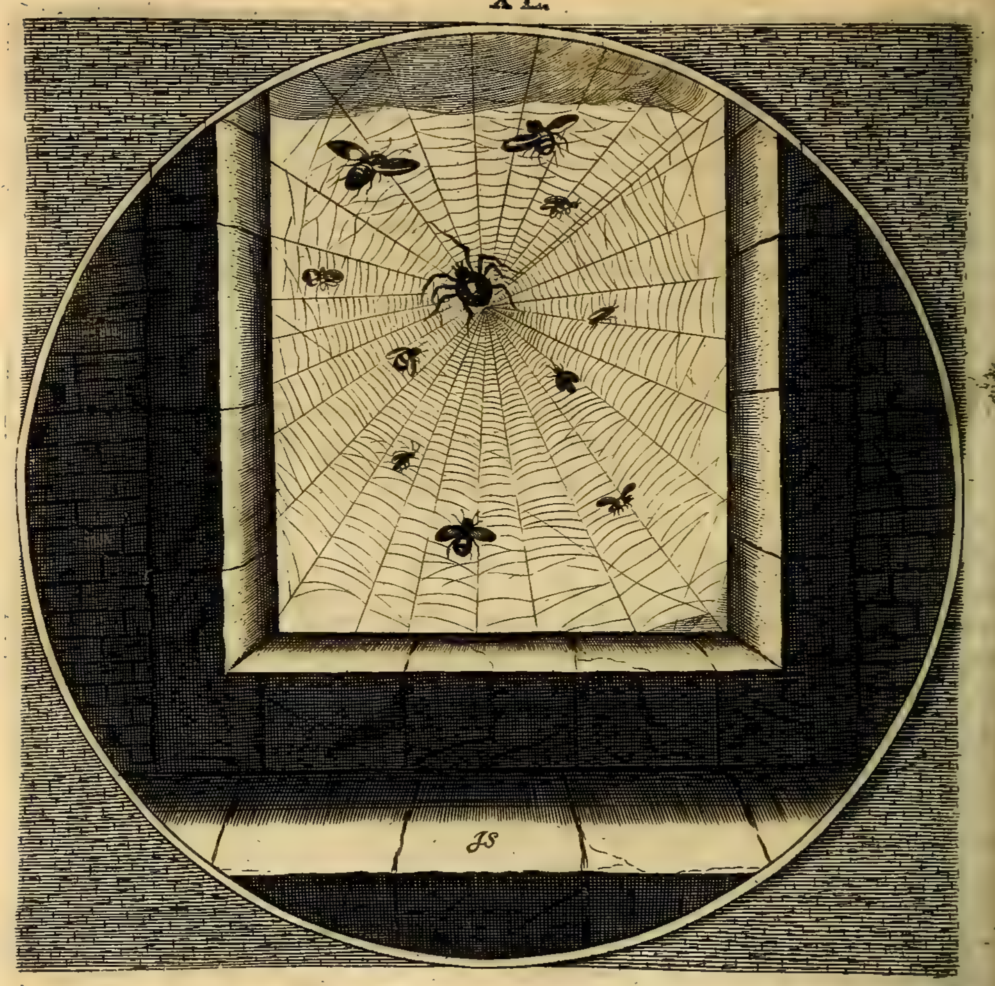
OMnis qui bibet ex aqua hac iterum sitiet, qui autem biberit ex aqua quā ego dabo ei, non sitiet in æternum.

PSALM. 16. 11.

Satietas gaudiorum in conspectu Dei.

NON INTRANDVM, AVT PENETRANDVM.

XL.

OVID. DE ART. I. *Hoc unum moneo, si quid modò creditur arti,*
Aut nunquam tentes, aut perfice.

Mich. Montagn. des Essais, Lib. 3. Cap. 5.
Le vice est de n'en pas sortir; non pas d'y entrer.

Die

DE vvebben die de ſpin gevvoon is uyt te ſetten,
Zijn van gelijcken aert met Venus vvarre-netten,
Al vvat daer omme gaet dat ſietmen inde min
De bie die vlieghter deur, de mugghe blijfter in.
Leert, jonge lieden, leert door Venus garen breken;
Daer blijft maer kleyn geſpuys in ſpinne-vvebben ſteken:
En laet u vrijen geeſt niet binden als een mugh,
Of breecter deur met kracht, of keert met kunſt te rugh.

Non intrandum, aut penetrandum.

HOc, quod rete vides, teneri ſit carcer amoris,
Quæ ſedet in medio, ſit Cytherea tibi:
Aſpicis, ut culices, inſectaque vilia, muſcæ
Jactentur patulis præda retenta plagis:
Poſteritas crabro acris equi per ſtamina tranſit,
Et laquei veſpa concutiente ruunt.
Rumpit & abrumpit caſſes cordatus amoris;
Degeneres Veneris molle retardat opus.

Ou paſſe ou l'Amour chaſſe.

RIen que le ſot amant, ſans force, ſans courage,
Demeure garotté en ce debil cordage,
Que Venus a filé: le brave eſprit y vaut,
Ou jamais y entrer, ou penetrer y faut.

Te wyden net, is staegh ontset.

VV Anneer eẽ grage spin ontsluyt haer broose nettẽ,
En gaetse voor eẽ deur of voor eẽ venster setten
Hier vlieght een horsel in, en daer een voghel deur,
En elders raeght de meyt, en opent grooter scheur;
Siet daer is dan het tuygh aen alle kant ghereten,
Soo dat de vlieghen selfs ontkomen door de spleten.
Ghesellen, so ghy wenscht van druck te zijn bevrijt,
Ghebruyckt een matigh net, en spantet niet te wijt.

In vulnus majora patent.

DVm laxos gracili pede tendit aranea casses,
Et nimium lotè futile pandit opus;
Aut laqueos tecto lapsi rupêre lapilli,
Aut citò preteriens retia findit avis:
Et modò crabro plagis, modò turbidus ingruit auster,
Sic aliquâ semper parte lacuna patet.
Arnamenta suæ nimium qui pandere sortis
Aggreditur, semper quo feriatur habet.

Qui trop embrasse, peu estraint.

L'Araigne largement va ses fillets estendre,
Mais voila dechirez ses lacqs, au lieu de prendre.
Qui, haut en ses desseins, ses rets trop a ouvert,
En s'ouvrant au malheur, au lieu de gain il perd.

Fortunam, velut tunicam, magis concinnam proba, quam longam, ait Apul. Magni quippe animi est magna contemnere, ac mediocria malle, quàm nimia, ait Seneca; illa enim utilia vitaque sunt, hæc, eo quo superfluunt, nocent. Segetem nimia sternit ubertas: Rami pomorũ onere franguntur, & ad maturitatem non pervenit nimia fœcunditas. Idem animis humanis evenit; eos quippe immoderata fœlicitas rumpit, quâ non tantùm in aliorum injuriam, sed etiam in suam vertuntur: fitque iis, quod exiguis statuis solet, quibus imperiti artifices magnas bases subdiderunt, ex quibus magis conspicua redditur earum exiguitas. Pusillo sanè animo munus amplũ, et opes ingentes additæ, magis imperitiam, animisque fatuitatẽ produnt. Stultus gubernator est, qui totos adeò sinus explicuit, ut, si tempestas ingruat, ex parte armamenta contrahere non possit.

VAn rijckdommen (seydt Apulejus) moetmen oordeelen als van kleederen, ende voor beter houden die ons recht wel passen, als die, te groot zijnde, ons wijt en sloffich om 't lijf hanghen. 't Betaemt een groot ghemoet (seydt Seneca) groote dinghen te versmaden, ende liever te verkiesen dat middelmatich is, als dat te veel is: 't eerste is handtsaem en nut, het andere is onschickelijck door sijn groote. Door te gulsighen veylheydt werdt het groen kooren legherich, ende en kan niet rypen. Door ghewichte van vruchten scheuren de boomen. 't Gaet even soo mette ghemoederen der menschen: onmatighen voorspoedt is oorsaecke van haer qualijck varen, sulcx dat sy niet alleenlijck aen haer selven, maer oock aen andere hinderlijck werden, niet onghelijck zijnde de beelden die den eenen ofte den anderen onverstandighen ambachtsman op een al te grooten voet ghestelt heeft, waer door haer kleynte des te meer uytmuyt.
'T is seecker dat kleyne verstanden tot groote amptem ghevordert, dies te meer haer onverstandt aen den dach brenghen. 'T is een slecht schipper die 't zeyl in voorwindt soo seer uyt ghevierr heeft, dat hy 't selve, als het noodt doet, niet een reefjen en kan inswichten.

SENEC. AGAMEM.

Corpora morbis
Majora patent,
dum in pastus
Armenta vagos
Vilia currunt,
Placet in vulnus
Maxima cervix.
Modicis rebus
Longius ævũ est.

SENECA DE TRANQ.

QVi multa agit sæpe fortunæ potestatem sui facit, cogendæ in arctum res sunt, ut tela in vanum cadant. Angustanda sunt patrimonia nostra, ut minus ad injurias fortunæ simus expositi. Magna armamenta pandentibus multa ingruant necesse est.

2. TIMOTH. 2. 26.

Dat sy vande banden des duyvels ontgaende, ontwaken tot synen wille.

DE netten vande spin, die inde vensters hanghen,
En konnen maer alleen de cleyne mugghen vanghen
De wespe mette bie, en al wat hooger sweeft,
Maect dat het broose raegh op hen geen vatten heeft.
Wat can een moedigh hert sijn goeden vvegh beletten?
Al vvat de vverelt spint en zijn maer broose netten.
En acht, ô vveerde ziel, en acht geen lossen vvaen,
De vvint verstroyt het kaf, maer niet het vvichrigh graen

Pervia virtuti, sed vilibus invia.

Est similis nostro, quem texit araneus, orbis;
Plurimaque humanæ conditionis habet:
Hîc nocturna culex, obscœnaque musca pependit,
Utraque ridendo compede nexa pedes.
Posteritas crabro acris equi, virtutis avitæ
Conscius, incursu debile solvit opus:
Carpite iter cœli, quibus est cælestis origo,
Hæc plaga, nil præter vilia monstra tenet.

PROVERB. 5. 25.

Il sera happé par les cordes de son peché.

LE monde & ses filets nous font icy la guerre,
Il faut monter au ciel sans s'arrester en terre:
Arriere lacqs mondains; jamais divin esprit
Plein d'animosité ta foible rets ne prit.

PERVI

PERVIA VIRTVTI SED VILIBVS INVIA.

Vitam hominis Christiani transitum esse, ipsumque perpetuum viatorem videri, divini verbi elogia diserte pronuntiant. Non habemus hic locum permanentem, sed alium exspectamus, inquit Apost. Transire igitur virtutis, hærere alibi ignaviæ est. Gaudet motu animus christianus, &, in hoc, cælum sibi cognatum imitatur. In partibus scythiæ homines quosdam umquam domicilium figere, plaustro se suaque identidem transferre memoriæ proditum est. Id vere christianum decet: dolium hoc nostrum, Diogenis more, identidem volutandum est, sistendum raro, figendum nunquam, & nusquam. Finge mihi aliquem è regione longinquâ ad patriam properantem, in cauponam aliquam lepidam ac facetam incidisse, quæ benigne eum habeat, ac lautè excipiat; hunc eò loci si, tanquam ad sirenum scopulos, hærentem cernamus, nonquid excordem ac insipidum jure dicemus? ita sané: vir fugiens quippe, ut est in proverbio, non moratur strepitum lyræ. Idē de nobis censeamus. Nec illecebris ac lenociniis suis mundus hospes, aut caro caupona nos impediant, quo minus in veram illam ac cœlestem patriam, velis quisq; properemus. Annue, summe Deus.

DAt het leven van een Christen mensche is als een deurganck, de mensche selfs als een reysende man, werdt ons in Godes woordt duydelijck gheleert. Wy en hebben hier gheen blyvende stede, maer wy verwachten een andere, seydt de Apostel. 't Is dan dapperheydt op dese wegh staegh aen te treden; 't is onachtsaemheydt erghens te blyven leuteren. Het Christelijck gemoet heeft lust in beweginghe, oock selfs in dat eenige over-een-komste met den hemel hebbende. Men hout, dat in scythia menschen zijn, die nerghens een vaste woonplaetse stellende, ghestaech huys en huysraedt op een waghen herwaerts en derrewaerts omme-voeren. Yet sulcx betaemt voor al een Christelijck gemoet, yeder dient sijn vat (op de wijse van Diogenes) ghestadelijck om en t'om te tobbelen, selden te setten, nimmermeer te vesten. Neemt datter yemandt, uyt verre landen, naer sijn vaderlandt reysende t'eenigher tijdt onder weghe quame ter herberghe, daer hy by den weert wel en vriendelijck ghetoeft werde, in ghevalle hy door sodanich onthael verlockt wesende, sijn reyse ginck staken, ende bleef ter selver plaetse lunderende, sonde een yeghelijck daer uyt niet oordeelen, dattet den sulcken lieght ter plaetsen (soomen seyt) daer men de ossen bolt? ontwyffelijcken ja. Laet ons vry dencken dat wy zijn in dusdanige ghestaltenisse. De werelt is ons (so het schijnt) een gheneuchelijcken weerdt, ons vleessche een vriendelijcke weerdinne: laet ons sorghe dragen, dat wy, zijnde op de reyse naer ons ware vaderlandt, door de aenlockinghe van d'een en d'andere, in onsen goeden wegh niet vertraeght en werden.

AVGVST. HVM. 3.

Diabolus non invalesceret contra nos, nisi vires ex vitiis nostris præberemus, & locum ei dominando nobis peccato faceremus, unde nolite locum dare diabolo.

AMICA AMANTI ANIMA.

XLI.

PHILIP. BEROAL.

QVod in navigio gubernator, quod in civitate magistratus, quod in mundo sol, hoc inter mortales amor est: navigium sine gubernatore labascit, civitas sine magistratu periclitatur, mundus sine sole tenebricosus efficitur: & mortalium vita sine amore vitalis non est. Tolle ex hominibus amorem, solem è mundo sustulisse videberis.

V gunst,

V gunst, mijn leven.

GHy broet een hinnẽ ey,en crijght een geestig kiecken,
En siet eẽ doode romp bevveegt haer vlugge vvieckẽ,
Ghy noemt dit vvonder,lief,maer,mochtet mijn geschien,
Ghy sout in mijn gelaet al meerder vvonder sien.
Ick vvas eens op een tijt tot aen het graf gedreven,
Maer siet ick kreegh terstont meer als mijn vorigh leven,
So haest u gunstigh oogh maer eens op my en viel:
Ghy zijt mijn ander ick,de ziele mijner ziel.

Amica,amanti anima.

OVa foves gremio, tener hinc tibi prodit alumnus,
Quid! teneros, inquis, id potuisse sinus?
Idne stupes,mea lux? res hæc tibi,mira videtur
Phylli? videbis idem,me quoque conde sinu.
Mens sine mente jacet,gremio latus abde,resurget:
Si foveas,moveor: ni faveas, morior;
Ut foveas faveasque precor: pulloque mihique
Vita fovendo venit, vita favendo manet.

Rationes physicas vide apud Card. lib. 2. de subtil. ubi & Liviam Augustam ova suo calore fovisse & pullos exclusisse memorat.

Ta faveur, ma vigeur.

NE pense pas ce traict tant merveilleux, m'amye,
Que ta faveur a mis un rude amas en vie;
Et que tu vois produit, d'un œuf, un beau poulet,
Car me traictant ainsi,tu verras mesme effect.

V Dochter heeft een ey in haren schoot genomen,
En daer is naderhant een kiecken uyt gecomen;
Des seytse menigmael; hier ben ic moeder van:
Ghy vraegt wat dit beduyt, mijn dunct zy vvil een man:
Siet als een grage cat het spit begint te lecken,
So dientmen het gebraet vvel dichte toe te decken:
Ghy daerom letter op, en hout de vrijster uyt;
Of Els sal vrouvve zijn, ooc eerse vvort de bruyt.

Ex signis, futura.

OVa fovet volucrum, tenerisque inserta papillis
Lydia bombycum semina parva gerit:
Hinc veniunt fœtus, hinc se vocat illa parentem,
Hei mihi! ludendo nomina vera petit:
Re cupit esse parens, quæ matris imagine gaudet.
Si sapis, ô pater, hæc signa reconde sinu:
Quin age, quemque voles habeat tua nata maritum,
Quem noles, generum vel dabit illa tibi.

Par les meurs, cognoit-on les humeurs.

MArgot ayant au sein couvé un œuf, fretille,
En mere se nommant. Jean marie ta fille,
Vn gendre, qui te plaist, bien tost te faut choisir;
Ou ta Margot prendra mary a son plaisir.

EX SIG-

Patri, anne nupturiat filia, secum deliberanti, testimoniis longè petitis neuiquam opus est; oculi, supercilia, vultus deniique totus, sermo quidã tacitus mentis est, ait Cicero, &, ut poëta,

Ex tacito vultu scire futura licet.

Posthumia, virgo vestalis, de incestu causam dixit, ob suspicionem elegantioris cultus, ingeniumque liberius, quàm virginem deceret. Vt Liv. & Plutarch. testantur. Ex vultu, ex cultu, ex incessu, imò & sermone, qui sæpe incautis excidit, præjudicialem de moribus totâque vitâ quæstionem veteres instituiße, satis patet: Loquere, inquiebat Socrates ad puerum, ut videam; speculum enim animi, sermo est. Concludam, cum Hieronimo: pro signo, inquit, interioris hominis sunt verba erumpentia; libidinosum, qui sua vitia callidè celat, interdum turpis sermo demonstrat. Vultu & oculis dißimulari non potest conscientia, dũ luxuriosa ac lasciva mens elucet in facie, & secreta cordis motu corporis ac gestibus indicat. Plura de deliciis filiæ ad nuptias properantis, vide in quinto ac sexto emblemate libelli nostri de officio virginis in cast. amor.

EEn vader willende ondersoecken of sijn dochter het hooft nae't houwen begint te hanghen, en behoeft de bewijsredenen van sulcx by stoelen en bancken (soomen seydt) niet te gaen soeckẽ, hy en hoeft maer acht te nemen op haer manieren van doen. De oogen, woorden, ende het wesen selfs zijn als geduerige boden, en stil-swygende ghetuygen des herten, seyt Cicero.

Vyt het trecken van de mont
Kent men dickwils 's herten gront.

Ovidi. Posthumia, een van de nonnen vande Goddinne Vesta, is van oneere verdacht en beticht ghewerden, alleenlijck om haer gheestighe kleedinge wille, en overmits'sy wat vrymoediger van gelaet was, als sodanige maegt wel betaemde. Eenige van de oude hebben uyt yemandts uyterlijc gelaet, en insonderheyt uyt sijn woorden, over des selfs gheheele leven wel derven vonnis strijcken. Spreeckt seyde Socrates tot den jonghelingh, op datmen sien mach wat ghy voor een zijt. Des menschen reden is een spieghel sijns herten.

LVCRET. *VT bibere in somnis sitiens cum quærit, & humor*
Non datur, ardorem in membris qui stinguere poßit,
Tum laticum simulacra petit, frustraque laborat.

APud Senecam virgo vestalis, quia hunc versiculum scripsisset, Fœlices nuptæ! moriar, nisi nubere dulce est: *incesti postulatur: & in eam sic dicitur.* Fœlices nuptæ, *cupientis est.* Moriar nisi, *affirmantis.* Dulce est *quam expressa vox! quam eximis visceribus emissa! Incesta est, etiam sine stupro, quæ stuprum cupit.*

1. CORINT. 7.9.

Beter ghemant, als ghebrant.

GHy hebt (gelijck het blijct) een hinnen ey genomen
En daer is metter tijt een kiecken uyt gecomen;
Nu hebje so veel op met datter is ghebroet,
Dat ghy u van het jonck de moeder noemen doet:
Wel smaect u dese naem, en dat maer om te mallen?
So dunct my dat de daet u beter sou bevallen.
Vriendinne kent u selfs; het is u minder schant
Voor alle man getrout, als heymelijck gebrant.

Præstat nubere, quam uri.

ET fovet, & calidis pullos educit ab ovis
Phyllis, &, en! matris jam mihi nomen, ait.
Phylli quid hoc sibi vult, animum tibi prurit imago?
Ah! cui ficta placent nomina, vera juvant.
Ova foves gremio, veros imitantia partus,
Æstuat in tacito dum tibi flamma sinu.
Improba nube viro: faciat pejora necesse est,
Si qua sub invisâ virginitate gemit.

PROVERB. 5. 18.

Ta source soit benite & te resiouy de la femme de ta jeunesse.

IL vaut bien mieux le corps lier par mariage,
Que se brusler le cœur d'une impudique rage.
Que soüilles tu te doncq par plaisirs contrefaicts?
Veu que peus sans peché avoir les vrays effects.

Non tantùm melius esse pronuntiat Apostolus nubere, quàm scorti societate se polluere; verùm etiam melius esse [d]ixerit nubere, quam uri. Ne ergo blandiatur sibi quæ fœmineâ venere non utitur, quum intrinsecus libidine ardeat. [Pu]dicitiam enim esse, conjunctam cum [ca]stitate corporis, animi puritatem. rectè [no]tatur ex Paul. 1.Cor.7.34. Idque respiciens, virginem carne, sed non mente, [pr]emium nlluum manere, dixit Isidorus. [H]inc cum donum continentiæ plerumque non nisi ad tempus à Deo homini [co]nferatur, tamdiu à nuptiis abstinere [qui]squis se poterit, quamdiu ad servandum cœlibatum idoneum sese senserit: at [sim]ulatque domandæ libidini vires deesse sibi comperiet, conjugii necessitatē à [De]o sibi impositam planè intelligat. Et, [ne] tanquam castitati adversum, id genus [vit]æ quis damnare audeat, audiat D. [Ch]risostomum. Primus, inquit ille, castitatis gradus, virginetas immaculata; [se]cundus, conjugii fides fideliter servata. [Est] ergo, vel teste Chrysostomo (qui alioqui nuptiis favere vix solet) conjugum [cas]tus amor species quædam virginitatis.

De Apostel en verklaert niet alleenlijck, dattet beter is te trouwen, als in hoererie sich te verloopen; maer selfs dattet beter is sich ten houwelijcke te begheven, als te branden. Niemant dan en ketele hem selven, als of hy wat goets dede, die sich van het gheselschap der vrouwen onthout, indien hy middeler tijt inwendichlijck van vuyle lusten brant. Maechdelijcke reynicheydt is een tsamenvoeginghe vande suyverheyt des gemoets met een onbevleckt lichaem, gelijck klaerlijck af te meten is uyte plaetse Pauli 1.Cor. 7.34. Ten welcken insiene seyt Isidorus seer wel, dat een maeght inden vleesche, ende niet inden gemoede, geen belooninge te verwachten en heeft. Maer also kennelijck is dat de gave van onthondinghe veeltijts alleenlijck voor een tijdt den mensche by Gode wert toegelaten; So isset gheoorloft, sich so lange vanden huwelijcken staet te onthouden, ter tijt toe, datmen ghewaer wert dat ons de krachten ontbreken om het vleesch te connen betoomen, doch tot sulcx ons onmachtich gevoelende, moghen wy vryelijcken wel dencken, dat ons duydelijck van Godes wege wert gelast, dat wy ons souden ten houwelijcke begheven. Doch op dat niemant dese maniere van leven, als teghens de suyverheyt strydende, en verwerpe, dat hy lese ende hoore den oudtvader Chrysostomum. De hooghste trap (seyt hy) van suyverheydt, is reyne ende onbesmette maeghdom: de tweede, de staet des houwelijcx, als de selve tusschen man en vrouwe eerlijck beleeft wert. So is dan het huwelijck (selfs na het segghen van Chrysostomus, die nochtans over al ten besten van het huwelijck niet en ghevoelt) als een tweede soorte van maeghdelijcke reynicheyt.

GREG. LIB. 26. MORAL.

Qui tentationum procellas cum difficultate tolerat, conjugii portum pe[ta]t: melius enim est nubere quam uri.

PROVERB. 5. 2.

Pour quoi, mon fils, serois tu transporté de l'amour de l'estrangere, & embrasserois tu le sein de la foraine?

FVRENTEM QVID DELVBRA IVVANT.

XLII.

SEN. . . . . . *Amor per cœlum volat*
HIPPOL *Regnumque tantum minimus in superos habet.*

OVID. DE REM LIB.2.

Forte aderam juveni, dominam lectica tenebat,
Horrebant sævis omnia verba minis;
Iamque vadaturus, lecticâ prodeat, inquit,
Prodierat; visâ conjuge mutus erat;
Et manus, & manibus duplices cecidere tabellæ
Fertur in amplexus, atque ita, vincis, ait.

Ist wij

Ist wijs, ist mal,
't Lief boven al.

EEn vrijer gingh te kerc, om God te mogen dancken,
Van dat hy was geraect uyt alle minne-ranckcn;
Maer siet! hem comt te moet sijn lieve viandin,
Die blies hem, even daer sijn eerste wesen in:
Sy gaf hem maer een lonc, daer gingh de Godsdienst henen,
Sy gaf hem maer een lach, sijn yver is verdvvenen:
„De sim vergeet de maet, en pleeght haer oudt ghebaer,
„Als sy haer eersten vvensch, de noten vvort gevvaer.

. . . . . . Furentem
Quid delubra juvant?

IAne, Deo grates actum cum nuper abires,
Laxa forent paphio quod tua colla jugo,
Forte Tryphæna tibi medio venit obvia templo,
Dumque venit, dulci risus ab ore fluit.
Da veniam pietas, Dominæ succumbimus, inquis,
Relligionis amor, victus amore, jacet.
Non aliter gestu saltare parata decoro,
Fertur in objectas simia stulta nuces.

Voila de mes devotions.

RObin guari d'amour a Dieu va rendre grace,
La veüe de son feu ce bon dessein efface,
Le singe va quiter le bal, pour peu de nois.
l'Amour montant au cœur, devotion n'a poix.

Al setm' een puyt hoogh op een stoel,
Sy springt al weder na de poel.

AL gaet de baviaen met opgerechte leden
Iuyst op de rechte maet, en als een mensche treden,
Hy des al niet-te-min tijt haestigh opte loop,
Al wotter maer een noot geslingert inden hoop:
T'is al om niet gepooght een seugh te willen eeren,
Sy wil doch vvederom tot haren modder keeren;
Al vvort een lichtekoy oock tot een echte vrou,
Noch kijckt het oude mal by vvijlen uyte mou.

Semper in antiquum sordida corda ruunt.

SImius è silvis mediam perductus in urbem,
Ad cytharam choreas ducere doctus erat:
Iamque salit, comitesque simul, spectante popello,
In medios sparsæ cum cecidêre nuces:
Ille videns quod amat, frustra indignante magistro,
In sua vota ruit, deseruitque chorum.
Nequidquam viles animæ tolluntur in altum,
Simia, quidquid agas, simia semper erit.

Au vilain, honneur en vain.

LE singe au lieu d'aller au bal, & la cadence,
Courir apres des noix se vilement avance.
Fay grand, tant que voudras, un gueux ou vil cocquin.
Il panchera tousiours a son vieil chemin.

VSQVI

Ii, quibus de administris principi eligendis diligens tractatus est, inter cætera, bonos bonis prognatos, honestaque familiâ oriundos præcipuè assumendos inculcant. Fortes quippe fortibus creari, melioresque melioribus propagari, secundum naturam putant; Animi vilis in viro principe indicium esse, viles sibi adhibere, inclamant.

Magnos libertos certissimum non magni principis argumentum esse, confidenter pronuntiat Plinius.

Quid ita? quia fortuna, ut inquit ille, non mutat genus, & difficile omnino insitam homini naturam honoribus superare. Erepent, imò erumpent haud dubiè etiam in mediis sæpe splendoribus agnatæ aut innatæ sordes, & identidem aliquâ parte sese exeret plebeja humilitas.

Asellum, licet exuviis leonis bestiam hinc inde diligenter obducas, nunquam tam exactè velabis, quin alibi identidem emergent infames auriculæ. Bene ergo poëta.

Die haer werck makē vande princen voor te schrijven, wat voor dienaers de selve ontrent haer behooren te gebruycken, meynen dat men niet dan goede, en vande goede ghecomen, daer toe behoort te vorderen: oordeelende dattet natuerlijck is, datter vrome van vrome herkomen; en dattet een teycken is van een laegh ende onvorstelijck ghemoet, slecht en gheringh volcxken ontrent sich te lydē. Ten moet geen grootmoedich prince wesen, die een hoop vry gelatē slaven groot maect (seyt Plinius.) En waerom dat? groote staten en veranderen niemandts gheslachte; een ingheboren aert en wert nimmermeer door eer-ampten wech ghenomen, de vilsicheydt sal altijt hier of daer, selfs dickwils alsser meest eer te kavelen sal zijn, erghens uytpuylen, ende haer latē sien: want schoon ghy een esel met een leeuwen huyt wel ter keure om end' om pooght te bedecken, hoe behendelijck ghy dat oock sult meynen te doen, soo salder noch evenwel hier of daer een esels oore uytkijcken.

HORAT.

Naturam expellas furcâ, tamen usque recurret,
Et mala perrumpet furtim vestigia victrix.

MENAND.

Natura omnibus doctrinis imperat.

2. CORINTH. 11. 14.

Dewijle de ſatan verandert wort in een engel des lichts, ſo en iſt dan geen wonder dat ſyne dienaers verandert worden, als dienaers der gherechticheydt, der welcker eynde ſal weſen na haer wercken.

De ſim gingh opte maet, zy hadde leeren ſpringen,
Sy trat gelijck een menſch, het ſchenen moye dingen,
Maer alſſe noten ſach geſlingert inden griel,
Soo vvaſt dat flux het beeſt ter aerden neder viel.
Dus gaettet met het volck, dat niet op vvare gronden,
Maer uyt gevvoont alleen is aen de deught gebonden;
Want komter maer een ſchijn van eenigh kleyn ghevvin,
De tucht en haer gevolgh is flux haer uyt den ſin.

O curvæ in terras animæ!

Dum ſalit ad numeros, erectaque corpora tollit
Simius, hunc aliquis jam negat eſſe feram.
Forte nuces alius medium projecit in agmen,
Vidit, & in prædam beſtia ſtulta ruit,
Nil hominis retinens. Quibus, aſſuetudine tantum,
Futilis in vano perſtrepit ore fides,
His, modici dum ſpes affulgeat ulla lucelli,
Excidit, heu! fluxæ relligionis amor.

HEBR. 12. 16.

Que nul ne ſoit paillard ou profane comme Eſau, qui pour une viande vendit ſon droict d'aineſſe.

Le ſinge va au bal, portant en haut la teſte,
Mais, pour cueilllir des nois, ſe va courber en beſte.
Qui leur devotions ne font que pour le train,
Les quitent, auſſi toſt qu'il ont eſpoir de gain.

O CVRVÆ IN TERRAS ANIMÆ.

Atalantam, magnæ pernicitatis virginem, in medio cursus certamine, magno conatu ad metam properantem, aurei mali jactu remoratā fuisse ab Hippomene, tradunt poëtæ: Eodem ferè calliditatis genere miseros non rarò mortales supplantat vafer ac versipellis humani generis adversarius, quoties aliquem accinctum jam, ac ad vitæ melioris metam properantem alibi conspicit; Protinus enim, objecto aliquo malo aureo, id est, oblato sive divitiarum splendore, sive honorum gloriâ, sive alio illecebrarum genere, curvas in terram animas de fœlici statu deturbat, & ad vetera ac absoleta retrahit. Tigridis impetum, uno fœtuum objecto, frangit venator, & belluam ad antrum, unde prodierat, remittit: idem nobis non rarò usu venit. Sæpe rerum fluxarum abdicationem, cælestium amorem, ac desiderium animo concipimus: at vix sacer iste furor in cursu est, cum ilicò, nescio quid, quod animo nostro blandiatur, nobis objicit diabolus, quo veluti nostris ipsis erepti, in antiquum relabimur. Caveamus, & meminerimus, benè incipere egregium, bene desinere regium esse.

DE poëten verhalen ons dat Hippomenes de snelle Atalanta, hem nu bynaest voorby gheloopen zijnde, met het uytwerpen van eenen gulden appel, soo heeft weten te verlocken, dat sy haren loop stremmende, om dien op te grypen, eyntelijck in de loopbane is verwonnen ghebleven. Dierghelijcken treck wert ons menichmael gespeelt van onsen erf-vyant den duyvel; want so wanneer hy gewaer wert datter yemandt sich heeft opgheschort, ofte syne voeten opgheheven, om te trachten na de mate van een beter leven: soo weet hy terstont ons eenigen gulden appel van eere, rijckdom, of dierghelijcke lock-aes voor te stellen, om ons daer mede uyt den rechten wegh te trecken, en alsoo in ons goedt voornemen te vertraghen. De jagers hebbben een gewoonte (alsse jonghe tyghers uyt haer holen gherooft hebben, ende vande oude in groote snelheydt werden naergevolcht, ontsiende den rasenden yver van't vinnige ghedierte) dat sy een vande selve jongen laten vallen: het welcke het beest vindende, neemt het op, laet af van haer na te jagen, en draechtet weder inden nest: en middeler tijdt ontkomen de jaghers met de reste. Even soo gaettet met ons toe: 't schijnt somwylen dat wy zijn uytghegaen om met vierigher herten te loopen den wegh onser saligheydt, maer so ons middeler tijdt yet, den vleesche aenghenaem, by onsen vyandt wert voorgheworpen, wy nement op: ende en jaghen niet vorder, maer kruypen wederom als in onse oude holen. Hier voor staet te wachten, ende stiech in ghedachtenisse te houden, dattet eerlijck is wel te beginnen, maer heerlijck wel te eyndighen.

IOB. 8. 20.

Gaudium hypocritæ ad instar puncti: si ascenderit usque ad cælum quasi sterquilinium in fine perditur, & qui eum viderant, dicent, ubi est?

MATH. 6. 33.

Cerche premieremēt le regne de Dieu & sa justice, & toutes ces choses vous seront baillées par dessus.

QVID NON SENTIT AMOR.
XLIII.

Plat. lib. 6. de leg. *Vetus verbum est, similitudinem amoris auctorem esse.*

CYPR. TRACT. DE SPONS. CAP. 7. *EXperientiâ notum est arcanam quandam & occultam inter homines esse naturarum affinitatem aut odium, ve naturæ quadam occultâ vi, vel astrorum influentiâ, vel, &c. Vnde fit ut aliquis ab al tero toto pectore abhorreat, in alterum vero propensus sit, nec rogatus causam dicer posset cur hunc amet, illum oderit, juxta illud Catulli, Non amo te Volusi, nec possun dicere quare, hoc tantum possum dicere, non amo te.*

BEROALD. *Quid non cernit amor! quid non vestigat amator!*

Alwa

Al wat mint, wonder verſint.

EEns was ick op een tijt by Roſemont gecomen,
Ic hadde met beleyt twee luyten met genomen;
Op d'eene lagh een ſtroo (ſiet! vvat een vreemde ſtreeck)
Dat ſprongh in haeſten op, met dat de toon geleeck †.
Ghy roert my, Roſemont, ghy roert my ſonder raecken,
En, ſchoon ick elders ben, noch condy my ghenaecken:
Siet; daer twee herten zijn op eenen toon gepaſt,
Daer voeltmen menichmael ooc datmen niet en taſt.

* Waer door deſe beweginghe veroorſaeckt wert, leeſt by Cardanum int 8. boeck de ſubtil.

Quid non ſentit amor!

DUm jacet in mutâ poſitum teſtudine ſtramen
Saltat, ut æqualem dat lyra pulſa ſonum †;
Chorda manu non tacta tremit, non mota movetur:
Quid mirum? quod amat, ſentit adeſſe ſibi.
Te video, mea lux, nec te mea lumina cernunt:
Audio te, loquitur cum tua lingua nihil:
Sentio te, nec me tua dextera contigit: i nunc
Et cordi, quod amat, numen ineſſe nega.

* Hujus rei rationem acutè declarat Cardan lib. 8. de ſubtil.

Ceux qui s'entre ayment, s'entre entendent.

REmarque en ton eſprit l'eſtrange ſimpathie
Des chordes de ces luths, & puis va t'en m'amie,
Pour contempler par lá des deux amants le cœur
Simboliſants touſiours en un eſgal humeur.

Bly metten blyden.

VV Anneer de ſoete luyt heeft vvel geſtelde ſnaren
En voelt en ander luyt op haer geſtalte paren,
Soo toontſe bly gelaet, als offe vreugde ſchiep,
Dat yemant haers gelijc tot eer en vreugde riep,
Leert hier uyt ſvvarte nijt uyt uvven boeſem vveren,
Leert voordeel, leert geluck, voor uvven vrient begeeren;
Het is een vvreede vreught, een vinnigh onbeſcheyt,
Dat yemant lacchen derf, om dat een ander ſchreyt.

Gaudendum cum gaudentibus.

APta chelys tremulo teſtatur gaudia motu,
Ut ſociæ ſimilem ſentit ineſſe ſonum.
Barbarus eſt, ſi quis mortalia corda flagellat,
Alterius læta conditione, dolor.
Diſce tuas lachrimas lachrimis miſcere ſodalis,
Quiſquis es, alterius gaudia diſce ſequi;
Nec ſatis hoc, ſed ſponte juva, ſed provehe cœpta,
Et facilem placidis vultibus adde manum.

Au jour de feſte, ne fay la beſte.

TV verras reſiouir du luth la chanterelle,
Lors quant un autre luth en ſon s'accorde a elle.
Soyez joyeux au cœur, preſtez la bonne main
A la commoditè & joye du prochain.

Nihil magis inhumanum est, quàm ex malo alterius boni aliquid sibi augurari, & nunquam, nisi ex luctu alieno, gaudium sentire.

Nihil magis æquum, quàm hominem gaudere si benè agi cum homine videat: nihil magis humanum, quàm iniquis hominum casibus homines ingemiscere.

Vtque sinistrarum partium ictus redundant in dexteram, ita nos civium nostrorum commodis & incommodis oportet affici.

Congratulandum est, inquit Libavius, amicis, cum præclarè cum ipsis agitur; contrà condolescendum est, si dolore afficiantur: nam quibus infortunia civium voluptati sunt, non intelligunt fortunæ casus omnibus communes esse.

O miseros! quorum dolor est, aliena voluptas:
O miseros! inquam, quibus
Risus abest, nisi quem visi movere dolores.

Daer en is niet min menschelijck, als uyt eens anders quaedt, yet goedts te verhopen, en uyt eens anders droefheyt, blydtschap te scheppen.

Daer en is niet heusscher, als verblijdt te zijn in eens anders blijdtschap, niet beleefder, als dat een mensche sich verhenghe, wanneer het een ander mensche wel gaet: niet menschelijcker, als het suchten van den mensche, als het een ander mensche teghenloopt.

Want ghelijck een slach inde slincker zyde ontfanghen, oock de rechter zyde des lichaems ontset. Soo behooren wy beweecht te zijn, met den voorspoedt of teghenspoedt van ons even mensche. En dat soo verre (ghelijck Bernard. seydt, super Cant.) dat wy ons meer behooren te verblyden, als onsen naesten een groot, dan als ons selfs een kleyn voordeel aenkomt.

Het welck naedemael betracht moet werden, hoe verre een redelijck ghemoedt van haet ende nijdt moet af-wijcken, kan yeder een, uyt 't gunt voorschreven is, lichtelijcken af nemen.

Ach! hoe ellendigh is de man,
Die nimmer vrolijck wesen kan,
Dan als een ander is beducht,
Of in benautheyt leydt en sucht,
Ach! hoe ellendich is de mensch,
Die als een ander krijght zijn wensch,
Van spijt zijns herten bloet verteert.
O vrient, die plaghe van u weert.

BERNARD. IN CANT. SERM. 49.

Gaudendum in bono alieno magno, magis quam in proprio parvo. Id cum agendum sit, quàm procul à livore debeat recedere æquus animus, facile quivis colliget.

PSALM. 16. 11.

Ghy doet my condt den wegh ten leven, voor u is vreughde de volheyt, ende lieffelijck wesen tot uwer rechter-hant eeuwichlijck.

DE luyt, de ſoete luyt, by niemant aenghedreven,
Die ſalmen hel geklanck by wijlen hooren geven;
Daer is geen meeſters hant, geen vinger aende ſnaer,
Maer ſlechts een ſtille lucht komt ſijgen over haer.
Daer is een ſoete vreugt, een heymelijcke zegen,
Die op de zielen daelt, door onbekende vvegen,
Mijn herte luyſtert toe, het is het hoochſte ſoet
Dat ſonder menſchen hulp bevveegt een ſtil gemoet.

Intacta movetur.

CHorda manu non tacta ſalit, non mota ſuſurrat.
Ut chelys æqualem ſentit adeſſe ſonum.
Quanta piis tacitam pertentant gaudia mentem,
Cum Deus, occulto numine pectus agit!
Non videt aſſeſſor, non hoc notat aſſecla motus,
At pia mens intus ſentit adeſſe Deum.
Mortales oculi mortalia gaudia cernunt,
Quæ Deus inſtillat gaudia, nemo videt.

---

2. CORINT. 4. 18.

Nous avons un poids eternel d'une glorie excellement excellènte, quand nous ne regardons pas aux choſes viſibles ains aux inviſibles.

HEureux eſprit fidel! qui meſme en ceſte vie,
Avec Dieu tout mouvant a grande ſympathie.
On oit un luth ſonner qui toutefois eſt coy,
Le juſte ſent plaiſir, & nul ne ſcait pourquoy.

VERA

VERA GAVDIA NON CAPIVNT OCVLI.

Vera gaudia ut ex rebus corporeis non proveniunt, ita nec oculis corporeis conspici possunt. Animus incorporeus non nisi cognato sibi gaudio, id est, incorporali, afficitur; reliqua, cujuscunque generis oblectamenta, corticem tantum, id est corpus, contingunt, ad interiores vero animi sensus nunquam penetrant. At pax illa conscientiæ, vitæ æternæ prænuntia, occulto nomine mentibus infusa, ineffabili atque incredibili dulcedine tacitum pectus perfundit. Nihil Deo clausum, interest animis nostris, ac mediis cogitationibus intervenit. Amen, amen, dico vobis (inquit Servator Iohan 5.24) qui audit verbum meum, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, *id est, ut Paulus interpretatur, pacem conscientiæ, ac gaudium in spiritu sancto, vera futuræ beatidudinis præludia. Tanta enim alacritas animi (inquit Cass.) quanta fuerit consideratio rei, est enim mensura lætitiæ secundum magnitudinem nuntii.*

Gelijck de ware vreucht niet en spruyt uyt lichamelijcke oorsaecken, soo en kan oock de selve met de lichamelijcke oogen niet werden aenghesien. Het onlichamelijck ghemoedt en werdt door gheen ander blydtschap vervrolijck, als door de sulcke, die ghelijckmaticheyt heeft met haren aert, dat is, die in gheen lichamelijcke dinghen en bestaet. Alle de vermakelijckheden deses levens en gaen niet dieper als in de schorsse, dat is, en raecken maer het lichaem, ende en dringhen noyt in het binnenste onser zielen: Maer die lieffelijcke vrede des ghemoets, een voorbode der eeuwiger geluckfalicheyt, heymelijcken door Godes gheest in onse herten uytghestort zijnde, vervult ons den gantschen boesem onser zielen met onuytspreeckelijcke soeticheyt. Voor Gode en is niet ghesloten, hy woont in onse herten, en sweeft midden onder onse innerste gedachten. Voorwaer (seyt de Heere Christus Iohan. 5.24.) die mijn woort hoort, en geloost den ghenen die my ghesonden heeft, die heeft het eeuwighe leven, dat is, (ghelijck de apostel Paulus 'tselve uytleght) vrede des ghemoets, en blijtschap in den heylighen Geest, ghewisse voorteyckenen vande toekomende geluckfalicheyt. De Godsalighe ghevoelen midts dien oock in dit leven onbegrypelijcke vermakelijckheydt, want de blijdtschap die in de ghedachten is, heeft haer groote, na de ghelijckmaticheydt van de sake diemen bedenckt.

BERNARD. SVPER CANT.

Iesus, mel in ore, melos in aure, jubilus in corde.

GREGOR. IN MORAL.

Iubilatio dicitur, quando ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec abscondi potest, nec sermonibus aperiri, & tamen quibusdam modis proditur. Illud est verum ac summum gaudium quod non de creaturâ, sed de creatore concipitur, quod cum acceperis nemo tollet à te.

AMOR, TELA PENELOPES.
XLIV.

DAN. HEYNS. LIB. 4. ELEG. II.

Basia poscebam paucissima, Rossa negavit;
Nil petii, vultus junxit amica suos.
Scilicet hæc voto gens est contraria nostro,
Sit pacata magis, protenus ibit amor.

TERENT. EVN. *Vbi velis nolunt, ubi nolis, volunt ultro.*

Maker

COmt ſiet hier, ſoete jeugt, de krachten deſer beken,
Haer nat plach uytter aert een fackel aen te ſteken,
En ſo daer eenich licht ontrent het vvater quam,
Dat gingh in haeſten uyt en treurde ſonder vlam.
Dus gaet mijn lief te vverck, mijn droefheyt doetſe ſpelen,
Mijn vvater maeċtſe vyer, mijn vreugde doetſe quelen;
Siet dus ſtaen ſy en ick geduerigh in geſchil,
Om dat ſy niet en doet, als dat ick niet en vvil.

Amor, tela Penelopes.

FLumine cum Dodona tuo fax viva rigatur,
Stridet, &, à gelido victa liquore, perit:
Fer, puer, huc ſine luce facem, mirabitur hoſpes
E medio flammas proſiliiſſe lacu.
Mira cano, ſed amica modo me tractat eodem;
Hanc ego vim graji fontis habere putem:
Illa movens calidoque gelu, gelidoque calorem,
Me cupiente fugit, me fugiente cupit.

Alterner faict aymer.

QVant je ſuis eſſchauffé, tu refroidis mon ame,
Quant je ſuis refroidi, renaiſtre fais ma flame,
Donnant un contre-poix a l'un & l'autre humeur:
D'une immortelle mort ainſi, helas! je meurs.

In 's princen hof, wort gout tot ſtof,
En ſtof tot gout, wee! die'r op bout.

DOdona 't vvonder nat, een prince van de beken,
Can bluſſen vvatter brant, dat niet en brant, ontſteken.
Vraeght yemant vvat dit beelt den leſer ſeggen vvilt?
Weet dat het ſeltſaem vocht niet van het hof verſchilt:
De groote lieden cleyn, de cleyne groot te maken,
Zijn veel-tijts in het hof niet als gemeene ſaken:
De knecht wort daer eẽ heer, maer ſtrax verloopt de cans,
Want die het al vermocht is weder ſonder glans.

Fons Dodonæ, aula.

M*Ira tuis (ita fama canit) Dodona ſcatebris*
Proſiliit grajo lympha ſacrata Iovi.
Hæc ſolet accenſos extinguere fontibus ignes,
Nec minus extinctas igne ciere faces.
Regis habet genium, regi ſacra lympha deorum,
Dodonæ procerum limina fonte madent.
Clara tenebroſis, illuſtribus aula tenebras
Mutat, & alternas gaudet habere vices.

A la court du roy, grand deſarroy.

VEus tu ſçavoir, amy, que c'eſt l'eau de Dodone?
C'eſt ce que font couler les princes de leur throne.
Le roturier vilain ſplendide toſt devient,
L'illuſtre cependant ſon luſtre ne retient.

Polybius aulicos aßimiles dixit calculis abacorum, qui & secundum voluntatem calculatoris modo obolum æneum, modò talentum valent: cum plerumque, ut videmus, superiores calculi, si latius sese extendant, ilicò in inferiorem locum redacti, nullo ferè sint numero. Gaudent plerique principum summos imos, imos summos reddere, & solo nutu quoslibet aut miseros, aut beatos efficere. Tota sanè aulica hæc comitia affectus dirigit, & fato quodam, ait Tacitus, ac sorte nascendi, ut cætera, ita principum inclinatio in hos, offensio in illos est, & sæpe unius causæ diversi, imò contrarii eventus. Alexander pyratam, quod liberius in eum dixisset, à consiliis sibi esse voluit. Ramirus Hispaniarum rex undecim viros nobiles, eadem ferè de causa, gladio percuti jußit, addito elogio; Non sabe la volpeja, con quien trobeja *Paßus ergo hîc lubricus, & ad lapsum pronus. quid remedii? nullũ aliud nisi veterani istius,* injurias facere, gratias agere.

De hovelinghen werden van Polybio vergheleken met reken-penningen, die naer de wille vanden rekenaer, somtijdts ponden, somtijts penninghen, somtijdts maer myten en doen, en veeltijts als de hoochste leg-penninghen by hem wat te breet uytgestreckt zijn, so kort hy die weder op, en leydtse in een leegher plaetse neder. Voorwaer gheheel dese hoofsche verheffinge hanght gantsch en al aen den inval vande princen: Want door seker heymelijck gheluck, ofte ongheluck valt der selver gheneghentheydt op dese, en haer onwille op de ghene, en menichmael uyt een en de selve oorsaecke rysen verscheyden, ja strydige werckinghen. Alexander maeckte een zeeroover tot sijn raetdsheer, om dat hy vry uyt, en leppich ghenoech op hem gesproken hadde. Ramirus daer-en-teghen dede, om ghelijcke oorsake, elf edelluyden vande beste des landts, de kop af-houwen, een quinck-slach daer by voeghende,

't Vosje en weet niet met wie het speelt, seyde hy. 't Is dan op dese padt gantsch slibberich om gaen, gantsch sorghelijck om te vallen. Wat raedt hier teghens? Gheen andere, als die vanden ouden hovelinck, dewelcke ghevraecht zijnde, by wat middel hy tot een seltsaem dingh (te weten tot ouderdom) te hove ghekomen was, gaf voor antwoorde: *met ongheljck te lijden, en danck hebt toe te segghen.*

SENEC. AGAMEM.

Vra pudorque
Fugiunt aulas,
equitur tristis
anguinolentâ
ellona manu;
Quæque semper
Vrit Erynnis,
Tumidas semper
Comitata domos,
Quas in plano
Quælibet hora
Tulit ex alto.

SALVST. INGVRT.

Regum voluptates ut vehementes, sic mobiles sunt, sæpe sibi ipsi adversæ.

Pierr. Math. lib. 2. Nart.

Il faut a la court, comme en pais d'ennemy avoir l'œil par tout, tourner la teste a tout ce qui se remue, jamais on y est sans batement de cœur.

2, CORINT.

2. CORINTH. 2. 7. EXOD. 7. 8.
Den duyvel quelt de gheloovighe, helpt de goddeloose.

MEn vont vvel eer eē beec ontrent de griecsche strand
Die bluschte fackels uyt hoe krachtig datse branden
Die gaf in tegendeel een vyer, een helle vlam,
Die gaf een fackel licht, die sonder luyster quam.
Wat leert dit seltsaem nat? de vyant vander hellen
Die pooght de strenge vvet den vromen voor te stellen;
Dies staet haer svvack gheloof om uyt te zijn geblust,
Tervvijl een vverelts kint in Christi lijden rust.

Sic rerum invertitur ordo.

FAx lymphis Dodona tuis immersa necatur
Quæ micat igne; nitet, quæ sine luce fuit:
Fons sacer iste Deo, sic pristina credidit ætas,
At Deus hic stygii rex Acherontis erat.
Patrat idem cum fonte suo regnator averni,
Ordinis inversi gaudet & ille dolis:
Nempe pios rigidæ percellit acumine legis,
Blanditurque malis sanguine, Christe, tuo.

2. CORINTH. 2. 11.
Que satan ne gaigne le dessus, car nous n'ignorons point ses machinations.

DOdone, par ton eau, la mesche tost s'enflame,
Et le flambeau bruslant pert aussi tost son ame.
Le satan met les bons en doubte, par la loi,
Blandissant les meschans par une vaine foi.

INter plurimas diaboli fraudes ac astutias, non infimum locum ea obtinere mihi videtur, quâ verum lumen, id est, fiduciam piorum in Deum rigori legis, tanquam aquæ immersam, extinguere satagit; & contra facem emortuam, id est, impiorum conscientiam igne, ex aquis petito, id est, præposterâ ac perversa fide, studet accendere. Sed de his emblema. In multis alijs adeò magna est vicinitas, ac similitudo veri ac falsi, ut facillimè, vel naturali hominum corruptione, vel machinatione diaboli, alterum loco alterius obtrudi nobis poßit. Ex multis exemplis unum habe, sed quotidianum. Tametsi malum nihil aliud sit, quam defectus boni, persuadet tamen sibi unusquisque se viri boni nomen implevisse, si malum fortè vitaverit, id est, si nec sicarius, nec fur, nec fœnerator, dici poßit; cum sanè multo altius, ut bonus quis dici poßit, enitendum sit: amandũ quippe est, dandum est, adjuvandum est. Virtutem enim non defectum, sed opus esse; non in otio aut quiete, sed in ipsa actione consistere, nec satis esse malo abstinuisse, at bonũ insuper faciendum eße, in Christi scholâ indies docemur. Securis, clamat baptista, arbori apposita est, quæ fructus bonos, &c.

ONder andere listighe aenslaghen des duyvels, en is gheensins de minste, dat hy het ware licht der gheloovighe ('twelck is haer vast vertrouwen op Gode, in Christo Iesu) in de strengicheyt des wets, als in een doodelijck water, soeckt te versmoren: ghelijck hy daeren-teghen den dooden en uytgheblusten fackel, (dat is de afghebrande ghewisse der goddeloosen) met een vyer uyt het water ghenomen, dat is, met een verkeert en averechts gheloove, poocht te ontsteken. Doch hier van werdt int sinne-beeldt ghesproken. In veel andere saken is soodanighen grooten nabuericheydt des goedts ende quaets, des waerheydts ende der leughen, dat lichtelijck, ofte door den bedorven aert der menschen, ofte door de listicheydt des duyvels het eene voor het andere ons inde hant kan ghesteken werden. Van veel exempelen isser dit eene. Hoe wel het quaedt niet anders en is, als ghebreck of dervinghe van goedt, nochtans laet een yeghelijck sich voorstaen, den naem van een goedt man verdient te hebben, soo hy sich maer van het quaet en onthoudt: dat is, soo hy misschien gheen moordenaer, geen dief, gheen woeckenaer bevonden en wert, daer nochtans, om een goet man te wesen, al vry vorder ghegaen moet zijn. Men moet niet alleenlijck nalaten de ghebreken voren vermelt, maer in plaetse van de selve lief hebben, geven, en helpen. Want de deucht gheen gebreck, maer een werck te zijn, niet in ledicheyt, maer in arbeyt ende werckinghe te bestaen, werdt ons inde schole Christi daghelijcx gheleert De byle, roept Iohannes de dooper, is aen den boom gestelt, en die geen goede vruchten en draecht sal uytgheroeyt werden.

GREGOR. 14. MORAL.

HOstis noster quanto magis nos sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit: Eos autem pulsare negligit, quos quieto inter se poßidere sentit.

IAM PLENIS NVBILIS ANNIS.

XLV.

HORAT. I. CAR. 13.

Felices ter, & amplius,
Quos irrupta tenet copula; nec malis
Divulsa querimoniis
Supremâ citius solvit amor die.

Van twee een, van eene twee.

EY laet doch, oude ſtam, u ſpruytjen met my paren,
Het ſal van nu voort-aen ontrent my beter varen
Als aen u dorren tronck: het buyght na mijnen ſchoot,
En 't heeft van uvve ſchors geen pap of ſap van noot:
Ick bidde, ſcheyter af; en ſchroomtet niet te vvaghen,
Het ſal in corter ſtont bequame vruchten dragen.
Mijn dunct, ghy ſtaet het toe; vvel, hebt dan grootē danck,
Wy tvvee zijn nu maer een, en dat ons leven lanck.

Iam plenis nubilis annis.

HVnc precor, ô longo, venerabilis arbor ab ævo,
Corpore da ramum tollere poſſe tuo:
Cernis, ut inclinans caput in mea vota feratur,
Utque meo jaceat ſarcina grata ſinu.
Me duce, mox poterit teneros producere fœtus,
Me duce, nil ſuccis indiget illa tuis.
Vicimus, o mea lux, fuimus duo, jam ſumus unum;
Quodque unum nunc eſt, mox duo rurſus erit.

Mariez moy bien toſt, mariez.

VIeil troncq ô laiſſe a moi ta jeune branche ſuivre,
Elle aimera pluſtoſt dóreſnauant a vivre
Sejoincte de ton corps; n'en aye plus de ſoing,
Il lui faut un mari, d'un pere n'a beſoing.

Heefts' een man, soo scheyter van.

IC heb een teere spruyt tot mijnen schoot getogen,
Ick ben tot haer geneyght, en sy tot mijn gebogen;
Des zijn vvy t'samen een, en niet en schorter meer,
Als vanden ouden boom te scheyden metter eer:
Ick spreke met verlof, ô stam van hooge jaren,
Laet doch tot mijn gebruyc dit jeughdig tackjen varen,
Het vveet van nu voortaen, het kent een naerder vrient,
Dus vveet dan jonc en oudt niet langh te samen dient.

Vxor in mariti domicilium transeat.

CIngat jô myrtus, tegat ô! mea tempora laurus,
En! cubat in nostro dulcis amica sinu:
Illa meo tandem cum pectore pectora junxit,
Eque meo gremio pignus amoris habet.
Aspice! quæ caris comes usque parentibus hæsit,
Jam patriâ mecum vellet abire domo:
Da veniam genitrix; alii placuêre penates,
Non bene cum senibus læta juventa manet.

Jeunes gens, a leur despens.

VOici! ces deux sont un; dont ceste jeune branche,
Desià du troncq vieil voudroit bien estre franche,
Gens d'aage sont chagrins, le ieune cœur gaillard,
Il faut a chacun d'eux laisser leur cas apart.

TAmetsi & nuptialis festivitas intervenerit, & factum sit quod novæ nuptæ fieri solet, aliquid nihilominus deesse sibi novi conjuges putant, quamdiu è laribus paternis in domum sponsi nova nupta deducta non sit, ibique, quod veteres dicebant, dominium inceperit: Mulierem enim, nisi domo patris exiverit, in mariti potestatem non venire multis creditum est; idque apud plurimas nationes ita observari, testatur Cypræus tract. de spons. cap. 5. Cum verò plerumque juveniles blanditias recens conjugatorum ægrè ferant morosi senes, non mirum est, si ad plenam matrimonii quasi possessionem maritus novus aspiret, & uxorem (ipsa minimè repugnante) à parentibus vindicet, inque domicilium suum transferat. Cui si fortè repugnent, ut fieri solet, novæ nuptæ parentes, lepidè pro sese hunc juris textum inducet: Arbor eruta, & in alio fundo posita, ubi coaluit, agro cedit: nam credibile est, alio terræ alimento, aliam factam. l. sed si meis tabulis. vers. arbor. ff. de adquir. rer. domin.

OF al schoon de bruyloft-feest ghehouden is, en dat de bruyt haer morghen-gave ontfangen heeft, evenwel nochtans soo schijnt het, als of de nieuw-ghehoude yet wes noch ontbrake, soo langhe de bruyt van haer ouders niet ghescheyden, en in des bruydegoms huyshoudinghe niet over ghegaen en is. Want, ghelijck de quellijcke ouderdom der jonghe luyden soeticheden en sotticheden niet wel en kan verdraghen, soo en ist niet vreemt dat de ghelieveren haer hof liever op haer eyghen handt soecken te houden. Veel wyse luyden oordeelden sulcx, uyt goede huyselijcke bedenckinghen, oock verre het beste te zijn, op dat de selve in het huwelijck ghetreden zijnde, van den beginne aen, de handt aenden ploegh souden leeren slaen, en poot aen (soomen seyt) souden leeren spelen. Siet van dit Macrob. 1. Satur. cap. 15.

Soo u dochter dese daghen,
Is gheworden yemants vrou,
Wilt u niet te seer beklaghen,
Soo u swagher komt ghewaghen,
Dat hy wel verhuysen wou.
Laet de nieu-ghehoude teeren,
Op haer eyghen kost, en dis;
Dat is doch al haer begeeren;
En sy sullen rasscher leeren
Wat den aert van't huwlijck is.

MACROB. I. SATVR. CAP. 15.

PRimus dies, inquit, nuptiarum, reverentiæ datur, postridie autem nuptam in domo viri dominium incipere oportet.

Beust. de Matr. cap. 66.

Maritus potest de jure uxorem suam, quæ sit alibi quàm in domo sua, vindicare, & ad hoc officium judicis implorare.

Le proverbe francois dit.

NId tissu & achevé,
Oiseau perdu & avolé.

MATH. 19. 7.

Hierom ſal de menſche vader ende moeder verlaten ende den wijve aenhanghen, ende die twee ſullen een vleeſch weſen.

TEer ſpruytje, jeugdich hout, ick bidde weeſt te vreden
Van deſen ouden tronck te worden afgeſneden;
Siet hier een groene ſtam daer uwe gulle jeught
Sal hebben meerder vrucht, en even grooter vreught.
Ghy, die nu zijt gevrijt, begint een ander leven,
Ghy ſult nu door de lucht met eygen tacken ſweven;
Geheel uws vaders huys, dat is u man alleen,
Ghy maeckt een gantſchen ſtaet, oock met u lieve tween.

Natam rapis, ò hymenæe, parenti.

RAmulus adjuncta dum ducit ab arbore ſuccos,
Jam procul à trunco vellet abeſſe ſuo.
Ex animo caros deponere diſce parentes,
Quæ ſocio recubas juncta puella viro:
Non oculis genitor, non matris oberret imago,
Solaque legitimi ſit tibi cura thori:
Nomina tot tibi cara dabit cumulata maritus,
Hic pater, hic genitrix, hic tibi frater erit.

PSEAVM. 45. 11.

Eſcoute fille & conſidere: encline ton oreille & oublie ton peuple & la maiſon de ton pere.

VA t'en gentil rameau, prens congé de ta mere;
Pour ſuivre ton mari; va fai lui bonne chere
Tant du corps que du cœur. Quant on eſt marié.
Laiſſer la ſes parents n'eſt pas impieté.

NATAM

NEc insulsa, nec prorsus inutilis est observatio, quam quidam desumunt ex modo excusandi quo (Luc. 14. 16.) utuntur ij, qui ad cœnam vocati, ad diem dictũ venire detrectant. Primus eorum, rationes absentiæ allegans, villam, inquit, emi, in istius ego possessionem mi tendus jam nunc abeo, utque apud herum tuum eo nomine me excuses precor. Alter, juga boum quinque (inquit) empta sunt mihi, periculum de ijs facturus decedo, id ne Dominus tuus ægrè ferat, meis verbis rogabis. Tertius confidentiur perorans, & non excusatione (ut videtur) sed justâ defensione nisus, uxorem, inquit, duxi, eâque de causa non possum venire. *Actum matrimonij tantum privilegij habet innuens, ut vel solâ facti allegatione satis superque purgatum se existimet. Magna sanè matrimonij efficacia est, in quo conjuges, vel Deo auctore, parentibus sese mutuò præponunt. Græcè apud Homerum Hector.*

Haud equidem dubito quin concidet Ilion ingens,
Et Priamus, Priamiq; ruet gens armipotentis;
Sed mihi nec popul, nec caræ cura parentis,
Nec Priami regis tantum præcordia rodit,
Quam me cura tui, conjux carissima, vexat.

Est sanè intimum amicitiæ genus, castus thorus.

'T Is een leersame, en gheen onvermakelijcke bedenckinge, die eenige nemen uyt de ghelijckenisse van't avondtmael, van Christo vermelt Luc. 14. 16. al waer, soo wanneer de knechten uytginghen om de genoode te roepen, de eersten brenghende reden by van niet te konnen komen, seydt een acker ghekocht te hebben, ende dien te moeten gaen besichtigen: de tweeden verklaert kooper bedegen te zijn van vijf jock ossen, en de selve te moeten gaen beproeven: voegende beyde een bede by hare redenen, seggende, ick bidde u doet mijn onschult. De derden, sprekende met een grove stemme, en vry wat stouter, seydt ront uyt, Ick hebbe een wijf getrout, en daerom en kan ick niet komen. Als vast houdende dat een wijf te trouwen een sake is van soodanighen voorrecht, datmen om der selve wille, sonder tegenseggen, seer wel vermach alle andere saken aen d'een zyde te stellen. Voorwaer als wy sien dat God beveelt een teere maeghet beyde vader en moeder te verlaren, ende eenẽ vremden man aen te hanghen, moetmen niet bekennen dat hy 't selve voor alderley vriendtschappen stelt? Ic sal, met verlof vande leser, hier by voegen 'tgene Hector, hier vã by Homerũ spreect,

*Ick weet dat Troyen haest en ras
Niet zijn en sal als gruys en as;
Ick weet oock dat mijn vader sal
Haest comen tot een droeven val;
En dat mijn broeders lief en weert
Verslinden sal des vyants sweert.
Maer noch mijn vader, noch sijn schat
Noch ghy, ô Troyen! schoone stadt,
Perst my so hart aen mijn ghemoet,
Als ghy, mijn weerde huysvrou doet.*

EPHES. 5. 28. ET SEQV.

Viri debent diligere uxores suas, ut corpora sua, propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne unâ.

NESCIT

NESCIT HABERE MODVM.
XLVI.

OVID. 10. METAM. *Nec modus aut requies, nisi mors, reperitur amoris.*

SEN. Oct. ACT. I. *Amor perennis conjugis castæ manet.*

AVSON. *VXor vivamus, quod viximus, & teneamus*
Nomina quæ primo sumpsimus in thalamo;
Næve sit ulla dies ut commutemur in ævo.
Quin tibi sim juvenis, tuque puella mihi, &c.

DEn groenen crocodil ontrent den nijl geschapen
Dien noem ic met bescheyt het rechte minne-vvapẽ;
Dit beest vvast alle tijt, en vvort gedurigh groot
Tot aenden ouden dach, ja midden inden doot.
Ick dacht al over langh, hoe kan ick hooger minnen?
En noch so gingh het vier mijn dieper inde sinnen;
En hoe het langher duert, hoe dattet heeter gloeyt;
Siet dat is rechte min die sonder eynde groeyt.

Van het ghestadich wassen des crocodils ende des selfs groote. Siet Plin. lib. 8. cap. 25.

Nescit habere modum.

CRescit in immensum phariis crocodilus in arvis,
Inque dies nili major ab amne redit:
Augendi metas non huic dedit ægra senectus,
Morsque vel ipsa paret vulnera, crescit adhuc.
Tu genuina mei, crocodile, furoris imago,
Augetur nostro pectore semper amor.
Frigida mors calidos olim mirabitur ignes,
Cum gelida tanget fervida corda manu.

Crocodilum crescere quamdiu vivat, & excrescere ad longitudinem duodeviginti cubitorum, & alia vide apud Plin. lib. 8. cap. 25.

Bien que grand, tousiours croissant.

LE crocodil si long temps que sa vie dure,
Sent de l'accroissement tousiours en sa stature,
Il n'est touchè au vif des traicts du vrai amour
A qui l'affection ne croist de jour en jour.

AL is de crocodil maer uyt een ey gekomen,
Hy wort eē grousaē beest waer van de menschē schromē
Hy slockt gelijck een vraet en vvast noch alle tijt,
Tot dat de bleecke doot hem opte leden rijt.
Wie sucht van hooger staet, of gelt-begeerte quellen,
Die vvillen even staegh tot meerder hooghte svvellen:
Al vvat een mensch gelijckt dat heeft een kantigh hert,
En siet! daer is een hoeck die nimmer vol en vvert.

Non modus augendi.

CVm, crocodile, tibi præcordia vasta replevit
Præda petita solo, præda petita salo,
Crescis, & exiguo quamvis progressus ab ovo,
Exsuperat cubitos bis tua forma novem:
Incrementa tibi non sistit anhela senectus,
Finis & augendi vix tibi funus erit.
Ambitiose tibi, tibi convenit istud avare;
Scilicet augendi nescit uterque modum.

Chiche jamais riche.

LE corps du crocodil, bien que la mort le presse,
De devenir plus grand, de jour, en jour, ne cesse.
Qui ont l'ambition ou l'avarice au cœur,
Ne trouveront jamais un accompli bonheur.

QVi naturæ arcana scrutati sunt, asinas per omnem vitam gignere tradiderunt, nec unquam provectæ adeo ætatis fieri, quin partui partum identidem accumulent. de homine ambitioso simile quid dici posse, nemini, cui id vitii innotuit, obscurum est. Adepti aliquid inexperti boni (ait Thucyd.) semper, propter præsentem ex inopinato prosperitatē, plura sperantes, majora concupiscunt. Notantur hanc ob causam plerique principum, quod nimis effusè, & celerius quam par est, honores, in eos quibus favent, conferant, quos non nisi carptim ac paulatim depromere, magis consultum est: idque duplici ratione: primò, ne merces totius diei summo manè vel circa meridiem exsoluta, reliquum lucis non justo labore, sed ignaviâ, consumendi occasionem præbeat. Secūdò, ne quis exquisitis honoribus tempestivius decoratus, identidem ad altiora enitens (prout mores sunt ambitionis) tandem majora, quam par est, audeat, & res novas moliatur. Corrumpuntur enim homines magnitudine bonorum, nec cuiuslibet est, in rebus tam prolixis, magnam fortunam concoquere, inquit Dio.

DE ghene die de gheheymenissen der natueren ondersocht hebben, schryven dat d'eselinnen (hoe oudt sy oock zijn moghen) altijdt noch jonghen voort-brenghen.
Van eergierighe menschen yet sulcx ghesseydt te konnen werden, weten alle de ghene, die den aert van dit ghebreck bekent is. Elck (seydt Thucyd) die eenich onverwacht gheluck aenkomt, is gheneghen altijdt nae meer te trachten.
Hierom verloopen haer veel princen, midts de selve ghemeenlijck te grooten weerdicheden al te schielijck, en veel te vroech, aen haer troetel-kinderen toevoeghen: dewelcke veel beter allenxkens en met tusschen-val van tyde dienden uytgheghheven.
Om verscheyden redenen; eerstelijck; op dat de loon des gheheelen daechs des morghens vroech betaelt zijnde, het overighe vanden dach in luyernie niet deurghebracht en soude worden.
Ten tweeden, op dat niemandt te vroech al te hooghe gheset zijnde, en altijdt (naer de wyse vande eergierighe) verder willende gaen, eyndelijck niet hoogher dan het betamelijck is, en soude opstyghen, en nieuwicheden ter hant trecken.
De menschen (seydt Dion) werden veeltijdts door te grooten eere diemen hun aendoet, buyten de palen van hun schuldighen plicht wech gheruckt, want voorwaer t'en is alle mans werck niet, grooten voorspoedt en uytmuntende eer-ampten te konnen verdouwen.

BOËT. DE CONS. LIB. 2.

QVis tam compositæ fœlicitatis ut non aliquâ ex parte cum status sui qualitate rixetur? Anxia enim res est humanorum conditio bonorum, ut quæ vel nunquam perpetua subsistat.

SENEC. TRAG. 4.

QVod non potest vult esse, qui nimium potest.

HORAT. OD. 24. LIB. 3.

. . . . Scilicet improbæ
Crescunt divitiæ, tamen
Curtæ, nescio quid, semper abest rei.

GALAT. 6.9.

Laet ons wel-doende niet vertraghen.

DE groote crocodil die noyt en laet te vvassen,
Die is met alle vlijt ons ziele toe te passen;
Ghy, die oyt zijt een stap ghenaerdert totte deught,
Weet dat ghy naderhant noyt stille vvesen meugt.
Laet daer Hiskias son, die vvert te rugh ghetogen,
Laet Josua de sijn' die niet en vvert bevvoghen,
Maer let op Davids son die staegh en veerdigh rijt,
Want vvie hier stille staet die is sijn voordeel quijt.

Nullum virtuti solstitium.

CRescis, & extremis vel jam, crocodile, sub annis,
Majus adhuc nili tollis ab amne caput.
Incrementa decent Christum, tam longa, professos,
Nescius augmenti vir bonus esse nequit.
Nuniades sistat, retrotrahat Hiskia phœbum,
Dux solymi vatis sol tibi solus eat:
Ille, velut sponsus thalamo redit, altaque lustrat
Sidera. virtutem non decet ulla quies.

PHILIP. I. 13.

En oubliant les choses qui sont en derriere, & m'avancant aux choses qui sont en devant, ie tire vers le but.

NOn Iosue ton soleil, non ton soleil Hiskie,
Mais David ton soleil, soit guide de ma vie.
Le corps du crocodil, & du Chrestien l'esprit,
S'augmente, si long temps, que l'un & l'autre vit.

NEc oscitatia, nec torpor, sed cura diligens, atque actio continua hominum christianum decent. Cæli proprium est, animique ad cælestia properantis, moveri semper, ac progredi. Inque id nisi summâ nitatur opum vi mens pia, facilè impetuoso decursu humanæ corruptionis abripietur:

Ac veluti si quis adverso flumine lembum
Qui subigit remis, si brachia forte remisit,
Ecce! illũ in præceps prono rapit alveus amne.

Nec utique verè bonus est, qui indies, ut melior fiat, operam non dat. Sæpe nos nobis examinandi sumus, sæpe conscientia velut interroganda est, ecquid profecerimus, ecquid iracundiæ, avaritiæ, ac reliquis vitiis decesserit, ecquid virtutibus accesserit, nisi enim in illis decrementum; in hisce accrementum percipimus, vero divini Spiritus æstro percitos nos esse certi esse non possumus. Sane apud viros pios magnum fluxæ fidei indicium esse solet, non proficere. Quid de externis hisce, deque status nostri conditione futurum sit, haud quidem scimus; nec id quidem multum curandum est: animæ sanè ut indies adjiciam aliquid, in animo nobis, & in votis est. Lumen ad hoc nobis infunde, ô Numen.

GEen ledicheyt, maer een ghestadige besigheydt, is het ghene dat eyghentlijck een christen mensche betaemt. 't Is den hemel, en alle die ten hemel-waerts hun spoeden, gantsch eyghen, haer gheduerichlijck te beweghen: want indien sulcx niet met alle ernst en werdt betracht (nadien wy inde verdorventheydt der werelt woonen) soo sullen wy lichtelijck, door de kracht der selve, als door het aendringen van een nederloopende riviere, werden wech gheruckt.

Die tegens stroom zijn schuytjen roeyt,
Dient nimmermeer te zijn vermoeyt;
Want, rust hy maer een cleyne tydt,
Hy is terstont zijn voordeel quijt:
Midts, t'wijl zijn riemen liggen stil,
Hy swiert, al waer het water wil;
En wert soo, door den snellen val,
Ghedreven teghens leegher wal.

Hy en is niet recht goet, die van dage tot dage niet en tracht om beter te werden. Wy dienen onse eygen ziele menichmael te vragẽ, wat sy, sedert eenigen tijt herwaerts, ghevoelt heeft in Godtsalicheydt ghevoordert te hebben, watse op de giericheydt, korselheydt, en andere onse gebreken verneemt gewonnen te hebbẽ. Want ten zy sake wy int quade eenige afbreucke, int goede eenigen aenwas, van tijde tot tijde, ghewaer werden, laet ons vryelijck dencken, dat wy de ware kracht des geestes noch niet recht en hebben. Wat ons in het uytwendighe sal ghewerden, is ons onbekent: Maer wat het inwendige belangt, wy hebben, door Gods genade, vaste hope om tot het selve van tyde tot tijde wat goets te sullẽ toebrengen. De Heere, die den wille geeft, geve oock het volbrengen.

HIERONIM. AD DEMETR.

SAnctæ vitæ ratio processu gaudet, & crescit: cessatione torpescit & deficit: Quotidianis & recentibus incrementis instauranda mens est, & vivendi hoc iter non de transacto, sed de reliquo metiendum.

EX MORTE LEVAMEN.
XLVII.

Cypræ. de Iur Connubior. cap. 9.

NVptias impares (ita nuncupant juristæ matrimonium senis decrepiti & floridæ virginis L. si major C de Legit Hæred) præter alia multa incommoda inducere votum captandæ mortis, tragicus exitus non raro docuit, hinc nuptiæ Sophoclis & Alcippes hujusmodi dicteriis exagitatæ leguntur;

Noctua ut in tumulis, super utque cadavera bubo,
Talis apud Sophoclem nostra puella sedet.

Een out man in't jonck meyskens ſchoot,
Ey waer hy doot!

EEn groen en vvaligh dier ſtont leſtmael om te paren
Met yemant rijc genoech, maer in ſiin leſte jaren;
Het dacht mijn vvonder vremt, dies vraegd ic hoe het quã,
Dat ſy een dorren bloc tot haer geſelſchap nam:
Sy ſprac van ſtonden aen: veel heefter vvaer genomen
Dat van eens eſels been de beſte fleuyten comen
So raſch hy maer en ſterft. 't Fy (dacht ick) looſen ſchijn!
Ghy trout, en vvenſcht terſtont om ongetrout te zijn.

Ex morte levamen.

NUper, ubi pelago muris Fliſſinga reſiſtit,
Decrepito fuerat nupta puella ſeni:
ur vetulo ſociaris hero, lepidiſſima? dixi;
Hæc, ut erat promptâ garrulitate loquax,
Ioc mihi reſponſum dedit: oſſibus, inquit, aſelli
Cum jacet exangui corpore preſſus humo,
ibia jucundo componitur optima cantu.
Deſierat; nec me quærere plura juvat.

Joye & ſupport, apres la mort.

VN iour ie demandois a une allegre dame,
Pourquoi un gros vieillart avoit gagné ſon ame,
le ſcais tu, me dit-on, que quant un aſne eſt mort
e ſes os decharnez fort bonne fluſte ſort?

Spaert,

Spaert, manneken, ſpaert,
Datter een ander wel af vaert.

SOo langh een eſel leeft, ſoo draeght hy ſware packen,
En eet noch evenvvel alleen maer diſtel-tacken:
Maer ſteeckt hy eens de moort, daer fleuytmen op het beẽ
Daer raeſt de malle jeught, en hippelt onder een.
Spaert, vrecke vader, ſpaert; u ſoontje komt ten leſten
Dat ſchinckt, en drinckt, en klinckt, dat geeftet al ten beſten,
Dat ſinght, en ſpringht, en vinckt, dat vogelt, jaegt, en viſt
Ontydelick geſpaert, onnuttelick ghequiſt.

Avarum excipit prodigus.

DVm tibi vita manet, miſerandæ ſortis aſelle,
Non intermiſſo membra labore gemunt:
Intereà tribulis & amarâ veſceris herba,
Vixque datur gelido fonte levare ſitim:
Sed morere, infœlix, mox tibia feſta ſonabit,
Et tua paſtor ovans ducet ad oſſa choros.
Quærat avarus opes, jam prodigus imminet hæres,
Qui malè congeſtas dilapidabit opes.

De pere gardien, fils garde-rien.

TEs jambes, par travail, te craquent, pauvre beſte,
Et peu apres ta mort ſerviront a la feſte,
Des fluſtes & haut bois. D'un pere eſpargneur,
Sort ordinairement un fils trop gaſpilleur.

AVARVM EXCIPIT PRODIGVS.

ALutarium piscem cœnum fodere memorant, sargum autem piscem, qui eum sequitur, excitatum pabulum devorare. vix aliter in vita humana sese res habere notatum est: homines nimirum attentos ad rem, qui cœnum fodiendo, id est, vilißimis quibusque ac laboriosissimis ministeriis indies operam dare solent, sargos sequi, id est, liberos vel hæredes plerumque habere ignavos ac prodigos, qui opes, multo cum sudore vix unciatim collectas, celerrimè diglutiant, nec raro in unius scorti marsupium effundant, atque ita (ut Sen. verbis utar) quidquid longa series multis laboribus, multa Dei indulgentia struxit, id unus dies spargit, ac dissipat,

Longique perit labor irritus anni.

Benè igitur sapiens Eccl 2.18. Detestatus sum, inquit, omnē industriam meam, qua sub sole studiosissimè laboravi, habiturus hæredem post me, quem ignoro utrum sapiens an stultus futurus sit. Estne quidquam tam vanum? & tandem concludens, Nonne melius est, ait, comedere & bibere, & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis? hoc etenim de manu Dei est.

DEn seem-visch is ghewoon het slick om te wroeten, maer de visch sargus (die hem veeltijts volgt) isser knap by, en slockt het aes, dat een ander opghejaecht en bearbeyt heeft, gierichlijck int lijf. Het gevalt veeltyts so onder den menschen, dat nae een slick-wroetende seemvisch, dat is, nae een deunen en wreckigen spaerder, die uyt vuylheyt zyn goet te samen heeft geraept, volcht een verterende sargus, dat is, een quistighe opsnapper, die het verspaerde goedt, onnuttelijck door de billen slaet, en dickwils t'eender reyse inden schoot van een hoere of haer dochter uytstort, al wat met moeyte en commer in veel jaren by den anderen is versamelt. Den wijseman heeft dan wel gheseyt, Eccl.2.18. *My verdroot alle mijns arbeyts, die ick onder de sonne hadde, dat ick dien eenen mensche laten moeste, die na my zijn soude, en wie weet of hy wijs of dul zijn sal?* Eyndelijck besluyt hy, seggende: *isset den een mensch niet beter dat hy ete en drincke, en dat hy zijn ziele wel doe van synen arbeydt? Ia sulcx sach ick dat van Godes handt comt.*

Horat. Lib. 2. Od. 14.

ABsumet hæres cæcuba dignior,
Servata centum clavibus & mero
Tinget pavimentum superbo,
Pontificum potiore cœnis.

Idem.

SEd quia perpetuus nulli datur usus & hæres
Hæredem alterius, velut unda supervenit undam,
Quid vici prosunt, quidve horrea, quidve calabris
Saltibus adiecti lucani?

PROVERB. 15, 16.

Eenen goeden moet is een daghelijcx wel-leven.

AL is een esel plomp, al vveet hy niet te springen,
Noch leertmen na de doot sijn dorre schenckels singẽ;
Een herder neemt het been, en maecter fleuyten van,
Waer door hy gantsch het vvout tot vreugde treckẽ kan.
Wat is van kost en konst? van veel of luyt te stellen?
Stelt maer en stilt u hert, geen druck en sal u quellen.
Waer recht vernoeghen vvoont daer is ghestage lust,
'k En vveet geen beter vreught, dan als de ziele rust.

Æquus animus, commendat omnia.

Ossibus ex asini fit tibia; silva remugit;
Exultat saturas dux gregis inter oves.
Ecquid opus lituis? sibi mens est æqua levamen,
Gaudia de placido pectore sponte fluunt:
Sit casa parva domus, sit fictilis olla supellex,
Hic etiam sapiens, quo sibi plaudat, habet.
Aula gemit, cytharâ licet aureus instet Iophas,
Caula fremit plausu, dum, Melibæe, canis.

---

1. TIM. 6. 6.

La pieté, avec contentement d'esprit est un grand gain.

TA flute, gai berger, n'est que des os des bestes,
Si resiouit pourtant vos gens aux jours de festes,
O grand don du Seigneur tranquillité d'esprit!
Le cœur estant en paix un peu nous resiouit.

ÆQVVS

TRia ferè hominum genera nundinas frequentare compertum est, emptores, venditores, spectatores: Duo priores emendis vendendisq; mercibus toto nundinarum tempore occupatissimi, anxiè discrutiantur. Tertium demum genus benè ac jucundè agit, & , non nisi oculis, cuncta delibans, voluptatem ex omnibus, ex nullo molestias domum refert. Nundinarum, id est, mundi, sive rerum externarum tantũ spectatores philosophos esse, vult Pithagoras; Christianos, viri boni. Habere opes ac possidere, at non ab eisdem haberi aut possideri, verè sapientis est: id verò unicuique nostrum continuò eveniet, si non ad ambitionem, sed ad necessitatem omnia habeamus. Arridet, etiam hic, Democriti dictum, ille fælicem dicebat eum, qui cum exiguis pecunijs hilaris esset, infælicem, eum qui inter magnas opes tristaretur. Quid si totum orbẽ terrarum possideamus, ecquid commoditatis ex tantâ rerum congerie habituri sumus, præterquam ex ijs, quæ utendo nostra facimus? de reliquis nihil habituri præter solum aspectum Atqui voluptatem, quæ ex visu est, æquè de alienis, atque de tuis capere nihil vetat. Qui ad naturam vivit nunquam pauper; qui ad vota, nunquam dives est.

DAer zijn veeltijdts drie soorten van menschen die de jaer-marckten besoecken, te weten, koopers, verkoopers, en gapers.
De twee eerste zijn den gantschen tijdt des jaer-marts door, elcx int syne sorchvuldelijcken besich:

De derde soorte isser best aen, want, niet als metter ooghe alles overloopende, draecht van gheen eenighe quellinghe ofte storenisse naer huys.

Pithagoras treckt dit tot de wijs-gierighe van synen tijdt, en noemt die, begapers vande jaermarckten, dat is, bloote beschouwers van de wereltsche dinghen. Andere Godtsalighe mannen eyghenen sulcx, met beter recht, nu de rechte gheloovighen toe.

Goederen te besitten, ende vande selve niet beseten te werden, is een werck van Godsalighe wijsheyt.
En tot sulcx ware wel te komen, indien wy, niet op giericheydt ende eergiericheydt, maer op noodtdruft alleene het ooghe sloeghen. Cost en kleederen hebbende, vernoecht u daer mede, seydt de apostel.

Neemt dat gantsch de wereldt ons eyghen ware, wat ghemack of ghenut sal ons uyt sulcken onghemeten hoop goederen ghewerden, anders als 'tghene dat wy door het ghebruyck eyghentlijck het onse maken? van al de reste en hebben wy niet meer als alleenlijck het ghesichte, ende 'tselve is gheoorloft, so wel van eens anders goedt te nemen, als van u eyghen. Wat valter te segghen? die na de nature leeft is noyt arm, die na de begheerlijckheydt, nimmermeer rijcke.

PROVERB. 15.
Secura mens quasi juge convivium.

PLATO TIM. CAP. 13.
LÆtitia pura in solis animæ bonis invenitur, ideo sapiens in se gaudet non in ijs, quæ circa se sunt.

HEBR. 13. 5.
QVe vos mœurs soient sans avarice, estans contens de ce que vous avez presentement.

DISSIDET, QVOD IMPAR EST. XLVIII.

EXtat apud SAX. GRAMMAT. *Lib. 1. Insignis* VLVILDÆ *Danorum regis filiæ de impari matrimonio querela, quam meritò hic adscribo. O miseram me! cujus nobilitatem dispar nexus obtenebrat! O infœlicem, cujus stemmati rustica jugatur humilitas! O infaustam matris sobolem, cujus munditiem immunditia ruralis attrectat, dignitatem indignitas vulgaris inclitat, ingenuitatem conditio maritalis extenuat, &c.* QVAM *quidem querelam exitus tragicus subsecutus est, prout latius idem auctor prosequitur.*

Ver-

Verſcheyden aert, dient niet ghepaert.

DE ſim, het koddig dier, is yeder eens vermaken,
De ſchilt-pad, niemants vreugt, als doot ter aerdē leyt;
Hierom iſt dat den aep de padde ſchroomt te raken;
'T is teghenheyt van aert dat deſe dieren ſcheyt,
Lief (vvat ick bidden mach) en laet u nimmer paren
Met Fop, dien tammen gaſt, die men u geven vvilt:
Mach ick u lief niet zijn, ſoo vvilt u immers ſparen
Voor yemant, die van u min als ick doe verſchilt.

Diſsidet, quod impar eſt.

CUm tardâ nequeat teſtudine ſimia jungi,
Simia jucundâ mobilitate potens;
Simia delitiæ ſilvarum, hominumque voluptas,
Cernit ut inviſum reptile, tota tremit.
Tu peponem, mea vita, tui faciaſne potentem
Nulla cui toto pectore mica ſalis?
Corpora, quis furor eſt, conjungere mortua vivis?
Anne tyrannorum vis ſcelerata redit?

Le ſombre & tard, ne duit au gaillard.

LA ſinge dans les bois, inceſſament gaillarde,
Ne ſe joindra jamais a la tortue tarde,
Par tout ou la nature a deſnié ſon lien,
Fai tout ce que pourras, auſſi n'y feras rien.

Licht en swaer, en dient gheen paer.

DE sim die niet en dient als om den geck te scheren,
Soect uyt een tegen-aert de schilt-pad af te weren,
Sy haet het sedich dier, dat staegh bewaert sijn huys,
Om dattet niet en loopt als ander vvilt ghespuys.
Een maeght van stillen aert sal nimmer vvel bevallen
Aen yemant, die van oudts genegen is te mallen:
Maer hoort eens vrijers hoort, en vry de les onthout;
Die soetst om vrijen zijn, en dienen niet getrout.

Apud leves, gravitas vitium est.

SImia saltatrix, & quæ solet usque vagari,
Non secus ac pestem te, domiporta fugit.
Lascivi juvenes mores odêre modestos,
Castaque vesanus respuit ora puer:
Si qua puella loquax minus est, ea torva vocatur;
Et pudor, heu! nomen rusticitatis habet.
Stulte puer; petulans, audax, vaga, garrula virgo,
Sit licet apta foro, non erit apta thoro.

Grave & leger ne loge ensemble,
Chacun requiert, que luy ressemble.

TV as en grand' horreur les mœurs de la tortue,
Le singe est a ton gré, qui joue par la rue;
Mais dames, mon amy, trop douces en amour,
En cas de marier ne trouvent pas leur tour.

APVD LEVES, GRAVITAS VITIVM EST.

ADolescentes, ut hodie sunt mores, animum ad nuptias applicare occi-ientes, nihil ferè minus in puellis, quas ius rei causa adeunt, requirere solent, uàm ea quæ in convictu usui futura int. Plerumque enim præ cæteris placere let, si qua aut scitè cavere, aut festive irrire, aut denique belle se comere no-erit. Nec mirum; cum enim fervore tatis lasciviant & ipsi juvenes, in ha-entibus symbolum, ut ait ille, facilior fit ansitus: Et tamen juvenilia ista omnia, st annum unum atque alterum, cum beri alendi, aliaque onera matrimonii stinenda sunt, statim evanescere, ac orsus diversa, imò & contraria, non si- molestia ac dispendio rei familiaris, daiscenda esse, docet usus. Quanto me-ius, mi adolescens, oculos animumque di-veres in virginem modestam, ac rei do-estica, melius quàm saltandi peritam? a licet hoc tempore fortaßis juvenilibus ectibus non tam arrideat, atque una qua alterius istius generis, sane tu bre- aliter censeas. Eos, qui in alias terras r instituunt, vestem non pro more re-gnis, in qua sunt, sed in quam abeunt, ficere nunquid vides? fac idē, & vale.

DE domme jonckheydt, haer ten houwelijck stellende (na dat nu de loop des wereldts is) en vereyscht schier niet min in de dochters, die sylieden ten dien eynde bewandelen, als het ghene dat hun inde huyshoudinghe meest van noode is; alsoo dat veeltijts die best singhen en springhen, spelen en quelen, toyen en ployen kan, meest van allen wert aengehaelt, sonder op het vorder eenichsins te letten. Vlen vliegen met uylen, seyt ons spreeckwoordt: sy selfs door hitte vande jeucht ydel en licht zijnde, vergapen haer lichtelijck aen de ghene die hun hier in aldernaest by komen. En even wel nochtans so haest de opvoedinge der kinderen, ende andere lasten des houwelijcx hun op den hals vallen, raeckt ghemeenlijck de clavecimbel, en al dat beslach aen d'een zyde: en al watmen meest gheacht heeft komt minst te passe.

Waret niet beter, o soete jeucht, dese dinghen in wat naerder bedencken te nemen? en hier in te doen, ghelijck een voorsichtich man die een reyse naer vreemde landen aenvanght, die syne kleedinghe niet en maeckt na de maniere van't landt daer hy nu is, maer van 'tghene daer hy haest meynt te komen? Letter op.

Die een meysjen, om haer singhen,
Om haer springhen, heeft getrout,
't Zijn voor eerst wel moye dinghen,
Maer als noot begint te dringhen,
Is de liefde strax verkout.

HORAT.

ODerunt hilarem tristes, tristemque jocosi;
Sedatum celeres, agilem gnarumque remißi.

PRO-

PROVERB. 28.

Den goddeloosen vliet, en niemant en jaeght hem.

DE ſchilt-pad jaegt den aep; beſiet wat vreemde dingẽ
Hy weet niet wat te doen, of waer te ſullen ſpringen
De ſchilt-pad evenwel en kruypt maer in het ſant,
En, dat noch vreemder is, s'en heeft niet eenen tant.
Wie booſe rancken broet die leyt een droevig leven;
Hy ſucht, hy ducht, hy vlucht, al wort hy niet gedreven,
Al drilter maer een riet hy is terſtont bevreeſt,
Daer is geen felder beul als binnen inden geeſt.

Qui vanos pavet metus, veros fatetur.

PReſſa ſuæ ſub mole domus teſtudo laborat,
Pulvereamque gravi corpore verrit humum:
Ut videt hanc, fugit, osque tremens poſt terga reflectit
Simia, nec tutam ſe putat eſſe fugâ.
Ad ſonitum culicis, motæque ad arundinis umbram,
Impius, & nullo terga premente, fugit:
Conſcia mens ſceleris formidine tota liqueſcit,
Tunc quoque, cum pavidi cauſa timoris abeſt.

Le pecheur, a touſiours peur.

COmbien que ta maiſon tortue fort te preſſe,
Le ſinge neantmoins te fuit, en grand viſteſſe,
Craingant d'eſtre attrappé: touſiours le bliſtre fuit,
Et nul lui veut du mal, & nul ne le pourſuit.

QVI VANOS PAVET METVS, VERA FATETVR.

Verè malam conscientiam matrem formidinis esse, dixit Chrysost. Horrorem enim individuũ impietatis comitem esse, testantur ii, qui indies conscientiæ latebras quærunt, nec inveniunt. Pœnam semper ante oculos sibi versari putant, qui peccaverũt, inquit ille: Hinc fit, ut omnia horreat improbus, etiam minime timenda, imo & amplectenda; Deum, quod inimicum sibi; diabolũ, quod lictorem; semetipsum, quod accusatorem sciat, ac sentiat. Viro bono contra nihil terribile est; non Deus, nemo qui magis juvare velit; non diabolus, nemo qui minus nocere poßit; non conscientia, omnia ibi tranquilla: Horrificum tonitru parentis sui vocem benevolam, metuendã fulmen divinæ majestatis radios, mortem, in vitam meliorem transitum, Dei judicium, finem pugnæ ac ærumnarum appellat: Denique

Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ.

Quicunque verè animosus esse desiderat, mentem ut habeat flagitiis purgatã, etiam atque etiam curet.

Een quade conscientie (seyter een oudtvader) is een moeder van vreese. 'tIs gewisselijck alsoo; want waer een sondich ghemoet is, daer is t'elcken, in alle voorvallende saken, een bevende hert, ende een versmachte ziel. De goddeloose schrickt voor alle dinghen, selfs oock voor de gene die niet te vreesen en zijn.

Hy ontset hem van Godt, want hy is hem vyandt; van den duyvel, want 'tis sijn pynigher: van sijn eyghen herte, want 'tis sijn beschuldigher.

De rechtveerdighe daerenteghen (ghelijck de wijse-man seydt) is vrymoedich als een jonck leeu, sittert ofte beeft voor niemant: niet voor Godt, wanter niemandt en is die hem meer wilt helpen: niet voor den den duyvel, wanter niemandt en is die hem min kan beschadighen: niet voor sijn eyghen ghewisse, want daer is ruste.

Den vervaerlijcken donder, noemt hy de stemme sijnes hemelschen vaders: den schrickelijcken blixem, de stralen van des selfs grootachtsaemheydt: de doodt, een doorganck tot een beter leven: Godts oordeel, een eynde van strijdt en ellendicheydt: en, om kort te segghen,

Al viel de werelt gantsch en gaer,
De vrome schrickt voor geen gevaer.

Wilder dan yemant onvertsaeght, ende goets moets wesen, die reynighe sijn herte van doodelijcke wercken.

IOB 15. 21.

Sonitus terroris semper in auribus impii; & cum pax sit, ille semper insidias suspicatur, circumspectans undique gladium.

IOB 18. 11.

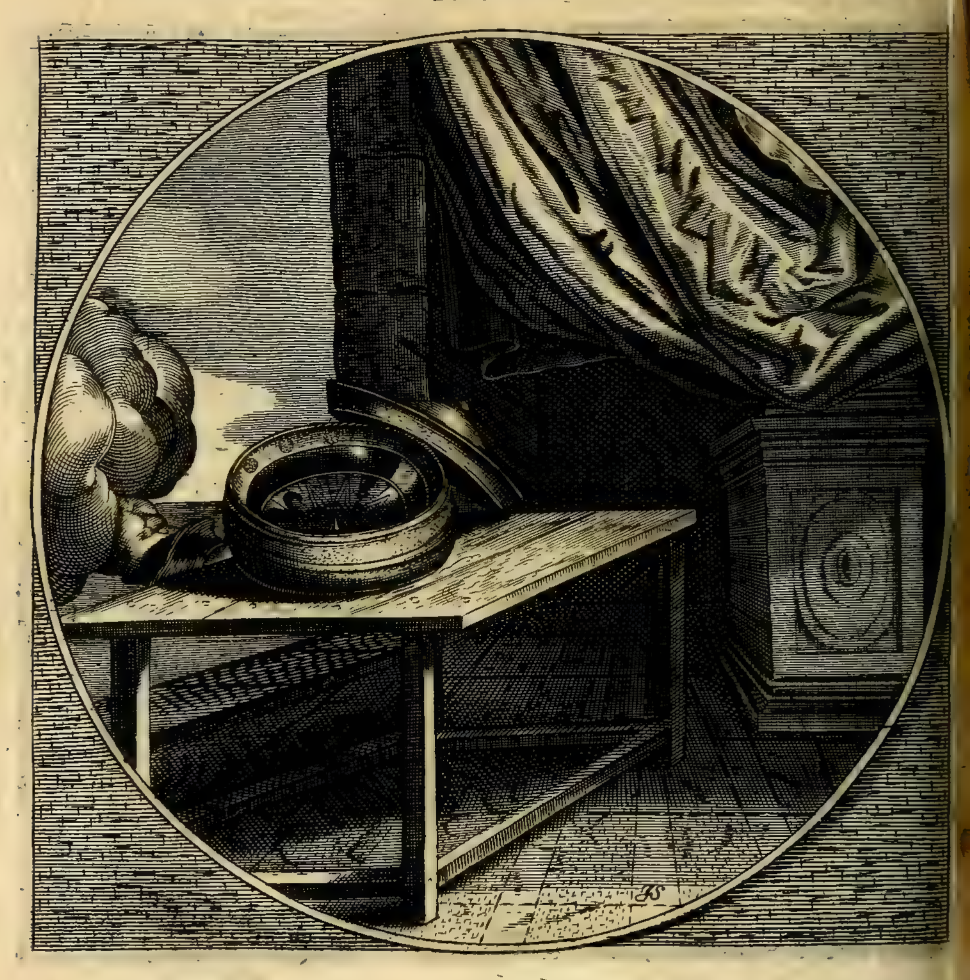
Circumquaque perturbant impiũ terrores, & disjiciunt eũ ad pedes ejus.

PROVERB. 28; 17.

L'Homme faisant tort au sang d'une personne fuira jusques en la fosse sans que aucun le retienne.

ANIMOS NIL DIRIMIT.

XLIX.

LVCRET. LIB. 4. **N***Am si absit, quod ames, præsto simulacra tamen sunt*
Illius, & nomen dulce obversatur ad aures.

VIRG. 4. ÆNEID. DE DIDONE ET ÆNEA LOQVENS.

. . . . *Illum absens absentem auditque videtque.*

ERAS. APOPH. LIB. 5.

C*Ato amantis animum dicebat in alieno corpore vivere, id quod hodie quoque c*
lebratur: Animam illic potiorem esse ubi amat, quam ubi animat.

Lief

Liefde schiet pylen, over hondert mylen.

AL scheyt ons menichmael zee, rotsen, ende dalen,
Dat al noch evenwel en snijt ons niet van een;
Mijn geest komt even staegh ontrent de liefste dwalen,
De seylsteen en de min die hebben dat gemeen:
Want schoon de noortsche key is van het stael verscheyden,
En of een tusschen-schot verdeylt het lieve paer,
De steen en laet niet af, het yser om te leyden:
Hoe ver mijn lief verreyst, mijn hert is even daer.

Animos nil dirimit.

TActus ut est magnete chalybs (licet assis utrumque
Separet) ad lapidis vertitur ora sui.
Ut semel affricuit mihi blanda venena Cupido,
Totus ab occulto glutine, Phylli, trahor:
Non mare, non montes, non intervalla locorum,
Corpore se jungunt pectora nostra tuo:
Semper amans peregre est. Mea corda per omnia tecum,
Teque abeunte, abeunt: teque manente, manent.

Amye, ame a l'amant.

QVant de l'aymant l'acier a pris la vive force,
Il est tousiours tiré par ceste douce amorçe.
Depuis que c'est frotté mon cœur a ton amour,
Par tout que vais, Margot, me guides alentour.

VVAnneer des ſeylſteens cracht is in het ſtael ghetogen
Soo vvortet metten ſteen aen alle kant bevvogen,
En ſchoon al tuſſchen bey een ſchutſel is geſet,
Noch baert de ſteen haer kracht, en treêt het yſer met:
Wat batet ydel menſch, een quaet gemoet te decken?
God can u ſchuldig hert oock uyt het duyſter trecken,
Wie voelt niet metter daet dat hem de ziele drilt,
Oock daer hy is alleen, en daer hy niet en vvilt?

Amota movetur.

VT tactus magnete fuit (licet aſſis utrumque
Separet) in gyrum flectitur uſque chalybs.
Nec Deus eſt, fateor, nec habet mens conſcia numen,
Huic tamen æthereæ portio mentis ineſt.
Hanc aliquis cæcas pro tempore condat in umbras,
Qui penitus poſſit tollere, nullus erit.
Pectora noſtra chalybs, divina potentia magnes;
Stare loco neſcit mens, agitante Deo.

Cacher ne ſert.

L'Aimant eſt Dieu, l'acier de nous la conſcience
Laquelle n'eſt pas Dieu, mais du ciel la ſemence:
Empeſche qui voudra ſon cours pour quelque temps,
Dieu la tire au travers de tous empeſchemens.

AMOT

QVid hoc monstri est? scit nocens facinus in solitudine, semotis arbitris, in solum aliquem à se commißum: scit cadaver hominis à se occisi alta terra obrutum: scit animum multis simulationum involucris ab oculis humanis remotum; & ecce! tremit tamen, angitur, pallescit; & conscientia mentē anxiam vastat. Vnde hoc? à Deo, inquam, à Deo est, cui peculiare, obstacula removere, mentem movere. Egregiè imperator in l. ult. C. ad l. Iul. Majest. ex quo sceleratißimum quis consilium cœpit, exinde quodammodò sua mente punitus est.

Continuò templum, ac violati numinis æras,
Et quod præcipuis mentem sudoribus urget,
Te videt in somnis . . . . .

Mala conscientia tuta est aliquandò, secura nunquam, ait Seneca. Interest, imò inest, non actionibus modò hominum, sed & animis Deus; &, ut numisma impressam habet principis imaginem; ita homo Dei: eàque, si usquiam, certè in conscientiis hominum quàm maximè elucet.

En animum ac mentem! cum quâ Dii nocte loquuntur.

IS niet gantsch vreemt ende seltsaem dat een misdadighe, wetende dat sijn rabauwerie erghens in een bosch ofte op een heye, ende mitsdien buyten de ooghen van alle menschen, by hem is begaen gheweest; wetende dat het lichaem by hem vermoort, wel diepe onder de aerde is gheset; wetende dat hy sijn ghedachten in een besloten boesem draecht. Dat hy (seg' ick) evenwel t'elcken op alle voorvallen sittert en beeft, en byna op het ruysschen van elck bladt het innerste van sijn ghemoet voelt ommeroeren, en grondelijck beweghen? Van waer comt dit? ontwyfelijck van niemant, als vande hant Godes selfs, aen de welcke eygen is door allerley beletselen henen te dringen, ende het binnenste des menschelijcken ghemoedts rontsomme te keeren, en krachtelijck te beroeren. Soo haest (seyt de keyser Iustinianus) yemant voorgenomen heeft een schelmstuck aen te rechten, so haest heeft hy alreede, in sijn eyghen ghemoet, sijn straffe beginnen te dragen.

Wie daer heeft een quaet ghemoet,
Slaept hy, waeckt hy, wat hy doet;
't Quade seyt, by hem begaen,
Comt ghestadich voor hem staen.

Een quaetdoender (seyt Seneca) kan somwylen wel vry zijn, maer nimmermeer vrymoedich. God is by ende aen den handel ende herten der menschen, en gelijck der princen ghedaente ghedruckt is op het ghelt, soo Godes beelt in 's menschen ghemoet.

Wanneer een mensch alleen vertreckt,
Of op zijn bedd' leyt uytghestreckt,
Dan wort hy dickwils seer bevreest,
Want God die spreeckt met synen geest.

TERTVLLIANVS.

COnscientia potest adumbrari, quia non est Deus, extingui non potest, quia à Deo est.

SENEC. EPIST. 9⁶.

QVid prodest recondere se, & oculos hominum auresque vitare? bona conscientia turbam advocat, mala autem & in solitudine anxia est.

1. IOHAN. 3. 9.

Die uyt Godt gheboren is en doet gheen ſonde, want zijn zaet blijft in hem.

DE ſeylſteen en het ſtael zijn op bedeckte gronden
Zijn onder een verplicht en over hant gebonden,
Al ſcheyt hen eenig dingh, de gheeſt die trecter in,
Gheen ſcheytſel tuſſchen bey, en ſcheyt haer ſoete min.
Wat kan de vverelt doen? daer zijn bedeckte vveghen
Waer door den hemel ſelfs komt over ons gheſeghen:
Weeſt vrolijck, vroom gemoet, noyt ſcheyter eenich ſlo
Den gheeſt van ſijn begin, de ziel van haren Godt.

Omnia ſpiritui pervia.

VT ſemel imperit chalybi ſua munera magnes,
Cum magnete ſuo, ſe movet uſque chalybs:
Haud objecta moram faciunt huic ligna metallo,
Ne ſeſe lapidis vertat ad ora ſui.
Cum ſemel eſt imbuta Deo gens cœlitus acta,
Inque ſuâ Chriſti ſymbola mente gerit,
Se licet opponat vaſto cacodæmon hiatu,
Se ſacrata, Deo corda movente, movent.

ROM. 8. 34.

Qui nous ſeparerá de la dilection de Chriſt?

LE fer touché d'aymant ſe tourne avec ſa pierre
Bien que ſoit loing de lá, bien que priſon l'enſerre.
Qui eſt marqué de Dieu, & porte au cœur la foi,
Ne quite la vertu, par peine ni eſmoi.

ANima (licet corporis ergastulis inclusa, licet vario tempestatum æstu, n hoc mundi euripo, indies circumacta) unquam tanto mortalitatis corpore obuitur, quin in eam irrepat nonnunquam, mò irrumpat æternæ fœlicitatis aliquis adius. Anima sanè Dei imagine insigita, similitudo quædam est, & imago ternitatis, sempiterna quippe illa, & unquam desitura cæli gaudia etiam in ragili hoc corpusculo prælibare nos posse, mò & debere, clara divini verbi elogia vincunt. Quicunque enim æternæ fœlicitatis præmia desiderat, huic primus ejus radus etiam hic calcandus est; eque peccati sordibus ad animi puritatē, vitæ renovationem, reconciliationem cum Deo, conscientiæ pacem etiam in hac vita anseundum est. Quicunque enim habet artem (ut Iohan Apoc.20 4.) in resurrectione primâ, in hoc secunda mors non abet potestatē. Hoc ipso die inquit Chri-us ad Sachaum salus huic domui conti it. Fœlicem te Sachæe! cui Salvator præns præsenti veridico ore salutem asseit. Fœlices omnes! quorum spiritibus piritus Christi idem dictat.

DE ziele, al-hoe-wel inden kercker deses lichaems besloten, alhoewel door menichvuldige bekommeringe, inden draystroom deses werelts, daghelijcx herwaerts en derwaerts ghedreven, wert evenwel niet belet, nu en dan, in sich te gevoelen als een staelken vande eeuwighe gheluckſalicheydt. Een ghemoedt verheerlijckt met den beelde Godes, is als een af-beeldt ende ghelijckenisse van der eeuwigheydt.

De begintselen vande eeuwighe welstant, oock in desen broosen lichame, ghevoelt te moghen, ja te moeten werden, werdt ons in den woorde Godes ghenoechsaem aenghewesen: een yeghelijck die de selve hier namaels wenscht te moghen smaecken, moet van den eersten trap betreden, selfs hier in desen leven, rysende uyt de verdorventheydt der sonde, tot de vernieuwinghe des levens in ware heylicheydt ende gherechticheydt, versoeninghe met God, door Iesum Christum, en vrede met syne ghewisse.

Die deel heeft (seydt Iohannes Apoc.20. 6.) in de eerste opstandinghe, in desen heeft de tweede doodt gheen macht. Heden (seydt Christus tot Sachæum) is saligheydt gheworden desen huyse. Gheluckighe Sachæe! aen wien de mondt der waerheydt, selfs met den monde, salicheydt heeft verkondight: gheluckich zijnse, die nu door Christi Gheest dese ghetuyghenisse aen haren gheest zijn ghevoelende.

TERTVLIAN. AD MARTYR.

ETsi corpus includitur, etsi caro detinetur in carcere, omnia spiritui patēt. igare spiritu, spaciare spiritu, non stadia aca, non porticus longas proponas ti, sed illam viam quæ ad Deum ducit, Quoties eam deambulaveris toties in carcere non eris. Nihil crus sentit in nervo, quum animus in cælo est. Totum hominem animus circumfert, &, quo vult, transfert.

IN RECESSV NIHIL.

L.

LVCRET. *NAm divinitus interdum, venerisque sagittis,*
Deteriore fit ut formâ muliercula ametur;
Nam facit ipsa suis interdum fœmina factis,
Morigerisque modis, & mundo corpore culta,
Vt facilè insuescat vir secum ducere vitam.

DAN. HEYNS. *PLus aliquid formâ est, plus est oculisque genisque;*
Plus aliquid toto corpore, quidquid amo.

OVID. *SIt procul omne nefas, ut ameris amabilis esto;*
Quod tibi non facies, solaque forma dabit.

GHy ſegt; mijn lief is ſchoon, maer t'is te veel gepreſen;
Haer lijf is vvel gemaeċt, maer 'tfeylt haer aendē geeſt:
De ſchoonheyt vordert meer, als maer het enckel vveſen,
'tWel-leven dienter by, en daer op ſie ick meeſt.
V lief, mijn goede Floor, gelijċt de piramiden,
Van buyten moy genoech, doch al maer enckel ſchijn:
Int kieſen van een lief ſoo ſtell' ick dit beſijden;
Die maer is ſchoon van huyt en kan mijn lief niet zijn.

In oſtio formoſa, in receſſu nihil.

INſulſa eſt, quia tota patet, rodopeïa moles;
Atriaque interior nulla receſſus habet,
Hanc ego formoſæ nego nomina vera mereri,
Purpureis tantum ſi qua ſit apta genis;
Plura peto: depoſco ſalem geniiquе lepòres,
Hac mihi præcipuè dote puella placet.
Unica quicquid habet frons perſpicit hora, recentes
Ingenioſa dabit ſemper amica jocos.

Belle cage, ſans oiſeau.

LE corps de Jaquelin n'eſt qu'une piramide,
A l'œil galant aſſez, mais de ſcavoir tout vuide:
Statue bien que d'or, jamais mon cœur ne prit,
Rien ie n'eſtime beau, ou n'eſt un bel eſprit.

Soo't quam, soo't voer.

EEn grieckſche lichte-koy, Æſopi met-ſlavinne,
Vercreegh een grooten ſchat, en al uyt geile minne;
Wat raet met al het goet? ſy timmert wonder hooch,
Sy maect een ſpits gebou, doch niet als voor het ooch.
Siet! van het ydel oogh was al het goet gecomen,
En ſiet! het ydel oogh dat heeftet al genomen:
Al watmen qualijck vvon of tegen reden nam,
En is maer ebb' en vloet, het gaet gelijck het quam.

Malè partum, malè dilabitur.

COrpore cum Rodope, grajis inviſa puellis,
Turpiter immenſas accumulaſſet opes;
Quid tandem? è quæſtu fit pyramis, ardua moles,
Alta cui vaſtus ſidera lambit apex.
Sola viatori ſed quæ modo lumina paſcat,
Nec recreat poſitis corpora laſſa thoris.
Per ſcelus immenſas quid opes cumulaſſe juvabit?
Turpiter e manibus res malè parta fluit.

De meſchant gain, threſor eſt vain.

L'Inſenſé baſtiment d'un haute piramide
A Rodope en fin rendoit la bourſe vuide,
Laquelle avoit rempli un dishoneſte gain;
Le bien en vanitè conquis, ſe pert en vain.

VT aër, qui summo manè præcociter absorbet nebulam, ferè ingentem luviam à prandio solet emittere; ita is ui celeriter rem fecit, ac levi brachio lu- rum, præsertim injustum, corrasit,

Nunquam divitias nigrantibus inferet antris,
Nec tenebris damnabit opes. . .

At contra:

Præceps illa manus fluvios superabit iberos
Aurea dona vomens. . .

ertissima enim videtur illa juris regu- , unumquodque ut colligatum est, ita issolvi. Idque vel in publicis, & rebus rincipum locum sibi vindicare, tradunt ragmatici.

Nulla quæsita scelere potentia diutur- a est, inquit Curtius. Nec quisquam im- erium flagitio quæsitum bonis artibus xercuit, addit Tacitus. nec abludit Ma- hiavelli illud, Le cose, che si acquista- no con l'oro, non si sanno diffendere ol ferro.

GElijck de lucht wanneerse smorgens vroech de mist in haest intreckt, veeltijdts op den dach grooten reghen placht uyt te gheven: alsoo mede yemandt, die eenich onrechtveerdich ghewin als in haest heeft ingheslockt, plach het selve veeltijdts onnuttelijck door de vingheren te druypen, en tot geen deech te ghedyen.

'T is een sekeren reghel inde rechten, dat alle dingen ontbonden werden op de wyse ghelijckse t samen gheraept zijn. En dese opmerckinghe soo in 's landts als in 's huys saken veeltijdts plaetse te hebben, leert d'ervarentheydt.

Gheen macht door schelmerije verkreghen kan langhe duyren, seyt Curtius.

Een rijck by yemandt door oneerlijcke rancken bekomen, en wert novt by den selven eerlijck bedient, seydt Tacitus.

Het slaet hier op dat Machiavel seyt; Het ghene yemandt met gout verkrijght, en is met yser niet wel te beschermen.

PLAVT. PŒNVL.
Quod malè partum, malè disperit.

Le proverbe francois dict.
BIen acquis par mauvais mestier,
Ne va point au tiers heritier.

IOHAN. 7. 24.

Oordeelt niet naer het aensien.

ALs yemant comt gereyst en siet de piramiden
Geresen inde lucht, als met den hemel strijden,
Hy denct in sijn gemoet, siet daer een conincx hof!
En als hy naerder comt, dan isset enckel stof†.
En vest u sinnen niet ontrent de buyte-leden,
Maer weeght in u gemoet de gronden vande reden,
Wie sich op vvaen verlaet en oordeelt na den schijn,
Die timmert inde lucht en vvil bedroghen zijn.

* Stof, vermits de piramiden van ouderen graven waren ende mits dien vaten van stof ende asschen.

Fronti nulla fides.

PYramis, excelso dum vertice sidera pulsat,
Spectanti saxo versicolore placet;
Quam, procul attonito dum conspicit ore viator,
Exteriora videns, interiora probat;
Ut tamen accessit, quæritque ubi nocte quiescat,
Nil præter cineres hic habitare videt.
Ah quoties homines extrinseca fallit imago!
Dignus eras regno, rex nisi Galba fores.

Tel semble sage en apparence, qui fol est en quinte essence.

QVi voit la piramid' en l'air bien haut s'estendre,
Pour un chasteau tout plein des chãbres la va prẽdre
Mais crie tost apres, ô bastiment trompeur!
Nul ne se fie au front, pour bien juger du cœur.

FRON

FRONTI NVLLA FIDES.

Lege Moisaicâ prohibitum fuiße legimus vestem, promiscuè ex lana linoque contextam, induere: per lanam simplicitatem; per linum malitiam ii, qui allegoricè ista hujusmodi interpretantur, intelligi volunt: vestis quippè quæ ex lana linoque contexitur, linum interius celat, lanam exterius demonstrat. Vestem ergo ex lino & lana gestare, dicitur is, qui intrinsecus cautelas malitiæ operit, foris simplicitatem, veluti ovinam, ostendit. Apagè mihi cum istuc hominum face. Quisquis, inquit Augustinus, videri appetit, quod non est, hypocrita est: Simulat enim justum, nec exhibet; ostenditque in imagine, quod non habet in veritate. Quid agis miser? odit te mundus, quod pium credat; odit te Deus quod impium sciat, atque ita utrique odiosus, in neutro tibi præsidium est. Vna nihilominus animi ac oris discrepantia Deo grata est, si vultus nimirum sit humilis; si animus in cælum ac meditationes divinas sit elatus.

VVY lesen, na de wet Moyses, verboden gheweest te zijn een kleet te draghen, t'samen vermenghelt met lijnen en wolle. De ghene die dusdanighe saken tot ghelijckenissen ende leerstucken ghewoon zijn te trecken, meynen dat door de wolle, eenvoudicheydt, door het lijnen, arghelisticheydt moet verstaen werden. Want (segghense) een laken, geweven van lijnen en wolle, heeft het lijnen van binnen, ende verthoont de wolle van buyten: In voeghen dat de sulcke mach gheseydt werden een kleet te draghen van lynen en wolle, die uytwendich schijnt onnoosel als een schaep, zijnde middeler tijt inwendich vol bedrieghelijcke rancken. Wech met dien aert van menschen. Elck die wil schynen dat hy niet en is, (seydt Augustinus) is een beveynsde. want hy ghelaet hem rechtvaerdich, als hy verre van daer is, verthoonende een ghedaente, niet gemeens hebbende met de daedt. Wat maeckt sulcken mensche? De werelt die haet hem, om datse meynt dat hy Godtsalich is. Godt haet hem, om dat hy weet, dat hy't niet en is; zijnde dan hatich voor beyde, en vindt hy hulpe noch troost, by d'een noch d'ander: daer is evenwel noch eene soorte van verscheydentheys tusschen ghelaet en gemoet Gode aengenaem, te weten, als het ghelaet nederich is, het ghemoet verheven en opgetogen in Goddelijcke beschouwinghe.

---

1. SAM. 16. 8.

Homo spectat quod est ab oculos, Iehova spectat quod est in animo.

AVGVST. DE PAST.

Temerariis judicijs plena sunt omnia, de quo desperamus subitò convertitur, & fit optimus; de qua multum præsumpseramus, deficit & fit pessimus, nec timor noster certus est, nec amor.

PROVERB. 31. 39.

La grace trompe, & la beauté s'esvanouit, mais la femme qui craint l'eternel sera celle qui sera louée.

NEMO DOLENS PATET LIBIDINI.

LI.

OVID. *Non habet unde ſuum paupertas paſcat amorem.*

SEN. OCT. *VIs magna mentis, blandus atque animi calor*
Amor eſt, juventâ gignitur, luxu, otio,
Nutritur inter læta fortunæ bona,
Quem ſi fovere atque alere deſiſtas, cadit;
Brevique vires perdit extinctus ſuas.

't Beſwaer

't Beſwaert ghemoet gheen min en voet.

VV Anneer het huys vervalt dan ruymen al de muyſen,
Wanneer het lichaem ſterft dan vluchten al de luyſen,
Wanneer de ſwacke muer daer heen begint te ſlaen,
De ſpinne ſcheyter af en kieſt de ruyme baen.
Siet waerder yemant treurt,en dat ſijn krachten vallen,
Strax heeft de de banghe ziel geen luſten om te mallen,
Het minnen heeft gedaen. Het dertel Venus kint
En vlieght maer daer het vet voor ſijnen fackel vint.

Cedit amor miſeris.

Non perit exanimi de carne pediculus eſcam,
Morſibus haud vexat corpus inane pulex.
Et fugiunt mures, & aranea contrahit orbem,
Si qua ruinoſo culmine tecta labant.
Flebilibus laſciva caſis Cytherea recedit,
Effugit è mæſto lubrica flamma thoro.
Stulte Cupido jaces, ubi cor dolor anxius urit:
Ni valeant homines, ſtulte Cupido jaces.

Ou n'eſt lieſſe, amour n'y preſſe.

L'Aragne va fuiant de maiſon ruineuſe,
Les pous de l'homme mort. Lors quant l'ame eſt piteuſe,
Venus n'a nul pouvoir: au corps desfaict & las
Le feu & jeu d'amour ne s'y addreſſent pas.

Meughje niet gheven, wech zijn de neven,

ALs ons van enckel vet de bolle leden swellen,
Dan voelen vvy de vloo met hare met-gesellen:
Maer alsser yemant sterft, of in benautheyt sucht,
Soo tijdt van stonden aen het onkruit opte vlucht.
Geluck en groot gevolg die hangen aen malcander,
Doch vvaer geen cooren is, daer vintmen geen calander:
Hy, wien in sijn bedrijf de kanse niet en dient,
Js dickmael sonder gelt, en dickmael sonder vrient.

Viri infortunati procul amici.

DUm distenta cutis pinguedine, sanguine vena,
Sunt comites homini vermis, & atra pulex:
At simulac lentum mors congelat ægra cruorem,
Neuter adest; nec enim, quo foveatur, habet.
Blandus adulator nitido comes hæret amico.
Lenis honoratam dum vehit aura ratem:
Hunc videas, piceis cum sors tonat atra procellis,
In medio socium deseruisse mari.

Aux pauvres gens, amys ny parents.

LEs pous s'en vont de nous, prevoyants la ruine
De nostre corps; helas! noz gens font pauvre mine,
Quant le malheur nous prend, & laissent nostre huys:
Les malheureux par tout ont guere des amys.

Mures ruinam domus naturali quodam instinctu pranoscere, moxque solum vertere re ipsa Melampum comperisse, & ipsorum beneficio, salvum abiisse, memoria proditum est. Cujus rei fides sit penes auctores.

Nobis satis est, similitudine à muribus desumpta, vulgarium amicitias lectori hic depictas exhibuisse, quas haud dubiè, cum spe quaestus ac emolumenti factæ sint, utilitas commutata dissolvit, ut ait Arist.

Facile, ait idem, amicitia ob utilitatem comparata dirimitur, nam utile non idem permanet, sed aliud alias efficitur: At ea ne nomine amicitiæ quidem digna est, detrahit enim amicitiæ majestatem suam, qui illam parat ad bonos casus, ait Seneca: nam sinceræ fidei amici præcipuè in adversis rebus dignoscuntur, in quibus quidquid præstatur, totum à constanti benevolentia proficiscitur, ait Val. Max.

Divitiæ, inquit Salomon proverb. cap. 19.4. addunt amicos plurimos, à paupere autem & hi, quos habet, separantur.

Dat de muysen, door seker heymelijck ingheven vande nature, den val vande huysen, daer sy in zijn, konnen gewaer werdē, verhalen de schryvers eenen Melampum metter daet bevonden te hebbē: want sieck te bedde liggende, en siende de muysen met groote hoopen verhuysen, wiert daer door beweegt mede pack en sack te maken, ende van daer te vertrecken, ontgaende alsoo den val, die hem andersins, so 'tscheen, soude ghetroffen hebben. VVatter van zy, des gedragen wy ons totte waerheyt, genoech zijnde dat wy by de gelijckenisse vande muysen, die wanckelbare en vervallige huysen myden, afbeelden de vrientschappen van den gemeenen hoop des werelts, dewelcke op hope van voordeel begonnen wesende, terstondt alst anders gaet, ghewoon zijn op te houwen.

Goedt maeckt veel vrienden, seydt Salomon, Proverb. 19. vers. 4. Maer den armen worde van sijne vrienden verlaten. Doch de sulcke en zijn den naem van vrienden niet weerdich: want (ghelijck Seneca seght) hy doet de weerdicheyt van de vrientschap te kort, die de selve maer in voorspoet en ghebruyckt.

LVCAN.

Nulla fides unquam miseros elegit amicos.

PLVTARCH.

Muscæ in popinis non manent si desit nidor: Et vulgares divitum amici non perseverant si non sit utilitas.

1. TIMOTH. 6. 7.

Wy en hebben niet inde werelt ghebracht, 'tis openbaer dat wy daer niet en konnen uyt draghen.

DE ſpin tijdt opten loop vvanneer de mueren vallen,
Geen muys en houter huys ontrent de ſvvacke wallẽ,
Soo haeſt als yemant ſterft, of naerdert totte baer,
De luys ſoeckt ander vleyſch, en laet den ſiecken daer.
Wanneer ons huerhuys valt, of dat de gronden beven,
Al vvat ons liefde boot dat gaet ons dan begeven;
Ach! 'tvleeſch is ſonder trooſt en laet den geeſt bedroeft,
Wanneer de banghe ziel den meeſten trooſt behoeft.

Mortalibus morientes deſtituimur.

Fila ruinoſis abrumpit aranea tignis,
Omnis ab exanimi corpore vermis abit.
Nos miſeros! homini quidquid, dum vivit, adhæret,
Hoc hominem, ſimulac mors venit atra, fugit.
Ceſſat honos, abeunt, qui te coluêre, ſodales;
Cumque tuo finem funere munus habet:
Omnia morte ruunt: cum res opis indiga noſtra eſt,
Hei mihi! tum vaſtus nil opis orbis habet.

ECCLESI. 5. 15.

Comme il eſt ſorty du ventre de ſa mere il s'en retournera nud, s'en allant comme il eſt venu, & n'emportera rien de ſon travail, auquel il a employé ſes mains.

TOus les ſouris s'en vont, quand l'edifice tombe,
Les pous nous vont quiter, quād on nous met en tōbe,
He! monde ton ſoulas s'envole, & n'eſt que vent;
Quant nous, plus que jamais, faut du ſoulagement.

Distinguit amicos extremitas. Sæculi gaudia, ac terrena fœlicitas, eodem quo medici modo, ægrum quum extrema patitur, ac mediâ morte jam natat, deserunt; quum tamen majori, quàm unquam, solatii subsidio, in isto temporis articulo, misero sit opus.

Ecquid igitur futilibus istis adhæremus, aut inhæremus? ad Christum nobis perfugium sit, ille & cum dolor uret in lectulo, & cum mors sæviet in agone, & cum putredo ingruet in sepulchro, & cum justitia Dei exercebitur in judicio, suis haud dubiè affuturus est.

Exclamemus igitur confidenter cum regio Vate, Psalm. 73. 25. Te cum habeam nil equidem moror cœlum, & terram; tametsi enim corpus ac animus deficiat mihi, ac liquescat; tu nihilominus semper solatium ac portio mea, mi Deus.

Des menschens uyterste, onderscheydt des selfs vrienden. Tydelijcke vreuchden ende 't gheluck deses wereldts handelen met ons, ghelijck de medecijnen met de siecken doen, die de selve, alsse beginnen te ziel-braecken, daer laten, ende gaen haers weechs: daer nochtans de arme mensche, in die ghestaltenisse, de meeste hulpe ende trooft van noode heeft.

Het welcke alsoo zijnde, wat gaet ons dan aen, om in dese nietighe dinghen soo gantsch besichlijcken te woelen? Laet ons tot den Heete Christum ons toevlucht nemen, en aen hem onsen tijdt besteden: hy, en als de pyne ons treffen sal op ons bedde, en als de doodt over ons woeden sal in onse verscheydinghe, en als de verrottinghe ons overvallen sal in het graf, en als Godes gramschap opbranden sal in het oordeel, hy (seggh' ick) sal de syne over al, en t'aller stont, by wesen, ende de ghewisse handt bieden.

Laet ons dan vrymoedelijck uytroepen, met David inden Psalm. 73. 25. Wanneer ick slechts u hebbe, so en vraghe ick niet naer hemel en aerde: wanneer my oock lijf en ziele versmachtede, so zijt ghy doch, God, alle tijdt mijns herten trooft, ende mijn deel.

August. de natur. & grat.

Vbi sunt qui ambiebant currum potestatis? Vbi insuperabiles imperatores? Vbi sunt qui conventus disponebant & festa? Vbi equorum splendidi nutritores? Vbi nunc vestes & ornamenta peregrina? Vbi jocus & lætitiæ? Vbi exercituum duces? Vbi satrapæ & tyranni? Nonne omnes pulvis & favilla? Nonne in paucis versibus eorum vitæ patet memoria? Memento itaque naturæ ne extollaris.

AMOR ELEGANTIÆ PATER.

LII.

PHOEDRVS APVD PLATON.

NEc ullus adeò ignavus est quem amor non inflammet ad virtutem divinumque reddat; ut par viro for tissimo evadat; nam quod Homerus vim furoremque à Deo quibusdam heroibus inspiratum, ait, ho amor amantibus efficit.

PHILIP. BEROAL.

VEnustè Plautinus senex amorem Deum mundiciantem appellat; eumque nitidis coloribus ait antecellere Da mihi hominem incultum, ab amore cultissimus efficietur; da rusticanum, ab amore fiet ingeniosus denique segnities omnis, somnus lethargicus, marcor, squallor, incuria, ex amoris contubernio eliminatur.

Memini me legere lepidam descriptionem amantis Dominæ suæ propinquantis, quam ex Gallico quodam auctore hic adscribere visum.

CEluy, dit il, qui voit de loing venir celle qu'il ayme, il redresse le collet de sa chemise, agence le bonnet su la teste, retrouche ses moustaches, redresse son manteau sur les espaules, se leve sur la pointe de ses pied monstre un visage ioyeux, & semble qu il se renouvelle de tout, pour se rendre agreable aux yeus de sa dam

Lieve

Lieven doet leven.

IC lach als in het graf,ick vvas als doot geschreven,
Eer my u soon en son, ô Venus,had genaeckt;
ijn vleugels gaf u soon, u son gaf my het leven,
Dies ben ick van een romp een levend dier gemaeckt:
:k,die verholen vvas,ben dapper opgesteken,
Ick,die int duyster lagh,vliegh om het helder licht;
:k,die geen dier geleeck,ben geestig opgestreken;
Siet! vvat al vvonders doet een lodderlijck gesicht.

Amor elegantiæ, pater.

TRuncus iners æruca jacet,vivumque cadaver:
Ut tamen hanc phœbi calfacit igne jubar,
.pparet niveæ mox papilionis imago,
Et cæle,volucris jam nova,carpit iter.
arbarus excolitur,facies nitet altera rerum,
Ut gelidum flammis cor tepefecit amor.
rgo dioneæ pectus rude trade magistræ,
Et fieri si vis ingeniosus, ama.

Cœur sans flame, corps sans ame.

I'Estois un troncq n'ayant ni mouvement,ni vie,
Me voila! tout gaillart,par les yeus de m'amie.
Petit fils de Venus; ton feu m'a faict joli,
Jamais au vrai amant le cœur est endormi.

Komt niet tot yet, 't is elcx verdriet.

SO haeſt de vuyle rups verlaet haer oude vellen,
Soo vliegtſe door het huys, en gaet de menſchē queller
Sy vvint haer in het bont, of in een ſijden cleet,
En doet tot aller tijt aen alle menſchen leet.
Als yemant uyt den dreck ter eeren vvert verheven,
Die vveyt dan al te breet; een yeder dient te beven,
Hy pocht, hy graut, hy ſtraft, hy ſpreeckt met groot gebie
Van klein tot groot gemaeckt, is alle mans verdriet.

Stultitiam patiuntur opes.

QVæ nigris æruca diu fuit obſita pannis,
Ecce! novæ formam papilionis habet:
Qui prandebat olus vili modò vermis in horto,
Atria nunc regum per laqueata volat;
Infeſtaque dapes, funaliaque ipſa laceſſit,
Inque togis procerum ſordida blatta cubat.
Ex humili fortuna jocans quem tollit in altum,
Omnibus elata fronte moleſtus abit.

Il n'eſt orgueil, que de pauvre enrichy.

CE papillon eſtant n'a guere un ver de terre
Aux veſtemens royaux ſe maintenant enſerre.
Jamais ne trouverez un ſi facheux humeur,
Que d'un petit galant monté en grand honneur.

STV

De Bucephalo Alexandri magni equo memoriæ proditum eſt, eum, ...m nudus eſſet, equiſonem, nihil relu... ...ando, admittere ſolitum; regiis verò ...alaris ornatum, neminem, niſi regem ...ſum, ferre voluiſſe: in reliquos ſæviiſſe. ...dem modo plurimos hominum affici, ...udentiores notant. Plerumque videas ...licitatis ac moderationis dividuum ...ntubernium eſſe, ait Valer. Difficilius ... reperire virum, qui bona pulchrè fe... ...t, quàm qui mala: illa enim luxuriam ... impotentiam multis, hæc verò mode... ...tionem adferunt, ait Xenophon. pauci, ...i multum vini ferant: pauciores qui, ...lci fortuna ebrii, non labantur. Magnæ ...licitatis eſt, inquit Curtius, à fælicita... ...non vinci. Da mihi circumſpectum ...rum, tamen inter multa obſequia for... ...æ, non ſatis cauta mortalitas. Novi ... duos, quorum alter mendicum in fa... ...ulum, alter ancillam in uxorem ſibi aſ... ...mpſerat, ut memoria ſcilicet beneficii ...gis obſequentes experiretur: falſus eſt. ..., quod proprium mendicorum eſt, ven... ... curato, nihil curabat: illa, protinus ... fætâ truculentior urſâ, at miſer ille ...

...ncillam voluit ducere, duxit heram.

EEn landt (ſeydt Salomon Prover. 30. 21.) wert door driederley ſaken onruſtich; ende het vierde en kan't niet verdragen: een knecht wanneer hy coninck werdt, een ſot wanneer hy broodts te ſat werdt, &c. Een booſe vrouwe wanneer die ten echte ghenomen werdt, een dienſtmaecht wanneer die haer vrouwen erfghenaem werdt.

Men ſchrijft van Bucephalo, het peert van Alexander de groote, dat het, alſt ſlecht en ongheciert uyt den ſtal quam, de ſtal-knechten toeliet op hem te klimmen: maer als het ſelve met het conincklijck cieraedt koſtelijck omhanghen was, en mochter niemandt ontrent komen, als de coninck ſelfs.

Duſdanighe is den aert by-naeſt van alle menſchen: arm zijnde, zijn ſy kleyn in haer ooghen, maer ſoo haeſt ſy wat beter vermoghen, werden ſy als onverdraechelijck, ende en willen haer ſlechte vrienden niet kennen.

Ick hebbe wel eer twee luyden ghekent, den eenen nam eenen bedelaer van de ſtrate, ende ſtelde hem over ſijn ſaken: den anderen troude ſijn meyſſen, beyde om ghewillighen ende nederighen dienſt van hun te trecken. Wat waſſet? de bedelaer ſynen buyck beſorcht hebbende, liet voorts fiolen ſorghen, ende ſoo haeſt hem de kruymen begoſten te ſteecken, ſpeelde dapperlijck de beeſt. Het meyſſen des nachts de vrouwe zijnde, en wilde voor al des daeghs het jonghwijf niet weſen: en ſteldet ſoo aen dat de goeden man ſijn hooft kloude.

Soo yemant brengt een ſloir ter eer,
Sy ſpeelt de juffvrou al te ſeer.

Soo qualijck konnen gheluck en maticheydt te ſamen woonen.

CLAVD.
Aſperius nihil eſt humili, cum ſurgit in altum.

SENECA.
Fortuna nimis quem fovet, ſtultum facit.

OPENB. 21. 5.
Siet! ick maket al nieu.

EEn romp, geen dier gelijck, een maecsel sonder wesen
Js tot het schoon vervvelf des hemels opgeresen;
En dat maer in het stof, maer in het duyster lach,
Heeft nu geen ander vreugt als inden hellen dagh.
Op, mijn gedachten, op: die na den hemel stijgen,
Die moeten over-al een ander vvesen crijgen:
Wel aen dan, vveerde ziel, verlaet den ouden mensch,
Dat is mijn eenigh vvit, dat is mijn hertsen vvensch.

Ecce! nova omnia.

TRuncus iners Æruca fuit, nunc alba volucris
Ambrosium cœli carpere gaudet iter:
Anteà vermis erat, mutatio quanta, videtis;
Corporis antiqui portio nulla manet.
Vectis, opes, habitus, convivia, fœdera, mores,
Lingua, sodalitium, gaudia, luctus, amor,
Omnia sunt mutanda viris, quibus entheus ardor,
Terrenę decet hos fæcis habere nihil.

---

2. CORINT. 5.
Soyez nouvelle creature.

CE papillon n'avoit jadis façon de beste,
Mais monstre maintenant des aisles, pieds, & teste,
Comme animal formé, dressant son vol en haut.
Changer toi, ô Chrestien, de tout en tout il faut.

Viri pii, dum hominis Christiani excellentiam describunt, non hominem tantum à bestia differre asserunt, quantum homo spiritualis à carnali. Id si verum est, quid mirum si scriptura, & ejusdem administri indies tantopere nos admoneant, ut hominem istum veterem, totum & integrum, cum omnibus attributis, ac qualitatibus exuamus? Projicite à vobis omnes prævaricationes vestras (inquit Ezech. cap. 18. 33.) & facite vobis cor novum & spiritum novum. Serpentes, cum senectutem exuunt, cutem integram deglubere, memoriæ proditum est; adeò ut exuvias viator conspiciens, integrum sese serpentē videre existimet; idem planè in nostri renovatione exigit Deus. Difficile ac durum id esse, quis non fateatur? At sanè regnum cœlorū vim patitur (ait Salvator) & violenti rapiunt istud. Tria tantummodò vestimentorū genera sunt piis, aut in veste nigra iis lugendum, aut in rubra persecutio toleranda, aut in nivea triumphus agendus. Nihil referre putemus, cujus coloris sint vestes, quas hic gerimus, dummodò tandem veste nivea conspicui, in æternum cum Christo gaudeamus. Annue summe Deus.

Eenighe Godsalighe mannen, beschryvende de sonderlinghe uytnementheydt van een recht Christen, verklaren datter niet soo grooten onderscheydt en is tusschen een beest, ende een mensche; alsser is tusschen onsen verdorven aert, en een recht christelijck ende vernieut ghemoedt. Het welcke alsoo zijnde, soo en isset niet te verwonderen dat wy dagelijcx soo ernstelijck werden aenghemaent, door de ghene die ons Godes woordt uytdeelen, om dien ouden mensche, met synen gheheelen aert en eyghenschappen, gantsch en al te verlegghen. Doet van u alle overtredinghe (seydt de propheet Ezechiel, cap. 18. 33.) daer ghy mede overtreden hebt, maeckt u een nieu herte, ende eenen nieuwen gheest. Men houdt dat de slanghen, nu veroudt zijnde, haer huyt gheheel ende al uyt trecken, in voeghen dat een reysende man het verworpen vel in sijnen wegh siende ligghen, niet beter en weet, of hy en siet een gheheele slanghe. In ghelijcker voeghen diende onse oude huyt gantsch ende al afghestroopt, ende de vernieuwinghe in al ons doen en laten inghevoert te zijn. Dat het selve gantsch beswaerlijck is, weten wy alle; maer het rijcke der hemelen wert ingenomen by de gheweldighe. 't Is met de ware Christgeloovige alsoo ghestelt, datse ofte rouwe moeten dragen, in een swart kleet; ofte vervolginghe lijden in een root kleet: ofte verheerlijckt staen in een wit kleet. Wat leytter aen hoedanich ons kleet hier zy, als ons maer hier naermaels mach ghewerden die witte kleedinghe, duerende inder eeuwicheyt? Daer toe ons helpe de eeuwighe ende eenighe Godt, door synen lieven sone Iesum Christum in eeuwicheyt ghepresen. Amen.

---

2. CORINTH. 5. 17.

Si quis sit in Christo, nova sit creatura, vetera transierunt, ecce! nova facta sunt omnia.

EPHES. 4. 21.

Despouillez le viel homme, quant à la conversation precedente, & soyez renouvellés en l'esprit, revestus du nouvel homme.

OP 'TSELVE BEELT, EEN ANDEREN SIN.

DANIEL. 12. 2.

Die onder der aerden ligghen en ſlapen, ſullen opwaken.

ALs ons beſchijnen ſal die grooten dach des Heeren,
Den booſen tot verdriet, de vromen t'ſijner eeren,
Dan ſal het vanden ſlaep al worden opgeweɛt,
Dat in het duyſter graf te voren lagh geſtreɛt;
Dat maer een worrem ſcheen in dit ellendich leven.
Sal ſtijgen inde lucht, en inder hoochte ſweven;
God Vader, God de Soon, en God de reyne Geeſt,
Maeɛt tegen deſen dagh ons herten onbevreeſt.

Æternitas!

CUm ſuprema dies rutilo graſſabitur igni,
Perque ſolum ſparget fulmina, perque ſalum;
Protinus erumpet gelido pia turba ſepulchro,
Et tolletur humo, quod modò vermis erat:
Hic, cui ſquallor iners, cui pallor in ore ſedebat,
Veſte micans niveâ conſpiciendus erit.
Alma dies optanda bonis, metuenda profanis,
O ades, & parvum ſuſcipe Chriſte gregem.

IOB 19. 25.

Dans ma chair je verray mon Dieu.

BIen que je ſois enclos en ceſte ſepulture,
Un jour m'eſveillera; car ceſte mort ne dure:
Un jour m'eſleverá en haut de ces bas lieux,
Des aiſles me donnant pour m'en voler aux cieux.

IOHAN. 5. 28.

Nolite mirari hoc quia venit hora, in quâ omnes qui in monumentis sunt audient vocem filii Dei, & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui autem mala, in resurrectionem judicii.

AVGVST. IN SACH.

Resurgent sanctorum corpora sine ullo vitio, sine ullâ deformitate, sine ulla corruptione, in quibus quanta facilitas, quanta fœlicitas erit!

SCHONÆVS EX D. HYERONIMO.

Seu vigilo intentus studiis, seu dormio; semper
Iudicis æterni nostras tuba personat aures.

FINIS.

EMBLEMATA
D. IACOBI
CATSII,

In linguam Anglicam transfusa,

J.

Primum Emblema in linguam Anglicam non eſt tranſlatum.

II.

III.

Thake Good advise and then holde fast;
Or else you vvill repent at last.

VVHo dallies with fonde loue, orwith a burninge fierie brande:
Except hee looke wel to his holde, may chance to burne his hande;
Two endes each of these haue, the oneis colde the other burninge:
VVo grypeth fast the one is well: but th'other turnes to mourninge.
A twofolde end fonde loue procures, and bringes vs in her powre,
Of wealth, and woe, of joy and payne, whose taste is sweete and sowre,
Yet all hereof dependes you see, in th'handlinge of this brande,
For th'one with this shee doth assist, but th'other burnes his hande.

IV.

This rule I teach, tis true in deede,
VVhe spares to speake shall spare to speede.

A *Sweet-harte you desire to haue, you say you woulde fainne wedd,*
But all occasions you neglect, and still goe colde to bedd:
VVat? thinketh our john holdemystaffe that of theire owne accorde
Faire maydens straight will fellow him, before hee speake one worde?
Fie no: But if you doe desire to heare dame Echoes noyse,
You must not silent stande, but must advance youre loftie voyce;
And shee will giue you answere then, so English maydes tis true
Vnsent for doe not come, nor yet vnaskt will followe you.

 In true

V.

Jn true love there is no lack,
All is the bryde nover ſo black.

VVHat blynd-folde doltinge love is this, appearinge in our ſigt?
How that the ape takes in her younge ſuch wonderfull delight.
So wher blinde Cupids golden darts, ſo cuningly are caſte;
Hard-favourd perſons by ſuch meanes are beautifull ar laſt.
Jf any vertue be in them, advance that to the Skye:
Il imperfections doe appeare, they under foote muſt lye.
VVho droncken is, wee meery call: who ſtout, wee ſay is free,
All vices by loues charmes at laſt, to vertues turned bee.

VI.

Be not too raſh, nor yet to eager bent
For haſtie wedded folkes, by leaſure doe repẽt

VVHen Pan firſt ſaw the faire which hee before did never knowe,
Och what a goodly thinge (quoth hee) is that, and ſtraight did go
And did imbrace the flame, as if his deare frend it had bin,
And ſo did ſcorch and burne his handes, his armes, his mouth and chi
So where you ſhall perceaue loues toyes extended like a flame,
Imbrace it not in haſte, leaſt with your fleſh you feele the ſame;
But firſt adviſed be, before unto ſuch loue you turne;
VVho ſups his pottadge haſtely, may chaunce his mouth ty burne.

VII.

That this is grovvne you plainely see
But hovv much daily none can tell mee.

A Lover never rest's, for I writt lately ou a tree,
And on a pompeons rijnde did carue her name thats deare to mee;
This waterish romp as ift had bin per taker of my woe,
Out of his rijnde few dropps like teares, percaeude I then to flo'e,
With in few dayes as I alone was walkinge in that grounde,
Those little letters of her name, in greater wirtt I founde
Both wyde and broad disperst. So that the least stroake of loues darte
Not onely woundes the finger smale, but pierceth to the harte.

VIII.

No tree falls at one blovve, wee say.
Nor citty was built in one day.

NO sooner was dame Venus yoke about my neck but I
Did grapple with my loue forth with: what need I then to lye.
I thought, that at that instant shee for mee had bene preparde;
But ere I went from her. J gott this lesson to regarde,
The Spitt pickt at the Oaken tree, but saw it no whit mooved.
Yet never thelesse shee stood and gaept and never once moreprooved,
But thought sh'had pickt it through, no foole, I say doe not mistake
For one pick by a folish byrde in th'Oake no hole can make.

IX.

In ontvvarde ſhevv appeares no vvounde,
But invvardly my grieffe is founde.

THe thunders fiery force doth crack the brittle ſteely blade,
And hurtes not once the letherne ſheath wich for the ſame is
made.
Like force hath Cupids darte as hath the thunders fiery charme,
It woundes, you ſee no wounde, it burnes, and yet you ſee no harme.
Och woulde that ja Chirurgion ſit, for ſuch great griefs could fynde;
Thong ignorant in potions, wich phiſitians knowe by kynde
Or had no ſkill in curinge woundes; But would to ſwadge my fits,
Her ſalue of virginis wax apply with th'plaſters af her lipps.

X.

This j accounte for no torment
Becauſe my vvoundes giue ornament.

YOur needle is the penſill, and youre coloures are fine ſilke,
The ground-worke of your fragant fielde, more whyter is thē milke:
You open, and you cloſe againe, you cure that which you wounde,
You giue more then you take, and ſtill your worke is perfect founde
The needle bores a hole, and with your ſilke the ſame is filde
Then come ſweet-harte deale ſo with mee, and grannt all that j wilde
You know my deadly wounde proceedes by vertue of youre face
Then giue conſent, come cure my grieffe, and helpe my woeſull caſe.

If tha

XI.

If that thyne eyes be conquered, ſure,
Then loues torments thou muſt indure.

The lyon thats both ſtout and ſtronge, beinge but debard of ſight,
As captive mayſt thou gouverne him, and bringe him to thy might:
ven ſo the louely ruddy cheeke, of comely maydens hew,
Once gazde vpon, getts eyes conſent, and doth thy hart ſubdue.
hen of a valiant man forthwith, thou muſt becomme her drudge,
Her tauntes, her checks, her frompes, her frownes, gaiſt themthou muſt not grudge.
fine, thy lyons hart ſhee wil ſe worke vpon with might,
That like a lambe, ſhee le leade thee forth, and feare thee with her ſight.

XII.

Greene fruits ſticks faſt, ſo doth noth all,
Breinge rype not pluckt, it ſelffe will fall.

To wedlocks ſacred rytes if thou thy mynde meanſt to prepare,
Then ſettle thyne affection not en maydes that too yonge are:
For after many a troubred thought, and many a journey longe
This anſwere ſhalt tou gett att laſt: My douchter is too yonge.
mayde of rypere yeares with you, farre better wil agree:
that your ſweet-hartes ſiſter bee of ryper yeares then ſhee.
For vnrype fruite is ſowre and greene, and will not from the tree:
But ryper fruite with leſſe adoe is eaſy pluckt wee ſee.

It ſavou-

XIIII.

It ſavoures but of little gaine,
Whem theeves of thefte doe firſt complaine.

I Late ly ſounde my loue a ſleepe, amougſt the flowers greene,
And gazinge on her corall lips, her cheekes, and cloſed eyne:
To ſtealinge then was I inclynde, a pettie theeverie,
It was a kiſſe. I ſtole from her, ſhee ſtole a harte from mee.
Like as the ſilly mouſe, the bayte of bacon to obtaine,
And catchinge it is caught her ſelffe, and ſo is put to paine,
Even ſo my loue by this ſtrange thefte, ſhee ſleepinge at her eaſe
Yet robbs the theeffe, ſo dubble gaine, ſhee makes of mee alwaies.

XV.

Venus dooth feede her broode with ſmoke,
VVhen as the ſame even dogs would choke.

VVEe ſee that Venus broode is forc'de themſelues a trade to make
VVhoſe dealinge is with pypes, wherewith, Tobacco they doe ta
The ſubſtance of theire ware is ſmoke, ſmoke is therte whole deſire
VVho puffe it ont at noſe and mouth, like to th'infernall fire.
A vaporouſe ſmoke is all theire wealth, theire giddie heades to feede,
VVhoſe loueſick Dampes bereaues them of theire ſences at theire neede
They giue vs ſmoke for drinck, and ſmoke to eate they giue alſo:
For why: theire whole ſocietie about with ſmoke doe goe.

A priſo

A prison faire is better for mee,
Then if I vvere at libertie.

SO long as I did range abroade, and had my libertie,
So longe was I in pensiuenesse, voyde of all melodie:
But since that I to prison came, within these boundes confynde,
My louely bondage loosde my tongue, and cheared hath my mynde.
For now all day for joy I singe, though I in prison lye,
For nought at all doe I take care, I knowe no miserye
This Bondage sweete I doe imbrace, it is to mee great gaine;
And lovers likewise doe reioyce, when others lye in paine.

XVI.

VVhere that I runne, goe, creepe or flye,
My burthen on my back doth lye.

IF thou desire to be set free from Cupids cruell bandes,
Then seeke adventures I thee wish abroade in forraigne landes.
For this advise doth Ovid *giue, who Venus well did kno'e:*
Let Venus fondlinges prate theire fill, J knowe it is not soe.
For I haue trugde, gone, runne, and crept, by sea and eke by land
Yet feele I still vpon my back, my burthen where I stand,
Jr sticks so fast to mee, that I with paine doe groane and faint,
For each one shall his owne pack beare: what bateth their complaint?

XVII.

Or if vpon the vvaues I turne,
Yea even in the sea I burne.

PUt case that by thy travell farre thy olde loue were forgott,
May not a fresh loue in the way thy minde torment as hott
As did the first. The sea-lamprey even by the sunns hett beames,
Js scortcht and partcht, yea welringh burnt in middest of the streames.
Remember that Dame Venus is herselffe sprung from the floods.
For loe the savadge beastes doe runne for shelter in the woods
Jnto the waters deepe; and there doe paire and paire agree
For water hath his burninge force, t'is Venus owne countrie.

XVIII.

The sight of fire reviues againe
The smokinge weike vn toucht, certaine.

LAte was I freede from th'fierie flame, which woulde mee haest hau (endei
I felt a coolinge at my harte, my strength againe amended:
A sparke thas I yet smoakinge had, was all that did remaine
For joy of such deliverance, my harte was glad and faine.
It hapned soe that in short tyme, a fire I did come reare,
I thought, so longe I toucht it not, I had no cause to feare,
I onely but lookt on, alas, her flame to mee-wardes tended
VVich kyndled streight my flame againe, and so my joy soone ended.

Whi

XIX.

Who ſeekes his loue to take and vvinne
Muſt taken be if hee enter in.

VVHat now Iack Sauce, why come you here, in this dishoneſt ſorte,
Thinke you myne honeſtie t'abuſe, and then with mee to ſporte?
You mee affect, I knowe it well, but not as I require
In vaine a back-doore you doe ſeeke, in vaine is youre deſire.
The rat for bacon though hee longes, for-beares thereof to eate:
Unleſſe before as captive hee, be taken by a cheate.
Who other wayes attemps, may miſſe, for as I ſaid before,
In honeſt ſorte who ſeekes to ſpeede, muſt knock at the right dore.

XX.

VVhat helpes a little Ioy? certaine,
VVhen after pleaſure, followeth paine.

VVHen as you ſee this ſtall-fed oxe, thus deckt with flowers greene:
Then thinke you ſee the joy of thoſe, that in theire wreake and teene
Doe tryumph in laſciviouſe luſt: who for a moments pleaſure
In dauncinge, muſſicque, wyne and myrth, doe make thereof a treaſure:
But ſoone this pleaſinge paſtyme endes, which many bringes to thrall;
Such ſweete beginninges often are powdred with bitter gall
Let this oxe your example bee, leaſt that you proue like rodd
His body ſoone was butchered, his fleſh was roaſt and ſodd.

XXI.

I drawe my loue, her ſtandinge ſtill,
Drawes mee to her, againſt my will.

SWeet-hart you drawe mee not, yet I with force am drawne you ſee,
With all my might I drawe, yet you doe not aproach to mee.
Though I drawe harde, yet you ſtand ſtill, youre ſtandinge doth mee moue.
Not you to mee, but I to you, am drawne with cordes of loue
Loe, what a ſtrange effect this workes, the more I drawe, you ſtand,
The faſter, and your firmneſſe drawes mee ſooner to your hand.
Och, now I ſee civilitie, with geſture, coole and ſage.
Doth not extinguiſh flames of loue, but doth them more in rage.

XXII.

Men looſe, then ſeeke, ofte maydenes braue,
By ſeekinge, looſe even that they haue.

WHere that her mayden-head did lye, faire joane did aſke h
nourſe,
Who tought, if that I teil her not, the matter might prooue worſſe;
Leaſt ſhee to Richard ſhould repaire which ſorrowe might haue bred
I pray you take this box quoth ſhee, this keepes your mayden-hed.
(Within that box there was a byrde) the nourſe ſcarſe looke aſtray,
But jone the box had opened, and the byrde was flowne away. (rou
Of what light-ſtuffe are mayden-heds thē? quoth Ioane, this gere goe
Which if you ſeeke, they flie away, and loſt, whē as th'are founde.

In t'han

XXIII.

Jn th'handlinge hereof lies the ſkill
To the vviſe, tis good, to the fooliſh, ill.

THe quaviver is dainty fiſh, for thoſe that knowe his trickes;
And knowe to grype it cunningly, to ſhune his dangerous prickes;
'his fiſh you prudently muſt grype, beware of handlinge badd;
For by wronge handlinge of the ſame, ſome fooliſh are, ſome madd.
'herefore ſome folkes this fiſh doe praiſe, and much deſire the ſame,
And others doe the ſame deteſt, and loathe the very name:
o for one and the ſelf ſeſame thinge, ſome langh, and others crie;
Then loue is right this quaviver, inth' handlinge all doth lie.

XXIV.

Tough clamorouſe tongues both curſe and blame.
A conſtant harte is ſtil the ſame.

YOu ſit as chiefeſt counſeller, in Venus goulden hall;
And are ſaluted ſolemnely, with wordes, and eke with all
The courteſie, that lovers can invent, for to youre grace,
VVhee kneele, and ſoule and body both wee offer vp apace.
'et for all this, you ſtill are coole, which ſheweth vnto mee,
'hat through the ſalt ſea ofte are founde, freſh currants for to bee,
VVhich keepe themſelues ſtil freſh and pure, not mingled as wee ſee,
My loue trough flames can paſſe, and yet no harme receaveth ſhee.

XXV.

Jf any vvitt there vvere, then hee,
From ſuch like bondes, vvere ſoone ſet free.

FIe floris plaies the beaſt, and Iack, at him doth ſcoffe and floute,
I cannot drawe my mynde from that faire mayden, (quoth the loute)
For ſuch a ſpirit I perceaue to be in her ſo pure,
That to my loue I am lockt faſt, with chaines of Iron ſure.
VVhy dotinge foole, (for ſuch thou art) didſt never heare of one,
That onely with one ſtrawe was bounde, and there hee ſtood alone,
As if with fetters hee had bene, faſt chayned to a poſt
Thou art (although thou know'ſt it not) of all ſuch fooles the moſt.

XXVI.

Who thinkes to catch, is often caught
As by this Embleme, wee are taught.

THe hungry Sea-mew ſeekinge foode, her appetite to ſtay,
Did range the coaſte, ſo founde where that an oyſter open lay;
Shee picked at that daintie meate, ſhee thought to eate her fill,
But th' Oyſter ſhut her ſhell, and caught the mew faſt by the bill.
Let this a warninge bee to thoſe, that wantons are by kynde,
VVho vſed haue to prick and prie, where they ought open fynde.
For many an open ſhell perchance, lies gapinge for a praye,
VVhich luſtfully doth lurcke, tho catch, the hunter in his haye.

I vvould

XXVII.

I vvould not haue this rule fargott,
For this giues, that it selfe hath not.

You whet and grynde vs gentle jeane, and makes of vs loues darts;
The whetstone is your Spirit, your eies, the fyles ty grates our harts.
our hart doth not approach theretoe, where you our hartes doe send
Your spirit no whit augments in that you teach vs, as afrend.
hat comely grace which you vs shew, t'our bondage it doth turne.
Though you be colde as yce, yet makes vs hot as fire to burne.
Vhat wonders can my loue effect. Shee takes away each spot.
And makes me more then shées her selff, and giues that shee hath not.

XXVIII.

Although before, I seeme a foe,
Yet after am I nothinge soe.

IF that you'le knowe the rigorous doome, that comes from Venus bench,
A broken shinne the forfaite is, for loosinge of your wench.
Is this that goblin from whose face, wee flie as beinge dreadfull?
Then turne the visard th'other waye, it is not halfe so fearefull.
T at which with sorrow you complaine, to misse your hartes delight,
Is ase and libertie at will, if you could judge aright.
Tush, tush I say, no golde but hath his drose. (Bethinke you well,)
For shee that did your hope repulse, did feare away expell.

If naked

XXIX.

Jf naked you doe mee desire,
Your trickling teares I then require.

IF any goe about to pill, the Onion of his shell,
His cheekes with teares it will bedeawe, for I doe know it well.
But they that will with Onions play, and handle with good skill;
Must let the coate still cover it, and so may play his fill.
You may well with your loue converse, and that in modest fashion,
But come not too neare to the bare, to touch without discretion.
For still it fares as it was wante, Acteons *fore head budds,*
So soone as hee Diana *spyde vncloathed in the woods.*

XXX.

In all assaies both good, or ill,
I must conforme mee to her will.

HOw dominiers blynde Cupid thus, with vs poore creatures still?
And makes vs trudge, and turne, and trott, even as our mist[r]is will.
VVee crie, when as shee weepes, although our bodies be at ease,
And when shee's merry, wee must lange, although it vs displease.
In brieffe, the least blaste of her mouth, doth nimbly turne our head,
And both with Soule and body are by her direction ledd.
Her looke, to vs, a lawe is sure in myrth or mourninge ever,
Theres none, but that a womans breath will make to quake and shi[ve]r.

XXXI.

I hunt, and toyle, I chaſe alvvay.
And ever others catch the prey.

No favoure at my Sweet-hartes hande, I coulde obtayne, god wott.
Untill a ruſticke clowne beganne to woe my loue as hott
As I had done: VVhom ſhee diſdaynde, and could him not abyde,
But from him fled, to hyde her head, when ever ſhee him ſpyde.
Then was the tyme for mee to learne, my buſineſſe how to guyde,
That deare that others chaſed, then came and downe ſate by my ſyde.
VVhen clownes aſſay to woe thy loue, then never feare the ſame,
A clowne the ferrit is which huntes, when others gett the game.

XXXII.

That ſame which taketh life from thee,
Reviueth life againe in mee.

How ſtrangely Cupid dallieth with mens fancies, in his ire?
Our wills they goe another courſe contraryinge our deſire;
For loe, where Kate *runns for a frogg, which in her hand ſhee keepes:*
And caſtes him of, for whoſe ſake hee, on knees to her ſtill creepes.
VVhere fore I pray thee tell mee frogg, VVhy may not I obtaine
That which to thee is loſſe of life? and myne revyues againe.
VVhy are wee croſt thus in our wills, which each ſo faine would haue?
tH'foule poole to thee, th'faire mayde to mee, which both ous lyues might ſaue.

XXXIII.

Be vvarie vvhen in dish you dip.
For of te thinges chance tvvixt cup and lip.

Sweet duck, how longe haue I assayde thee to my wil to gayne?
VVhen shall this swimminge end, & when shall I be freed frō payne?
My wish I see at hand, and ofte am present at her syde;
My breath sometymes vpon her blowes; shee by my mouth doth glyde
At one plunge more shee's myne, (I thought) I pant, I blowe, I snatch,
I gape, I happ, and ofte it seemes, I haue her at each catch.
But woe is mee, shee ducks and dyues, how comes this so to passe.
For when I thought I had her fast, I farthest from her was.

XXXIV.

Fayre maydens say that a with red face,
In woeinge hath but little grace.

THy youthfull dayes in loue bestowe. Such damages is disgrace
VVhen Sorrowes shall thy Soule possesse, & rimples plough thy face.
The fresh blowne Rose is most desy'rde: if whythered once it bee,
No Bee thereon will take delight, nor it aproach wee see.
The blowinge Budds of thy younge age, thy cheekes like corall red,
Thy language full of eloquence: in tyme is gone and fled.
Tyme all consumes. Faire mayde consent, and be no more abused,
Youre chieffest good doth weare away, although it be not vsed.

What

XXXV.

What frendſhipp ſhall I vvith him fynde
That to him ſelffe is ſo vnkynde.

VVith corage wooe, wherefore ſhould wee torment vs more then needes
VVith too much loue? By treadinge much the partridge with loue feedes.
A little wren I read that breedes about the Ryver Nyle.
VVho beinge full, yet giues her ſelffe, to ſerue the crocadyle.
Fie of that ſhamefull deede which one, whoſe luſt did rage ſo ſore,
For loue did goe and hangde him ſelfe, before his Sweet-hartes dore.
Strew rather flowers at her dore, and ſeeke to winne conſent;
Keepe lyffe, and Soule, and memorie, how ere your loue is bent.

XXXVI.

If quoiff or caule, on head you weare,
Play but all ſecret holes for beare.

THe Vrchin makes himſelffe a ball, the mouſe for to deceaue,
And makes his mouth, like to a hole wyde gapinge to receaue
The dancinge mouſe. Thus play you may, but ſoall holes beware,
VVho creepe in corners let them looke, even as this mouſe to fare.
Vſe honeſt ſportes; away with trickes, leaſt you the ſmarte doe feele,
Pack Ruffians hence, goe craſtie knaues and wenches ſhorte of heele,
Faire Maydes, when merry yow will bee, playe then in honeſt ſorte,
Beware of holes and corners, then abroad you may well ſporte.

XXXVII.

If Burninge lust full loue youle cure,
It vvill repine there at besure.

VV*Hen as the smith colde water casts vpon thei fron hott,*
Intendinge for to pacifie that heate which late it gott:
It sizzes, smoakes, it grynes, and makes a wondrouse noyse to heare,
As discontent it chydes, or braules, and angry doth appeare.
Of burninge loue doe some complayne, and yet refuse wee see.
Out of such burninge to be brought, least cured they should bee.
Yea though such doctors might be founde, that loues tourment could fr
They rather would in paynes abyde, then eased for to bee.

XXXVIII.

VVho vnto Idlenesse doth yeilde.
Is as a but in Venus feilde.

T*He spyder will not once come neare the serpent him t'offende,*
VVhen shee perceaues hee busie is, or watchfully doth tend:
But when to sluggishnesse hee's bent, and carelesse of his good,
Vpon him streight the spyder falls, and poysoneth his blood.
VVho soe therefore will loue beholde, and would be free from smarte,
They must eschew all Idlenesse, and thereof take no parte:
Or else this poysoned Cupids shafte will stryke them to the harte,
For everie Idle persone is a, whetstone for his darte.

XXXIX.

Let none for feare lay vveapons dovvne,
For first the crosse, and then the crovvne.

LAte with my loue I did discourse, where as shee soweinge sate,
My grieffes I did complaine, (but marke) shee paide mee with her prate.
Regard, quoth shee, what here I doe, vnto it giue good heede;
VVith needle first a hoole I make, then stopp it with the threede.
Hee that a smale wounde getts, then streight his Armes doth cast away
And calls for plaisters, hee's vn fit for Venus fielde, I say.
For loue and VVar therein agree, each hath a prosperouse howre.
No sweetnesse can be counted sweete, but first it hath bene sowre.

XXXX.

A thirstie Grounde is bad to laue:
Though much it hath, yet more vvould haue.

YOu first desirde to see youre loue, next, wish't you might come neare
And thirdly' twas to speake to her, the fourth, to touch youre deare.
Th'next was to giue a kisse. VVhat then? both standinge in the dore;
To get a kisse againe of her and yet you would haue more.
A louer by his mistris, and a hunter in his chase,
A marchant by his wares, the Soldier bolde and of good grace,
Goeth forward on from stepp te stepp, not shrinckinge for a sore,
And though the dogg hath gott one peece, yet still he lookes for more.

XXXXI.

If at loues game you cannot play,
Leaue off in tyme, or keepe avvay.

THis webb that's fra'mde here as you ſee, is Venus tanglinge nett;
Though many creatures fall therein, yet out againe they gett,
Except ſome few, that powerleſſe bee, and fondly downe are caſt:
For ſuch are onely they that are, in Venus webb made faſt.
VVho any courage hath, with eaſe may breake this geare aſunder;
For loftie myndes looke not ſo lowe, and ſcorne to creepe there vnder.
Ne'er ſuffer you like muggs to bee ta'en vp as Venus ſwayne:
But manfully breake through the nett; or elſe turne back againe.

XXXXII.

VVhen dead I was, and ſpake no worde
Your favoure mee to life reſtorde.

A Hens egge in your handes you broode, ſo hatch a chickin younge;
Tis wonder, ſay you, 'twas late dead, now ſtirrs both head & tounge
Thinke you that this a wonder is? Sweet-harte ſhew mee like loue,
And at an inſtant you ſhall ſee, a greater matter moue.
Remember that of late you onely grac'de mee with a ſmyle,
VVhich quickned ſuch a liffe in mee, my Veines ſo welde a whyle
And beate, Though I as voyde of ſence here ſitt; ſweet miſtris An.
But grace moe with your favour, and I le proue a Iolly man.

Bee'

XXXXIII.

Bee't good or badd', yea vvell or ill:
It's loue that conqueres all thinges still.

A Lover went to church, as't see'mde, to render thankes to God
Because hee was deliuered from Cupids scourginge rod.
There met him in the way a mayde, of beautifull complection,
Which did revive his former grieffe, and fired his Affection:
For shee once smylinge, hee so deepe, the same did apprehend:
That there his zeale, devotion, and his prayers had an end.
The Ape in dauncinge soone forgetts, true measure for to keepe,
As soone as hee perceaue the nutts came trinlinge to his feete.

XXXxIIII.

This wonder lately I out sought,
That lovers alike, haue alike thought.

With Rosamond I lately went abroad to walke i'th' fielde,
VVee tooke two lutes for our delighte, which might vs solace yeelde:
I tunde the one iuste to the other, and layde a strawe o'th'one:
So soone as both these tunes agreed the strawe lept thence anone.
Like Rosamonde, so you, (quoth I) doe moue mee without touch,
And without handes can drawe: for loues conditions are such
That whosoever Venus bringes, within her power, to lye.
Shee makes them feele and see wath they before coulde not descrye.

By this

XXXXV.

By this you ſee, and knovve certaine:
That lovers marre, and make againe.

IN auncient Authers wee doe reade, that there a fontaine was,
VVhoſe water quencht the burninge Torche, when ſo it came to paſſe
That in the ſame it dipped were: And then againe would burne,
If in the ſame that Torch were di'pt, his flame did then returne.
Theſe are your Trickes ſweete Roſamond, at theſe you ſtill have ayme
My fire you ſoone extinguiſh can, when as I am inflamed,
And can my burninge heate revyue, when as I ſeeme key-colde
Thus lovers make and breake, and ſo them occupied doe holde.

XXXXVI.

In wedlock moſte this worke can doe,
Of two makes one, of one makes two.

GRaunte mee your tender Braunch, (good ſir) to match whith m
I praye,
And be content, for better farre, it is by mee to ſtaye:
Then on youre withered ſtock, for loe, it bendeth towards my hed;
It needeth not your pappe nor ſapp, ſince it with mee I led.
VVhat? willingly conſent, I pray, noe danger neede you feare,
Although your braunch, ſeeme tender, in ſhort ſpace it fruite will b
Then be it ſo, my loue and I in all thinges doe agree:
For to bee two againe, it is, that Ioyned one are wee.

XXXXVII.

True love increaſeth day by day,
And knowes no boundes vvhereat to ſtay.

TRue loue may well compared bee , to th' crocadyle by kynde,
VVho alwaeis growes , and never is full growne as wee doe ſynde
From day to day it doth increaſe , it growes in all aſſaies,
ntill that death giues fatall blowe , to end his groweinge daies.
Now, longe ſince I thought with myſelffe, my loue cannot be more
hen this already , yet loues weight, is greater then before
It was , for yet I feele it groweth , which makes mee to deſire,
lthough at higheſt pointe I was , yet higher I aſpire.

XXXXVIII.

An oldeman in a younge womans arme
The ſooner dead, the leſſer harme.

A VVanton Gyrle once marryed was vnto a lame olde man ;
who little hadd to giue content. VVhich made mee queſtion than ,
How't came that ſhee ſo wedded was ? who mee this anſwere gaue ,
That of dead Aſſes bones are made, the beſt pypes that wee haue
Vhen they in th'earth a while haue layne. As likewiſe haue I reade
hat ſo longe as the Scorpion liues , for nought is good : But deade
A Soveraigne med'cyne is , thus I , therewith beinge well a paide,
My Anſwere had. Adieu quoth I, and ſo I left that mayde.

XXXXIX.

Conditions that farre diſagree,
May not together vvell pared bee.

THe od-conceited Ape that is full of delight and ſporte,
Flyeth from the Torteiſe (no mans Ioy) amazed in this ſorte.
The Reaſon why the Ape connot the Torteiſe well indure.
It is becauſe they differ much in diſpoſition ſure.
Your Ioviall diſpoſition, Sweet-hart, let ne'ere be bent,
Vnto that Ruſticque *clowne which late, your frendes deſyrde conſent*
If I Sweet-hart obtayne you not, attend a while for one,
VVhoſe nature differs leſſe from youres, then myne; or elſe take none.

L.

VVhere loue and lykinge once is ſett
No Seperation can them lett.

THough landes and Seas, woods, hills, & dales, 'twixt us ſomtyme
doe ſtand,
That makes no ſeperation, nor doth fruſtrate true loues band;
Your harte (Sweet-hart) dwells in mee, and my ſpirit doth on you tend
The lodeſtone, and True loue are like, for towards theire loues they bē
VVhat though the lodeſtone from the ſteele, remooved were certaine,
Or that ſome interpoſed ſtuffe were ſet to parte thoſe twaine:
Yet ſtill this Stone his force retaines to drawe the ſteele. And ſoe
VVhere ever Roſamonde *ſoiornes, my harte doth with her goe.*

Lou

LI.

Loue is not lod'ge, I knovve full vvell:
Where vvoe and misery doth dvvell.

VV Hen as the house, decayde, wil fall, thence swiftly rũne the Myce:
And whẽ mens bodies giue the ghoste frõ then creepe fleas & lyce,
The Spyder lykewise soone perceaues when as the Rooffe doth sack,
Then speerily to saue her selfe, shee thence in poste doth pack.
A Body ful of woe, and grieffe of payne, and miserie:
By Cupids darts, nor Venus baytes, entangled once shall bee:
Her Torche burnes best where th'most wax is: By delicates and wyne
Is Venus lust provoked, and there loues flames brightest shyne.

LII.

Some say't aloude, and some doe whisper.
That, is not all Golde that doth glister.

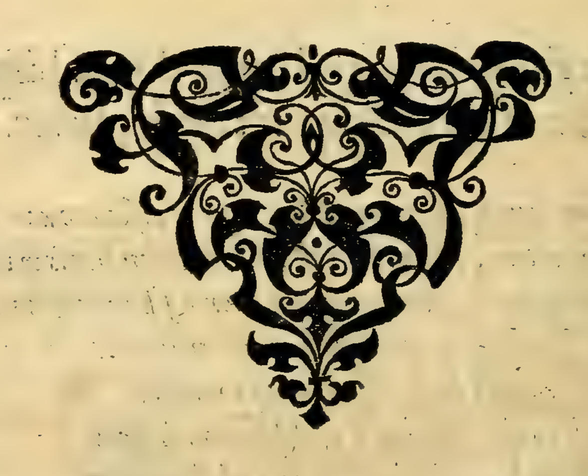
HOw that my loue is faire (good Sir) your praises ate not scantinge,
Slender, and tale, I knowe it well: But with in her is wantinge,
For, to be faire indeede, requires more then a shewe externall;
I onely aime at Godly life, and Virtues hid internal.
Vnto this piramede, youre loue, I fitly may compare,
Which shewec well to the eye, but, of discretion is bare.
In choosinge of my loue (forsoth) Ile sett al that aparte,
For Shee that's onely faire without, shall never gett my harte.

LIII.

Loue, causeth mirth, Ioy, and delight
And lou reviues the spirit lesse wight.

L Ike dead in graueI lay, of liffe berefte, O Venus bright,
Vntill your Sonne, and Sunne revynde, & made mee stand vpright
My winges your Sōne did giue, youre Sūne restord'e my liffe forlorne
And so of a dead stock was I a liuely Creature borne.
I who was but a drowsie droane, now trickt and trymd'e am I,
I who in darkenesse late was lod'gde, abroad i'th light now flie,
I, that of late crept like a worme, now lifted to the skye:
Loe, al these wonders doe proceede from one glace of her eye.

FINIS.

EMBLEMATA
MORALIA
ET
ÆCONOMICA.

Virgilius.

Omnia vertuntur, certè vertuntur amores.

VIVITE CONCORDES.

I.

De naturâ huius arboris videndus omninò.

PLin.lib.13. cap 4. Iohan. Rerum lib. hieroglyph. 50 cap. 10. vbi Diopſanem a
torẽ græcum & Georgica Florentini citat, qui multa de Palinæ amore conſcripſi
eam ſez conta beſcere maris deſiderio, quod, modò radices verſus cum porrigendo mo
verticis in eum proclinatione aliјsque affectuum ſignis non obſcure profitetur.

Kon

Komt hier, mannen ende wyven,
Die, oock als ghy ſijt gepaert,
Dickmaels ſijt gewoon te kyven,
Dickmaels toont u wranghen aert;
Leert hier van de Boom-ghewaſſen,
Leert hier uyt het woeſte wout,
Leert op u geſelſchap paſſen
Siet! dat doet het quaſtigh hout.
Let op deſe Dadel-boomen,
Die met beken onderſcheen
Sijn als brugghen op de ſtroomen
Mits ſy hellen teghen een.
Echte lieden, lieve paeren,
Soo ghy in den echten ſtaet
Oock den Eendracht kont bewaeren,
Niet dat u te boven gaet.

BATILLIVS

Palmarum hinc illinc, pontis ceu fornice durto,
Amnem intermedium fœmina maſque tegunt
Vltro dum oppoſitos mas inde, hinc fœmina ramos
Curuantes ſibi ſe conſociare petunt,
Ire et in amplecxus exoptatoſque hymeneos,
Quà frondoſi oculi ſunt in amore duces.
Iam mihi non aliȩ firment connubia flammȩ,
Preferat his omnem non aliunde puer.
Pronuba jam caſtos palma una accendat odores.
Cedat et ipſa ſuas ſpinea tȩda faces.

Greg: Richterus in Epiſtola dedicatoria axiom: Eccleſ. ad matrimonium myſticum Criſti & Eccleſie hoc ipſum Emblema non minus pie quam argute tranſtulat.

SVVM QVEMQVE FORTVNÆ POENITET.

II.

Cicero.

NEmo est, quin vbivis, quam ibi, vbi est, esse malit, nam suam quisque conditionem miserrimam putat, cum tamen contentum suis rebus esse, maximæ sunt certissimaque divitiæ.

ALs het visje leyt gevanghen
  Daer het noyt te voren lagh,
Strax soo krijghtet groot verlanghen
  Om te wesen daer het plagh;
Maer een ander, af gedreven
  Vande Maes oft vanden Rijn,
Koomt ontrent de fuycke sweven,
  En begeerter, in te sijn.
Wie heeft vreemder dingh gelesen?
  Noyt en is de mensch gerust,
Isset niet een selsaem wesen?
  Niemant heefter vollen lust:
Schoon men koomt tot hooghe staten,
  Schoon men heeft geduchte maght.
Schoon men krijght oock groote baten,
  Noch ist datmen meerder wacht.
Vrienden, laet u vergenoughen
  Met dat u den Hemel geeft,
Wilt u nae de reden voughen,
  Dat is t'beste datmen heeft
Waerom wenschen, hopen, schromen?
  Waerom altijt weder aen?
Schoon ghy mochtet al bekomen,
't Kond u dan oock slimmer gaen.

Quin & hoc modo applicari poterit similitudo.

Piscis cum modum ingrediendi nassam videat, egrediendi non videat, & nihilominus ingrediatur, piscatoribus fit præda: non est ergo suscipiendum negotium, nisi prius perspectâ ratione quâ te possis inde rursus explicare: nec enim labyrinthi ingrediendi sunt sine filo, quo securus possis redire.

QVALIS REX TALIS GREX.

III.

Lucanus.

. . . . *Procerum molus hoc cuncta sequuntur humanum paucis viuit genus.*

Claudianus.

Scilicet in vulgus manant exempla potentum
Vtque ducum lituos , sic mores castra sequuntur.

Cicero.

Auferendi de medio autores non tam vlciscendi causa , quam vt in presens ... amentum statuas , ne quis talem amentiam velit imitari. ad Brutum Epi...

SIet doch eens in deſen poel
VVas te vooren geen gewoel,
Geen geruchte, geen geſchil,
Alle dinghen waren ſtil,
Al de vogels ſonder nyt,
Al de vogels ſonder ſtryt,
Maer een ſchreeuwer metter vlucht
Hier gevallen uyte lucht,
Maeckte, door ſijn hees geſchal,
Twiſt en oproer over al,
Maeckte dat het ganſche rot
Quam geſpronghen uyt het kot;
Quam ſoo fel hier in geſtort
Dat het water troubel wort.
Het is nut te ſijn geloofſt
Dat een vys, een ſelſaem hooft,
Dat alleen een eenigh man
Ganſche ryken ſtoren kan;
Dan het is oock wel geſien
Heden en in ouden tyen,
Dat een eenigh hooft gevelt
t'Ganſche lant in ruſte ſtelt.

TVm fluuialis anas ſine murmure ludit in vndis,
Cum ſibi vicinum non videt eſſe marem;
Irruat in medias ſi maſcula forte volucris
Fit ſonus, & ſtagnat turbida fęce palus.
Cuncta licet ſileant, tamen efficit vnus & alter
Vulgus vt inſanâ ſeditione fremat:
Tolle duces ſceleris, mox cætera turba quieſcet:
Qui ſapit, hîc tantum lilia ſumma metit.

Exempla vide in Abſolone. 2.*Samuelis*. 18. 16. *in Seba*. 2.*Samuelis*. 20. 22.

Ariſtotel. 5. Polit, cap, 4.

Nobilium factiones trahunt ad ſe & in partes rapiunt vniverſum etiam populum.

AMOR,

AMOR HVMANÆ VITÆ GLVTINVM.

IIII.

Philippus Beroaldus in orat. in principio enarrationis Propertij.

QVod in nauigio gubernator, quod in ciuitate magiſtratus, quod in mundo ſol, hoc inter mortales eſt Amor. nauigium ſine gubernatore labaſcit, ciuitas ſine magiſtratū periclitatur, mundus ſine ſole tenebricoſus efficitur, & mortalium vita ſine amore vitalis non eſt.

SIet wat het vier vermagh! het doet de ſteghe duygen
Sich voughen tegen een, en nae de mate buygen,
Hoe ſeer de kuyper klopt, het vier is meer als dat,
Het vier verheelt het vverck, en maeckt een bondigh vat.
Wat is van echte trouvv, en vande rechter-handen?
Wat van het bruyts juvveel en alle diere panden?
Wat iſſet of de jeught gaet trouvven inde kerck!
Tis al maer vvater-verf, tis al gebroken vverck:
De liefde bint het volck, de liefde vought de zielen,
Die ſonder dat verbant in duyſent ſtucken vielen:
Brenght liefde, ſoete jeught, ontrent de vveerde trouvv,
Want ſonder dat behulp en iſſet maer berou.

Ambroſ. de Offic. lib. 3

SOlatium huius vitæ eſt vt habeas cui pectus tuum aperias, cui arcana communices, cui ſecreta tui pectoris committas, vt colloces tibi fidelem amicum qui in proſperis gratuletur tibi, in triſtibus compatiatur, in perſecutionibus adhortetur.

SEPES SAPIENTIÆ, SILENTIVM.

V.

Val. Maximus.

Taciturnitas optimum ac tutißimum administrandarum rerum vinculum.

Cato.

Nam nulli tacuiße nocet nocet eße locutum.

Ouidius.

E*Ximia eſt virtus præſtare ſilentia rebus;*
At contra grauis eſt culpa tacenda loqui.

VVAnneer het uyr-werck niet en slaet
Maer dat alleen de wijser gaet
Soo wortet niet te licht ontstelt
Ghelijck de daet en reden melt
Maer als het al den ganschen dagh
Is besigh met een staeghen slagh
Soo feylter schier aen yder radt
Geduerigh ick en weet niet wat.
VVie doen, en efter swijgen kan
Dien houd ick voor een seker man
Aen wie men vry een groot beslagh
Oock sonder schroom betrouwen magh:
Maer die schier niet ter weerelt doet
Als dat een yder weten moet,
Die is (het sy men liefde pleeght
Of datmen groote dingen weeght)
Die is ondienstigh over al
En baert alleen maer ongeval.
VVel leert dan swijgen soete jeught
VVant swijgen is een schoone deugt.

Seneca Epistol. 16.

N*Ihil æque proderit, quam quiescere, & minimum cum alijs loqui, Plurimum secum.*

Ambros. lib. 1. de Offic.

Q*Vamplures vidi loquendo in peccatum incidisse, vix quemquam tacendo: ideoque tacere nosse difficilius est quam loqui. scio plerosque tacere nesciant: sapiens est qui nouit tacere.*

ALTERIVS NON SIT, QVI SVVS ESSE POTEST.

VI.

Seneca.

Inæstimabile bonum est suum fieri.

Cæsar. lib. 3. de bello gall.

OMnes homines libertati student & conditionem seruitutis oderunt.

Dan

DAnck heb, o Wijngaert, oude ſtam
Dat ick een reys ſoo verre quam
Dat ick mijn eyghen vvortels had,
En ſoogh voortaen mijn eygen nat;
Nu vvil ick naer een ander dal
Daer ick mijn eyghen vveſen ſal.
De vryheyt is te grooten goet,
De vryheyt is te vvonder ſoet;
Wat hanght hy aen een ander man
Die van ſijn eyghen leven kan?

Sencea.

OMnium quidem occupationum conditio miſera eſt, eorum tamen miſerrima, quine ſuis quidem occupationibus laborant, ad alienum dormiunt ſomnum, ad alienum ambulant gradum, ad alienum commedunt apetitum.

Horat.

QViſnam igitur liber eſt? ſapiens, ſibique imperioſus,
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent,
Reſponſare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in ſeipſo totus teres atque rotundus.

Plautus.

OMnes profectò liberi libentius ſumus quam
ſeruimus,
Acerba enim eſt omnis homini ingenuo
ſeruitus.

Kunst voor kracht.

VII.

Cicero.

NOn viribus, non velocitate aut celeritate corporum res magnæ geruntur, se[d] consilio & sententiâ.

Valerius Flacc.

. . . . sæpe acri potior prudentia dextrâ,

Cicero.

Parum sunt arma foris nisi sit consilium domi.

Si[c]

SIet hier den grooten Walle-vis
Siet wat een monster dat het is
Siet hier dat ombelompen vee
Het schijnt een eylant inde zee
En efter wort het dier gewont
Alleen maer door een gauvven vont
Het wort gevanghen en geschent
Oock in sijn eyghen element
En dat noch van een schippers gast
Die nau acht voeten hoogh en wast.
Vraeght ymant hier de reden van?
Wat isset dat ick seggen kan
Als dat gewelt en groote kracht
Wort inder haest tot niet gebracht,
Ten sy dat vvijsheyt voor en nae
Ten sij beleydt te roere stae?
Want anders sietmen dat gevvelt
Door eyghen krachten vvort gevelt.
Ghy bout dan niet op groote macht,
En min noch op u eyghen kracht,
Maer doet u saecken met verstant
Want dat is vry al vaster bant.

Cicero.

Cedant arma Togæ.

Gallicum Adagium

Mieux vaut engin que force

Italicum proverbium

Buona la forza meglio l'ingegno.

Horat.

Vis consilij expers mole ruit suâ.

VIII.

Q Vam miſer iſte Coquus, cui nil pinguedinis olla
Seruat, & aſſanda eſt cui malè paſta caro!
Non illi grato, redolet nidore culina,
Splendida non liquido tinguitur offa garo.
Quam miſer iſte Procus, cui nil habet arca, cuique
Culta puella domum, ſed ſine dote, venit!
Ille quidem lætas numerat pro tempore noctes,
At miſeros poterit quis numerare dies?
Ergo puer totis hæc dogmata conde medullis,
Viuere in dura conditione velis.
Macra foris ne ſume, domi ſi pinguia deſint;
Si bonus eſſe Coquus, ſi Procus eſſe velis.

IC hebbe goet verstant van al de keucken-streken,
Dies can ic van gebraet en van gesoden spreken;
Wel hoort dan eens een woort, en neemtet vlijtigh aen,
Al koomtet van een kock, het can ooc verder gaen.
Indien u vet ombreeckt om u gebraet te dropen
Soo wacht u, vvatje doet, van mager vleys te kopen;
Een blauwen schapen-bout en wil geen schralen heert,
Maer vleys dat magher is dat eyst een vetten weert.
My dunckt, beminde vrient, ghy sijt niet wel te vreden,
En seght (nae dat het schynt) dit sijn maer keucken-reden;
Ic bidde, neemt gedult, en svvijght een vveynigh stil,
Ghy sultet haest verstaen vvaer dat ic henen vvil:
Al spreeck ic lieve maet, alleen maer van het koken,
O vryer, letter op; het is tot u gesproken:
Het is een korte les, u dienstigh inde min,
V dienstigh boven al ontrent het huysgesin.
Kont ghy een teere maeght niet bieden goede daghen,
Al wat ic bidden magh, soo vvachtet haer te vraghen;
Want soo je my gelooft, die vry dit ambacht can,
Het vleys dient vet te sijn, of boter inde pan:
Soo ghy mijn raet veracht, en vvilt noch efter trouvven,
Ick stellet voor gevvis, het sal u naemaels rouvven:
Ey! vvat een slecht beleyt, en vvat een mal bedryf,
Om een lid vvel te doen soo lyt het gansche lijf.

LIBEAT, QVOD EST NECESSE.
IX.

Egysipp. lib. 11. cap. 9.

IN ipsis agrestibus feris arctissima, vincla, si se excitent, imprimuntur, si quiescant, relaxuntur. nihil enim tam exasperat feruorem vulneris, quam ferendi inpatientia.

Seneca.

NEcessitatis non aliud effugium est, quam velle quod ipsa petit.

Seneca.

Grauia scite ferentes minus lædunt.

Gellius.

Feras non culpes, quod vitari non potest.

Arn. Ferron

NEcessitati parere semper sapienti est habitum.

VV Anneer de vogel is verſtelt,
En ſtaet en huppelt op het velt,
Met ſtricken om het been gevat,
Soo wort hy des te lichter mat,
Soo lijt hy des te meerder pijn,
Vermits de banden engher ſijn;
Want hoe hy meer en harder ſpringht,
Hoe dat het garen harder dvvinght,
Dus blijft hy, nae een lang gebaer
Ten proye van de vogelaer.
Jndien dat noot of tegen ſpoet
Koomt ymant pranghen aen de voet,
Die maecke niet te grooten druck;
Maer buyghe naer het ongeluck;
Want die het leet onwilligh draeght
En wort maer des te meer geplaeght,
Maer die hen voughen naer het pack,
Gevoelen minder ongemack.

DVm cadit in pedicas, quas callidus abdidit auceps,
Clauſaque captiuo crure tenetur auis,
Saltat, & inſanis clamoribus aera complet,
Nec minus alarum verbere pulſat hamum.
Quid facis infælix? aut quid tua crura fatigas?
Vincla reluctantem te magis arcta premunt.
Difficili ſi forte loco te vita locauit,
Munus & haud æque canditionis obis,
Perfer, erit medicina tuis patientia damnis,
Perfer, erit leuius quod bene fertur onus.

PAVPER AGAT CAVTE.

X.

Ouidius.

QVid fuit vt tutas agitaret Dædalus alas,
Icarus immensas nomine signat aquas?
Nempe, quod hic altè, demißius ille volaret,
Nam pennas ambo non habuere suas.
Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quisque manere suam.

VV Aerom koomje boven drijven
Ionghe Bliecken kleyne vis?
Ghy mocht beter onder blijven,
Daer u eyghen vvooningh is:
Boven vlieghen groote meuvven
Met een vvonder fel geraes,
Die geduerigh komen ſchreuvven
Om te grijpen eenigh aes;
Laet daer groote viſſen komen,
Laetſe ſtijghen inde lucht
Die geen graghe vogels ſchromen,
Noch voor grijpers ſijn beducht.
Alderhande kleyne dieren
Sijn beneden alderbeſt,
Daer iſt datſe moghen ſvvieren,
Daer is doch haer eyghen neſt:
Als een Blieck hem meynt te draghen
Soo gelijck een Walle-vis
Dat ſijn voor hem vviſſe plaghen,
Mits hy knap gevanghen is
Als een minder meynt te pleghen,
Dat een meerder heeft beſtaen;
Dat is hem gans ongelegen,
Want het doet hem t'onder gaen.

Iuvenal.

HAud facilè emergunt quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi.

Ouid.

PAuper amet cauté timeat maledicere pauper
Multaque diuitibus non patienda ferat.

 VITA

VITA ROSA EST.

XI.

Vita Rosa est, dum surgit, abit; breve tempus utrique est:
Hei mihi! Lux partem quæque decoris habet.
Virentes morimur, morientes viuimus; ingens.
Portio mors vitæ portio vita necis:
Labitur orta dies, & , dum venit, hora recedit,
Quid fugiam mortem? me mea vita fugit;
Protinus incipiam non mobilis esse mouendo,
Et vix dum cæpi viuere, vita fugit:
Nos miseros vitæ quid de breuitate queramur?
Dum queror, hoc ipso tempore vita fugit.

HEt Roosje kinders, datje siet
En dat soo rooden knopjen biet;
Dat is een schoon, een bly gewas,
Maer al te vluchtigh, al te ras
Het is gelijck u teere jeught,
Dat is te seggen, corte vreught:
Geen dach hier opter aerden daelt,
Geen Son hier inde weerelt straelt,
Of t'mist geduerigh dit en gint
Daerom de plucker dat bemint;
Het gaet te niet; terwyl het groeyt;
Het wort verlept, ooc als het bloeyt,
En, schoon het dunct ons vvonder eel
Syn trosie vvort een dorre steel.
Siet Vrysters, met den snellen tyt,
Die staeg en ongevoelick glyt,
Soo vvorden blonde vlechten grys
Soo vvorden blyde sinnen vys,
Soo vvorden roode lippen blau,
Soo vvorden schoone vvanghen grau,
Soo vvorden rappe beenen stram,
Soo vvorden vlugghe voeten tam
Soo vvorden vette leden schrael
Daer leyt de schoonheyt teenemael.
Daer coomt de rimpel in het vel,
Ach wech is dan het minne-spel,
Ons leven neemt allenxen af,
Wy gaen geduerigh naer het graf,
En even met dit eyghen vvoort
Soo gaen ons snelle dagen voort
Siet maeght of vryer, vvieje sijt,
V bloemken is van corten tijt.

Voorde nacht, Dient gevvacht.

XII.

Plaut. Bacch.

*ILlecebrosius fieri nihil potest, nox mulier vinum
Homini adolescentulo.*

Ouid.

*NOx & amor vinumque nihil moderabile suadent
Illa pudore vacat liber amorque metu.*

SIet wat een selsaem dingh! 'ken worde niet gedreven,
Maer can al naer ic wil, in alle boomen sweven;
Daer is geen wacker oogh, dat op de netten loert;
Daer is geen vogelaer? die aen het garen roert,
Daer is geen Quackel-been, geen loose vogel-pijpen,
Geen ander slim beleyt, om my te moghen grijpen;
Int corte, niet een mensch die op het vanghen past,
En des al niettemin soo ben ic efter vast;
Ic ben, 'ken weet niet hoe, ic ben eylaes! gevanghen,
Ic blyf, eer ic het weet, in dese stricken hanghen;
Vraeght ymant hoe het coomt? vvel hoorter reden van,
Mischien of mijn verdriet een ander dienen can:
Schoon ic geen vleder-muys geen vul en vvas geschapen,
Noch vvas ic inder nacht onvvilligh om te slapen;
Noch socht ic over al int duyster mijn bejagh,
Hoe vvel mijn grilligh oogh int duyster niet en sagh,
Nu ben ic hier verstelt, onseker vvat te maecken,
Mijn dunct tis buyten hoop hier uyt te moghen raken;
Nu roep ic met verdriet, och v[illegible]nden nest!
Dat is een jonghe vvulp, en alle vogels, best.
De nacht, de naere nacht die heeft gevvisse laghen,
De nacht, de naere nacht die brenght gevvisse plaghen;
Gelooftet, die het raeckt; Al vvie by nachte loopt
Die pleeght sijn mallen lust tot hy het eens becoopt.

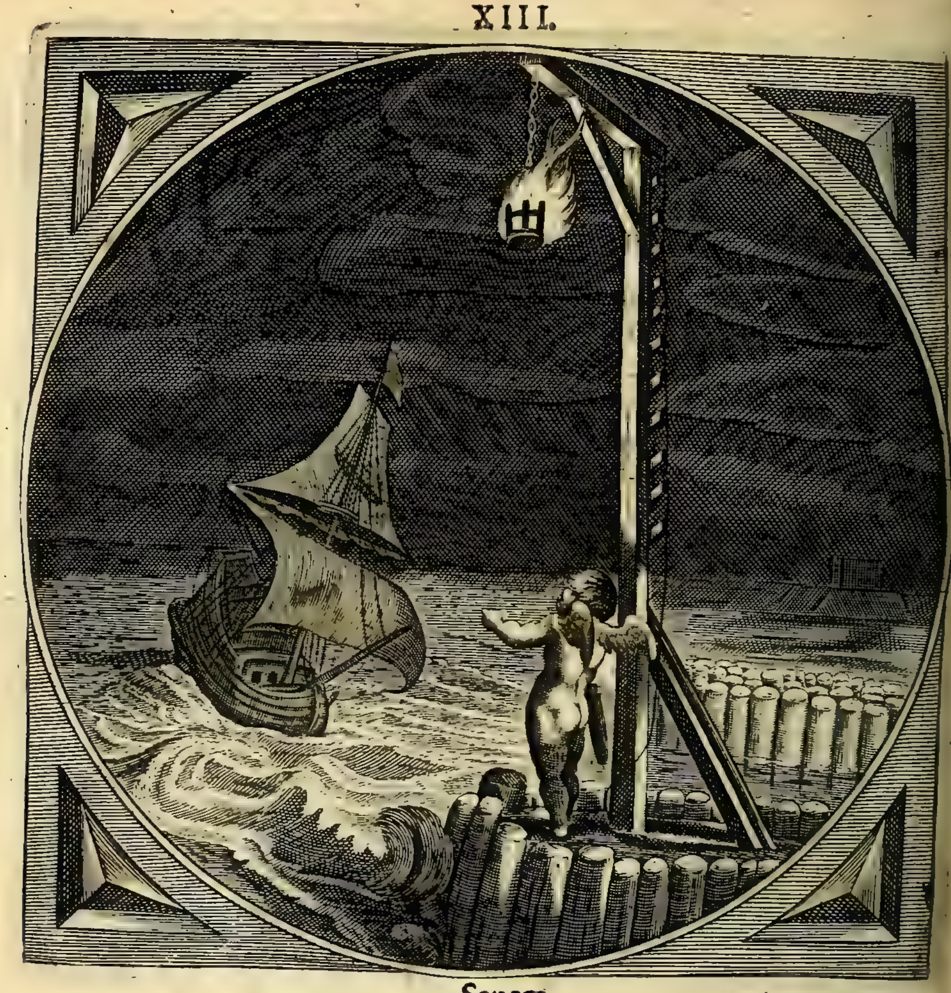

Alio sensu

LIna vides manibus quæ non trahit improbus auceps
Ipsa mouet casses vt capiatur auis
Rete boni, Princeps, sit principis istud imago
Quem scelus immitem non levis ira facit
Non priuata tibi gladium vindicta ministret
Sed velut invito concidat ense reus
Fac toties alijs tractanda negotia mandes
Exercet quoties carnificina reos
At quoties aliquis merito decorandus honore est
Tunc ades & larga præmia tunde manu,

LVCEAT LVX VESTRA CORAM HOMINIBVS.

XIII.

Seneca.

Nunquam est inutilis opera ciuis boni.

Nam

Vtile etiam exemplum quiescentis.

Plinius Paneg.

M*Elius homines exemplis docentur, quæ in primis hoc in se boni habent, quod approbant, quæ præcipiunt, fieri posse.*

Ouid.

S*Ic agitur censura & sic exempla parantur*
Cum iudex alios quod monet ipse facit,

Vriende

VRienden, het ſijn nutte ſaecken
Datter aen het dorre ſtrant
Staet een hoogh, een vierigh baken,
Dat geheele nachten brant;
Want als ymant coomt gevaren
Midden uyt de woeſte zee,
Midden uyt de ſtoute baren,
t'Wijſt het ſchip een goede ree.
Dit is recht het eyghen weſen
Van een vroom, en achtbaer man,
Die ten Hemel-vvaerts gereſen
Voor een Baken ſtrecken can.
Laet u licht, ô Chriſten, ryſen
Laetet ſchijnen over al,
Ghy moet aen de weerelt wyſen,
Hoe en waer men vaeren ſal.

Hugo de clauſtro. Animæ lib. 3.

SIc luceat lux veſtra coram hominibus; id vero ex hoc fit cum apparet miſericordia in affectu, benignitas in vultu, humilitas in habitu, modeſtia in cohabitatione, patientia in tribulatione.

Greg. ſuper Ezech. homil. 5.

QVi in occulto bene viuit, ſed alieno profectui minime proficit, carbo eſt. qui vero in imitatione ſanctitatis proſitus, lumen rectitudinis ex ſeſe multis demonſtrat, lampas eſt: quia ſibi ardet, & alys lucet.

Qui a une chouette prend des autres oiseaux. XIV.

Calph. Eclog. 7.

O Vtinam nobis non rustica vestis inesset,
Vidissem propius mea numina, sed mihi sordes
Nudaque paupertas, & adunco fibula morsu
Obsuerant.

Iuuenalis. sat. 3.

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat
res angusta domi.

Ach ' vvat'heb ic met'verlangen
Menighmael hierop gelet
Hoe ic vogels mochte vangen
Met dit eygen vincke-net,
Maer al vvat ic heb begonnen,
Wat ic immer heb gestaen,
Noyt en heb ic yet gevvonnen,
Noyt en heeftet vvel gegaen;
Dan had ic te bloot geseten,
Dan begon ic al te vroug,
Dan had ic den slach vergeten,
Dan en trock ic niet genough,
Dan vvast al te stueren vveder,
Dan te claren Sonne-schijn,
Noyt en quamer vogel neder,
t'Scheen ten vvilde nimmer sijn:
Vraegter ymant nae de reden,
Waer aen dat het schorten mocht?
Geensins aen mijn rappe leden,
En noch minder aende locht:
Macker, hoort eens sonder jocken
Hoort den gront van mijn verdriet,
Vincken moeten vincken locken,
Sonder vincken vanghtmen niet,
Vincken heb ic nu gekregen
Daer ic mede vincken magh,
Nu soo coomter vinck gesegen,
Daermen eerst geen vinck en sagh.
Dit o vrient dit moetje dincken,
Anders sijt ghy my te dvvaes,
Niemant vinckter sonder vincken,
Niemant vister sonder aes.

Wickt eerje waeght,

XV.

Seneca Oedip.

Cnoßium regem timens
Alta dum demens petit,
Artibus fidens nouis,
Certat & veras aues
Vincere, ac falsis nimis
Imperat pennis puer,
Nomen eripuit freto.

VV Anneer de vos ſouct over al
Waer dat hy roof becomen ſal
Soo hy dan coomt ontrent het ijs,
Soo is het voſje vvel ſoo vvijs
Al voren door een ſnel gehoor,
Al voren met een vvacker oor,
Te prouven uyt den vvater-ſlagh
Hoe dick de ſchorſe vveſen magh,
En vint het dan het ijs te ſvvack
Soo hout ons reyntje ſijn gemack,
Soo blijft het daer het eerſtmael vvas,
Om niet te vallen inde plas.
Ghy, die in nieuvven handel treet
Daer ghy de gronden niet en vveet,
Of onder vreemde lieden coomt,
Het is u nut te ſijn beſchroomt,
Het is u dienſtigh traegh te ſijn,
En noyt te bouvven op de ſchijn:
Ghy neemt dan noyt yet by der hant,
Of ſteeck u vingher in het lant,
En let eerſt hoe de baken ſtaen,
Eer dat ghy verder pooght te gaen;
Want nieuvv beſlagh, en groote ſpoet
En dede noyt ſijn meeſter goet.

Cornelius Gallus.

Euentus varios res noua ſemper habet.
Inſidijs nouitas ſemper amica fuit.

Al vvie benijt, Is in druck verblijt.

XVI.

Poëta quidam vetus in Anthologiâ. Sect. 1. tit. in Inuidiam.

SI quis odit ipse quos amat Deus
Se prodit ipsum quod siet stultißimus
Aduersus ipsum namque sese amat Deum
Ex inuidia hauriens bilem acerrimam
Amare oportet hos Deus quos ipse amat.

Nazianz. de Inuidis.

Alienam felicitatem suum interpretantur infortunium.

VRienden, die het dier besiet
Datmen Salamander hiet,
Let eens met een sneghen geest
Let eens naerder op het beest
Let eens wattet hier beduyt,
En dan treckter voordeel uyt.
Als het dondert, als het raest,
Als de wint geweldigh blaest,
Als het storremt uyte lucht,
Soo dat al het wout versucht,
Dan soo is het monster wel,
Dan soo soucktet enckel spel;
Maer als sich een hellen dagh,
Schoonder opent alse plagh,
Als de sonne lustigh schijnt,
Dan ist dat het sit en quijnt,
Dan ist, dat het sit en pruylt,
Dan ist, dat het sit en schuylt,
In een diep, en duyster gat,
Daer noyt vrolick dier en sat.
Dit is recht een nydigh mensch,
want die krijght sijns hertsen wensch
Als het elders qualick staet
Als het ymant tegen gaet,
Hy is dan eerst recht verblijt
Als de gansche buerte krijt:
Maer indien het soet geluck
Koomt versachten haren druck
Soo dat yder, vrolick wert
Siet! dan treurt sijn vinnich hert,
Siet! dan staet hy bangh en siet
Gans onlustigh vol verdriet,
vol gequel, en wrang berou
Of hy sielen pijnen sou.
Tis voorwaer een arrem man,
Die noyt vrolick wesen kan,
Dan als ymant sit en klaeght,
Of een diepe smerte draeght;
Of die eenigh sit en treurt
Als sijn vrient yet goets gebeurt.
Vrienden, wat ick bidden magh,
Hout u vry van dit bejagh,
Gunt u naesten al het goet
Dat hem Godes segen doet;
Maeckt u van dit monster vry:
Droef met droef, en bly met bly.

CVm sine nube dies, cum tristia fulgura cessant,
Tunc fera, tunc volucris, tunc pecus omne salit;
Sola cauis moribunda gemit Salamandra sub antris,
Sola tremens duram corpore plangit humum.
Tristia nulla videt tristi tamen ingemit ore
Inuidus, & mæstâ ducit in vrbe choros.
Ach miser est, nullis fletum cui fletibus auget!
Ach mala sunt, si quis gaudia solus habet.

Yl, met wyl.

XVII.

Statius.

D*A ſparium tenuemque moram, mala cuncta miniſtrat*
Impetus

Ouid.

Differ, habent parua commoda magna moræ.

DE Perſe-boom, het vrough gewas,
Dat bloeyt gemeenlic al te ras,
Soo dat het licht ſijn bloem verlieſt
Wanneer het inde lente vrieſt.
Een ander boom, nae mijn verſtant,
Is wyſer hout, als deſe plant,
Om dat het noyt ſijn loof en ſchiet,
Voor dat het groene boomen ſiet.
Het is beſwaerlick aen te gaen
Dat niemant oyt en heeft beſtaen
Want wieder pleeght een nieuwen vont,
Die brant vvel licht ſijn hollen mont,
En iſſer dan een ſnegher gaſt
Die beter op de tyden paſt,
Die ſietmen dat de vruchten treckt
Van dat een ander heeft ondeckt;
Dus ghy, die dit en gint beſtaet,
Siet datje niet te ras en gaet,
En vveeſt niet van te loſſen aert,
Maer let hoe dat een ander vaert.

Seneca Agam,

PRoinde quidquid eſt ſpacium, & tempus tibi,
Quid ratio nequit ſæpe ſanauit mora,

Seneca.

Si quid bene factum velis, tempori trade.

FOMES VIRTVTIS, CALAMITAS. XVIII.

Sylius Italicus lib. 7. belli Punici.

Tanta adeò cum res trepidæ reuerentia Diuûm nascitur.

Camerarius 58. cent 1.

FOrtis ab aduersis animus præclarior extat
Pondere sic pressus surgit acanthus humo,

ALs de kallick wort begoten
Met een kouden vvater ſtroom,
Dan vvort haere kracht ontſloten,
Als ontſpronghen uyt een droom,
Dan vvort eerſt haer vier ontſteken
Dat in haer verholen lagh,
Dan begintet uyt te breken,
Datmen noyt te voren ſagh.
Als de boomen ſtaen en vechten
Met den vvint en ſijn gevvelt,
Dan iſt datſe dieper hechten
Haere vvortel in het velt.
Als de vvijngaert vvort geſneden,
En ſijn vveeligh hout geſnoeyt,
Hy en heeft geen quaet geleden,
Want hy des te beter groeyt.
Vrienden, geeftet niet verloren
Als ghy valt in tegenſpoet,
Want daer is de Tucht geboren,
Daer is oyt de Deught gevoet.

Alio ſenſu.

VIva ſuperfuſis calx exardeſcit ab vndis,
Creſcit ab iniectis flamma fabritis aquis:
Sæpe putata graues dat vinea ſæpe racemos,
Arta notho Quercus ſe mage figit humo.
Exagitata feris Eccleſia dîa tyrannis,
Candidior ſemper candidiorque fuit:
Quo magis hæc premitur, tanto magis vſque reſurgit,
Feruet in aduerſis relligionis amor.

 CEDENDO

CEDENDO VICTOR ABIBIS.
XIX.

Herodot.

A*Vdivi viros ad neceßitatem redactos prælium inſtauraſſe, & ſuperiorem quam accepiſſent cladem emendaſſe.*

Cæſar lib. 3. de bello gall.

P*Lerumque in ſpe victoriæ redintegratis,*
Viribus acrius pugnatur.

Als

ALs ymant siet eẽ wijde gracht
En dat hy met sijn gansche
maght
Daer geensins over springhen kan,
Hy worter noch wel meester van
Indien hy slechts de grepe weet
Dat hy maer wat te rugge treet,
VVant dat verweckt hem meerder
vlucht,
En draegt hem snelder door de lucht.
Is ymant, t'sy dan out of jongh,
Gesint te doen een meester-spongh,
En dat het eerst niet voort en wil,
Die houde sigh een weynigh stil,
En porre niet te veerdigh aen
Maer leere rat te rugge gaen;
VVant die met reden wijken kan,
Dat is voor al een handigh man,
Die veeltijt wel te weghe bringht,
Daer haest en kracht niet door en
dringht.

ARdua res si cæpta tibi, nec vota secundat,
Nec firmet timidas fausta Minerua manus;
Vota quidem paulum, sed mox retenda, relinque;
Prima quod haud potuit cura secunda dabit.
Nonne retrocedens aliquis, rursusque recurrens
Per foueam nisu dexteriore salit?
Tunc metuenda phalanx animis si fortè resumptis,
Victa licet primo, rursus ad arma redit.

HIstrio dum numerat vestigio pauca retrorsum,
Mox redit; & docta fortius arte salit,
is tibi cum vitijs fuerat jam jamque recedens
Terga dedisse tibi visa libido fuit,
atus es, at vigila; nam mox rediuiua recurret:
Hei mihi! quot rediens altius vssit amor;
ei mihi! quam multos febris recidiua peremit;
Ach quoties victor victus ab hoste redit.

LICEAT

LICEAT SPERARE TIMENTI.

XX.

Tiber. apud Sueton.

Boni pastoris est tondere pecus non deglubere

Salom. Prouer. 30.

Qui nimis emungit elicit sanguinem.

Vie

VVIe Kaerssen met den snuyter nypt,
Sie dat hy niet te diep en grypt
Want die het licht te vinnigh snuyt
Die blust oock groote fackels uyt,
En heeft dan niet voor sijnen danck
Als swarten roock en vuylen stanck.
Wie schapen scheert of menschen schat,
Verschoon' het vee, en oock de stad
En voor het beste maecket hier
Gelijck een suinigh hovenier,
Die als hy groene kruyden snyt
Voor al haer teeren wortel myt,
Want soo hyt anders meynt te doen,
Soo draeghtet noyt sijn leven groen.

Alexander apud Plutar.

Odi hortulanum qui a radice olera exscindit.

Ex Cicer. ad Attic.

Odi principem qui pennas ita incidit, vt renasci nequeant.

NEC SVMMA SATIS.

XXI.

Seneca Trag. 4.

Qvisquis secundis rebus exultat nimis
Fluitque luxu semper in solita appetens
Tunc illum magnæ dira Fortunæ comes
Subit libido.
Quod non potest, vult esse, qui nimium potest.

DE ſtaet-ſucht en de klimmer-boon
Die ſinghen veeltijts eenen thoon,
Want eerſt, wat dat de boom belanght
Soo haeſt die maer een ſtock omvanght,
Strax klimt het trots en moedigh kruyt
En boven op, en boven uyt;
Soo dat het ſich ten leſten ſtreckt
Oock daer het rys niet toe en reckt,
In voughen dat de ſchrale wint
Daer als een eyghen ſpeeltjen vint.
De ſtaet-ſucht, door haer trots gemoet,
Die hout hier in gelijcken voet,
Sy kent noch pael, noch middel maet,
Vermits ſy altijt verder gaet;
Soo datſe voor het leſte ſvveeft
Daer ſy geen ſtock of ſteunſel heeft,
En vvort dan eens ter neer geruckt,
En met den voet int ſlickt gedruckt.

Seneca de Beneficiis.

NVnquam improbæ ſpei quod datur ſatis eſt; maiora enim cupimus quo maiora venerint, intentioque concitatior eſt Ambitio ſiue cupiditas in magnarum opum congeſtu collocata vt flammæ infinita vis acrior eſt quo ex maiore incendio emicuit.

Iuuenalis de Seiano.

. . . . . *nimios optabat honores,*
Et nimias poſcebat opes, numeroſa parabat
Excelſæ turris tabulata vnde altior eſſet
Caſus, & impulſæ preceps immane ruinæ.

CEDENDO VICTOR ABIBIS.

XXII.

Horat. lib. 2 od 10

AVream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret absoleti
Sordibus tecti caret inuidendâ
Sobrius aula.

Seneca Agamemn.

FÆlix, mediæ quisquis turbe
Parte quietus, aura stringit
Littora tuta, timidusque mari
Credere cymbam, remo terras
Propiore legit.

Ovid.

CRede mihi, bene qui latuit bene vixit, & intra
Fortunam debet quisque manere suam.

Ghy

GHy, die hier het tangher'riet
Vanden wint gedreven ſiet,
Syt verbaeſt en vraeght het my
Wat hier van de reden zy
Dat het riet niet metter daet
In het water nederſlaet,
Dat het niet in ſtucken ſpringht
Als de wint ſoo vinnigh dringht,
Daer nochtans een eyke ſtam,
Die ſchier aen den Hemel quam,
Licht ter aerden vvert geruckt
Licht ter neder vvert gedruckt,
Licht daer henen vvort gedrayt
Alſer maer een ſtooker vvayt;
  Hoort de reden, lieve vrient,
Die voor u gevveten dient;
Wat niet inder hoochte vvaſt
Dat en lyt als geenen laſt,
Dat en vvort niet licht gequelt,
Dat en vvort niet haeſt gevelt,
Door de krachten van de lucht
Daer van menigh rotſe ſucht:
  Soo het dan noch opte maet
Mette vvinden overgaet
Soo en heeftet geenen noot
Van te vallen inde ſloot
Want (gelijck de daet betuyght)
Selden breect het datter buyght.

SAL SISTIT EVNTEM.

XXIII.

Gruter. Iamb.

Nec detrahas nec detrahentes audias.

Idem Trochaic.

Equo animo ferre obtrectantes non
Vacat culpa sua

Chrysost.

SI quis te prætereunte stercus commoueat, hoc facientem nonne continuo conuitio & cōtumelia afficias? hoc fac & circa detractores non enim sic commotum stercus illam fætorē suscipientē cartilaginem percellit sicut aliena peccata, excussa & vita inpura prodita audientium animos contristare & exturbare solent.

Als

ALs de ſlecke coomt gekropen
Hier en ginder door het huys,
Tis al met haer ſlijm bedropen,
Niet een kamer blijfter kuys;
Maer de middel is te vinden
Om het vuyl, het leelick dingh
Op te ſchorſen, in te binden,
Dat het niet te verr' en gingh:
Men behouft maer ſout te krijghen
Datmen op ſijn leden ſtroit,
Strax ſoo ſal het neder ſijghen,
Als het ys wanneer het doit.
Als de luſt u coomt bekoren
En u kruypt ontrent het brein,
Geeft den moet doch niet verloren,
Maer bewaert u leden reyn,
Uyt haer vuyl is wel te comen,
Laet maer 't Quaet niet verder gaen.
Sout, uyt Godes woort genomen,
Kan de ſonde tegen ſtaen.

ATria progrediens conſpurcat eburnea limax,
Perque domum lento glutine cuncta notat;
At tu ſparge ſalem, medio veſtigia greſſu
Siſtet, in exiguam mox abitura aquam.
Abſentis ſolitus famam maculare ſodalis,
Dum fauet auditor, dira venena vomit;
Increpet hunc aliquis, mox lingua proterua ſilebit,
Nec quo jam liuor progrediatur habet;
Ars tua, Mome, jacet, ſi commoda deficit auris,
Ni faueant homines, ars tua, Mome, jacet.

AVARVM

AVARVM FACILE CAPIES, VBI NON SIS IDEM.

XXIV.

Horat lib. 3. od. 16.

INclusam Danaen turris aenea
Robustaque fores, & vigilum canum
Tristes excubiæ munierant satis,
Nocturnis ab adulteris;
Si non Acrisium, virginis abditæ
Custodem pauidum Iuppiter, & Venus
Risissent: fore enim tutum iter, & patens
Conuerso in pretium Deo.

SOoje kranen vvilt betrappen,
Hoort, hoe ghy het moet bestaen;
Maeckt een deel papiere kappen,
En dan lijm daer in gedaen
Maer noch moetje niet vergeten
Aes te legghen inden gront,
Aes, dat dese vogels eten
Met een onversaden mont;
Koomter dan een kraen gelopen
Om te vullen haeren krop
Siet! die moetet haest becopen,
Want het kleeft haer om den cop.
Willtje giere menschen vanghen,
Hoort eens hoet gebeuren can,
Hebben is haer gans verlanghen;
Geeft, soo wortjer meester van.
Daer is dan een gauvve jonghen
Die op desen handel past,
Thijrsis coomt ooc uyt gespronghen,
En hy eet sijn eyghen gast.

Martial. 4. Epig.

TV potes insidias dona vorare tuas:
Sic auidus fallax in dulget piscibus hamus,
Callida sic stultas decipit esca feras.

INSIDIATVR QVI ADMODVM BLANDITVR.

XXV.

Seneca.

Malus vbi se bonum similat, tunc est pessimus

Cato.

Fistula dulce canit volucrem dum decipit auceps.

Cicero.

SIc habendum, nullam in amicitijs pestem esse maiorem
Quam adulationem, blanditias, assentationem.

EY let hoe ſoet de linker ſpeelt,
Hoe ſoet ſijn liſtich pijpje queelt,
Ey let eens hoe ſijn fleuytje gaet,
En hoe ſijn quackel-beentje ſlaet,
Al tot de vogel is int net
En dat hem t'vlieghen is belet,
Maer dan ſoo is het ſoet geluyt,
Dan is terſtont het ſpeeltjen uyt.
Het is van outs niet vreemt geſeyt
Let op een menſch wanneer hy vleyt.
Let op een mont die ſoetjens lacht
Meer als hy van te voren plaght;
En daerom ſegh ick heden noch,
In ſchoone woorden leyt bedrogh.

Aliter.

L'Oiſeleur caut ſe ſert du doux ramage
Des oiſillons, & contrefaict leur chant
Auſſi pour mieux decevoir le meſchant
Des gens de bien imite le langage.

Italicum dictum.

CHi ti fa piu carezze che ne ſuole,
O tradito t'ha, o tradir ti vuole

DANTI NON DECEDIT.
XXVI.

S. Saluianus.

SI vis tibi esse consultum, si vis æternam habere vitam, si cupis videre dies bonos, relinque substantiam tuam indigentibus; sint facultates tuæ alimenta miserorum, sit apulentia tua pauperum vita, vt illorum refrigeria præmia tua sint, vt illorum refectio te reficiat: si enim illi de tuo edent, tu saturaberis; si de tuo bibent, sitis tua æstum ardoremque restringues, te illorum vestitis, vestiet; te illorum apricitas delectabit qui Christum facit hæredem, in Christo omnia possidet

SChoon het'Bietje coomt gevlogen
Over al het riekend' kruyt,
En, nae dattet heeft gesogen,
Treckter was en honigh uyt;
Des noch efter omuermindert
Blijft de schoonheyt vande roos
In haer wesen omvermindert,
Mits sy noyt haer glans verloos.
Wie den vromen plagh te geven,
Of een schamel mensche voet,
Schoon de lieden daer af leven,
Hy en mindert noyt sijn goet:
Siet de saeck is soo gelegen
Waer men ymant gunste biet,
Daer is strax des Heeren segen,
Milde deylen arremt niet.

Martialis.

CAllidus effractâ numos fur auferet arcâ,
Prosternet patrios nupia flamma lares;
Debitor usuram pariter sortemque negabit,
Non reddet sterilis semina iacta seges;
Dispensatorem fallax spoliabit amica;
Mercibus exstuitas obruet vnda rates;
Extra fortunam est quidquid donatur amicis,
Quas dederis, solas semper habebis opes.

. . . Omnibus ansa,
Rebus inest . . . .

XXVII.

Proculus

S*ingulis actionibus aliud conveniunt, aliudque tempus ad hoc vel illud perficiendum itaque cum Plauto commoditatis omnes articulos oportet scire,*

. . . . nisi dextro tempore Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæsaris aurem.

Epictetus.

H*Abet res unaquæque ansam suam, eâque apprehendenda ei qui feliciter ea uti velit; scire enim quorsum quæque res spectet & quis eiusdem geminus sit usus non minima pars prudentiæ est.*

Ghy

GHy, die teere boom-gewassen
Hebt te raecken metter hant
Doet het niet als met verstant;
Leert hoe datje dient te passen
Datje niet te stijf en grijpt;
Datje niet te vinnigh nypt.
Vrient, daer is in alle saecken
Seker regel, seker wet,
Daer op dient te sijn gelet:
Yder heeft sijn eyghen raecken,
Wie van passe grypen can
Dat is vry een handigh man.
Ionghe Maeghden, swacke dieren
Vrouwen van gedweeghen aert
Dienen wel te sijn bevvaert;
Yder heeftse nau te vieren
Grypt hier niet als nae de kunst,
Biet hier niet als echte gunst.
,, Met de oiren grijptmen potten,
,, Schoone freuyten met de steel,
,, Vuyle boeven met de keel,
,, By de vvoorden vanghmen sotten,
,, Stoute gasten by de mou,
,, Bloode maeghden door de trouvv.

Niet

Niet en kander beter passen. Als dat tsamen is gewassen

XXVIII.

Virgil. 4 Æneid.

SEd mihi vel tellus optem prius ima dehiscat,
Vel Pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras,
Pallentes umbras erebi, noctemque profundam,
Ante pudor quam te violem, aut tua iura resoluam:
Ille meos primus, qui me sibi iunxit, amores
Abstulit, ille habeat secum seruetque sepulchro.

Il n'y a que les premiers amours

ALs van twee gepaerde ſchelpen
D'eene breeckt of wel verlieſt,
Niemant ſal u connen helpen,
Hoe men ſouckt, hoe nau men kieſt,
Aen een die met effen randen
Iuyſt op d'ander paſſen ſou;
D'outſte ſijn de beſte panden,
Niet en gaet voor d'eerſte trou.
D'eerſte trou die leert het minnen,
D'eerſte trou is enkel vreught,
D'eerſte trou die vint de ſinnen,
Sy iſt bloemtje vande jeught:
Nae mijn oordeel tvvee mael trouvven
Dat is veel niet ſonder pijn,
Dry-mael, can niet als berouvven,
Want hoe kander liefde ſijn?
Hout u eerſte lief in vveerden,
Eerſte met een vollen ſin,
Tis een Hemel opter eerden,
Sooie paert uyt rechte min,

Mimus.

Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Nam.

Vidua & ſua & aliena vitia novit.

NON TE QVÆSIVERIS EXTRA.

XXIX.

Alciatus.

ASpicis aurigam currus Phaethonta paterni
Igniuomos ausum flectere solis equos
Maxima qui postquam terris incendia sparsit
Est temere in sesso lapsus ab axe miser.
Sic plerique rotis fortunæ ad sidera reges
Euecti, ambitio quos iuvenilis agit,
Post magnam humani generis clademque suamque,
Cunctorum pœnas denique dant scelerum.

ALs het ſmout niet uyt en walt,
En niet in het vier en valt,
Soo en rijſter nimmer vlam
Die den kock ſijn boter nam;
Maer de meyt blijſt omverlet
In het ſmelten van haer vet.
Een die in ſijn palen blyft,
En geen ſtouter handel dryft,
Als hy by ſiin ouders ſagh,
Of als hy te voren plagh,
Die blijft meeſter van het ſtuck,
En ontgaet het ongeluck
Dat een ander licht beklempt,
Die op dieper waters ſwempt
Vrienden, blijft in u gevveſt,
Dat is alle menſchen beſt;
Selden iſſet datmen klaeght,
Daermen niet te veel en vvaeght.

Ouid. Met.

. . . . *Ancæo nocuit temeraria virtus.*

Seneca, Hercule furente.

. . . . *Nemo ſe tute diu*
Periculis offerre tam crebris poteſt;
Quem ſepe tranſit caſus aliquando inuenit.

XXX.

Iuuen. sat. 10.

. . . . nulla aconita bibuntur
Fictilibus, tunc illa time cum pocula sumes
Aurata, & lato setinum ardebit in auro.

Piscator piscatorium rete è mari extrahens maiores quidem pisces habuit, eosque in terram expandit; minores vero pisciculi effugêre in mare. Apologus nam plerunque

Magna ruunt, inflata crepant, tumefacta premuntur.

Gesellen.

GEsellen, die hier stille staet,
Ey siet eens watter omme gaet,
Besiet het yser en het stael,
Besiet het ander slecht metael,
Daer loot en tin om hooghe dryft
Daer sietmen dat het gout in blyft,
Daer isset dattet sincken moet,
Gelijck een back-steen inde vloet,
Vraeght ymant nu vvat dit beduyt?
Die trecker desen regel uyt,
De groote lieden draghen last,
De groote lieden raecken vast,
De groote raecken in gequel
Daer veeltijts eenigh slecht gesel
Magh sonder noot en sonder nyt
Af leven sijnen ganschen tyt.
Siet! als de lucht met donder raest,
Of dat de vvint gevveldigh blaest,
Soo vvorter niet soo seer gequelt,
Soo vvorter niet soo licht gevelt,
Als yet dat hoogh is op gegroeyt,
Maer t'laeghe dal is ongemoeyt,
Want noyt en trof de donder-slagh,
Dat neder opter eerden lagh.

Horat. lib. 2, od. 10.

SÆpius ventis agitatur ingens
Pinus, & celsæ grauiore casu
Decidunt turres feriuntque summos
Fulgura montes.

ΕΧΘΡΩΝ ΔΩΡΑ ΑΔΩΡΑ.

XXXI.

Græcum Epigramma Erasmus noster sic vertit.

AIaci datus ensis ab hectore, baltheus Aiace
Hectori, utrique suum donum erat exitio.
Atque ita ab hoste hosti veniunt lethalia dona,
Quæ studij specie fata necemque ferunt.

DE kreeft can met gewelt den oester niet gewinnen,
En daerom gaet het dier een loosen vont versinnen,
Een key van schoone verf hy vanden oever raept,
En goyt die inde schelp, ter vvyl sy leyt en gaept:
Siet vvat een slim geschenck! siet daer den oester open!
Hy leyt als sonder kracht, sijn vis vvort uyt gesopen:
Ach! tis vermomde gunst die ons in lijden brenght,
De gift, die is vergif vvanneer een vyant schenct.

ΕΧΘΡΩΝ ΔΩΡΑ ΑΔΩΡΑ.

CLausa diu frustra luctatus ad ostrea cancer,
Vincere quod nequeas viribus, arte cadet,
Dixit; & é ripâ nitidos legit ore lapillos,
Hostis abest, ad sunt munera, pande fores.
Ostia non claudenda patent, vorat ostrea Cancer
Hei mihi! quam nocuum munera virus habent.
Suspectæ fugæ dona manus, latet uncus in escâ;
Si quis ab hoste capit, munera funus erit.

Aliter.

LIbera concha domum clauditque aperitque vicissim,
In gremium donis dum modo non sit iter;
At semel admißus, Cancro jaciente lapillus
Semper ad obsequium tecta patere iubet:
Cancer eat, redeat, spoliet, rapiatque, feratque,
Quidquid agat, nequit, heu! claudere Concha domum.
Concha tibi mulier nequam sit Cancer adulter;
Hoc satis est, lector, cætera mente nota.

IMPROBITAS

IMPROBITAS PÆNA IPSA SVI.
XXXII.

Fit pecus ignauum, fit fucus, inutile pondus,
Dum pueros nocuâ cuspide pungit apis;
Quæ ferit, ecce! perit; dat vulnera, fertque vicissim
Sed grauius vulnus vulneris autor habet.
Qui malus est alijs, sibi pessimus heu quibus intus
Improbitas fureis exagitata fremit!
Tuta potest mens esse, nequit secura nefandis;
Nam sibimet tot tor mens mala semper adest.

VVan

VV Anneer de felle By geneyght om haer te wreken,
Heeft met haer boose strael een teere maeght ge-
steken,
Schoon sy de vrijster quetst, sy gaet haer angel quijt,
Sy wort een dorren holm, en dat voor alle tijt.
Dit is de rechte loon van die een ander plaghen,
Dat sy het meeste leet in haeren boosem draghen;
Een boos-wicht, wien hy quelt, hy quelt sijn eyghen geest,
Want schoon hem niemant jaeght soo is hy doch bevreest.

DVm legit ore fauos dum prata nemusque pererrat,
Non sibi non alijs noxia viuit apis;
Cuspide sed teneras postquam ferit illa puellas,
Hac semel amissa nil nisi fucus erit.
Vita cui studijs abijt iuuenilis honestis,
Huic vigor extremum perstat ad vsque diem:
At leuis in luxu cui turpiter acta iuuentus,
Huic dabit estætum curua senecta latus.

Anders.

SOo langh de snelle By gingh om de bloemtjens sweven,
Soo leyd' het geestigh dier een fris en vrolick leven,
Maer doen het metten strael de jonghe maeghden stack,
Doen bleef het sonder kracht en vuyter maten swack.
Wat heeftet menigh man, doch al te laet, vtrdroten
Dat hy, eylaes! te vrough sijn pijlen had verschoten;
Hoe menigh vvorter stram, door al te rap te sijn!
Siet! nae te blijden jeught, soo coomt gevvisse pijn.

FACIT OCCASIO FVREM.

XXXIII.

Non rubus euulsâ lanugine compleat hamos,
Vellera ni dumis affricuiſset ouis:
Ach! quoties fures, quoties occaſio mœchos
Fecit, & obſcanas ſuaſit inire vias:
Cum ſcelus ambiguum est nec adhuc ſtat certa voluntas,
Impellit dubias faſque locuſque manus.
Hic mihi vis bonus eſt, nec ſimplice laude canendus;
Qui bonus eſt tuto, cum malus eſſe poteſt

Vitare peccatum, est vitare occasiones peccati.

EY segh eens, schaepje segh; wat isser al te klaghen
Wat geefje doch de schult aen dese doren-haghen?
Ic sie dat u de reys niet wel en is geluckt,
Ic sie u beste vacht met vlocken uyt gepluckt;
Maer hadje by den hoop of inde koy gebleven,
Soo hadder niet een braem aen uvve vacht gevvreven:
Maer siet! het Meysje riep als met een grammen sin,
Hoe coom ic aenden boef? en liet hem sellef in.

VEllerís in tactum spinas violasse decorem
Desine stulte bidens, nocte dieque queri;
Veprelis num caula riget? desiste vagari,
Nemo domi vellus qui tibi vellat erit.
Auia sed petulans procul a grege lustra pererrans
Ispa rubos demens in tua damna vocas.
Audaces corrupta manus licet vsque reclamet,
Virginitas dominæ proditione perit.

HOe can het doren-hout van ruychte suyver blijven
De vvyl het dertel schaep daer aen bestaet te vvrijven?
Wie ist dien niet en dorst en niet met eenen drinct
Wanneer de koele Wijn staet voor hem op en springht?
Gelegen stont en plaets vervvecken quade streken,
Doet vlas en vier by een, het sal terstont ontsteken,
Dies ist een eerlick hert, een vroom en deftich man,
Die in sijn vroomheyt blijft oock daer hy anders kan.

INVISA NEMO IMPERIA RETINVIT DIV.

XXXIV.

Seneca.

Qui vult amari languidâ regnet manu.

Saluſt.

QVi benignitate ac clementiâ imperium temperavere,
Hic candida & læta omnia fuiſſe.

ALs de most te nau bedwonghen
Leyt en vvorstelt leyt en sucht,
Sonder adem sonder lucht,
Siet! dan doet hy vreemde spronghen,
Siet! dan rieckt de gansche vloer
Nae de dampen van de moer:
Alle banden, alle duyghen,
Die het vry het edel nat
Hielden in het enghe vat,
Moeten vvijcken, moeten buyghen,
Voor de krachten vanden vvijn,
Hoe gevveldich datse sijn.
Als een Koningh vrye lieden,
Op een ongevvoonen voet,
Uyt een trotsen overmoet,
Al te vinnigh vvil gebieden,
Daer en is geen tvvyfel aen,
Of ten moeter qualick gaen.
Strenghe princen, harde vorsten,
Die met al te nauvven bant
Drucken op het gansche lant
Doen het al in stucken borsten.
Want een rijck van enkel dvvangh
Duert gemeenlijck niet te langh.

Imperium perit imperio.

ANgusto dum clausa cado noua musta premuntur,
Spiritibus pandit rima nec ulla viam,
Prosiliens tandem generosum carcere nectar
Ambrosio totam proluit nubre domum.
Durius imperium fit libertatis origo,
Imponant populo mollia frena duces:
Abrogat imperium sibi qui nimis ardua poscit,
Et sine lege gregem Rex sine lege facit.

NISI LÆSA, PERIBIT.
XXXV.

Senec. Oct.

REgenda magis est
Feruida adolescentia.

Horat. 3. Carm. 24.

Et teneræ nimis
Mentem asperioribus
Formandæ studijs.

Virg. 3 Georg.

TV quos ad studium atque vsum formabis agrestem
Iam vitulos hortare, viamque insiste domandi,
Dum faciles animi iuvenum, dum mobilis atas,

Kastagnen

KAstagnen sijn van desen aert,
Wanneer men haer te nauwe spaert,
Te nauw haer rauwe schorsche myt,
En inde sijden niet en snijt,
Dat sy dan even aenden heert
Geen nut en doen aen haeren weert,
Want, mits haer ongesneden huyt,
Soo berster al het voordeel uyt
Haer keest verspreyt haer inde lucht
En laet de schellen sonder vrucht.
Dus gaetet dickmael met de Ieught,
Die noyt wil buygen nae de deught
In dien men laet het dertel kint
Gelijck men dat van eersten vint:
Want sonder hant daer aen te slaen
Soo berstet licht van enkel vvaen,
Dus vvie hier vvenst een nut gevvas
Die laet het niet gelijck het vvas.

Plutarch. in vita Themist.

THemistocli pedagogus dicere solebat, nihil mediocre futurus es, ô Puer, nam aut magnum bonum eris reipublicæ, au magnum malum.

Generosa indoles si accedat recta institutio magno bono est patriæ, sin neglecta ad vitia degeneret ingens adfert malum.

Ach frustra tentatur amor cum friget vterque.

XXXVI.

ACh! durus pater est, certam mihi scripsit amicam;
Hanc ego non possum, cogor amare tamen:
Cum subit illa mihi, gelidus stupor occupat artus;
Nec minus illa suo pectore frigus alit:
Alloquor hanc titubans, alió mens leua vagatur,
Hæc quoque nil animo qam sua pensa gerit,
Risit Amor, geminasque trahens sine lumine tædas,
Hæc vestri ardoris simbola, dixit, erunt,

EEn, dien ick hier niet noemen magh,
Die dede lestmael dit beklagh;
het dacht my nut dat ic het schreef,
Op dattet inde werelt bleef.
Mijn Vader is van hardẽ aert
Hy wil dat ic sal sijn gepaert
Met eene tegen mijnen sin,
Met eene die ic niet en min;
En sy is even soo gestelt
dat haer de liefde niet en quelt;
Want als ic met haer sprekẽ sal
Dan sie ic staegh mijn ongeval,
Sy is soo vreemt so wonder vys
Sy is soo cout gelijck een ys,
En als ic maer op haer en kijck,
Soo wort ic strax ooc haers gelijck.

Ic bid u, Vader, vvat ic can,
En maect my geen bedwongen man,
Men perst geen menschẽ tot de trou,
Mẽ leyt geen vryers by de mou,
Mẽ paert geẽ vryster tegẽ danc,
Mẽ set geẽ liefde door bedvvãc
Het vryen is en vrye saeck
Of anders isset sonder smaeck,
Dus, vader soo je vã my vvacht,
De vonkẽ tot eẽ nieu geslacht,
Wy tvvee gelieven even cout
En dienen niet te sijn getrout,
Want van tvvee keerssen sonder vlam,
Noyt eenigh licht in huys en quam.

Caricles, apud Achillem Statium,

PAter, inquit, divitijs inhians
Ingratum mihi affinitatem
Affectat: me miserum! pecunie
Trador vt vxori mancipium sum

Vid. Cyprian. de spons. pag. 236.

QVOD GRAVE, DELECTAT.

XXXVII.

Iuvenal. sat. 13.

. . . . *Dicimus autem.*

HOs quoque fælices qui ferre incommoda vitæ
Nec iactare iugum vitâ potuere magistra

Sil. Ital. lib. 10 Belli pun.

HOs mulcens questus Fabius, de forme docebat
Cladibus irasci, vulgumque arcebat ab ira;
Aduersis etiam frangi non esse virorum.

De

DE seyl-steen is een edel dingh,
Vermits hy noyt aen stroo en hingh,
Vermits hy noyt en is soo dvvaes
Te moeyen met een vijse-vaes,
Maer treckt alleen het vvichtigh stael
Of eenigh ander svvaer metael,
De deught die vvort dan eerst gevoet
Als sy haer kracht gebruycken moet,
Want sy is vuijter aert gepast
Met hoogh beleijt, en svvaren last.

Pingue solum lassat, sed juvat iste labor.

ASpicis vt chalibis trahat ardua pondera magnes,
Huic leue si dederis stramen, inermis erit.
Quid venamur opes, & vilia stramina mundi?
Quidue voluptatum molle tenemus iter?
Id pulchrum quod pondus habet petit ardua virtus
Quodque leve est pretium non putat esse sui:
Tunc magis effulget, magno cum constat honestum
Enthea mens facili non amat ire via.

. . . Iudice vulgo
Non ſapit infœlix.

XXXVIII.

QVi modo ſole tepens vaſtos dabat ore boatus,
Mutus erit memnon, Phæbe reconde iubar
Qui modo dictus eras & doctus, & ore diſertus,
Iam nihil eloquij, jam nihil artis habes,
Quærenti cauſam, vox hæc mihi verberat aures,
Qui nil ſolis habet, nil habet ille ſatis.
Scilicet ingenium fatis hebetatur iniquis,
Lataque cum fugiunt dos ſua quemque fugit.

DAer is wel eer een beelt geweeſt,
Gelijckmen by de ſchryvers leeſt,
Dat, als de ſon daer over heen
Met haer vergulde ſtralen ſcheen,
Gaf vuyten mont een hellen klangh,
En dat by wijlen uren langh
Maer als daer nae de gulde vlam
Haer ſchoone ſtralen vveder nam;
Of dat de nedergaende ſon
Niet meer daer over ſchijnen con,
Dan bleef het beelt daer ſtille ſtaen,
Het ſcheen ſijn vier vvas uytgegaan.
Dit ſietmen noch aen menigh menſch,
Want als het gaet naer herten vvenſch,
Dan is hy door ſyn klouck verſtant
Aenſienlick door het ganſche lant
Want al vvat hem coomt uyten mont
Dat hout men voor een klouken vont
Maer als de gulde Sonne ſcheyt,
Soo ſlaept terſtont ſijn gans beleyt,
En al ſijn lof die ſmelt als ys;
Diet qualick gaet hiet nimmer vvijs.

Ouidius.

Ach! ſenſus cum re conſiliumque perit.

Vrijt, daerje sijt.

XXXIX.

Fallitur ignotis, aut fallit amator in oris.

VT Cephalum Venetis fallat piscator in oris
Prefigit paruæ lumina magna rati
Mox piscis qua teda micat salit inque phaselum
Cum ruit in prædam navita promptus adest
Quid tibi cum flammis cum sint tua regna sub vndis
Quid salis in in Cijmbam stulte natare tuum est
Ni capiat vel fraude capi vel fallere quemquam
Errat in ignoto littore si quis amat.

DAer'is een visch van outs bekent,
Die blijft niet in sijn Element.
VVant als een visser, of sijn maet,
Op desen vis uyt vissen gaet,
Soo neempt hy noyt een listigh net,
Hy neemt geen loose fuycken met,
Maer set een fackel op de snuyt
Van sijn bedriechelicke schuyt,
En koomt soo vletten op den stroom,
Daer krijght de vis een minne-droom,
VVant als hy siet dien schoonen glans,
Soo keurt hyt voor een goede kans,
En, mits hyt t' listigh vier bemint,
Soo koomt hy swemmen voorden wint
En springht dan veerdigh inden boot,
Dat is, te midden inden noot;
VVant met de malle springh geschiet,
De visser staet niet slecht en siet
Maer grypt terstont de sotten vis,
Die moet dan blijven daer hy is,
Al wie uyt heeten minne-brant
Gaet vryen uyt sijn eyghen lant
En aengedreven vande lust,
Begeeft hem naer een vreemde kust,
Daer hy de gronden niet en kent
Daer hy de lucht is onghewent,
Daer hy al siende niet en siet,
Die koomt wel licht in groot verdriet,
VVant hy is dickmaels opegevat
Eer dat hy recht ter neder sat
En als de kans eens is gewaeght
Dan isset al te laet geklaeght,
VVel vryers, hoort een cort besluyt,
En treckter desen regel uyt,
VVie als hy vryt, te verre vlieght
Die wort bedroghen, of bedrieght.

QVOD

QVOD LATET; ID PRESTAT.

XL.

Augustin, de bono coniugali.

IN bono licet annoso cõiugio & si emarcuerit ardor ætatis, inter masculum & fœminam, viget tamen ardor charitatis inter maritum & vxorem.

Salustius.

PReclara facies, magnæ diuitiæ ad h[...] vis corporis, & alia huiusmodi o[...]nia brevi dilabuntur; at ingenij præcla[...] facinora, sicuti anima, immortalia su[...]

AL wat ymant inde roos
Voor sijn ooghe-lust verkoos,
Aerdigh wit of purper-root,
Dat is inder haesten doot,
Dat is inder haest gedaen,
Dat is inder haest gegaen;
Maer de reuck, haer beste deught,
Die behout haer eerste jeught;
VVant al light de teere bloem
Sonder eere sonder roem
Siet! de geur, die binnen lagh,
Is nu beter alse plagh.
Al wat schoon of aerdigh hiet,
VVatmen aen het ooghe biet,
Dat vergaet in korten stont,
VVant ten heeft geen vasten gront;
Maer een stil een saght gemoet,
En het vorder innigh goet,
Dat is t'gunt sijn wesen bout,
Schoon al wort het lichaem out,
Schoon het nietigh vleys bederft
En het weeligh bloet versterft.
Ghy dan, soucktje waere vreugt,
Souckt alleen de waere deught,
Souckt alleen dat binnen schuylt,
Niet dat uyt de leden puylt,
VVant al wat het ooghe siet,
Is in haest maer enkel niet.

NOn Peccant tantũ illi qui vxorem ducunt in eũm finem vt pulcritudinem eius delibent, sed etiam politicè male agunt, nec suis commodis satis prospiciunt, sicut enim amicitia quę in voluptate fundata est, instabilis vocatur, Aristoteli 8. Ethicor:, eo quia voluptas cum ætate mutatur in horas:, ita & amor coniugalis fixo nequit hęrere pede quę tam fugaci immititur fundamento.

CVr desidero Bibulæ sertorius ardet?
Si verum excrutias facies non vxor amatur,
Iuven. Sat. 6. Tecs rugæ subeant & se cutis arida laxet
Fiant obscuri dentes oculique minores
Collige sarcinulas dicet libertus, & exi
Iam gravis es nobis.

VT STRANGVLET, AMBIT.

XLI.

AMplexus hederam viridi dare dixeris vlmo
Dum ramis ramos ambitiosa ligat,
Arbor at, in fido nimium dum fidit amico,
Non expectato funere rapta perit.
Ne quemquam patiare tibi nimis esse sodalem,
Ante fides hominis quam sit aperta tibi;
Sepe sodalitij sub imagine perdit amicum,
Non satis ex vero si quis amicus erit.

VVAnneer het klim de boom omvanght,
En om sijn gulle tacken hanght,
Of aen sijn groene schorse kleeft,
Het schynt al waer het vry beleeft,
Het schynt (nae datmen buyten siet)
Dat t'kruyt den boom sijn liefde biet;
Maer daer het ooghe niet en gaet
Daer schuylt, o vrient daer legt het quaet
Daer isset dat het dieper grijpt,
Daer isset daer het harder nijpt;
In voughen dat het jeughdigh hout
VVort dorr, en voor sijn jaren out,
Daer staet het dan, gelijck een stock,
Gelijck een leven-loosen block,
Bedroghen van een loosen vrient
Die noyt soo ver gelooft en dient.
Ghy, die u in dit groote wout,
Dat is hier inde weerelt hout,
VVeet dattet niet al vrienden sijn
Die op u lacchen, na den schijn,
Maer hout dat onder soet gelaet
Schuylt dickmael niet als eyghen baet,
Of dat oock onder soete jock
VVel somtijts steeckt een oude wrock,
Ghy daerom geeft u liefde niet
Aen yder die u liefde biet
Maer eerst op alle saecken let
Eer datje sucht of gunste set,
VVant die te licht een vrient verkiest
VVel licht sijn vrient en al verliest.

Achilles apud Homerum 1, Iliad.

IS mihi iuxta inuisus vt atri limina ditis,
Qui verbis aliud prodit quam mente volutat.

Haest

Haest en is geen spoet , Veerdigh rijck en is niet goet.

XLII.

Latinum dictum,

Celeritas in famis naufragij.

Gallicum Proverbiu.

QVi en vn an veut estre riche, à la moitie on le pend.

Ghy

GHy vrient, die hier dees Ente ſet,
Hebt op u ſtuck niet wel gelet;
Want wieder oyt een grooten tack
Op eenigh jeughdigh boomken ſtack,
Om dat als met een ſnelle vlucht
Te brenghen tot een raſſe vrucht,
Die gaet voor ſeker al te ras,
En miſt voor eeuwigh ſijn gewas;
Ghy gaet vry tragher, weerde vrient,
Dat is dat hier, en elders dient.
Wie oyt ſich met een ſnellen ſpoet
Wil brenghen tot een maghtigh goet,
En pooght in haeſten rijck te ſijn
Die vint ſich veeltijts inde pijn,
In noot, in droefheyt, in gevaer,
En miſt het dickmael allegaer,
Tis ſeker, al te veerdigh rijck
Js ſelden ſonder ongelijck;
Maer goet dat traegh en lancſaem veſt,
Dat is de menſchen alderbeſt.

Hiſpanicum Adagium.

Poco a poco van a lexos ÿ corriendo a mal lugar.

Gallicum Adagium.

Peu a peu va-on bien loing, & en courant en mauvaiſe place.

CVPIDINIS LOCVLI PORRO VINCTI. XLIII.

Cupidinis loculi, porro vincti.

Pinea nux dura circum vallatur amictu,
Et rigido clausas cortice seruant opes;
Si tamen hanc tepido foueat modò flamma calore,
Nucleis è facili cortice sponte fluet;
Qui modo diuitias tenebris damnabat auarus,
Inque cauam nummos defodiebat humum,
Prodigus effusis vomit aurea dona crumenis;
Vnde fit hoc? Gelidum pectus amore calet.

OF ſchoon de vruchten vanden Pijn
Soo hart, gelijck als keyen, ſijn,
In voughen dat een handigh man
Daer uyt geen noten crijgen can,
Al ſlaet hy daer op menigh mael
Met yſer of met vinnigh ſtael,
Nochtans, dit alles omverlet,
Soo ghy die voor den viere ſet,
En laetſe daer een wyle ſtaen
Gewis de block ſal open gaen;
Het vier dat heeft een wonder cracht
Het maeckt ooc harde quaſten ſacht,
Het koockt en ſtooft, het leyt en werckt,
Meer als het oogh van buyten merckt,
Maer letter op, wy ſpreken hier,
By ſonder van het minne-vier,
Jc heb vvel eer een man gekent
Tot ſparen vuyter aert gevvent,
Hy vvas ſoo boven maten vreck,
Hy at by nae ſijn eyghen dreck,
Hy ſloot het op al vvat mer at,
Maer boven al ſijn ouden ſchat,
Al vvat hy deelde, vvat hy vvon,
En ſagh ſchier noyt de gulde ſon,
En ſagh geen ſtralen vande maen,
Maer moeſte ſtaegh geſloten ſtaen;
Geen vrient, of maegh, of ſchamel bloet,
En conde buyghen ſijn gemoet
Dat hy van hem yet trecken ſou
Voor hongers-noot of ſtrenghe kou;

En

En of hem schoon een koorts bevanght
Die hem tot aen de siel pranght,
Hy lijt de steken vande pijn,
Hy wil geen vysen Medecijn,
Geen vuylen apotekers dranck,
Hy braeckt alleen maer vanden stanck;
Dan vrienden daer en schortet niet,
Maer gelt te geven is verdriet.
T'geviel eens onder dit beslagh,
T'geviel eens op een blijden dagh,
Dat onse vreck soo verre quam,
Daer hem omvingh een snelle vlam,
Een felle strael, een innigh vier,
En t'quam hem van een gheestigh dier,
Dat wast dat hem in haest bekroop,
En sachtjens in den boesem sloop.
Siet daer terstont een vreemt beleyt,
Siet daer een selsaem onderscheyt,
Siet eer het ymant denken can
Jan Tayaert is een ander man;
De beurskens van sijn groote tas,
De laykens van sijn gansche cas,
Sijn hant, die eerst soo vinnigh sloot,
En noyt aen ymant gunst en boot,
Die ginghen open al te mael
Juyst soo ghelijck een Sonne-strael
Een treurigh bloemken open treckt,
Dat met den rijm lagh over deckt;
Hy biet, hy schenckt, ment weet niet hoe,
Hy geeft gelijck een meysche Koe,

Hy ſent geduerigh aende maeght
Al wat de Ionckheyt vvel behaeght
Een ſchoone Pluym, een franſe beurs,
En ſtoffe tot een onder keurs
En ſyde bloemen dier gekocht,
En ſtricken nae de kunſt gevvrocht,
En rieckend' poeyer voor het haer,
En hantſchoen, meer als ſeven paer
Al uyt het weeligh Britten-lant,
De beſte diemen immer vant;
En dan noch dinghen ſonder end
Die ons Parijs te kopen ſent;
Voor al ooc frayheyt hier gemaeċt,
Die vry vvel nae den gelde ſmaeċt,
Ten eerſten ketens menigh fout
Van dit en dat, van enkel gout
Dan vvayers met een goude ſteel,
Dan ſchoone peerels om de keel,
Dan baggen die aen alle cant
Sijn als geboort met diamant.
Maer daer en blijftet geenſins by,
Daer coomt al meer uyt dit gevry
De miltheyt gaet men vveet niet vvaer,
Het krijghter al een nieuvve Iaer.
Een mart-ſtuck, of een kerre mis,
Wat maer ontrent de vryſter is,
Men ſouċt maer oorſaeck over al
Hoe datmen eerlick geven ſal;
'Ken vveet niet vvaermen deſen man
Bequamer by gelijcken can

Als met de vrucht dien harden quast',
Die aende steyle Pijnen vvast;
Vermits die noyt eens open gaet
Dan alse by den viere staet.
Niet dat een stramme beurs ombint
Als Venus en haer dertel kint;
Want vvieder past op haer gebot
Die krijght een kasse sonder slot;
Maer boven al een oude vreck
Die is hier uyter maten geck,
Want tis van outs dat out en mal
Is uytgelaten boven al.

Sufficit vna.

FVnditus hærentes extirpet in arbore ramos,
Quisquis adoptiuæ germina frondis amat.
Funditus ille vagos animo deturbet amores
Germina legitimi quisquis amoris amat.
Vt bene legitimi constent tibi fœdera lecti,
Tollenda est animo turpis amica tuo.
Vna voluptatis partem ferat, vna doloris,
Vna tibi lecti sit comes, vna cibi:
Cum satis vna domus: Coquus vnus, & vna catella,
Cur ferat det sociam quæ sociata tibi?

ALs het Entjen is geſet
Alle tacken doen belet,
Daerom vvat ter ſijden groeyt
Dient ten nauſten afgeſnoeyt,
Maer dat nae de hemel vvaſt
Daerop dient te ſijn gepaſt,
Want dat inder hoochten ſvveeſt
Dat is dat de vruchten geeft.
Rechte ſtamme, Chriſten menſch,
O! beſnijt u aertſen vvenſch,
Wat behaeght u dit en dat,
Groote ſtaten, groote ſchat?
Ach! dat al is anders niet
Als dat van ter ſyden ſchiet;
Als dat enkel hinder doet
Datje niet en vvort gevoet,
Datje, met een volle ſucht,
Niet cont ſtygen inde lucht,
Weert dan van u gave ſtam
Al vvat u het voetſel nam.
Siet! dit is de vvaere leer,
Een is noodich, ſonder meer.

Sufficit vnum.

QVid mihi vobiſcum eſt, humiles mala pondera rami?
Vos aliquis lateri demetat enſe meo:
Nulla datis, vel ſi qua datis, non mitia poma,
Non pyra, non vobis aurea mala rubent.
Ille mihi, recto qui tramite vergit in aſtra,
Surculus ille mihi ſolus alendus erit.
Dummodo ſe mihi det, tollat Deus, omnia tollat
Tollere me prohibet quidquid in aſtra caput.

FINIS.

ARGUMENTUM.

ANna, rudem justi dum *Phyllida* sentit amoris,
Et paphijs vacuum pectus habere dolis,
Fræna nimis laxas petulantibus, inquit, ephebis;
Est opus vt monitis erudiare meis.
Virginis officium castique Gupidinis artes
Nos amor, & brumæ ter docuêre novem.
Me duce carpe viam, ne te malus auferat error,
Dedaleâ Veneris regia fraude latet.
Talia dum memorant, alternaque carmina dicunt,
Non procul a thalami limine, dicta noto.
Phyllis amore novo, stimulisque agitata juventæ,
Jncipit ingenuo sic prior ore loqui.

ANne voyant Phillis d'un Juste amour esmeue
Et avoir le cœur franc sans fraude ny sans dol
Elle luy dit tu lasche a ton amour le vol
Devers les Iuvenceaux par les rays de ta veue,
Il faut prendre conseil de moy en cest affaire
Certe il te faut servir de mes enseignemens
Pour scavoir de l'amour les sainctz gouvernemens
Depuis vingt & sept ans je scay ce qu'il faut faire
Guide toy selon moy depeur d'estre trompée.
Et d'estre en un destroict ou en mauvais chemin
Car on en voit plusieurs du jour au lendemain,
Lesquelles sont bien tost prises a la pipée.
Cependant qu'Anne parle & discourt en ce point
Phillis pleine d'amour l'interrompt tout a l'heure,
Et parle la premiere aupres de sa demeure
D'une gaye façon se mettant bien a point.

PHYLLIS.

DVm geminas nuper, per tecta paterna, columbas
Conſpicio dulci jungere roſtra ſono,
Palmaque forte ſubit, ſterili miſerabilis umbrâ
Suſpirat ſocium dum procul eſſe marem,
Moxque, vel aſpectu cari propiore mariti,
Ridet, & agricolam fertilitate beat;
Alma Venus, dixi, *moriar niſi nubere dulce eſt.*
Et loquor, & tacito pectore ſerpit amor.
Arboribus ſuus ardor ineſt, ſua flamma volucri,
Æſtuat vmbroſi per juga montis aper,
Cæruleo quod amet, non deſit in æquore piſci,
Cur fugiat teneras ſola puella faces?

AInſy que je voiois ces jours par ma feneſtre
Deux colombes voler ſe joignant doucement.
Sur un palmier tout verd fort amoureuſement
Se baiſant bec a bec multipliant leur eſtre
Ie juray par venus que ceſt choſe louable,
Que ſe bien marier, l'amour auſſi ſoudain
Me transperce le cœur de ſa puiſſante main,
Et la couche d'Hymen me faict fort aggreable
Tout ce qui eſt ca bas en amour ſe contente
Les arbres vont aymant, auſſi font les oyſeaux
Et les ſangliers des bois & les poiſſons des eaux.
Moy fille ſans amour je ſuis triſte & dolente.

ANNA

ANNA.

ERgo maritali dare te juvat ora capiſtro?
 Idque roſas, demens, & melimela putas?
Si miſeris ſupereſt mortalibus vlla voluptas,
 In gremio torvi non latet illa viri.
Naſſa tori vinclis, & ſquammea turba juventæ,
 Si memini, priſcis aſſimulata fuit:
Libera vimineos gens certat inire receſſus,
 Capta parat toto corpore nixa fugam.
Conjugium votis nova virginis expetit ætas,
 Jnque torum pueri prima libido ruit:
Vix tamen illa viri gremio calet, ille puellę,
 Cum piget, & vacuos optat vterque lares.

IL faut donc ſe lier, par loy de mariage
Puis que lon croit cela plus doux que le miel
Et quon ne cognoiſt pas combien ont de fiel
Tous les mal mariez, ceſt ce qui deſcourage,
Je fais comparaiſon aux poiſſons qui dans londe
A la naſſe ſont pris en jouant allentour
Entrant à qui mieux mieux mais cerchant le retour,
Demeurent enfermez dans ceſte cage ronde.
Ainſi chacun ſe veult marier à l'envie
Et croit que ceſt l'effect d'un plaiſir arreſté,
Mais qui y a paſſé l'hiver & un eſté,
Il voudroit bien avoir en liberte ſa vie.

Anna, licet genus acre virûm, thalamosque lacessas,
Me tamen vrit Amor, me tamen vrget Hymen.
Este procul vidui morosa silentia lecti,
Non mihi virginitas, nomen inane, placet.
Tota cohors Anatum, volucris si mascula desit,
Languet, & obscuro murmure stagna secat:
Adde virile decus, facies venit altera rerum;
Totaque festivis plausibus vnda sonat.
Cum peregrè pater est, friget focus; anxia mater
Luget, & ancillæ, pro dape, pensa ferunt.
Barba domus columen: me me iuvat esse mariti:
Triste, cubans vacuo bella puella toro.

Anne quoy que tu blasme aux nouveaux mariez
Le plaisir qu'on y prend, pour tant l'amour m'alume
De ses feux, chaleureux, mon cœur est sur l'enclume,
Et resent de l'Hymen, nulle coups àcerez,
Les canars qui sur l'eau sçavent avironner
Ne s'esjovissent point si'l ny à quelque masle
Ainsy la jeune fille presque mourante & pasle,
Ne peut sans un mary au plaisir s'addonner,
Comme la famille est sans le pere affußée
Le royaume sans Roy, la nef sans conducteur
Sans maistre le valet, l'orphelin sans tuteur,
Ainsy meurt sans amy la fille mal rusée.

ANNA.

Conjugij ſi, virgo, tibi tam dira cupido,
Huc ſaltem placidâ non niſi mente veni.
Flamma nimis vehemens, quam feruida ſuſcitat ætas,
Legitimi tædis non erit apta tori.
Arte faber ſtrictiſque faces moderatur habenis,
Vt magè jungendis flamma ſit apta cadis.
Hujus ad exemplum, rapidos compeſce furores,
Turpiter, huc illuc, ne tuus ignis eat.
Ante cave Veneris præbere clientibus aures,
Quam ſit propoſiti conſcia facta parens:
Illa patri referet, cui res erit ardua curæ,
Illius arbitrio ſtetque cadatque gener.

Phyllis ſi d'un mary tu as donc tant envie
N'en prend point pour le moins que d'un eſprit poſé
Et qu'apres que ton feu ſe ſera repoſé,
Qui eſt trop alumè lors que tu es ravie.
Comme le tonnelier pour joindre ſes tonneaux
Sçait enfermer le feu ainſy à ſon exemple,
Empeſche tes fureurs & ſi bien le contemple
Que ton feu n'aille point par les montz & les vaux
A pas un amoureux ne preſte donc l'oreille,
Que ton pere ou ta mere n'en ſoient bien conſentans
Car ceſt pour demeurer enſemble pluſieurs ans,
Pour un ſi long marchè faut que tu te conſeille.

PHYLLIS.

TVne velis clarâ me poſcere voce maritum?
 Non faciam; pudor hoc, virginitaſque vetant.
Virgo tribus luſtris vbi tres ſupet addidit annos †
 Nonne ſat eſt? quid me dicere plura jubes?
Aſpicis Automaton, celeres quod denotat horas,
 Et gracili longum dividit axe diem,
Murmura nulla ciet; ſed quid velit, indice monſtrat:
 Quam decet ingenium virginis iſtud opus!
Virgo licet taceat; pro virgine nubilis ætas
 Exigit, & patrem, vel ſine voce, monet:
Ora petunt, roſeæque genæ, tumidæque papillæ,
 Soluitur in tacitas tota puella preces.

† Ex Ariſtot, ſententia Lib. 7. Polit. Qui mulieres optimè elocari putat circa ætatem annorum octodecim.

QVoy Anne penſe tu que d'une voix haultaine
Ie demande un mary je ne le feray pas
Iendurerois plutoſt. Mille fois le treſpas
Car ma virginite de crainte eſt toute plaine
Et puis ſi jay paſſe quinze ans avec trois
Scait on pas que je ſuis fort propre au mariage
Et que je ſuis idoine à faire bon meſnage,
Natture nous à prend aſſez les douces lois
Leſquelle marque aſſez deſſus le quadrant l'heure
Sans faire retentir de la monſtre le ſon
Ain ſy mon corps ornè d'amoureuſe facon
Monſtrent qu'il faut changer du pere la demeure.

PHYLLIS.

PAlmes humi ſimulac popriâ radice tenetur.
Hæc alio nobis vitis alenda loco eſt
Vinitor exclamat; jam jam dabit ipſa racemos,
Vt dabitur laxo luxuriare ſolo.
Sunt mihi quæ poſſunt geminos nutrire papillæ,
Quique valent partum ſuſtinuniſſe ſinus:
Et mea virginitas roſeo teſtata colore †
Me jam, non matris, ſed jubet eſſe viri.
Omnia ſigna mihi, quæ nubilis exigit ætas,
Sed queror officij non meminiſſe patrem.
Me juvat ergo rudis partes ſupplere parentis,
Id mihi, vel ſcripto jure, licere ferunt.

† Modeſta alluſio ad Tertulliani dictum, qui demum licitum fuiſſe ſcribit, penes Iſraël, virginem nuptui tradere poſt conteſtatam ſanguine virginitatem.

APres que la vigne eſt en tere enracinee
De long temps on tranſplante un joly rejetton.
Donc à mon tien vermeil, à mon double teton
On veoit que jay beſoing d'eſtre plus loing plantee,
La padeur ne veult plus que ma mere me garde,
Jay beſoing d'un mary pour conſoler mon cœur
Et luy lanſeul porra de moy eſtre vaincœur
Lequel me cherira ainſi que ſa mignarde
Tout ce qui me deſplaiſt ceſt que mon rude pere
Ne ſen veult ſouvenit il manque a ſon devoir
Puis qu'un gentil mary deſire de m'avoir,
Par droit il meſt permis coraignant le vitupere.

ANNA.

QVæ prohibet dixiſſe pudor, feciſſe licebit?
Verbaque cum fugias facta probare potes?
Nulla puella ſapit, quæ præbet amantibus aurem,
Dum neſcit generum quem velit eſſe parens.
Ducimur alloquio, quo nos vocat ardor amantis,
Vtque redire juvet poſtea, nulla via eſt.
Sera fuga eſt Ceti, quem cuſpis adunca fefellit,
Cum faciles aditus bellua ſtulta dedit.
Difficile eſt vncos removere Cupidinis hamos,
Vt ſemel in tenero corde reſedit amor.
Ergo parens quid ames deliberet, ante calores,
Arbitrium cæpti nullus amoris habet.

CE que la honte empeſche l'effect le faict paroiſtre
En noſant preferer, en ce faict tout de bon
La pucelle qui bruſle manque de la raiſon
Mais aimant ſottement elle ſe faict cognoiſtre
Elle eſt par les propos finement attrapée
Ainſi que le poiſſon ſe prend a l'amecon,
Car en preſtant l'oreille a un jeune garcon.
Elle eſt comme loyſeau ſurpriſe à la pipèe
Mais le pis qui y eſt, ceſt qu'apres le naufrage
On a beau ſouſpirer on ne recouvre point
La chaſtetè perdue ou l'honneur qui nous point
De femme on ne revient jamais au pucellage.

ANNA.

NIl properare juvat, properando fugabis amorem;
Odit amans promptas in ſua vota manus.
Non placet huic hominum generi ſine ſanguine palma,
Quodque cupit, ſubito non cupit eſſe ſuum.
Cum, domino culpante moras, cita cæna paratur,
Lixa vafer lento tunc rotat orbe veru;
Quoque minus properat, magis hoc rubet igne ferina,
Quæ celeri rapitur turbine, cruda manet,
Si qua veru doctâ verſare Cupidinis arte
Virgo velit, tardas debet habere manus.
Si properas properare cave; mora calcat amanti eſt:
Quæ properat Veneris dulce retardat opus.

QVe ſert de ſe haſter car on chaſſe lamour
Allant trop promptement, lamoureux ne veut eſtre.
Si bruſqement preſſè mais il veut recognoiſtre
Si lon luy fait valoir un ſi heureux ſejour
La palme ne ſe donne avant que le combat
Du chef victorieux ne ſoit à bonne iſſue
Il faut que de longtemps l'amitie ſoit cogneue,
Plus la fille eſt tardive & plus elle a deſbat.
La fille qui par trop ſon amant precipite
Moins elle a de plaiſir car il n'eſt en bon point
Et s'elle met la main trop toſt ſoubs ſon pourpoint,
N'eſtant comme il voudroit ſouvent il ſe deſpite.

ANNA.

AD laqueos dum ſponte venit, nil vincula ſtringunt;
Quæque capi cuperet non capietur avis:
Sed dare terga paret, tunc denique fila coibunt;
Atque iterum quoties hæc ſtetit, illa labant.
Si qua prior petijt, dignam tulit illa repulſam:
Turpe petens mulier turpe puella rogans.
Si qua capi gaudet, fugiat; fuga dulcis amanti eſt,
Acrius illa docet poſcere, ſi qua negat
Pectora difficilis flagrantius vrit amica.
Baſia luctanti rapta dediſſe juvat.
Grata vitis magis eſt fera, cum fugit ocior euro,
Quam proſtrata ſolo cum jacet ante canes.

QVand l'oiſeau vient au lacqz, le licol ne le ſerre
Mais quand il veut fuir lors le lien l'enſerre
La fillette qui veut le faict d'amour gouſter,
Doit touſiours ſimuler de s'en vouloir oſter.
Car plus elle fuira & plus on la deſire,
A ce qui eſt aisé jamais l'amant n'aſpire.
Puis cela n'eſt pas beau ou a femme ou a fille,
De demander d'amour la volupté gentille.
Les baiſers refusée ſemblent beaucoups plus doux,
On ayme celle la qui ſe met en courroux.
Et qui en refuſant pourtant ſe laiſſe prendre
Il fault donc ſagement ces doux refus apprendre.

PHYLLIS.

ANna, quid hoc sibi vult? quænam sua gaudia demens
Abnuat? atque, animo quod petit, ore neget?
Præteritos votis frustra revocabit amores
Dura nimis juveni si qua puella fuit.
Dum favet, & læto ridet Venus aurea vultu,
Quæ bona fert, avidâ sunt capienda manu.
Cauta Fulix, summo dum ludit in æquore piscis
In prædam celeri dexteritate ruit:
Ista verecundis avis est imitanda puellis
Mollia qui captat tempora, victor abit.
Fronte capillatum magno cole numen honore,
Hoc tu si fugia, te Venus ipsa fugit.

QVoy Anne que dis tu quelle sotte refuse
Les plaisirs qui luy sont presentement acquis
Quelque fille voyant un amoureux exquis,
Le perdra en voulant vers luy user de ruse.
Cependant que Venus demy front serain nous rit
Il faut cœuillir d'amour la douce recompense
Laquelle quelque fois fuit lors que lon y pense.
Et moins on la retient que plus on la poursuit,
Ainsy comme l'oseau qui du hault de lair mire
Le poison l'esgayant presque au dessus de leau
Le prend fort a propos ainsi l'amour si beau.
A nous aimer pour lors promptement nous attire.

PHYLLIS.

DVm Rosa flore novo, folijsque recentibus halat,
Invida spinoso cortice recta latet;
Quin, pueri, cohibete manus: rubus asper in illâ est;
Qui legit hanc tenero pollice, vulnus habet:
Mox tamen illa dabit patulo se flore videndam,
Et fluet, & duro sub pede pressa gemet.
Dulce puella procis primæ sub flore iuventæ,
Hoc demùm lepidus tempore gaudet amor.
Si qua diu virgo est, vix virgo videtur amanti;
Quæque dies partem virginitatis habet.
Dum novus ergo vigor præstat dare nomen amori,
Sæpe puella negat, quod dare vellet anus.

Lors que la roze sent toute fraische fleurie,
Son agreable odeur sur son tige picquant
La delicate main qui s'en vient la cueillant,
Se picque jusque au sang dont a peine est guarie.
Mais si tost quelle est hors du tige accoustumè,
Elle tombe aussi tost & est toute flestrie,
La vierge ayant perdu ce tresor est marie,
l'Amour au premier feu est par trop alumé.
Mais quoy faut nonobstant se donner en jeunesse
Ce que fille on refuse on le perd en vielleße,
A ce jeu si commun & prendre l'amoureux,
Comme l'occasion se prend par les cheveux.

ANNA.

ALtius, vt video, maris hoc mihi marmor arandum est,
  Ergo libet laxo pandere vela sinu.
Si dedicisse juvat partes in amore puellæ,
  Instruat hæc oculos, virgo, tabella tuos
Rete vides, non quod manibus vafer attrahit auceps,
  Sed quod avis motu de primit ipsa suo:
Capta sit, an capiat, vix, qui videt ista, viator
  Dixerit in volucrem lina coacta ruunt.
Virginis effigies sit vt hæc in amoribus opto
  Ne cadat impulsu quin cadat acta proci,
Pande plagas, licet hoc, sed non tamen attrahe casses,
  Si sapis, hîc auceps præda sit ipsa sibi.

IL faut donc discourir de l'amour plus au large,
Et estendre plus loing nos filetz amoureux:
Mais fillette aprenez que ces plaisirs heureux,
Donnent aux imprudentz une cruelle charge.
Ainsi que la perdris au filetz se va prendre
Par son sot mouvement & son vol indiscret,
C'est en quoy vous pouvez apprendre ce secret.
De partir a propos pour en saison vous rendre.
Si quelque bon garçon riche en biens apparens
Vous recerche il est temps de se rendre facile,
Mais si quelque badin, faut estre difficile
Et croire le conseil de vos sages parens.

ANNA.

ME propiora tibi dare si documenta requiris,
Hæc cape, nec castis plura licere puto.
Nocte Pharus vastum radios dispergit in æquor,
Vt ratibus monstret per vada qua sit iter.
Flamma quidem portum denuntiat esse propinquum.
Nulla tamen nautis obvia flamma venit,
Nauta tuum est dare vela notis mare tundere remis,
Falleris, exspectas dum ferat ignis opem.
Si facies comitem te perneget esse Dianæ
Cultus & à Vestæ clamet abesse foris, †
Hoc satis esse reor: vocet ignis ad ostia puppem,
Optatos studeat nauta subire sinus.

† Virgines vestales si mundiri cultu vtentur viros, non sacra curare credebantur ideoque sacris abstinere jubebantur, vt de minutia vestali tradit Livius & alij.

TOut ainsi que le Phare esclaire aux matelotz
Sans partir toutefois de sa place ordinaire
Il jette ces rayons pour les pouvoir attraire
Mais le feu neantmoings demeure en son enclos.
La flamme monstre assez que le port est prochain,
Pourtant le nautonier ny touche de sa main.
La fille ne se doibt donc si fort avancer
Et vers les amoureux sottement se pousser.
C'est aux jeunes garçons de cercher les pucelles
Et de les requerir fort amoureusement
En se laissant couler vers leur sein doucement,
Ainsy que vers le port abordent les nacelles.

PHYLLIS.

CEdo, nocet ſi virgo procis ſe deferat vltrò,
Tu tamen id patri nonne licere putas?
Crede mihi, tardis id calcar amantibus addit,
Sunt quibus oblatâ virgine cæpit amor.
Sponte duci phrygio natam pater ipſe latinus
Obtulit, oblatam troicus hoſpes amat.
Hæc tamen, hæc alijs tractanda negotia mandet,
Si ſapit, & doctâ ſe tegat arte pater:
Per tacitas melius geritur res iſta latebras,
Aptius in multis hic movet, alter agit.
Sic ave fallit avem, rerum velut inſcius auceps,
Nec minus occulto retia fune trahit.

ANne je te l'accorde & c'eſt la verité
Que ſi la fille s'offre aus amans delle meſme
Elle teſmoigne alors une follie extreſme,
Et un amour laſcif rempli de vanitè.
Mais je crois bien pourtant que mon pere peut bien
Me bien toſt marier ſi le faict ſe preſente
Et me peut bien heurer & rendre treſcontente,
Me donnant un mary, ce ſera pour mon bien.
Quelques uns ont aymé lors qu'on leur à offert
Une ſage pucelle & peut bien en cachette
Attirer un amant un pere bien apris
Et le mettre aux filletz de la belle Cypris,
Sa fille luy donnant pour heureuſe retraicte.

ANNA

ANNA.

ARs tua cauta quidem, sed non secura pericli,
Tunè putas tutos posse latere dolos?
Falleris, infœlix, corrupto vivimus ævo;
Fraus apud astutos nec latet vlla diu,
Adde quod oblatâ vix gaudeat vllus amicâ,
Quippe recurva cibis æta subesse timet,
Dum Priamus natam nuptum dare tentat Achilli,
Nil agit: & tristi fronte repulsus abit,
Nil pater hîc tentet, nisi nota sit antè voluntas,
Illius, in tacitâ quem tibi mente petit;
Auribus explorat glacialia marmora vulpes,
Quæ nisi firma satis, callida sistit iter.

VRayment a ce jeu la ta finesse est subtille
Mais non sans grande peur & sans mal accident
Car le bien aprestè que lon juge evident,
Quelque fois disparoist & est nul & futile.
Ce qu'on offre a quelqu'un est par fois mesprisé,
Ce dequoy l'on jovit on en fait peu de comte
Puis estant refusé on emporte la honte.
Il faut donc en ce point estre bien advisé.
Qu'un pere donc ne soit si prompt & si hasté
D'offrir son cher soulas, sa fille bien aymée,
S'il n'aperçoit qu'elle a devant l'ame charmée.
Du futur amoureux, ou il sera gasté.
Ainsi que le renard qui fin preste l'oreille
Sur l'estang tout glacé voir s'il oira du bruit
Pour passer seurement puis comme bien instruit,
Marchant a pas contez de passer s'appareille.

ANNA.

PAucula de cultu, quia pars quoque cultus amorum,
Accipe virgineis jussa tenenda choris.
Culta placent lepidis (modus hic tamen adsit) ephehis,
Mundicijs satis est si foveatur amor:
Optat amans dare dona tui potiora parentis,
Cum posito cultu virginis, vxor eris;
At tibi colla videns regalibus abdita gemmis,
Grata quæ nostri muneris, inquit, erit?
Vidi ego nobilior quêis vestis abegit amantes,
Territa gemmarum luce juventa fugit.
Lampadis immodico sic disperit ardor olivo,
Sic nimio languens stellio sole jacet.

TOuchant le vestement (car c'est une partie,
De l'amour aussi bien) fault que je t'amoneste
Il fault modestement te tenir & honeste.
Sans tant estre affettée & pleine de folie.
Celuy qui te recerche aura contentement
s'Il voit en ton habit de l'honneur convenable,
Puis tu seras beaucoup vers iceluy aymable
s'Il te voit habillée sans fard & sagement
Car celle qui par trop sur elles curieuses
Se veste de satin de perles & joyaux,
Sont reduittes en fin aux labeurs & travaux,
De riches devenant pauvrettes malheureuses.

ANNA.

VIr gravis, in cœnâ patri dum nuper adesset,
Protulit hæc animo dicta notata meo.
Persica cum florent, nihil est formosius illis,
Sordidius contrà, flore cadente, nihil.
Fit plerumque situ, fit squallida sordibus vxor,
Excoluit formam si qua puella nimis.
Pergit, & ornandi quo tanta licentia? dixit,
Quis furor est, totos se coluisse dies?
Forma nocet miseris nimis ambitiosa puellis,
Anxia de cultu, vix erit apta thoro.
Cura cui vultus incuria sæpe mariti est,
Quæ speculo gaudet, non amat illa colum.

VN homme bien sensé chez mon pere soupant
Luy dict fort sagement ce dicton remarquable
Quand la pesche florit rien n'est plus delectable,
Mais quand la fleur en chet rien n'est de plus puant.
La fille quelque fois pour se vouloir farder
Est odieuse a c'il qui de pres la contemple
Et si donne aux voisins un fort mauvais exemple,
Et pensant l'avancer faict l'amour retarder.
La beauté nuit par fois aux trop ambitieuses,
Qui consomment les jours a se vouloir parer
Et aux Roines souvent se veulent comparer,
Elles sont aux amans tousiours pernicieuses.

ANNA.

SI tibi forte parens, vt ames, laxavit habenas;
Jamque tuo juvenis captus amore gemit;
Igne licet caleas, ne ſit manifeſtus amanti,
Quid placidâ ſemper fronte videnda venis?
Aurea lux Phœbi, poſt nubila, gratior orbi eſt;
Dulcior a rapidis quæ ſtrepit aura notis,
Ardor abit, flacceſcit amor, torpetis amantes,
Dum nimium vobis ſtulta puella favet.
Viva ſuperfuſis calx fervet, & æſtuat vndis,
Et ſimili flammas excitat arte faber.
Diſce negare, viget puer aliger arte negandi,
Dura placent Veneri, vulnere creſcit amor.

SI ton pere d'aimer t'a le pouvoir laſchè
Et que quelque amoureux ſoulz ta beaute gemiſse
Quoy que tu l'aimes bien que pour luy tu languiſse,
Que ton feu ſoit pourtant ſoubz la cendre caché,
Apres l'obſcurité la clarté eſt plaiſante
Le Zephir eſt plus doux apres les tourbillons
Apres le calme feu, des amoureux bouillons,
La mediocrité les amoureux contente.
Tout ainſi que la chaux plus elle eſt arrouſée
Iette plus gros bouillons avant que s'amortir
On ne peut de l'amour d'une fille partir,
Si en ces actions on la voit bien poſée.

RIxa licet ſubeat, nihil eſt, mihi crede, pericli;
Mira loquor, tenero lis in amore valet.
Jncedens numerat veſtigia pauca retrorſum
Hiſtrio, cum doctâ fortius arte ſalit.
Quoque magis neruum retrotrahit ipſe Cupido,
Altius hoc pueros miſſa ſagitta ferit.
Prævia pugna duces, lis prævia jungit amantes
Arctius idque ſui Cypria Martis habet.
Adde quod & calidas incendere profuit iras,
Vt videas quantâ bile tumeſcat amans.
Jra dabit juvenem patulo tibi corde videndum,
Vix aliquis mentem, cum ſubit illa, tegit.

S'IL arrive en amour quelque propos faſcheux
Quelque propos menteur la querelle eſt utile
Quelque fois en amour comme un bouſon qui grisle
Feignant ce reculer c'eſt pour avancer mieux.
Ainſy que Cupidon plus retire la corde
De ſon arc bien bandé c'eſt pour fraper plus fort
L'ire des vrays amans, eſt plus grande concorde,
Quand ilz ont recognu de leur ire l'effort.
Il eſt de ſe faſcher, en amour neceſſaire
Pour cognoiſtre l'humeur dt tous les deux partis
On voit le naturel des grands & des petits
Par les difficulter qui ſe trouvent contraires.

PHYL.

PHYLLIS.

DVra nimis tua juſſa puto; Venus aurea clamat
Mitia Matthiacas regna decere nurus:
More Sabinarum frontem caperare ſeveram
Et niſi dura loqui ſi qua puella velit,
Illa fero teneros procul ore fugabit amantes,
Et melius duri militis vxor erit.
Molliter idalijs recubare ſuëtus in vmbris
Non didicit Veneris triſtia ferre puer.
Adde quod & fragiles tantum gerit ille ſagittas,
Adde quod æternas non habet ille faces.
Si nimis emungas, perit igis, & æmula ſoli
Flamma tenebroſo preſſa vapore jacet.

ANne vostre lecon eſt dure & mal plaiſante
Venus veult la douceur & les motz delicatz,
Cupidon ſe delecte & y prend ſes eſbatz,
Car on ne peut aymer la fille mal contente.
Quelq'une qui auroit c'eſte rigeur cruelle
Ces motz injurieux chaſſeroit les amantz
Et leur rendroit les cœurs plus durs que diamantz,
Et ſeroit d'un ſoldat quelque femme rebelle
Car qui de durs propos picque trop ſon amant
Reſemble celuy la qui mouche la chandelle
De trop pres il eſteint & chaſſe promptement
La flamme qui nous luit & ſa lumiere belle.

ANNA.

DIc age blanditias, fer basia, funde falernum,
Sparge rosas, avidis da melimela procis;
Protinus infœlix (nec enim modus vllus amanti est)
Protinus audaci sub pede pressa gemes.
Est Faba quæ, gracili modo fas hæsisse bacillo,
Pergit in aërias ambitiosa vias.
Nec tetigisse sat est fastigia summa Faselo,
Vlterius gyro luxuriante ruit.
Exit in immensum temerarius ardor amantum,
Et quamvis toleres plurima, plura petunt,
Nec satis his vel totus amor. Sua furta sodali
Si narrare nefas, non placet ipsa Venus.

OR bien dis des beaux motz & donne des baisers
A tous les amoureux verſez leur du meilleur
Et jette des roziers les rozes en vigeur.
Et ce qui est plus doux donne leur a milliers.
Vn peu de temps apres tu seras negligée
Et mise soubz les pieds avec vn grand mespris
La febue qui du pied d'un baston avoit pris,
Le surpasse a la fin quand elle est errigée.
L'ardeur d'un fol amant demeure insatiable
Que si vous endures au jourd'huy quelque tour
Il vous fera du pis tousiours de jour en jour
Plus vous suporterez moins luy serez aymable.

ANNA.

HInc neque pollicitis, neque tu moveare querelis,
Nec gemitu faciat cor tibi molle puer;
Nonne vides? tremit acta noto, ſimiliſque precanti,
Dum ſpirat, tremulum flectit arundo caput;
At ſimul ac deſævit hiems, aſſurgit in altum;
Nullaque ſupplicij ſigna prioris habet.
Crabo raſas ac mella colit, dum ſpirula condit,
Cum ferit, amiſſâ cuſpide, fucus abit.
Supplicat omnis amans, & dat bona verba puellæ,
Dum negat, & calidas reſpuit illa preces;
At fremet, & teneræ conuitia dicet amicæ,
Vt ſemel optatâ gaudia nocte tulit.

GArde toy de fleſchir pour les belles promeſſes
Ou pour les pleurs menteurs d'un amant ſimulé
Qui s'eſt ſur le rozeau trop vacilant moulé,
Car de telz amoureux trompent bien leur maiſtreſſes.
Quand le vent le plus fort contraint les abaiſſer
Ilz courbent doucement, au fort de la tempeſte
Mais le vent appaiſé ilz relevent la teſte,
Et d'un plus grand orgueil ilz ſe veulent hauſſer.
Tout amant veult fleſchir ſa dame par priere
Quand elle faict refus & quelle l'eſconduit
Mais ſ'il vient ſeulement a coucher une nuict,
Avec elle il la rend moins que ſa chambriere.

ANNA

ANNA

VT ſine labe fluat primi tibi temporis ætas,
Auris ad obſcœnos ſit tibi clauſa iocos,
Hi, pubes laſciva parat cum bella pudori,
Prima dionæi tela nepotis erunt.
Ergo vbi nequitas aliquis, voceſne pudendas
Anſus erit ſtultâ garrulitate loqui,
(Arridere nocet) vultus oppone ſeveros,
Et matronali verba timenda ſono.
Serpere ſi patiare, notat piger atria limax,
Soluitur in liquidas qui ſale ſparſus aquas.
Voce tona, nec parce minis, dum ſcurra iocatur;
Protinus impuro deſinet ore loqui.

AFin de purement paſſer ton aage tendre
Ferme l'oreille aux motz leſquelz ſont vicieux
Et a la chaſteté, meſchantz & odieux,
Fuis en l'occaſion pour ne les point entendre.
Donc quand quelqu'un dira quelque propos vilain
N'en ris aucunement, mais d'un regard ſevere
Faſche toy ſagement & point ne le revere,
Monstre luy ta rigueur n'attens au lendemain.
Le limacon gluant paſſans par quelque lieu
Laiſe ſa bourbe ſalle a meſure qu'il paſſe,
Mais ſi on luy reſpend du sel par le milleu,
Il fond tout auſſi toſt & en pure eau s amaſſe.

PHYLLI

PHYLLIS.

IVdice me præſtat tædas celerare jugales,
Conjugium ſtatio fida pudoris erit.

ANNA.

AT patet inſidijs levis & properata voluntas,
Decipitur propero qui vorat ore cibum.
In ſcrobe tecta latet viſco maculata papyrus,
Cum palamedæam ruſtice fallis avem,
Delitię volucrum medio jacet eſca cucullo,
Quam properans roſtro dum malè captat avis
Mox oculos lento premit illita carta veneno:
Ridet, & in prædam læta caterva ruit.
Fallitur, & totam fit fabula juſta per urbem,
Credulus ignoto ſi quis amore petit.

SElon mon jugement il vaut donc mieux celer,
Que de me marier je nay aucune envie
Et que ma chaſteté ne me ſoit point ravie,
C'eſt le meilleur moyen pour me bien conſoler. ANNA.
Mais vous avez pourtant la volonté portée,
Aux appats cauteleux des hommes de ce temps
Qui pour avoir la fleur de vie beau printemps,
Scavent bien comme il faut que ſoiez emportée.
Ainſi que les oyſeaux ſont pris par le cornet,
Penſant prendre le grain qui eſt dedans le creux
Mais on leur bouche bien ou l'on creve leur yeux.
Quand l'oyſeleur leur faiſt un englué bonet.
Ainſi celuy qui eſt trompé en amourette,
Eſt mocqué d'un chacun & ne le penſe pas
Cela cauſe par fois la mort & le treſpas,
Eſtant ainſi deceue la jeune fillette,

ANNA.

SI te fortè nepos aliquis, non dignus amari,
Ambiat, a castâ sit procul ille domo.
Nec veniat, quamvis mens est tibi ludere tantùm,
Sæpe vel in lusu capta puella perit.
Ingenij dum quidquid habet depromit amator,
Miscet & alterno mollia verba sono,
Amplexuque dato luctantia basia carpit,
Basia virgineis insidiosa choris,
Corda subit sensim non intellecta Dione,
Perque sinum tacitis passibus errat Amor.
Dum canit, inque vicem sua carmina fistula reddit,
Non exspectatis cassibus hæret avis.

SI quelque balladin ou bien quelque muguet
Vient pour te visiter, chasse le de bonne heure
Et ne permetz jamais qu'en ta maison demeure,
Ou il te trompera & tu seras du guet.
Tu diras je ne veux jouver avecques luy,
Mais c'est pour eschaper quelque petit espace
Escoutant ses propos froide comme la glace.
Pour passer la tristesse & pour charmer lennui.
Loyseleur sçait fort bien en jouant de sa fluste
Comme il faut attraper les petitz oisillons
A la chandelle aussy bruslent les papillons,
Car ceux que l'on surprend en ce point on affuste.

PHYL-

PHYLLIS.

CVr neget amplexus, & abhorreat oſcula virgo?
Non pudor his, roſei non perit oris honos;
Baſia virgineis quis credat obeſſe labellis
Ingenuus tenero quæ tulit ore puer?
Libat Apis violas, & baſia figit achanto,
Oraque plena favis in ſua tecta refert;
Non tamen hinc violæ, non hinc marceſcit achantus,
Vtque fuit, roſeus perſtat vtrique color.
Virgo, notas juvenis quas preſſerat ore protervo,
Abuit; & facies, quæ fuit antè, redit.
Si licet oppoſito de lumine ſumere lumen,
Invida cur juveni baſia virgo neget?

Pourquoy refuſera la fille debonaire
A un jeune garçon un baiſer ſavoureux
Pourquoy ne jouvira d'un toucher amoureux,
Pour mieux l'entretenir & luy pouvoir complaire
La mouche a miel va bien ſavourer ſur les fleurs
Le pur de ſon miel ſans qu'elle ſoint gaſtès
Ny ſans que leurs beautéz ſoient aultrement oſtes
Noſtant point leur odeur encor moins leurs couleurs.
Ainſy la vierge peut baiſer fort librement
Ou ſe laiſſer baiſer cela ne luy peut nuire
Cela peut ſeulement a aymer plus l'induire,
Mais on ne peche point pour tel atouchement.

ANNA.

BAſia nil teneris data poſſe nocere puellis,
Nil tactus cupidi blanditiaſque proci,
Haud mihi quis vano perſuadeat ore poëta;
Tactus, & ipſa latens baſia virus habent.
Purpureos digitis, Hoſpes, ne tange racemos,
Tractari manibus non amat iſte color.
Jſte color, color eſſe recens, decor integer uvæ,
Jntactę genium virginitatis habet.
Sint procul amplexus, procul oſcula, dulce venenum,
Ah! faciumt longas preſſa labella notas.
Vtquè domum rediens faciem lavet vndique virgo,
Altior in tacito pectore menda latet.

QVi me pourra iamais cela perſuader,
Que d'un homme laſcif le baiſer qui trop preſſe
Ne demeure marqué ſur ſa ieune maiſtreſſe,
Qui pouroit ſagement tel amant evader.
La marque luy demeure emprainte ſur la ioue
Et quelque autre rougeur, que le teint naturel
Tout ce qui eſt forcé iamais ne ſemble tel,
Puis tel faict tout a bon lequel dit qui ſe ioue.
L'on ſçait le plus ſouvent qu'au toucher le poiſon
Peut bien faire mourir quoy que point on y penſe
Tel penſe en un baiſer trouver ſa guariſon,
Qui laiſſe dans ſon cœur la mort pour recompenſe.

NOn vitium tantum, sed quæ vitiosa videntur,
Hæc quoque, si sapias, hæc quoque, Virgo, fuge;
Nec satis esse puta quod sis tibi conscia recti,
Tunc quoque cum mens est integra, fama perit.
Saucia nux aliquâ si parte putamina perdat,
Postea, quidquid agas, semper hiatus erit.
Si pereat miseris semel integra fama puellis,
Lædaturùe lacer virginitatis honos;
Tu licet inde velis famæ sarcire ruinam,
Non iterum veniet qui fuit ante decor.
Obducas licet vsque cutem, manet vsque cicatrix;
Vtque tegas, semper vulnera vulnus habent.

LE vice seulement vous ne debuez cherir
Mais ce qui semble aussi mal faict en apparence
Car combien que l'on ayt fort bonne conscience,
La renommée peut par faux raport perir.
Si la noix une fois perd sa coque premiere
On ne peut par apres du tout la reparer
Il demeure tousiours quelque faulte a parer.
Et n'est joincte a l'instant ny de mesme maniere
Ainsi si une fois les pucelles sans crainte
Laissent perdre le bruit de leur integrité
On doutera aussi de leur pudicité,
Quand bien elle vivroient tout ainsi qu'une sainte.

ANNA.

ERgo verecundis ſit cura, laborque puellis,
Turpia ne poſſit garrula fama loqui.
Hîc ego, quos deceat ſcopulos vitare, docebo;
Tu mea non duro dicta reconde ſinu.
Principiò tibi turpe puta dare munus amanti,
Sit procul a caſtâ virgine larga manus.
Js cui parua dabis, credet maiora daturam;
Pauca licet dones, cætera ſumet amans.
Adde quod oſtendens cuiuis tua munera, dicet,
Hæc dedit ardoris pignora ferre ſui.
Ignis, vbi paulum pinguedinis eijcit olla,
Jrruit, & totas depopulatur opes.

Vous filles qui avez l'honneur recommendable
Pour empeſcher l'effort des langars venimeux
Et les vanteurs amantz qui ont l'eſprit fumeux.
Fuiez l'occaſion qui vous rend redoutable.
Penſez que de d'onner c'eſt choſe mal ſeante
A celuy qui ſe rend amoureux de vos corps
Car ſi la fille donne on ſoupconne pour lors,
Qu'a garder chaſteté elle eſt trop inconſtante.
Dailleurs celuy qui prend de la main d'une fille
Croit que c'eſt la ferveur de l'amour qui l'eſpoint
Et quand la greſſe ſort de la povelle en ce point,
Le feu diſſipe tout & la povelle ſe grille.

ANNA.

NIl dare ſponte ſubit, magis accipiendo perimus;
Noſter avaritiæ crimina ſexus habet:
Hinc ſumus imbelles, quæque omnia tela repellat,
Protinus, accepto munere, victa jacet.
Argenti natat æs ferrumque per æquora Vivi,
Sola ſubit niveos aurea maſſa ſinus.
Quo nequeat penetrare chalyps, admittitur aurum;
Teſtis erit Danaës turris ahena mihi.
Cede chalyps, aurum de virginitate triumphat;
Hei mihi vis fulvo quanta colore latet!
Fortè pudicitiam ferro dedit vna, ſed auro
Innumeræ patulos exhibuêre ſinus.

LEs filles de leur gré ne donnent pas ſouvent,
Mais plutoſt en prenant elle perdent leur force
Les amantz ſcavent bien uſer de telle amorce,
Et les font treſbucher plus viſte que le vent.
Deſſus le vif argent le feu nage & l'airain,
Ainſy l'or ſur le ſein des filles les plus blanches
Le demy ſeint d'argent leur bat deſſus les hanches.
Et ſe l'aiſſent tromper du jour au lendemain.
L'or donc peut triompher de la virginité
Le fer a triomphé d'une ſeule Lucreſſe
Mais par l'or on a veu perir mainte maiſtreſſe
En livrant en public leur plus rare beautè.

ANNA.

ANNA.

CVra ſit ergo tibi, ſi ſit tibi cura pudoris,
Adonis avidas abſtinuiſſe manus.
Nonne vides? vt nudus Amor (ſic pingitur aptè)
Nil præter pharetram, telaque pauca gerat:
Nil pretium quo condat habet. Deus odit amantes
Qui Veneris turpi munere, munus emunt.
Non adamas tanti eſt, non gemma, nec aurea torques,
Non tyriæ veſtes, vilis vt eſſe velis.
Jnjectos admiſit hians quia concha lapillos,
A cancro patulæ diripiuntur opes.
Muneris accepti mens conſcia mollis amanti eſt,
Nullaque pro caſto bella pudore gerit.

AYe ſoing ſi tu veulx conſerver ton honneur
De ne prendre aucun don & de n'eſtre goulue
Ou aultrement tu es en train d'eſtre pollue.
Par celuy qui ſera ton plus libre donneur.
Vois tu pas que l'amour eſt peint tout nud de corps,
Et qu'il na veſtement aucun ſur ſa charnure
Son arc & ſon carquois il a bien pour parure,
Mais il na point de ſac pour mettre des treſors
L'huiſtre qui a la perle encloſe en ſa coquille
Se voit du cancre affreux promptement devorer,
L'honneur & les preſens ne peuvent pas durer
Enſemble pour garder la pudeur d'une fille.

ANNA.

PArua videbuntur, quæ nunc dabo jussa, puellis;
    Parua quidem fateor, sed tamen apta legi,
Fronde levi juvenes jactoque lacessere malo
    Conveniens castis moribus esse nego.
Flore latebat Apis (res hîc ea digna relatu est)
    Hanc videt, & tenero pollice virgo petit;
Nec mora, nec requies: tandem ferit illa puellam:
    Huic tumet infestâ cuspide læsa cutis.
Virgineam quid crabo manum petis improbe? clamat,
    Ludimus, & mens te lædere nulla fuit.
Dum pueros lusu lasciva puella lacessit,
    Sæpe tumor vexat corpora, sæpe timor.

CE que je te diray semble fort peu de chose
C'est bien peu il est vrai mais propre a recognoistre,
Qu'en se pensant jover sans aucun mal accroistre
A un vif moucheton caché dans une rose.
La fillette luy met son doigt a descouvert,
Il laisse l'esguillon la margue & la pointure
Et luy enfle le doigt luy faisant ouverture,
Si qu'elle ne peut pas dormir sur son lict vert.
Ainsy quand en jouvant une fille lascive,
Attaque les garçons de rioteux propos
Les garçons trop subtilz corrompent leur repos.
Et leur rendent le ventre enflé comme une grive.

ANNA.

NOn ego laudârim Nasonis vbique libellos,
Jlle vagos cupiat virginis esse pedes:
Ille nurus latias curvis errare theatris
Iussit, & in medio crura movere foro.
Iudice me, castas mos dedecet iste puellas,
Iudice me, non est virginis istud opus:
Per fora turpis amor furit, & Venus; este, puellæ,
Este domi, vobis est sacer iste locus.
Nec facilè a spinis innoxia vellera servat,
Per vepreta vago dum pede fertur ovis,
Nec facile ingenui retinet monumenta pudoris,
Sæpe dionæo juncta puella gregi.

OVide naura point de par moy de louvange
Qui veult que les pieds soient des vierges trop mouvans
Pour aller ça & la les cuisses remuans.
Aux mouvemens lascifs cela est trop estrange,
Selon mon jugement cela est malseant
D'estre par les marchés par les places publicques
C'est ou l'amour lascif trafieque ses pratiques.
Et ou l'on veoit courir les filles de neant.
Chastes fault demeurer seurement enserrées,
En travaillant tousiours dedans vostre maison
Sans vous extravaguer en manquant de raison.
Comme par les buissons les brebis esgarées.

PHYL

Egône perpetuis damnata puella tenebris
Debeat æternùm delituisse domi?
Sit satis imperio duræ gemuisse magistræ,
Et ferulæ molles supposuisse manus:
Nunc animis vigor est, & nos jubet vrbe vagari
Mobilis, & toto qui volat orbe, puer.
Nec sera profuerit; Venus ostia pandit amanti,
Cum gemit ad clausas mæsta puella fores.
Carceris impatiens vult libera colla Cupido,
Tu quoque colla pater libera liber amas.
Servando nova musta, perit servando puella:
Mitia regna mero, virginibusque placent.

Faudra donc demeurer dolente en la maison,
Et estre pour tousiours de tenebre obscurcie
Il faut donc que tousiours la fille se soucie.
De s'enfermer a part dedans quelque prison.
C'est assez endurer dessoubz une maistresse
Qui nous fait travailler avecques chastiment
Il faudroit donc n'avoir aucun resentiment,
Pour vivre malheureuse en si grande detresse.
Ainsi que le tonneau remply de vin nouveau,
Brise & jette les fonds de c'il qui le reserre
Ainsi libre je sors plus on me fait la guerre,
Et je romps les liens sorte comme un taureau.

PHYLLIS.

CAstaneas non antè nuces torrete, puellæ,
Quam pateat tenui vulnere fissa cutis:
Si qua fuit, solido quæ cortice sustinet ignem,
Dissilit, & rauco tecta fragore quatit.
Torua verecundo quę pectora claudit amori,
Quas Veneri pœnas, quas dabit illa sibi!
Æstuat, & calidam nequit exhalare juventam,
Clauditur æternùm si qua puella domi:
Mox tamen erumpens laxis bacchatur habenis,
Plusque retenta diu flamma fragoris habet.
Vidi ego, quod licitis erat impenetrabile flammis,
Turpiter obscœno pectus amore rapi.

SI vous faictes rotir les marons dans le feu
Sans leur fendre la peau tout a coup la rupture,
Rend un bruit esclatant qu'il semble (je vous jure.)
Que la maison se rompt & que ce n'est pas jeu.
La fille qui enferme avec tant de contrainte,
L'amour dedans son cœur quelle endure de mal,
Qui pourroit empescher un si brusque animal.
Car plus on la maistrise & moins elle a de crainte.
Ce que l'on leur permet elles ne le font pas,
Ce que l'on leur deffend plus elles le desirent
Aux plaisirs prohibez c'est où plus elle aspirent,
Quand bien elles devroient endurer le trespas.

ANNA.

NOn mihi propoſitum eſt vinclis arcere puellas,
Sola vagos fuerat mens inhibere pedes.
PHYLLIS. At cuivis aurem dare me tua juſſa vetabant
Anna, vir ergo mihi qualis habendus erit?
ANNA. Nube gravi, mea Phylli, viro cui maſcula virtus
Mente dionæos expulit antè jocos;
Nube viro, cui dia Themis, cui ridet Apollo;
Ille tibi, vitæ per vada, pandet iter:
Nam ſi fortè rudi, rudis ipſa, jugêre marito,
Qui thalami ſubeat munia, neuter erit.
Iunge dua, vtcunque voles, ſine lumine tædas;
Semper erit piceâ nocte ſepulta domus.

ANNA. *MOn intention n'eſt de contraindre les filles,*
Avecques des liens, mais de n'aller courir
En differentz endroitz pour ſotte diſcourir.
Comme celles qui ſont oyſives, inutiles.
PHYLLIS. *Mais vous me deffendez de parler a aucum,*
Qui ſera le mary a qui pourray complaire
Anne conſeille moy comment en telle affaire,
I'auray commodement mon plaiſir oportun.
ANNA. *Phyllis prend pour mary un ſage perſonage,*
Qui eſt comme un flambeau pour chacun eſclairer,
Aultrement tu pouras trop de mal eſperer.
Avec un mal apris, on paſſe mal ſon aage.

PHYLLIS.

TVnè ſophum toruâque aliquem de ſtirpe Catonis
In teneræ cupias virginis ire ſinus?
Tunè virum quem luce forum, quem nocte libelli
Sollicitant, thalamo poſſe vacare putas?
Dum volet ille ſui defendere jura clientis,
Jura tori nullus, qui tueatur erit.
Ingenium Magnetis habet Toga, pondera rerum
Attrahit, & faciles neſcit amore jocos.
Jura tori, non jura fori, mihi diſcat amator,
Non ego ſolliciti tangor amore viri.
Hunc volo, qui facilis, qui nil, niſi baſia, doctus;
Hunc volo, cui noſtro nil ſit amore prius.

PEnſez vous que je vueille un des ſage de grece,
Ou bien quelque amoureux du tige de Caton
Pour bien aymer ne faut en avoir ce dicton,
Que quelqu'un bien gaillard tout remply d'allegreſſe.
Vn homme trop penſif qui eſtudie aux lois,
Qui a le livre en main n'eſt pas propre a la couche
Ce qui rend la plus part leur femme tant farouche,
C'eſt que leur amitié ne vault pas une noix.
Ie veux un amoureux qui ſon propre a baiſer,
Et au plaiſir requis de la mere Cyprine
Qui membraſse a deux bras qui baiſe ma poitrine,
Et qui mon feu bruſlant puiſſe bien appaiſer.

PEctore (quis furor eſt?) tu nil niſi baſia volues,
Munia cum ſacri ſunt obeunda thori?
Fœda faceſſe Venus! res eſt veneranda maritus:
Turpe voluptati nomen abhorret Hymen.
Non aliquis (mihi crede) nepos, Veneriſue ſatelles
Aptus erit caſtæ ſceptra tenere domus;
Memnonis effigiem, plerique ſequuntur amantes,
Sole micante boant; hoc abeunte, ſilent.
Dum tuus ille Paris primo furit actus amore,
Baſia mille feres, baſia mille dabis
At ſimulac ſtolidi deferbuit æſtus amantis,
Protinus emeriti militis vxor eris.

QVelle fureur ſe veoit dedans ton cœur emprainte
Ne vouloir que baiſer au ſainct lict nuptial,
De faire la Venus, ou faire le cheval.
N'eſt l'effect d'un mary ou d'une femme ſainte.
Quelqu'un qui a ſervi tout le temps de ſa vie,
C'eſt fier a Venus remply de ſaleté,
Iceluy ne pourra jamais en verité.
Servir d'un vray mary a ſa femme aſſervie,
Car au commencement ce ne ſera qu'audace
Que baiſers, que ſoubris ce ne ſeront que feux,
Rien que laſcivetèz ce ne ſeront que jeux.
Mais la fin ſe verra remplie de fallace.

ANNA.

ANNA.

DVm Cephalus nimio rutilæ facis ardet amore,
Luminaque in caro lumine fixa tenet,
Non piſcatores humilis non roſtra carinæ,
Non acui cultros in ſua damna videt.
Dum Dominę frontem, dum ſideris inſtar ocellos
Reſpicit inſano captus amore puer,
Aut humeros barbamque ſui miratur amantis,
Aut levibus gaudet ſtulta puella iocis,
Omne latet vitium, nihil vlteriora morantur;
Solaque ſi liceat baſia ferre, ſat eſt.
Cum Venus inſanos tentigine iungit amantes,
Separat infauſtum ſæva Megæra torum.

PEndant que nuitamment le poiſſon ne contemple,
Que l'eſtat radieux du flambeau allumé
Il eſt par le couteau du pecheur entamé,
Et eſt endommagé tu y doibs prendre exemple.
Ainſi lors qu'un garçon imbecille regarde,
Seulement la beauté, ou du front ou des yeux
Le ſot amour s'en rend bien toſt victorieux.
Et devoir nettement ce qu'il ayme le garde.
La fille en meſme humeur qui ſeulement admire,
La barbe ou la grandeur de ſon fol amoureux
Penſe qu'ilz ſeront trop eſtimez & heureux,
Mais venant a l'effect n'a ce qu'elle deſire.

ANNA.

AMbrosium latè rosa, tunc quoque spargit odorem
Cum fluit, aut multo languida sole jacet.
Stultus ámor formæ est, labatis, veniente senectâ,
Non secus ac putri sub trabe sidit opus.
Adde quod & febres minuunt, & cura decorem;
Et totidem causis cessat amare puer.
Firmius ingenium est, ipsisque nitescit ab annis,
Et causas pro se mille favoris habet.
Non tibi canities veteris vestigia flammæ
Auferet, aut rugæ finis amoris erunt,
Si jungare viro, cui mens, magis ore, refulget;
Jlla vel extremos perstat ad vsque dies.

LA roze esvanouie est en plus grande odeur,
Ou bien quand le soleil luy darde sa lumiere
Ainsi le beau viellard de sa forme premiere,
Retient le teint vermeil & sa belle couleur.
Mais l'amour en est sot ainsy qu'un charpentier,
Qui en un bois pourri veut faire son ouvrage
Quand il a descouvert il en perd le courage.
Voyant le deshonneur proche de son mestier.
La veillesse pourtant n'oste du fol amour
Du temps qui est passé le vestige ou la marque
Au contraire elle esmeut & plus fort nous embarque.
Mais la force luy manque en fin de jour en jour.

ANNA.

SI qua tui tibi cura, ſeni ne nube, puella,
Ne jaceas viduo frigida nupta thoro.
Si qua tibi veniet, veniet tibi poſthuma proles;
Cuique negat cari mors genitoris opem.
Aut, ſi fortè patri numeroſior exſtitit hęres,
Garrula quod de te fama loquatur habet.
Labitur intereà teneri tibi floſculus ævi,
Dumque gemis, vitæ pars melioris abit.
Cur hedera annoſam complexibus implicat vlmum!
Vę miſeræ! perit hæc, cum magis illa viret.
Illa quidem ramos abit ambitioſa per omnes,
At ſiccis arbor ſtat miſeranda comis.

SI tu as quelque ſoing de te bien marier,
Garde bien d'un vieillard prendre la peau ridée
Ou bien tu te verras en ton amour bridée.
Et par les amoureux promptement decrier.
Car ſi c'eſt pour l'eſpoir d'avoir bien des eſcus,
Tu ſeras des petis & des plus grands la fable,
Ce pendant que tes ans ſe coulent comme ſable.
Et que ton vieil mary eſt caſſé & perclus.
Tout ainſi que le lierre qui enſerre un viel orme,
Plus il verdoye autour & plus l'orme eſt ſeché
Ainſi a la fille eſt le vieillard attachè.
Mais ce mariage eſt ridicule & enorme.

ANNA.

CEdite Pivigni; nunquam bene virgo noverca eſt:
Quid tibi cum viduo, bella puella, viro?
Donet Hymen ſocij communia pignora lecti,
Illa tibi pignus virginitatis erunt,
Ingentem tenerâ quid figis in arbore ramum
Inviſo quem jam pondere mala gravant?
Poma caduca fluent, calathis indigna coloni,
Inque pari damno ramus, & arbor erit.
Si ſapis, arboribus ramum, ſine prole, marita,
Poma ſub autumnum ſic magis apta feres.
Quin age, dum viridi turgent in cortice gemmæ,
Nil, niſi communes, arbor adoptet opes.

Hommes veuf deſja d'une femme premiere
Laiſſez la vierge en paix cela ne convient pas
Car la fill eſt pour vous un trop friand repas,
A un veuf ne ſied bien, beautè ſinguliere,
L'*hymen veut que chacun recerche ſon ſemblable,*
A fin de mieux jouvir de leur virginté
Car ſur un jeune tige un viel rameau planté.
Chargé de fruitz faict cheoir tout l'arbre & ſi l'acable.
Il faut donc prudemment ſçavoirer aparier,
Les *amantz en ſaiſon de jeuneſſe amoureuſe,*
Leur *automne en ſera lovable & fructueuſe.*
Heureux celuy qui peut ſe fort bien marier.

PHYLLIS.

IAm tua jussa placent: auri tamen actus amore
Jn thalamum genitor me jubet ire senis.
Ecquid agam? nec enim mihi tota pecunia tanti est,
Vt vetuli conjunx principis esse velim.

ANNA.

SI pater indigno te subdere colla marito
Fortè velit, nullâ vox tibi lite sonet.
Virginis arma preces: rigidum prece flecte parentem,
Non aliâ durus vincitur arte pater.
Quod truculenta nequit, frons hoc pręstabit amica,
Obsequium, non vis, pectora dura trahit.
Pinea verberibus nux inconcussa resistit,
Illa tamen, placido victo calore, patet.

PHYLLIS.

Maintenant tes discours ma chere Anne me plaisent,
Mon pere toutefois me veult a un viellard
Donner mal a propos, de me plaindre il est tard.
Mais quand prince il seroit ses escriz me desplaisent.

ANNA.

Si ton pere Phyllis te veult assubjectir
A un viellard chenu il n'y faut consentir.
Ne parle aucunement jamais ne ty accorde,
Iette nulles sanglotz jette nulles souspirs
Regarde tristement faicts retentir tes cris,
Ton pere te fera, en fin misericorde.
Comme la pomme au feu s'ouvre la cache du pin.
Ainsi par la douceur tout se faict a la fin.

ANNA.

IAm ſumus in portu, ſoluenda que zona puellæ eſt;
Hîc quoque, de multis, pauca monenda mihi.
Inſitor agnatos exſcindit in arbore ramos,
Omnis adoptivum germen vt humor alat.
Funditùs illa vagos animo deturbet amores,
Germina legitimi ſi qua caloris amat.
Protinus vt junxit tibi tæda pudica maritum
Vnicus ille tibi mente fovendus erit.
Non congerro vetus tua poſtmodò tecta frequenter,
Nec juvet, innuptæ qui comes ante fuit.
Anxia nec matris, nec ſit tibi cura ſororis;
Alterius ſuccor ne bibat alter amor

FAllor? an occurrunt hîc plura notanda puellis
Quas ſocio primùm fœdere iunxit Hymen.
Quæ proprijs quondam vergebat in aëra ramis
Planta, peregrinâ non niſi fronde viret:
Vertice truncato iam non ſua, germina monſtrat,
Quodque ſuum non eſt ſuſtinet arbor onus.
Arbitrio, nova nupta, tuo deſiſte moveri;
Certa tibi vitę norma maritus erit.
Jlle dabit leges, quas non averſa ſequêris;
Si ſapis, his ſuccos pectoris adde tui.
Obſequium ſint regna tibi; parendo gubernas:
Senſibus alterius diſce, puella, regi.

(f) 3 Plus

3.

PLus habet Jnſitio, memori quod mente recondas,
Inſere preceptis hæc quoque, nupta, tuis.
Cedit honor ramis, ſucci tamen arbor origo eſt;
Et decus hoc, ex ſe quod dedit, alter habet.
Si fortaſſe tuâ rutilent a dote penates,
Arcula cum modico ſit gravis ęre viri.
Pone ſupercilium, bona nec tua laudibus effer;
Inque viri lateat nomine tota domus,
Turpiter, hæc mea ſunt, mulier furibunda reclamat,
Ah! nunquam proprias fœmina jactet opes.
Lex dominos rerum pronuntiat eſſe maritos,
Idque viri juris, quâ patet orbis, habent.

PLura locuturas ſtrepitus, quem fortè ciebam,
Terruit; Anna, prior dum capit aure ſonum,
Hîc aliquis latet error, ait, ſatis iſta, ſuperque.
Dixerat, & roſeo deſijt ore loqui.

FINIS.

GALATHEE

OFTE

HARDER MINNE-KLACHTE.

Van

J. Catz.

Siet, o Hoeders van het vee,
Siet hier onſe GALATHEE,
By veel harders wel bemint,
Maer tot geene noch geſint,
Daerom iſt dat haer gelaet
Hier ſoo ſtrack geſchildert ſtaet,
Maer het ſou wel anders ſyn
Troff haer eens de minne-pyn.
Wiltje ſien een ſchoone maecht?
Siet haer alſe liefde draecht.

GALATHEE,

Ofte

HARDERS-KLACHTE.

Daphnis, op een meye-nacht,
Als hy op de liefste dacht,
VVenscht alleen te moghen zijn,
Om sijn droeve minne-pijn
Uyt te storten inde locht,
Daer het niemant hooren mocht.

'Twas een weder sonder wint,
Soo men dat by wylen vint;
Al de werelt was in slaep
Men en hoorde niet een schaep,
Niet een By' en wasser uyt
Om te vlieghen op het cruyt,
Inde boomen gheen ghedril,
Vee en honden sweghen stil,
En de voghels al-te-mael,
Maer alleen de nachtegael,
's Nachts te singhen wel ghewent,
Sat en fleuyte daer ontrent.

Daphnis sach de doffe maen
Treurich aen den hemel staen,
Of om dattet soo geleeck,
Mits sy in het duyster weeck,
Of om dat het harders kindt
Niet ten besten was ghesint;
VVant al was de cudd' in rust,
Slapens hadt hy geenen lust,
Maer hy vant een eensaem velt,
Daer hy sich ter neder stelt,
Daer hy met een droef ghemoet
Dus sijn minne-clachten doet.

Galathea, gheestich dier,
Oorsaec van mijn eerste vyer,
Oorsaec van een vreemt ghewoel
Dat ick inde leden voel,
Oorsaeck van een vasten bandt
Die mijn siel aen u verpandt.

Die mijn jeughdich herte bint
Dat het niemant anders mint;
Die mijn ziel aen u verknoopt,
Datse niet int wild' en loopt.
Soete meysien aerdigh dinck,
Soeter als een distel-vinck,
Soeter in u soeten praet,
Als de soeten honich-raet,
Soeter als het groene lis
Aende siecke vissen is,
Soet; maer dickmael op een uyr
VVeder uyter maten suyr.

Somtijts macker als een lam,
Somtijts felder als een ram;
Somtijts swack, ghelijc een riet
Somtyts stijf, ghelijck een spriet;
Somtyts broosser als een glas,
Somtyts tayer als een was;
Somtyts straf, ghelijc een stier,
Somtyts dwee, ghelijc een pier;
Somtyts bitter, als een gal,
Somtyts honich over al;
Somtyts mack ghelijck een rhee,
Somtyts stuer, ghelijc de zee;
Somtyts siltigh, als de vloet,
Somtyts weder suycker-soet;
Somtyts vrolijck, somtyts stil,
Altyts, so ick niet en wil;
Eeuwigh teghen my ghecant,
Altyt naer een ander lant,
Eeuwigh teghens my gheset,
Altijt op een ander bedt.

Och hoe veel heb ick ghesucht!
Och hoe langh heb ick gheducht!
Och hoe seer heb ick gheschreyt!
Seder ghy eerst hebt gheweyt
Inde velden van Dijshouck,
Seder hebt ghy uwen douck
Anders na den toy ghestelt,
Als de vrijsters van het velt:
Seder hebje met een schraegh
Onderstut u blauwe kraegh,
Seder staet u doecken-huyf
Even als een kievits kuyf,
Seder hebt ghy uwen tret
Op een ander wijs gheset
Als Lycoris, rap te voet,
Of als Amarillis doet.
Och! wat dienter veel geseyt?
Of wat dienter meer gheschreyt?
T'is al niet ghelijck het pleegh,
Doen ick met u kennis kreegh.
Seder ghy het hoossche vrien,
Tot Dijshouck eens hebt ghesien,

En de

En de ſtreken van de ſtadt,
Seder heb ic uyt gehadt:
Seder noemt ghy my een loer,
En een kinckel,en een boer,
En een clunten,en een cluts,
Al,om dat ic juyſt mijn muts
Niet recht ſteets can nemen of;
Al,om dat ic in het ſtof
Niet can ſchraven als een hoen
In den mis-hoop plagh te doen;
Al,om dat ic zeeus en ront
Spreke juffer uytten mont,
En niet draeyen can mijn re'en
Als de linckers van de ſte'en.

Maer,al ben ic plomp en ſlecht,
Immers ben ic vroom en recht,
Immers iſſer niet een maeght
Die haer over my beclaegt,
Dat ic met een ſlimmen keer,
Oyt ontfutſelt heb haer eer;
Dat ic oyt in eenigh dingh,
Reyne min te buyten gingh,
Dat ic in het woeſte velt
Oyt de parten heb geſtelt,
Dat ic op den cooren-tas
Oyt oneerlic dertel was,
Dat ic oyt by vrijſter ſliep,
En dan inde buerte liep,
Om te dragen mynen roem
Van haer teere maegde-bloem.

Neen, dat heb ic noyt beſtaen,
Maer ic hebbe ront gegaen,
En ic hebbet u geſeyt
VVat my op het herte leyt,
Niet met eenig lang verhael,
Of met opgepronckte tael,
Niet met eenig groot beſlach,
Als een ſteetſche vrier plach,

Neen, ic ſeyd' u ruſtig uyt
Wiltje, kint,ghy zijt de bruyt,
Siet daer is mijn rechter hant,
Tot een vaſt,een eeuwich pant,
Soo ick u maer aen en ſtae,
Segt met corte woorden, *Jae.*

Deſe myne ronden aert
VVas u eertyts lief en waert,
VVant ghy ſeyde,dat het lant
Eyſcht een ongeveynſt verſtant.
Maer dat is nu al gedaen
Al u rontheyt is gegaen,
Seder datje kennis had
Met de gilden vande ſtad.

 Eertyts

Eertijts was ick wel gesien
Als ick u plach aen te bien
Kleyne giften van het lant,
Als wel eer een harder sant,
Of een tuyltjen uyt den tuyn,
Of een cransjen uyt den duyn,
Of een bloemtjen uyt het velt,
Alsmen die noch weynich telt,
Of een wonder schoone roos,
Die ick onder hondert koos,
Of misschien een kievits ey
Vry een wyle voor den mey.
Somtijts nieuwen honich-raet
Eerse noch te coopen staet,
Somtijts oock het eerste lam
Dat ick van de moeder nam,
Somtijts wel een jonck faisant,
Vruchten van het vaderlant,
Eygen queecsel, eygen goet,
Hier in zeelant uytghebroet:
Somtijts wafels diep gheruyt
VVel ghesuyckert, wel ghecruyt,

VVel

VVel met boter overdroopt,
In een neusdoeck opgeknoopt,
En alsoo u t'huys gebracht,
Die en hebje noyt veracht.
Lestmael greep ick een lampraes,
En daer toe een jongen haes,
't Eene so het lach en sliep,
D'ander so hy voor my liep,
Ginder op mijn klaver-wey,
Soete beesjes alle bey,
Stracx so riep ick, dese twee
Zijn voor u, ô Galatee.
Noch zijn my te huys gebracht
Korseboomen vroech in dracht,
Daer de vruchten worden groot
Daer de vruchten worden root,
Daermen smaeck van hebben mach,
Eermen elders vruchten sach,
Dese worden nu geplant
In mijn alderbeste lant,
En terwijl ick spit en delf,
Seg ick safjens in mijn self,
Spaert dit boomtjen, corse-dief,
D'eerste vrucht is voor mijn lief.
Somtijts quam ic tot u treen
Met wat dun-gewolde queen,
Somtijts met een abricóc,
Somtijts met een artichoc,
Staech met yet dat geestig stont,
Of het beste datmen vont.
Bracht ick dan een vogel-nest,
Dat beviel u alderbest,
VVant ghy had soo veel te doen
Met de beesjens wel te broen,
Datj' ontsloot u witte borst,
Die nu (dacht ic) die eens dorst
Die eens mochte metter hant.
Maer waer loopt mijn los verstant?
Hoe! mijn dunct ick worde dwaes
Dat ic hier dus sit en raes;
Al mijn breyn wil over hoop,
Al mijn geest is opten loop,
Al mijn sinnen op de reys
Als ic om dat wesen peys:
Doch al eer ic verder raec,
't Sa al weder totte saeck.
Maer of ic al giften sant
Vyt den segen van het lant,
Noch en was het niet ter deeg,
Noch en bracht ic niet te weeg,
Datie my oyt hebt gelaeft,
Datie my een cusjen gaeft,
Datie my u rooden mont
Oyt een reysjen hebt gejont:
Neen, al wat ic mochte doen,
Noyt en bootie my een soen;
Ia ghy waert oock al te stras,
Dat ic u een cusjen gaf:

Dies en bleeffer anders niet
Om te laven mijn verdriet,
Als dat ic u rechter hant
Na mijn droeve lippen sant,
Om mijn hert, ten minsten daer,
V te maken openbaer:
Maer als ghy uyt harden aert,
Hier al mede teghen waert,
Soo en wist ic geenen raet,
Gheenen troost, of toeverlaet,
Als dat ic u vingehrs nam,
En daer mede neder quam
Op miin ongherustе borst,
Daer mijn herte leyt en dorst:
Op dat ghy daer voelen mocht
Hoe miin banghe ziele vocht,
Hoe miin leven-ader sloegh,
En gheduerich lach en joegh.
Maer al wat ick oyt bestont
Met het wesen, metten mont
Noyt en heb ic vrucht ghedaen
T'is al inde wint ghegaen.
VVat ick oyt, ô fiere maeght,
Heb ghesproken, heb gheclaeght,
Heb gejammert, heb gevleyt,
T'is den dooven al gheseyt.
Ia het isser soo ghestelt,
Dat al com' ick uytet velt,
En ic brenghe voor den dach,
Soete dinghen als ic plach,
Ghy, ô strenghe Galathee,
Felder, als de noorder-zee,
Ghy, als anders nu ghewent,
Mijn in gramschap henen sent,
Sonder eens te willen sien,
VVat ic u meyn aen te bien;
En voor reden seghje my,
Het en staet u gheensins vry
Yet te nemen van een hant,
Die van uwe minne brant:
En, naer ic u reden vat,
T'is een lesse vande stadt;
Daer ist datmen leyt en schenct,
En de goede zeden krenct:
Dan ten is geen harders gift,
Geene kaes van room geschift,
T'is geen mus, of distel-vinc,
T'is een keten, of een rinc,
Of een helle diamant,
Die gelijc een kaerse brant;
Daermen wel van suysebolt
En dan los daer henen rolt.
Soete vrijsters ic beken
Dat ic hier ooc tegen ben:
VVant het gout heeft wonder cracht
VVaer het immer wert gebracht:
Maer in harders reyne gunst
Slecht gewas, of cleyne cunst,

Daer

Daer en is geen ongeval
Dat de seden crencken sal.
Maer dit heb ic al geseyt,
En noch breeder uytgeleyt,
Dan het meysje net-te-min
Brengter weder tegen in,
Dat by ons een cleine gift
Heeft al mede slim vergift.
Lieve Daphnis, hoe het gaet,
Hoeje jammert, hoeje praet,
VVatje weet, en watje vint,
Sy blijft efter steedts gesint.
'Tis als geene tijt gele'en,
'Tsoete dier was doen te vre'en,
Sich te spieg'len inde zee,
Als de stroom lach stil en dwee,
Niet gerimpelt van de wint,
Als men die wel somtijts vint:
't Gater nu al anders toe,
Sy ist 'tstille water moe,
En sy wert voortaen ghehult,
In een glas rontsom vergult,
Spieghel *noemtmen't in de stadt,*
Hier van wertse bijster prat,
VVantse siet meer alsse plach:
Meer als' in het water sach,
VVatse geestichs by haer heeft,
VVatter aen de vrijster leeft,
VVat haer ciert, dat weetse vry
Immers alsoo wel als wy.

Sy doorsiet dat hel gesicht,
Dat ooc in het duyster licht,
En dien lieffelicken mont,
Schoonder als de morgenstont,
En dat hairtje sacht gecrolt,
Dat haer om de wangen rolt,
Dit is haer nu al bekent,
En diep in het hooft geprent:
Dies ontstaet in haren sin,
Minnaers haet, en eyge min.
Komt, ô weerde Galathee,
Spieghelt weder inde zee.
Hem die hier toe oorsaec gaf,
VVensch ic tot verdiende straf,
Dat siin lief, hem eertijts soet,
Trots en moedich worden moet;
Datse, naer een soete min,
Kryghen moet een stueren sin.
Ach hoe leyt hy my int hooft,
Die my van mijn lief berooft!
't Schijnt dat alle sijn gelaet,
Eeuwich voor miin oogen staet.
't Is een cleine tijt gele'en
Dat de gilde quan gere'en
Met twee vogels siins gelijc
Ginder aen den hoogen dijc,
Daer vernam hy Galatée
Soose dreef het jonge vee,
Stracx begon de loose quant
Haer te nemen metter hant,

Haer te groeten opten voet
Alsmen inde steden doet,
Goeden dach, schoon harders kint,
't Schoonste datmen immer vint,
Ghy moet wesen (naer ic acht)
Van der Nymphen hooch geslacht,
Of van Pales huysghesin,
Of misschien een wout-Goddin,
VVant ic sie dat u gelaet
Gheensins na de koeyen staet.
Ic en hoorde vorder niet
Mits hy vande plaetse schiet;
Mits hy leyde mijn vriendin
Na sijn ongebonden sin:
't Scheen voor eerst sy wou niet gaen,
Maer het was terstont ghedaen;
Al geliets' haer wat gestoort,
Evenwel so ginghse voort:
't Scheen hoewelse met hem street,
Dats' et maer int jocx en deed'.
Siet! daer sat ic doen en keeck,
Als een poel-snep, op een kreeck,
Root van gramschap, bleec van nijt,
't Oog vol tranen, 'thart vol spijt.
Gaeje dan, wel, gaeje kint;
Onbedacht en onbesint?
Gaeje met een vreemden haen?
Gaeje na een vreemde baen?
Gaeje moytjens hant aen hant
Met een los en weelich quant?
Gaeje met een steedsche vent
Dieje noyt en hebt gekent.
Onbedachte Galathee,
VVaerom zydje nu so dwee?
VVaerom zijtje nu soo soet,
Voor een onbekenden bloet?
Daer ghy staet, gelijck een muyr,
VVonder spytich, byster stuyr,
Als een harder van het lant
V wil nemen by der hant
Om een reys te mogen gaen,
Daer de schoonste linden staen?
Harders kint, so ghy het wist,
Hoe een vrijster haer vergist,
En hoe qualijck dattet past,
Met een afgerichten gast
Sich te geven op de baen,
'k VVeet, ghy soud het niet bestaen.
Maer al was ick wonder bang,
Sy gingh efter haren gang.
Dies soo clam ick op de kruyn
Van een wonder hoogen duyn,
Om van boven af te sien
VVatter vorder sou geschien.
Sy ging sachtjens door het sant
Sy gingh henen na het strant,
Met den vryer vande stad
Die haer inden arrem had.
Die haer dickwils gaf een cus,
Slimmer als een kriele mus.

Hy

Hy geleyde Galathee
Van den ouwer inde zee,
Dies soo rees de soute stroom
Vry wat hooger dan de zoom
Van haer opgeschorte cleet.
Is dat niet een schoon bescheet,
Datmen so een teere maeght
In dat grove water draegt?
Dat een vrijster met gewelt,
Inde baren wort gestelt?
Tot de vreesselijcke vloet,
Brengt een schric in haer gemoet?
Tot haer cleet is vuyl en nat?
't Fy beleeftheyt vande stadt.
Na dat nu die sotte lust
In het water was gheblust,
Gingh een yeder van de strant,
En vercoos het drooge lant.
'k Meynde,'t spel was doe gedaen,
Maer het ging doe eerstmael aen.
Stracx wert daer mijn weerde pant
Omgetobbelt in het zant,
En dan weder om ghewent,
't Scheen het spel en nam gheen end.
't Steeds geselschap, uytte ste'en,
Is, al waret buyten re'en:
Even als een dertel beest
Dat gebonden is geweest,
Raect het eens ten lesten los
't Loopt als rasend' in het bos.
Doen en mocht ick langer niet
Staen begapen mijn verdriet,
Dies so ging ick na de kant
Van de krom-geboogde strant.
Daer began ic mijn geclach,
Als een drouve minnaer plach;
Daer beschreef ic mynen stant,
Met een rijsjen in het zant,
Eerst een vast-gesette min,
Doen, een wanckelbaren sin;
Dit was ic, en Galathee.
Ondertusschen quam de zee,
Als gelaten uyten toom,
Opgedragen metten stroom
Verre boven haer gemerck,
Siet daer lach het gantsche werck.
Siet! daer ging mijn soete min
Dryven heen te zee-waert in.
Nijdich water, bitter nat,
Segg' eens waerom doeje dat?
VVaerom neemje met de vloet,
Mede niet mijn drouf gemoet?
Maer comt, segg' my, soeten beck,
Souje wel eens zijn so geck
Datje wout u rechter hant
Stellen tot een eeuwich pant,
Aen een proncker trots en prat,
Aen een joncker van de stadt?
Neen, 'ken loovet nimmermeer
Datj' een steedtsche pop ter eer

Laten ſoudt een ruſtich quant
Klouck van leden wel ter hant
En ſoudt ſtellen u gemoet
Op 'ken weet niet wat gebroet
Ach ten zijn geen rechte mans
Maer alleen ſlechts om ten dans
Om ter bruyloft of ter feeſt
Speel te leyden haren geeſt,
Noyt geoeffent noyt beproeft
Daermen manne cracht behouft.
Al dit ſoet geſelſchap gaet
Eeuwich proncken achter ſtraet,
Niet alleenlick aen den voet,
Maer aen handen ooc geſchoet,
't Schijnt ſy dragen hun te coop,
't Fy! van dien verwijfden hoop.
't Fy van dat pampieren vel,
Nut alleen tot enckel ſpel.
Ick heb quaſten inde hant,
Dat is ſauce voor het lant;
Ic heb knouſten inde vuyſt,
Dat is kinders, dat is juyſt
Dat is ver het nutſte goet,
Dat een lantſman hebben moet.
Ic ſou licht een ſtueren ram
Als hy my te quellen nam
Soo ontrent het bachuys ſtaen
Dat hem 'tſtooten ſou vergaen,
Harders *is ons eygen naem,*
Harde lieden zijn bequaem
Voor het Vee, en voor het wout,
En al waer men landen bout.
Dunckt u niet het ſwarte lant
Beter als het witte ſant?
Bleyck te zijn is wyve-werck,
Blancke lieden ſelden ſterck.
Maer die bruyn is, dats een gaſt
Die is mette plough ghepaſt,
Die is d'eere van een hof,
End' en vraegt na ſon of ſtof.
Ben ick ruygh, en dicht ghebaert?
Dats een peyl van cloucken aert,
Ick en ben des niet beſchaemt,
VVant het is dat ons betaemt:
Segh wat ciert het moedigh peert
Als de maen en als de ſteert?
Segh, wat maeckt het ſchaep geacht
Als ſijn wol en ruyghe vacht?
Segh, wat datje ſeggen kondt,
't Hayr is 'tcierſel vanden mondt.
Al de luyſter, al de ſchat,
Vanden boom dat is het blat;
't Velt is heerlick door het kruyt,
Mannen door een ruyger huyt.
Ben ick niet ſoo moy ghecleet,
Gae ick niet ſoo wonder breet,
Draegh ick niet ſoo moyen hoet,
Alſmen inde ſteden doet:
Mach ick bidden harders kint,
VVeeſt daerom niet onghesint;

VVant

VVant voorwaer het keurlick gaen
Is alleen maer sotte waen.
Dat wel eer de steedsche pracht,
Jnde werelt heeft ghebracht,
Inde menschen heeft gheplant,
Vry tot ondienst van het lant.
VVaermen gout en zyde draeght
Daer ist dat een yeder klaeght
Van bedrogh en slimme list
Daermen eerst niet van en wist.
Siet, al wieder proncken gaet
Boven macht en boven staet
Die is besig over al,
VVaer hy middel vinden sal
Tot zijn overmoedigh cleet,
Oock by wylen teghen eet.
Ick en can het niet verstaen
VVaerom doch het keurlijck gaen,
Echte wijf of eerlick man,
Oyt ten goede dienen can:
Siet eens wat een vreemt bejaegh,
VVat een grooten ommeslagh,
VVat al dinghen sonder naem,
Ja by-na een heele kraem,
Yeder om de leden hangh,
Yder aen de leden prangh,
Die wil comen aen den dagh
Soomen inde steden plagh:
Heefter yemant uyt te gaen
Of in haesten op te staen
Och! hoe is de man gequelt,
Och! hoe staet de man verstelt,
Mits hy door het sinnich cleet,
Noyt in tijts en is gereet.
Kint, ic vinde groot gemack
Dat ons ooc het beste pack
Haest can schuyven aen het lijf,
Om te gaen tot ons bedrijf;
Haest can worden uytgedaen
Om dan weder slaep te gaen.
Maer ontrent een sinnig cleet
Is noch menig ander leet,
Datmen in een cort beslag
Niet can halen aen den dag,
Een van velen, niet-temin
Moet ic hier noch brengen in.
Laet een trotse proncker gaen,
Daer veel doren-hagen staen,
Laet hem comen in het wout,
Inde bossen in dat hout,
Siet terstont sal hem de braem
Vatten in dat malle kraem,
In dien langen cousebant
Die so bijster is gecant,
Jn de sneden van sijn brouc,
Of ontrent den fynen douc,
Dien hy tot den elleboog
Boven op de mouwe toog;
Of ineenig ander ding
Dat hem aen de leden hing,

*Dies hy, die uyt ſpelen quam,
VVort dan uyter-maten gram,
VVort ſo gantſch uytſinnich quaet,
Dat hem al ſijn luſt vergaet;
En voorwaer 'tis groote ſpijt
Datmen ſo den ſoeten tijt
Moet verquiſten met berou
Daermen vrolijc weſen ſou.*

*Daer ſtaet dan de joncker ſtil,
Schoon ooc dat hy niet en wil,
VVant indien hy veerdich ſpoet,
Stracx ſo ſcheurt het meepſe goet.*

*Seker 'tis een vrye ſtaet
Alſmen onbecommert gaet,
Alſmen wandelt door het velt
Sonder eens te zijn gequelt
Van een doren, van een haegh,
Of een ander ſlimmer plaegh.*

*Ic can treden in het wout
Sonder dat my doren hout,
Sonder dat my kravel vangt,
Of ontrent de ſlippen hangt:
En of ſchoon de braem my greep,
Of ooc inde leden neep,
Dat is my een cleyne ſaeck
VVant ic can haer looſen haeck
Rucken van mijn beſte cleet,
Even ſonder eenich leet;
Moye cleeding is een pac,
Slechte cleeding is gemac,
Slechte cleeden zijn bequaem
Om te loopen door den braem.*

*Of ic aen der heyden dwael,
Of ic rijs, en of ic dael,
Of ic renne door het hof,
Of ic loope door het ſtof,
Of ic rijde met het mis,
Daer het niet als ſlic en is.
Of my lucht en hemel dreygt,
En tot onweer is geneygt,
Of het dondert, of het raeſt,
Of de wint geweldig blaeſt,
Al en iſſet geen verdriet,
Grauwe pyen vlecken niet.*

*Mach het weſen, Galathee
Houdt u aen het edel vee,
Laet de wolle, laet het vlas,
Laet u eygen huys-ghewas
Ons bedecken teghen kou,
Dat is dienſtig voor den bou.*

*,, VVie hem met de ſchaepjes cleet,
,, En ſijn eyghen hemde reet,
,, Die behoudt eens ſchaepjens aert
,, Die ons noodich is bewaert;
,, Die is buyten looſen ſchijn,
,, Als het eertijts placht te zijn.
Daerom bid ic ſoete maeght,
Soo u d'eenvout noch behaegt,
Gaet niet opten ſteedſchen toy,
Set u douckien niet te moy,*

„Noyt en dede rijcke dracht
„Noyt en dede groote macht
„Noyt en dede trots gemoet
„Aende soete liefde goet;
„Reyne minne can bedijen
„Even onder grauwe pijen,
„Even daer het niet en blinct,
„Even daer het niet en clinct,
„Even in een aerden huys,
„Even in een slechte cluys,
„Even daermen om de pracht,
„Noyt sijn leven heeft gedacht.
Riec ic na geen musculiaet
Dat en achte niemant quaet,
Ic ben fris en wel gesont,
My en comt niet uyten mont
Dat met soo een loosen schijn
Noodich is bedect te zijn,
Laet een opghepronckte sot
Die van binnen is verrot,
Poogen na een vreemt bejagh
Dat sijn vuyl bedecken mach.
Ic en wil geen seltsaem cruyt,
Dat in verre landen spruyt,
VVant mijn reuc en is maer sweet
Dat en doet geen menschen leet,
Ja ten is geen rustig man,
Die sijn sweet niet riecken kan.
Jc en weet niet watje let,
Datje dus u herte set,
Datje dus zyt opgevat
Door een popjen van de stadt.
Schoon al is daer yemant net,
T'isser daerom niet te vet;
Schoon men is daer moy gecleet,
T'isser daerom niet te breet.
Eertijts, en ooc heden noch
Zijn de steden vol bedroch,
Daer ist datmen sonder maet
VVil geduyrich meerder staet,
Daer ist datmen eeuwich tracht
Om te crijgen grooter macht,
Daer ist dat een yder poogt
Om noch meer te zijn verhoogt.
G'lijck de visch het coele nat,
G'lijck het schaep het groene blat,
G'lijck den ael den dou begeert,
So ist dat sich yder weert,
So ist dat een yder jonct,
So ist dat een yder souct
Om te krygen sijn bejach,
't Gelde wattet gelden mach.
Ic en weet de streken niet
Diemen daer geduyrich siet,
Maer ick hoore wel so veel
Dat ick met een open keel,
Dat ick met een open mont
Segghe, 'tgaetter al te bont,
Siet! hoe daer een yder vat,
God bewaer ons voor de stadt.

Maer een ander souct het gelt,
Dat's de plage die hem quelt,
Die hem door de leden dwaelt,
Die hem inde sinnen maelt,
Die hem, schoon al isset cout,
Gantsche nachten besich hout.
Maer al is hy immer stil,
Hy en crijght niet dat hy wil;
VVant al comt hem groot gewin
(Soo het schijnt) ter deuren in,
Eer hy noch sijn boucken sluyt,
Valt het dicmael anders uyt;
VVant door yemants slimme list
Komtet anders als hy gist.

VVie, al is hy wonder vroet,
Is bevrijt van banckeroet?
O dat is een seltsaem quaet,
Dat gemeenlijc verder gaet,
Als een stil, een effen man
Mette sinnen grijpen can.
VVant al wie daer handel drijft
VVort gheswact, en wort gestijft,
Niet alleen uyt eygen daet
Maer ooc door sijn mede-maet,
Daer van crijgt hy wel een slach
Dien hy niet verdragen mach,
Ia hem comt ooc wel het wee
Hondert mylen over zee
Denct hoe dat een mensch verdriet
O dat spel en dient my niet.
Maer dit treft hem nimmermeer
Die sijn herte niet te seer
Opten rijcdom heeft geset,
Of met gelt-sucht is besmet;
„VVie met weynich is ghepaeyt,
„En sijn eygen acker maeyt,
„Die en souct geen vreemde cust,
„En is weynig ongerust;
„Maer die 'tnette spant te breet,
„Die is nimmer sonder leet.

VVie sijn schaepjens 'savonts telt
Alsse comen uyt het velt,
En hy vint het vol getal
Die en vraegt dan niet met al
VVat eens coopmans treurigh hooft
Van den soeten slaep berooft;
Hy en vreest niet, dat sijn schip
Mocht verzeylen op een klip;
Dat sijn waren, hier of daer,
Mochten comen in gevaer;
Dat een roover, met gewelt
Mochte nemen schip en gelt;
Dat sijn schipper is een dief,
Datmen synen wissel-brief
Mochte laten onbetaelt.
Denct! hoe een die leyt en maelt
Op dees saken nacht en dagh,
VVijf, en kint vermaken mach.

Ic en houw niet van het goet
Dat moet sweven metten vloet,
Dat moet comen over zee,
Jc ben liever by het vee.
By den plough, en by de bien,
Daer can ic myn rijcdom sien,
Daer speel ic een geestigh liet,
Op een mousel, of een riet,
Daer heb ic een stille siel,
Schoon de gantschen hemel viel.
Die op 'tlant sijn woonplaets stelt,
En behouft nau eenich gelt,
En behouft niet om het goet,
Te besmetten sijn ghemoet,
Of te hangen in een schael
Eere, siel, en al-te-mael.
VVt de vruchten van het lant
Valt hem alles inder hant.
VVant des aertrijcx milde schoot,
Schenct aen yder synen noot.
VVatmen inde steden coopt
Alsmen opte marcten loopt.
VVat daer yder stelt op prijs,
't Zy van cleedingh ofte spijs,
Dat vercrijgtmen op het velt
Sonder munte, sonder gelt.

VVilj' een hemd', of lynen cleet,
Fijn gesponnen, wel gereet,
VVit gebleict gelijc de snee,
Ia! als ghy, ô Galathee,
Steect gheen handen in de tas,
't Komt al van ons eyghen vlas.
VVilj' een zieltjen of een keurs;
Gaet ooc daerom niet te beurs,
Spreect alleen de schaepjens aen,
Die in onse weyden gaen,
Hare wol, en dichte vacht
Heeft vry meer als volle macht
En ons, tegen 's winters leet,
Stof te geven tot een cleet.
VVilj' een leetjen van een lam,
Of de beyers van een ram,
Of een bocxjen, of een geyt,
Eerment vande moeder scheyt
VVilj swesers van een calf,
Of een schenckel, heel of half,
Of een hamel wel gemest,
VVant dat voet wel alderbest,
Ghy en houft niet eens te gaen,
Daer de steedsche spotters staen;
VVaer toe souck je craem of hal,
Gaet alleen maer inden stal,
Gaet en tast, en keelt, en vilt,
Siet, ghy vinter wat je wilt.
VVilje quackel, of patrijs,
Oft een kor-hoen uyt het rijs,
Of een kievit met haer kuyf,
Of een vette tortel-duyf,
Of een snepjen langh ghebect,
Of een smientjen dick gespect,
Of een meerelt uyt het wout,
Of een lijster uyt het hout,
Of een spreeutje, of een vinc,
Of een ander lecker dinc,
Of een jonghe sant-plevier,
Of een ander weelig dier,
Of misschien een lecker hoen,
Of een malsen, huys-cappoen,
Of een kalicoutschen haen,
Of de jongen vande swaen,
Of een trap-gans, of een end,
By de menschen niet ghewent,
Maer die met een snelle vlucht
Comt gevallen uyt de lucht;
Ey, en maect doch geen gekijf,
Met een leppig hoender-wijf,
Die terstont wel leelic siet,
Sooje niet genouch en biet;
Met een netjen, met een stric,
Met een uyltjen op een kric,
Met een boge, met een buys,
Met den spreeupot aen het huys,
Metten slach of vogel-lijm,
Op den mishoop, inden rijm,
Met een weynich cruyt en loot,
Vanghtmen vogels cleyn en groot.

Maer indienje voor den dis
Mocht begeeren verſſchen vis,
VVat behoufje vuylen ſtanc,
Van het vis-wijf of haer banc,
Deſe beec of gene ſloot,
Die vervult ons deſen noot,
Daer wort vis genoech gehaelt
Diemen ſonder gelt betaelt,
Sonder coſt, en met genucht,
Pluctmen hier des waters vrucht.
Carper, braſem, baers, en ſnouc,
Is te vangen met een houc,
VVilt niet weſen mette roe,
Neemter dan een netjen toe,
Of een diep-ghetande ſchaer,
Of een ſpitſen ellegaer:
Daer me ſtictmen vetten ael,
Goede coſt voor 'tmiddagmael.
Of wanneer men 'tſuycjen ſet,
's Avonts eermen gaet te bed,
Schoon men ſlaept dan wel geruſt,
's Morgens vintmen ſynen luſt,
's Morgens trectmen uyttet ſlick
Fyne paling, armen dick.
Is dat niet een goet gherief,
Datmen, by ſijn ſoete lief,
Loon van trouwe min ontfangt,
T'wijl het net een viſjen vangt?
VVilje kaes ſoo groen als gras?
Of ghelijck als maeghde-was?
Die ooc by den parmeſaen
Mach op heeren tafels ſtaen,
VVilje kaeſe ſacht en dwee,
VVit als nieu gevallen ſnee?
VVilje kaeſe jonc en oudt?
VVilje boter als een gout?
VVilie kappy? wilie ſaen?
VVilie taerten, wilie vlaen?
VVilie noten boven dat
Daer van wel een coning at.
Siet alleen de ſoete melck
Geeftet al, en geeftet elck,
En dit wort ons al beſtelt
Sonder coſt, en ſonder gelt.
VVilie dat wat hartigh is
Segh my doch eens wat ick mis,
Heb ic niet den vollen eyſch
Van geſouten oſſe vleyſch?
Heb ic niet een ſchoone tongh
Die ick inde ſchoorſteen hongh?
Heb ick niet een ſchapen bout
VVel ghewreven in het ſout,
Wel doorreghen vanden loock,
En ghehanghen inden roock?
VVeet ooc dat hier hammen zijn
Van een beer, een luſtich ſwijn,
Daer by niet mach zijn genoemt,
VVatter uyt weſtfalen coemt.
VVilje fruyten op het leſt?
Die zijn hier ooc alderbeſt.

 Kriec-

Kriecken meer als sesderley,
Pruymen groot ghelijck een ey,
Druyven uytermaten goet,
Persen root ghelijck een bloet,
Appels diemen eten mach
Even vanden eersten dach
Sonder eens te zijn ghemuyct,
Appels diemen noyt gebruyct
Als tot struyven inde pan
Mits men die bewaren can,
Peeren uyter-maten soet,
Diemen haestich eten moet;
Of so hart ghelijc een key,
Diemen houdt tot inde mey.
Al te seggen dat ic weet
VVatmen by ons harders eet,
VVare vry een langh verhael,
VVie doch seydet altemael?
Komt ô soete Galathee,
Prouftet eens een maent of twee,
Ghy sult vinden metter daet
Dattet hier al beter staet,
Als misschien uyt slim beleyt
V een steedsche vryer seyt.
Alsmen nu hier tegens let
VVat de stadt op tafel set,
'kSegghe dat haer gantsch beslach
Hier niet teghens op en mach;
VVant behoudens dat het velt,
Duysent schoone dinghen telt,
Die de stadt zijn onghewent
Die de stadt niet eens en kent,
Soo is dit een groote saeck,
En gantsch dienstich voor de smaeck,
Dat het geen den huysman voet,
Niet en is als eyghen goet,
Mits het fruyt, en vleysch, en vis,
Van siin eygen queeck sel is,
Mits wy leven maenden langh
Niet als van ons eyghen vangh;
Seght dan watje seggen meugt
Voor de stadt, en hare vreugt,
„Eygen vrucht is wonder soet,
„Eygen vrucht is wonder goet,
„'tEytjen uyt een eygen nest
„Is mijns oordeels alderbest.
„Vruchten diemen heeft gesaeyt,
„Vruchten diemen heeft gemaeyt,
„Vogels diemen door het net
't VVech te vliegen heeft belet.
„Vissen diemen heeft verrast
„En sijn tafel toegepast,
„'t VVilt-braet datmen heeft gejaegt,
„En dan na de keucken draegt,
„Dat is gantsch een ander ding
„Als dat yemant anders ving,
„Als dat yemant anders saeyt,
Als dat yemant anders maeyt.
Hier comt by een ander saec,
Dat is mede groot vermaec,

VVant of haer de stadt vermeet
Datse groote dingen weet,
Datse goede sauce maeckt,
Die ooc stompe monden smaeckt,
Die, vermits haer bitsig nat,
Ooc in slappe magen vat;
Noch is efter hier alleen
(Immers na dat ick het meen)
Noch is hier de beste vont
Voor de lusten vanden mont.
Siet wanneer men staet en spit
Sonder datmen neder sit,
Of wanneer men uyren langh
Houdt de beenen opte gangh;
Of wanneer men bijster vrough
Slaet de vuysten aen de plough,
Dat verdrijft de vuyle slijm
Dat verjaegt het taye lijm
Die sich inde leden set
En den goeden smaeck belet;
Of ontrent het ingewant
Maeckt een ongesonden bant.
Maer besiet in dit ghevoel
Sit de ste-man op een stoel,
Sit men weet niet waer en schrijft,
Daer hy gantsche daghen blijft,
Sit en futselt dit en dat,
Als ghevangen inde stadt;
Hier uyt komt dan vreemde sucht,
Mits hy mist de vrye lucht;
Mits hy niet ter werelt doet
Tot ververssingh van het bloet;
Hierom is sijn koude maegh
Nimmer lustig, nimmer graeg,
Nimmermeer also ghestelt
Als die in het open velt
Al sijn quade dompen blaest,
En dan als van hongher raest.
Gheeft een ander marsepeyn
In een blauwe porceleyn,
Gheeft een ander frans geback
Soomen't uyt den oven track,
Gheeft een ander spaensche pap
Die is voor my al te slap;
Ick en wil geen vreemde cost
Die sijn meester diere cost,
Geef my, geef my slechts een ham,
Die vers uyt de ketel quam,
Geeft my slechts een spec-tersey,
VVel gewentelt in het ey;
Geeft my slechts een dicke worst,
Die gevoeltmen aende borst,
Die geeft hart en crachtich bloet,
Alsmen dapper plougen moet.
Of indiender oyt een vrient
Hier te gast gebeden dient,
Geeft my dan een jonghe duyf,
Geeft my dan een appel-struyf,
Geeft my dan een boeckweyt-kouc,
Dat is eten, dat ic souc,

Daer uyt ſuygh ic meerder ſoet
Als een ſteedſchen joncker doet
Uyt ſijn veneſoen paſtey,
Of 'ken weet niet wat geley,
Uyt de taerten, uyt de vlaen,
Uyt geſoden, of gebraen,
Uyt al watmen backen can,
't Zy in oven ofte pan.
Dan ic weet dat inde ſtadt,
Menich wijf is wonder prat,
Mits ſy op haer tafel ſet
Blauwe teylen wonder net,
Die een ander werelt ſent
Hier te voren niet bekent,
Mits ſy heeft een gantſche kas
VVel verſien van aerdich glas,
Dun gelijck een enckel vlies,
Datmen tot Venegien blies.
Maer al iſſet wonder kuys,
T'is maer hooft-ſweer voor het huys,
VVant het is ſoo bijſter teer
Dat geen ſchotel immermeer,
Lange tijt op tafel duert,
Of haer vreugde wort beſuert.
Breecter glas of porceleyn
Stracx is al het huys te cleyn,
Soo geweldich tiert het wijf,
'tSchijnt ſy wil de meyt op 't lijf,
Keucken, kamer, ſael een vloer,
Is daer altemael in roer,
'tSchijnt ſy treet als in gevecht
Met een jongen, met een knecht,
Met haer dochter, of haer kint,
Met den eerſten dieſe vint,
En hier tuſſchen heeft de man
Vry daer ſijn ghedeelte van.
Iſt niet beter datmen eet
Daermen van geen knorren weet?
Daer het teyltje niet en leect?
Daer de logge niet en breect!
Daer de ſchotel niet en berſt
Schoon die ſomtijts wort geperſt!
Schoon die ſomtijts neder valt
Alſſer yemant ſtaet en malt.
Of al waer het datſe braeck,
Daermen om een cleyne ſaeck
Daermen om het minſte gelt
Ander in de plaetſe ſtelt.
Ach, wat is doch van de ſtadt?
Langht my ſlechts een aerden vat,
Langht my ſlechts een houten back,
Dat is vry een groot gemack;
„ O! 'tis beter ſonder twiſt
„Schoon men blauwe teylen miſt,
„Schoon men niet op tafel heeft
„Dat de malle weelde geeft)
„'t Is al beter ſlechte ſpijs
„Aenghediſcht na onſe wijs,
„Als een tafel vol ghetaſt
„Daermen ſit en haſſebaſt,

„Dan

„Daermen opte boden' tiert,
„Daermen niet een mensch en viert,
„VVech van hier met dat gheschal,
„Vrede vrede boven al:
O! wanneer men is gerust,
Daer is eerst de ware lust;
VVeet dat ic geen diere spijs,
Ooc geen moye schotel prijs,
Daer is yet dat beter smaeckt,
Dat my blyder sinnen maeckt,
Mach ic bidden, Galathée,
Soeter als een jonghe rhee,
Krijgh ic immer uwen sin,
Krijgh ic immer uwe min,
Toont my dan een bly ghelaet,
Gheeft my slechts een soeten praet
Als ic come vanden plough
Dat is my voor al ghenoech:
Gaet versiet dan uwen dis
Met het ghene datter is,
Dat de tijt u gheven can,
Siet! ic ben een vrolick man.
VVat nu aengaet onsen dranc,
Al-hoewel de wijngaert-ranck
Daer de soete most uyt vloeyt,
Niet in onse landen groeyt,
Efter moetse zijn ghetelt
Als een seghen van het velt,
En wanneer de stadt ghemiet
VVatter uyt de druyve vliet
Moetse seggen tot het lant
Grooten danck voor dese plant.
Maer laet doch de gantsche stad:
Haer vry drincken vol en sat,
Inden schralen duytschen wijn
Afghedreven vanden rijn.
Of in hittigh Spaens ghewas
Dat als brant schiet uyt het glas,
Oft int rosse fransche nat
Dat terstont de sinnen vat
Of in wynen diemen brant,
Enckel vuylheyt, enckel schant,
Of in seck en malvesey,
Ic ben mette versche wey
Ic ben met de soete mé
Immers alsoo wel te vré
Als met al den vreemden wijn
VVaerse mach gewasschen zijn,
VVey versacht de stramme borst
VVey verslaet den heeten dorst,
Wey verhit de lever niet
Schoon men al wat milde giet.
Dan al treft ons harde pijn
Gantsch het lant is medecyn.
Het ghesonde schapen wey,
Vers ghedroncken inde mey,
Doet den lantsman groot gherijf,
Want het jaeght hem uyt het lijf
Watter int gheheele jaer,
Is vergadert, hier of daer.

Isser yemant, in de stad,
Van een heete coorts ghevat,
Of van ander quael ontstelt,
Stracx soo looptmen na het velt,
Om een wortel, om een kruit,
Dat hier aen de wegen spruit,
Dat hier aen de dijcken wast,
En daer niemant op en past;
Noyt en werter iet soo slecht
By een apotekers knecht,
Vyt het velt in stadt gebrocht,
Of t'en werdter dier vercocht.
Eenich spruytje uyt het sant,
VVt een hollen dellif-cant,
Vyt het slick, of schorr' ghehaelt,
VVort ten dierstten al betaelt;
'tSchijnt men houtet voor bequaem,
Als het crijgt een vreemden naem.
'tSchijnt het crijgt dan eerst sijn prijs,
Alsmen dees en geen maect wijs
Dattet van het mooren-lant,
Of den barbarische strant,
Dattet vanden Indiaen
Herwaerts comt gedreven aen:
'tDunct de slechte luyden best,
VVat ons geeft een vreemt gewest.
Maer wanneer ic gae besien
Al de malle schilderien,
Al den huysraet, al de cost,
Daer de beurs in werd gelost,
Daer den hoogmoet van de stad
In verquist soo grooten schat;
Dan verhef ic boven al
Bosschen, beemden, bergh, en dal,
En der velden schoon cieraet,
Dat ons op gheen gelt en staet.
Laet u oogen en u sin
Van de stadt niet nemen in,
Soo ghy't woud maer recht besiet,
'tSteedsche pralen gelter niet,
Als de gerste dijnt op 't velt,
Gh'lijck het water rijst en helt;
Als het bloeysel van het vlas
Thoont sijn hemels blau ghewas;
Als het geel ghebloemde zaet
In de gulde velden staet;
En sijn reucke machtig soet,
Ons komt vliegen te ghemoet;
En dat hier of daer een wey
Speelt, met groente tusschen bey,
Seg, wat heeft tapitsery,
Of het goude leer hier by?
Ick en sal u niet benien
Al de sotte pronckerien
Daer de juffers van de stadt
Mede zijn soo trots en prat,
Als dit aenghenaem ghesicht
Mijn bedroufden sin verlicht.
In de stadt is menschen kunst,
In de velden Godes gunst;

Pluym-

Pluym-ghedierten die daer speelt
Door de tacxkens, die daer queelt,
En, met stemmen reyn en soet,
Uwen grooten schepper groet,
Die den lantsman 'smorgens vroug,
Schenct een deuntjen aen de ploug;
Die, met sang, het swaer ghewicht
Van een reysend' man verlicht;
En den minnaer, die hem quelt,
Doet verquicken in het velt;
Seg my doch, wat is de luyt?
VVat is al het vreemt ghetuyt,
Dat in steden maect gheclanc,
Vergheleken by den sanc,
By de soete stem en tael
Van den fieren nachtegael?
Van dat cleyn, dat aerdich dier,
Dat met enckel soet ghetier
Ons wil leeren, dat in hem
Is de woonplaets van de stem?
Dat met deuntjens ons vereert,
Die hem noyt en zijn gheleert,
Als ontrent sijn eygen nest;
VVilde sangh is alderbest.

Ist niet wonder? even sangh
Stelt de stadt in vollen dwangh;
VVat daer yemant doet, of laet
Moet gheschieden op de maet:
Alle ding, hoe los en vry,
Is daer niet als slaverny.

Niemant daer sijn honger blust,
Als het aende maghe lust,
Neen, de buyc (al valtet suyr)
Moet daer passen op sijn uyr.
VVant de stee-man sit en vast,
Tottet cloc en koster past:
'tSchijnt wanneer de clocke slaet,
Dat sijn maegh dan open gaet:
En wanneer de clocke swijght,
Dat hy geenen honger crijght.
Ia hoewel een heete maegh
Somtijts is geweldigh graegh,
Noch (al ist haer enckel spijt)
Moetse wachten haren tijt.

Hoe geluckich is het lant!
Daermen is uyt desen bant,
Daer de mensche sijn natuyr
Niet en bint aen cloc of uyr;
Daermen inde hammen snijt,
Daermen inde worsten bijt,
Daermen t'elcken gaet te gast,
Alsset buyc en mage past.

Eetm' in stadt int openbaer,
'tSchijnt als offet schande waer;
Eetmen voren inde vloer,
Yeder schelt u voor een boer;

Eetm' een stickjen uytter hant,
Dat is noch al meerder schant,
Seg eens, watje beter weet,
Als dat yemant drinct en eet:
Evenwel de stadt besnijt,
In het eten, plaets en tijt.

Gaetmen oyt by nacht of dagh,
Daermen niemant senden mach,
Kijck een reys dat noodig werc
Heeft al med' een seker perc;
Daer is (ic en weet niet wat)
Eenich vuyl besloten gat,
Daer van onder vuyle damp
Vult den buyc met enckel ramp,
Daer de lucht het edel hooft
Van sijn goeden stant berooft,
Siet in desen vuylen stanc
Neemt daer yder synen ganc.

Hier en isset niemant schant,
Mis te draghen op het lant;
En wy houden voor ghemac
Datmen dit verdrietich pac,
Datmen desen swaren last
Lossen mach, al waer het past;
Maer bysonder daer het groen
Nutte saecken plach te doen:
VVant het cruyt van frissche jeugt,
Doet van onder groote deught,
Beter als na stadts manier,
Doet het oudt vermuft papier.

Als de steedtsche jonge lien
Nu of dan uyt spelen rien,
Buyten haer benaude vest
Juyst als 'tspel is op sijn best,
En dat eenich jeughdich paer
Meynt te dwalen hier en daer,
T'wijl de sonne leegher daelt,
En niet meer so heet en straelt,
Dan comt daer een voerman aen
En hy roupt, 'tis tijt te gaen
Eer de stadt haer poorten sluyt,
Haestje wat; de poort-cloc luyt.

Ach! des voermans hees geschal
Bolt den minnaer niet met al,
'tIs hem spijt, en groot verdriet,
Dat de plompaert hem ghebiet
Af te breken sijn ghenucht:
Maer het is om niet ghesucht,
Arme vryer! hy moet voort.
Komt hy dan ontrent de poort
Maer een ooghen-blick te laet,
Dat de clock niet meer en gaet,
Siet! daer staet hy dan verstelt,
En hy moet om louter gelt,

Tot

Tot des sluyters groot ghewin,
Door de poorten dringhen in:
Niemant raecter in de stadt,
Als gheschoren, en gheschat.

Als ghy nu al binnen zijt,
Noch en zydy niet bevrijt
Van den nauwen steedschen dwang;
VVant een ander cloc eer lang
Komt u seggen metter daet,
Datje ruymen moet de straet,
Daer is 'tbaken weer verset,
VVant de minnaer wert belet
Door de straten van de ste'en
Met sijn lief te mogen tre'en;
VVilt hy even-wel noch gaen,
Soo comt daer een schout ter baen,
Die de minnaer met sijn lief,
Licht sou grijpen voor een dief.
Hier seyt u de schilt-wacht, sta;
Daer de ronde, qui va lá;
Elc wil weten, wie ghy zijt,
Dat is op een steeds gevrijt.
Siet u yemant van de wacht,
Daerje doet u minne-klacht
Aen een glas, of voor een scheur
Van een venster, of een deur,
Die verhaelt het voor een clucht,
En des morgens is 'tgherucht
(Schoon het is u spijt of leet)
Door de gantsche stadt verspreet.
Hoe gheluckigh is het velt,
Daer gheen minnaer is gequelt
Mette schiltwacht, en haer spien,
Groot beletsel van het vrien!

Zydy 's morghens opgestaen,
Om te landewaers te gaen,
Ergens daer de saec vereyst;
'tIs om niet, al watje peyst,
VVant hoe-wel ghy vroug daer he'en
Op de reyse meynt te tre'en,
Soo de poort-kloc niet en luyt,
Niemant cander in of uyt:
Och! daer staetmen dan en siet,
Huyv'rich, nuchter, vol verdriet,
Vol verlanghens, ongherust,
Tottet eens den coster lust.
Noch is inde stadt een clock,
Dat's te segghen, noch een jock,
Die, wanneerse clipt of luyt,
Yder een doet kijcken uyt;
En dan looptmen met ghedruys
Na de peuye van't stadt-huys;
Daer leest yemant uyt een brief
Yeder een zijn ongherief,
VVet en raet, seyt hy, ghebiet
Datter niemant as en giet

Erghens op des Heeren ſtraet,
Tot de vuyl-karr' omme-gaet.
Is dat niet een nauwen dwanck,
Datmen moet den vuylen ſtanck,
Datmen houden moet ſijn as,
Tottet vuyl-karr' komt te pas?
Maer 'tis noch het meeſte quaet,
Als in ſtadt de trommel ſlaet,
Dan moet yder met gheweer
Gaen de ſtraten op en neer,
Iuyſt na dat ghebiedt, en ſeyt
Een, van wie ghy wert gheleyt;
En, ſo ghy maer eens en bit,
Niet te houden u ghelit.
Daer ſal licht een vent beſtaen,
Yemant op het lijf te ſlaen
Even daer hy raken can.
Iſt niet ſpijtich, dat een man
Al ſijn huyt vol ſlagen krijgt,
En noch blijd' is dat hy ſwijgt?

Als dit ſpel nu is gedaen,
Meynje dan te bedd' te gaen?
Neen: men moet den gantſchen nacht
Over-brenghen op de wacht.
Schoon ghy hebt een jonghe vrou,
Die't wel liever anders wou,
Even-wel ghy moet gaen tre'en,
Dickwils met verkleunde le'en,
Op de veſten van de ſtadt:
Kruypje ſomtijts in een gat
Daer het rooſt, ghelijck een keet,
Dan gaen noch u ſaken breet.
Hier med' is hy niet gequelt,
Alſmen woont int vrye velt.
Svvaen mijn hont, en ſijn gheſlacht,
Houdt voor my ſoo goeden wacht,
Dat ick ruſt genieten mach
Even tot den lichten dach.
En ick ſluyt nochtans mijn deur
Met een wortel, of een leur.
VVilje weten, wat ic maeck
Als ic nu en dan ontwaeck?
Dickwils peyns ic om mijn lief,
Noyt, of ſelden, om een dief.

Als ick come van het bedt,
Stracx ſo doe ick mijn gebedt,
En voor eerſt ſo danck ic God
Even voor dit eyghen lot,
Dat ic hier geboren ben,
En gheen liever ſtaet en ken.
En dan bidd' ic naderhant
Voor de ruſte van het lant,
Datter toch geen binne-krijgh
Inde ſteden op en ſtijgh,
Dat geen ruyter of zijn maet,
Dat gheen onbetaelt ſoldaet,

Ons com valen op het lijf
Die, als voor een tijt-verdrijf,
Ons het groene cooren snijt,
Ia noch op de leden smijt,
En sich boven dat gewent,
Dat hy wel ons dochters schent;
Dan God hebbe grooten danc,
Dat ic al myn leven lanc,
Dit niet eens en heb ghesien,
Schoon het elders mach gheschien.
Maer 'ken bidde nimmermeer
Om een staet van grooter eer,
Ic laet woelen die het lust,
Ic bemin de soete rust.
Had ic u, ô Galathee,
Ic bleef eeuwich by het vee,
En ic seyde tot de stadt
Dat ic haer vergeten had,
Ia ic riep, geluckig mensch
Siet hier is u volle wensch.

Te verhalen al 'tverdriet,
Datmen inde steden siet,
Sou te lang zijn: over al
Krielt de stadt van ongeval.
So ghy timmert huys, of schuyr,
Nevens uwen buyrmans muyr,
Elcke camer, yder deel
Is gewis een nieu crakeel:
Of u muyren staen te hoogh,
Naer dat peylt u buyr-mans oogh,
Of het vallen vanden drop
Leyt en maelt hem inden cop;
Of hy drijft dat u ghesticht
Komt te dichte by sijn licht;
Niemant bouter inde stadt,
Of daer hapert altijt wat.

VVat een vryheyt heeft het velt!
Yder bout daer na sijn gelt;
Niemant, wat je maeckt of breeckt,
Isser, die u tegen spreeckt.
Na-gebuyrschap is een pack,
Vol van twist en ongemack;
Is u buyrman dol of dwaes,
Ghy moet lyden het geraes;
Is hy oneens met sijn wijf,
Ghy moet hooren het gekijf;
Leyt sijn hinne maer een ey,
'tHuys dat davert van 'tgeschrey,
Houdt hy eenich woestig dier,
'tHooft dat splijt u van't getier.
VVederom; zijt ghy te mal
De gebuyren hooren't al:
Zydy gram, of kijf je wat,
Stracx soo weetment door de stadt;
Noodje nu of dan een gast,
Daer wert oock al op gepast,

 VVant

VVant de geur van u gebraet,
VVert geroken op de straet.
Isser ooc by wylen yet
Datmen niet en hoort of siet,
Een klappeye van een meyt
Sal't niet laten onghefeyt,
Alsse vroech en weder laet
Hier of daer ghebuyren gaet.
Of ist meyssen heusch van mont,
(Datmen nochtans selden vont)
'tKint, dat by de buyren dwaelt,
Of aldaer wert aen-ghehaelt,
Seyt, met ongheveinst gemoet,
Al wat vaertj' en moertje doet.
VVie en hoorter gheen ghekijf
Van zijn buyrmans stout jongwijf?
Om een strootje, dat de meyt
Erghens inde weghe leyt,
Om wat asschen, om een goot,
Die voor-by haer deure vloot,
Scheltse u dienstmaegt voor een hoer,
En stelt al de buyrt in roer.
Heeft u buyrman rat of muys,
'tIs een plaghe voor u huys,
Boter, keese, spec, en graen,
Alles moet dan houden aen;
Doucken, lijnwaet, ooc het best
Raect wel in een ratte-nest;
En die 'tsijn is af-ghehaelt,
VVert met vuylen drec betaelt.
Isser inde buyrt een kat,
Al het hof is maer een pat;
VVaster dan een schoone blom,
't Slim ghedierte looptet om,
VVatje poot, en watje zaeyt,
Is al voor den tijt ghemaeyt.
Soo u buyr-man houdt een hont,
Die noch maectet al te bont;
En voor al een hasewint,
Is het slimste datmen vint,
VVatter aen den viere staet,
VVatter op den rooster braet,
VVatter voor u was bereyt,
(Daer en baet gheen snegbe meyt)
VVatter is van soeten geur,
Daer me gaet de linckert deur:
Keert de koc maer eens sijn hooft,
Al den heert die is berooft,
Al de potten zijn gheleeght,
Al de schotels zijn gheveeght.
Alsmen dan gaen eten sal,
En men vinter niet met al,
Daer is dan het huys ontstelt,
Yeder raester, yeder schelt,
Maer het is om niet gewoelt
Hoemen souct, en waermen voelt;
VVant het spec is uyten pot,
Souctet in het honde-kot.

Maer

Maer hoewel ic al den nacht
Dit, en anders niet, en dacht,
So en vont ic geen besluyt,
Daerom kint ic scheyer uyt.

Dan so des al niet-te-min
U mocht komen inden sin
Somtijts eens de stadt te sien,
En al watter mach gheschien,
So woud ic mijn beste peert
Geestich vlechten aende steert,
En dan nemen eenich cleet
Over langh hier toe ghereet,
En so lustich van te zy
U gaen setten nevens my.

Alsje dan ghESeten waert
VVel ghesint, en wel ghepaert,
Reed ic eerst om onsen bouw,
Eer ic elders rijden wou;
Daer soo wees ic metter hant
U de vruchten van het lant
En den boomgaert en het vee,
Maer voor al de jonghe mé,
Die ic op een koelen nacht
Lest uyt schouwen heb ghebracht.

En als 'tpeert dan opte baen
Eens wat harde mochte gaen,
Souje my, als tot u ſcherm,
Vaſter grijpen inden arm
Vaſter hangen aen het lijf,
En dan ſeggen; niet te ſtijf.
Maer ſo aengenamen hant
En ſo lang-gewenſten bant
So een knoop om my geleyt,
Die my ſoete dingen ſeyt,
Sou my ſo bevallich zijn
Dat ic uyt een looſen ſchijn
Licht om onſen gantſchen bou,
Vry wat harder rijden ſou.
Al om datje door het wout
My wat naerder clemmen ſout,
My ſout houden als een klis
Die in wol geſlingert is.
Als ic dus geſeten waer
So en gaf ic niet een haer
Om het gelt of om het goet,
Daermen ſo om leyt en wroet,
Ooc niet om een hooger ſtaet
Enckel nijt, en enckel haet.
VVat heeft nu het ſteeds gery
VVat heeft hier een waghen by?
VVat een coets vol enckel pracht,
Onlancx hier in't lant gebracht,
Daer geen joffer in en rijt,
Als om meer te zijn benijt,
Daermen eeuwigh ſit en praet
VVatter elders omme-gaet,
En ſchier niet een woort en ſpreeckt,
Als dat yemants eere breeckt?
Jc en wilſe niet benyen
Die ſo prachtig henen ryen,
Schoon ſy voeren menig peert
Dicwils hondert croonen weert;
VVant haer ſorrig is ſo groot,
Datſe weeght gelijck een loot,
En tot ſo een ſwaren geeſt
Houſtmen ja ſo menigh beeſt,
Overmits een cleyn geſpan
Haer verdriet niet trecken can.
,,'Tis voorwaer geē machtig vorſt
,,Die na groote rijcken dorſt,
,,Die ſijn luſten niet en paelt,
,,Maer geduyrigh leyt en maelt
,,Hoe hy grooter worden ſal
Oock tot 'swerelts ongheval.
VVat is doch van grooten ſtaet?
,,Niet als moeyten inder daet,
,,Niet als laſt en enckel nijt,
,,Daer het leven in verſlijt,
,,Siet! ontrent een groot beſlagh
,,Vintmen altijt groot beklagh.
Laet ons ryden, Galatee,
Om het lant, en by het vee,

Daer

Daer de groene linden ſtaen,
Daer ons vette kudden gaen,
Daer het weeligh cooren groeyt,
Daer de jonge veerſe loeyt,
En ontdeckt op haer manier
Haer verdriet en innich vier;
Siet! een veulen uyt het ſtal
Kan ons dienen over al,
Dat's de koetſe die ons paſt,
VVant wy rijden ſonder laſt.
Nu ick gae na mijn gheweſt,
Maer ick ſegge voor het leſt,
Letter op, ô Galathee,
Eerje laet het edel vee,
Sooj' u tot de ſtadt begheeft,
Ghy meught grouwen datje leeft,
VVant ghy weet de rancken niet
Diemen inde ſteden ſiet,
Diemen inde ſteden prijſt,
En de jonghe kinders wijſt,
Daerom moetje ſchole gaen
Of jet noyt en had ghedaen,
Anders ſultje by de lien
Noyt u leven zijn gheſien,
Denckt dan vry op dat gheval,
En hoe't u al paſſen ſal.
Meyntj' om datje gheeſtigh zijt
Datje wel in korten tijt
Steedtſche grillen leeren ſoudt?
Neen, het ſteeds gheſelſchap houdt
Dat een vrijſter van het lant,
Schoon ſy heeft al goet verſtant,
Altijt haren aert ghelijckt,
Altijt na den derrinck rijckt.
Lieve denckt doch om den ſpijt,
Om het leppich ſteedts verwijt,
Datmen ſtaegh en over al
V int aenſicht wrijven ſal.
Sooje maer het minſte doet,
Sooje vrient of buyren groet,
Sooje dit of gint beſtaet,
Dat niet op ſijn ſteedts en gaet,
Stracx ſal yemant vande ſtadt
Roepen, ick en weet niet wat,
Plat-gheduymde mellick-deuy,
Packt u na den boeren reuy
Packt u naer het kluytigh lant
Na den hollen dellif-kant,
Na de bieſen of het riet,
VVant in ſtadt en dientje niet.
Siet als yemant is ghepaert
Met een onghelijcken aert.
Steeds met boers, en hooſſch met ront,
Dat en heeft noyt goeden gront.
Ghy daerom blijft in u wijck
Bout en trout met uws ghelijck.
Net met kuys, en mors met vuyl,
Valck met valck, en uyl met uyl.

FINIS.

HARDERS-LIEDT.

PHillis met haer met-gesellen
Was gecomen in het lant,
Daerse niet veel schorr' en vant;
Sy quam vande vlaemsche stellen,
Daermen sant en slicken dijct,
Daermen roept, schaepharders wijct.

Daermen vvater maect tot landen,
Daer de plough comt om sijn haer,
Dat hy had gelaten daer;
Daer het vvout door menschen handen

(Ist

(Ist *Neptunus* leet of spijt)
Van de stroomen vvort bevrijt.

Phillis had haer vee gedreven
Tusschen *Armuy* en de *Veer*,
Daer slough sy haer eerstmael neer,
Thirsis haer vermaec en leven
Was by *Domburgh* neer gestelt,
Jn dat dor en sandig velt.

Phillis in den coelen morgen,
Als de son noch niet te straf
Eerst den dau ging licken af,
Quamen voor haer oude sorgen,
Want sy viel in diep gepeis,
En bedacht haer zeeusche reis.

Niet dat *Zeelant* haer mishaegde,
Zeelant docht haer vol genucht,
Daerom vvasse niet beducht;
't Meeste vvas dat sy beclaegde
Dat sy Thirsim niet en sach,
Die by haer te vvoonen plach.

Sy ging vveyden met haer schapen
Van *Armuyde* niet te vvijt,
Op het gors *ten halven-krijt*;
Daer began haer druck t'ontslapen,
Dies sy vvat ter zijden af

Haer tot clagen dus begaf.

Siltig ſchor ten *halven-krijte*
Tot u doe ic dit beclag,
Souter vvortje dag aen dag,
Ic en cant de zee niet vvijten,
Want ten is niet vanden vloet,
Maer van miin bedruct gemoet.

Soo als dauvv ontrent den meye,
Vande groene loovers ſchiet,
Vande teere kruyden vliet;
Soo mijn tranen als ick ſchreye
Om u, Thirſi, moye knecht,
Rollen neder op den vveght.

Dit verſoet het gantſche ſchorre,
Want de ſilte vande zee
Is noch dienſtig aen het vee;
Maer, of ick ſchoon drijf of porre,
Watter nat is van mijn traen
Daer en leet geen ſchaepken aen.

Hoe geluckig vvaert ghy rammen
Doen als Thirſis by ons vvas
Op het groeſche buyte-gras?
Als hy ſpeelde met de lammen
Als hy ſneed een luſtig riet,
En beſlotet met een liet.

Hy ging

Hy ging op een ry verhalen
Al de vrijſters van het lant.
En haer ſoeten minne-brant;
Maer ten mochte nimmer falen
Phyllis was des liedts beſluyt.
'tQuam altijt op *Phyllis* uyt.

Phyllis ſchreef hy inde boomen,
Phyllis was het dat hy ſong,
Waerder oyt een Echo klonc,
Phyllis (ſoo hy quam te droomen
Datter yemant by hem ſtont)
Phyllis viel hem uyten mont.

Phyllis was ſijn gantſch vermaken,
Phyllis die ſiin hert vercoos,
Phyllis, *Phyllis* was de loos,
Phyllis ging voor alle ſaken
Phyllis waſſer om benijt,
O waer is die ſoete tijt!

Als vvy hier int Eylant quamen,
Doen vvas ons dit gors te cleen,
Och! doen moeſtet ziin geſcheen;
Thyrſis dreef ſijn vee te ſamen
En hy liet mijn dit gevveſt,
Want hy hieltet voor het beſt.

Als het nu ging op een ſcheiden,

Wat een druck quam over my!
Ic nam *Thyrsis* aen d'een zy
Daer stont ick en hy en schreiden,
Thyrsis vvist niet vvat hy sprack,
't Scheen dat hem sijn herte brack.

Voor besluyt ten langen lesten
Gaf hy miin sijn rechter hant,
Tot een eeuvvich minne-pant;
Phylli neemt het my ten besten
Seyd' hy, dat ick stille svviig,
'tSchiint dat ick de cortse krijg.

'tSchijnt ick sal mijn sin verliesen
Soo geweldig clopt mijn hooft,
'tSchijnt het is van brein berooft;
'tSchijnt mijn tonge wil bevriesen,
'tSchijnt mijn lippen willen toe,
Ach! ic stae 'ken weet niet hoe.

Daer op heeft hy my gegeven
Met gesucht en droef gebaer,
Eenen ring van peerden-haer,
Daer stont *Thyrsis* in geschreven,
En daer was een hart gemaeckt,
Met een minne-pijl gheraeckt.

Maer my docht de geest t'ontsincken
Als hy seyde; Nu vaert wel,

Philli, denct om mijn gequel,
Jck ſal weder om u dincken:
Meer en wiſt hy niet te doen,
Want ten quam niet tot een ſoen.

Thirſi ghy zijt nu vertrocken
Wel een maent drie ofte vier,
En ghy comt niet eens tot hier;
Zijn u geyten, zijn u bocken,
Zijn u ſchapen al u vreugt
Datjer niet eens af en meugt?

Neen gevvis ten zijn geen ſchapen
T'is een ander vvitter vee,
Dat my doet het drouve vvee;
Ach! ick ken die op u gapen,
T'is de dertel Amaril
Die met u is opten dril.

Vraeghj' hoe ick het com te vveten
Denct dat yder als hy mint
Vremde dingen ondervvint,
Al ben ick vvat ver geſeten
Op de leſte peerde-mart
Vont ic d'oorſaeck myner ſmart.

Jck vvas vroug ter mart gecomen
En ging dvvalen hier en daer,
Doch u vvert ic niet gevvaer;
Niemant ('tſcheen) had u vernomen,

Mits so sach ic uvven hont
Daer hy voor een deure stont.

Snel beleefder van manieren
Als sijn meester scheen te zijn,
Komt en toont my blijden schijn,
Comt sijn steert ontrent my svvieren
Comt en biedt my sijnen poot,
Comt en springt my opten schoot.

Al miin bloet quam opgeresen
Als ick sach het trouvve beest,
Daerom sprack ick metten geest,
Hier ontrent moet *Thyrsis* vvesen.
Want sijn hont is so gevvent,
Dat hy niet te verr' en rent.

Sracx liet ick in alle vvijcken,
Waer dat jonge lieden staen,
Mijn begeerig ooge gaen;
Maer doen ick ging omme-kijcken
Wasset dat ic *Thyrsim* sach,
Daer hy in een venster lach.

Hy vvas vry daer niet alleene,
Vlugge vrijsters tvvee of dry
Waren hem geduerig by;
Onder dese vvasser eene,
Na miin oordeel, niet te moy
Maer vvat na den steedschen toy,

Dat moet Amarillis weſen
  Dacht ick, en het was ooc vvaer,
  Want Pol Faes, de ſoete vaer,
Hadſe mijn wel eer ghepreſen
  Als beſet en vvonder clouc,
  Jn het ſetten van haer douc.

Thirſis had ſo veel te quicken
  Met de meit, het vvas een ſchant;
  Want hy kuſt' haer mont en hant,
Wonder vvaſſer te beſchicken;
  Ach! dit dede my ſo vvee,
  Als de vorſt het jonge vee.

Hy vvas ſo verblint int mallen
  Dat hy mijn niet eens en ſach,
  Mits quam Faes vvt ſijn gelach,
Laet ons med' hier onder vallen
  Seyde Faes, en trock mijn in,
  Dan het vvas mijn eygen ſin.

Men gingh daer een dans int ronde
  Onder eenen roſen-krans,
  Thirſis vvas niet aen den dans,
Maer hy ſtont daer mont aen monde
  Met ſijn nieu-verkoren lief,
  Tot mijn drouvig ongerief.

Pan met al u boſch-geſellen,
Als ic ſach haer ſot gelaet,
'k Wiſt mijn leven geenen raet;
'k Wiſt niet hoe mijn aenſicht ſtellen,
'k Werde bleyc en vveder root
'tScheen ic ging als in de doot.

Als nu 'tvolc ſich ging verſtroyen
Doen vvaſt eerſt dat hy my ſagh,
Philli, ſprac hy, goeden dagh,
En began te flicke-floyen;
Maer ſijn groete quam ſo blau,
Dat ſijn antvvoort vvas een grau.

Thirſis acht het niet een mijte
Sagh ooc na my niet meer om,
Maer greep daer een fleuyt en bom,
En hief op als my te ſpijte,
Een nieu deuntjen van de min
Die hem doen lach inden ſin.

Daer vverd Amaril gepreſen
Tot den derden hemel toe,
Och! hoe vvas ick doen te moe!
Want dat Phillis plach te vveſen
Hoord' ick (niet dan al te ras)
Dat het nu een ander vvas.

Amarillis was bestorven
(Soo het scheen) in sijnen mont,
Ja tot in sijns hertsen gront,
Och nu ben ic gantsch bedorven
Seyd' ic met een droef gheluyt,
En ic streeck ter deuren uyt.

Ick ging dwalen aen der heyden,
Ic ging in het mulle sant,
Ic ging aen het vette lant,
Ic ging eenig door de weyden
Sonder troost, en sonder raet,
Als een schaep dat dolen gaet.

Harders van de vlaemsche dalen,
Harders van het Zeeusche strant,
Is het niet een groote schant
Dat ic dus alleen moet dwalen?
Ick, die eertijts was verselt
Met de puickjes van het velt.

Jck, die eertijts plach te treden
Onder menig harders kint,
Hoog gepresen, wel bemint;
Ic die eertijts werd gebeden
Ben nu maer een arrem dier,
En gae treuren sonder vrier.

Och! hoe can de tijt verkeeren!
Och hoe can de min vergaen!
Och ic bender qualiic aen!
Niemant wil nu Phillis eeren,
Niemant die na Phillis ſiet,
Niemant die haer liefde biet.

Dit is vry een ſware plage,
T'is een deerlijc ongeval,
T'is een hartſeer boven al,
Siet, hoe ſtae ic hier een clage,
Mits ic ben gantſch ongewent
Dat my niet een harder kent.

Leert u minne beter ſetten
Vrijſters, wie ghy weſen meugt,
Leert u dienen vande jeugt,
Leert op uwe ſaken letten,
Want dat eens gebeuren mach
Dat en comt niet al den dagh.

Maer hoe konjet in u vinden
Dat ghy Phillis dus vergeet,
Dat ghy Phillis dus verleet,
Thirſi? lichter als de vvinden
Lichter als een dorre blat,
Dat de vvint van onder vat.

Streckt dan nu u gantsch begeeren
  Tot dit jong en vvelig dier,
  Tot dit, nieu ontsteken vier?
Heb ic u niet hooren svveren,
  Eer ghy noch in Zeelant vvaert,
  Dat ghy preest een ronden aert?

Datje noyt en soudt verkiesen
  Soo een afgerichte meyt
  Die ontrent de steden vveyt,
Datje liever vvout verliesen
  Heel de cudd' op een gety,
  Als te leven sonder my.

Denckt toch nu eens om de reden
  Waerom dat ghy dit besvvdert,
  't Was, vermits een yder loert
Op de meisjens die by steden
  Niet besloten vande zee
  Weyden het gevvolde vee.

Ghy preest vriisters die op stellen
  Ginder aen de Vlaemsche kant
  Of ontrent de Zeeusche strant
Hare vette schapen tellen,
  Want ghy hielt dat desen aert
  Voor de linckers vvas bevvaert.

Ist niet Domburg daer de steden
Senden al haer malle jeugt,
Brengen al haer malle vreugt?
Yder comt daer aen gereden
Soo lang als het wagen-rat
Niet te diep snijt in het nat.

Aen die duynen, aen die weyen,
Js u Amaril gebroet
En van eersten aen gevoet,
Daerom canse listig vleyen,
Dat en meer heeft sy geleert
Van het volc dat daer verkeert.

Sy is vol van steedtsche treken,
Op een steedts so drilt haer gang,
Op een steedts so draeyt haer sang,
Op een steedts soo canse spreken,
Op een steedts ist datse swijgt,
Op een steedts ist datse nijgt.

Maer wat school-gelt moetse tellen
Meyntje voor soo moyen leer?
Nu een soentjen, dan yet meer;
Al na lust van die gesellen:
„Wie met steedtsche linckers praet,
„Steedts yet van sijn veren laet.

Jck ben op een ſchor geboren,
Daer ſat ic alleen een keec,
Op een ſlouw, of op een kreec;
Noyt en ginger maegt verloren,
Op een gors of op een ſtel
Daer noyt quam een ſteedts geſel.

Waer de linden veilig groeyen
Daer iſt dat de wagens rien,
Om het luſtig velt te ſien;
Waer de boomgaerts aerdig bloeyen,
Daer iſt dat de joncheyt malt,
Tot het loof daer neder valt.

T'is te *Domburgh* inde duynen
Daermen wentelt in het ſant,
Daer ſoo menigh dertel quant
Achter hagen, achter tuynen
Doet dat ic niet ſeggen derf,
Dicvvils op eens anders kerf.

Amarillis (naer ic hoore)
Heeft al dicvvils me gereen
Met de juffers vande ſte'en,
Sy ſeyt, ick en ben geen ſloire,
Ic en ben voor Klaes of Pier,
Ic en vvas noyt mellick-dier.

Sy heeft ſchotels, koppen, teilen,
  Van dat vremde blauwe goet
  Daerſ' haer ſoeten room in doet;
Dat zijn teickens, dat zijn peilen
  Datſ' al ander kennis houdt
  Als met harders van het woudt.

Dunct u dit te zijn klaer ſchapen?
  Mach dit al beſtaen met eer?
  Ick geloof het nimmermeer.
„Vrijſters die na giften gapen,
  „Maegden die na gaven ſtaen
  „*S*pelen op een gladde baen.

Thirſi wy zijn beyde Zeeuwen,
  Al was *Breſkens* ons vertreck,
  T'is noch onder 'tZeeuſche reck,
Laet de ſteedſche linckers ſpreuvven;
  Wy zijn ront en daer toe goet
  *D*at's van oudts een zeeus gemoet.

Laet ons in die rontheyt blijven
  *D*at is naer u eygen ſin,
  *D*at is dienſtig inde min:
Laet ons t'ſaem ons ſchaepiens drijven
  In u jonckheyt vvaerje mijn;
  Waerom ſuljet nu niet zijn?

FINIS.

HEt is maer een kleyne tijt,
Dieder tusschen beyden lijt.
Amaril quam inde stadt,
Daerse voor een schilders sat,
Daer terstont een geestigh quant,
Ras en kunstigh vander hant,
Teykent veerdigh haer gelaet,
Soo dat hier beneden staet
Teykent, met een clouke streeck,
Dattet haer in als geleeck:
Doch de schilder deder by
(Want het staet de geesten vry)
Hoese met haer veeltjen speelt,
Hoese met haer keeltjen queelt
Hoe haer lagh en wesen valt,
Alse by de Vryers malt.
Maer, schier op de versche daet,
Phyllis weetet op een draet,
Phyllis haddet achter haelt,
Waer het beelt is afgemaelt;
Dies soo haest als sy het vont,
Daer het voor den winkel stont,
Nam-se crijt, en van ter sy
Schreef ser dese veersen by.

HArders, dit is Amaril,
Noyt geset en nimmer stil,
Altijts besigh met een liet
Somtijts op eens harders riet,
Somtyts op haer vryers veel,
Somtijts met haer eyghen keel;
Hoe het gae, en hoe het zy,
Altijt los, en even bly,
Altijt ick en weet niet hoe,
VVant sy lacht een yeder toe.
Vraeghje nu wat Amaril
Met dit wesen seggen wil?
Vrienden, wat ick gissen kan,
Seker, 't Meysje wil een man,
't Meysje wenst te sijn de bruyt:
't Siet haer als ten ooghen uyt:
Koomt dan vryers, koomt ter baen,
VVant de vryster wilder aen.

Als dit veersje was gestelt,
Phyllis maeckt haer naer het velt,
Sy gaet vrolick uyte stadt,
Mits sy dit geschreven hadt.
Thyrsis quam dien eyghen dagh
Daer hy dit geschrifte sagh,
Dies soo wert hy byster gram,
Want hy wist van waer het quam;
Flux dan, eer naer huys te gaen,
Stelt hy dit besyden aen.

AL die hier dit beelt aenſiet,
En gelooft het by-ſchrift niet,
VVant al iſt van witten kryt,
'tKoomt geheel uyt ſwarten nyt.
Twe geſint op een alleen
Sijn twe honden aen een been,
Sijn twe vrouwen op een ſlot,
Sijn twe baenen in een kot,
Sijn twe krayen op een tack,
Sijn twe ſwynen aen een back,
Sijn twe princen in een rijck,
Daerom ſtaenſe noyt gelijck.
Dan men ſegghe ſoo men wil,
Prijs of ſmaet van Amaril,
Hoort, wat ick hier ſegghen kan,
VVilſe my, ſy heeft een man.

Siet wie mint heeft goet gehoir:
Het coomt *Amaril* ter oir
Al vvat *Phyllis* heeft beſtaen
Al vvat *Thyrſis* heeft gedaen,
Al vvat *Phyllis* inde ſtadt
Op haer beelt geſchreven had,
Sy ontſet haer niet te ſeer,
Doch ſoo ſtrijtſe voor haer eer,
Want ſy laet van ſtonden aen
Oock een veerſken henen gaen,
Datſe met een heuſche groet,
Aen den ſchilder geven doet,
Want het Meyſje datſe ſondt,
Seyde met een ſoeten mont.

Isser plaetse lieve vrient,
Set dit veersjen daer het dient,
Settet op het aerdigh beelt
Dat daer op een veeltjen speelt,
Op het beelt van Amaril,
Die het eens verdienen wil,
Die het eens vergelden sal,
Met een bloemtjen uyt het dal?
Of een uyt gelesen roos,
Diese voor de beste koos,
Of een appel met een blos,
Of een schoonen druyven-tros,
Of een ander boom-gewas,
Datse voor het schoonste las,
Dat alleen niet dienstigh is
Om te setten op den dis,
Of te nutten met den mont,
Maer dat ghy oock brenghen kond,
Door de kunste vant pinceel,
In een aerdigh tafereel,
Dat alsdan de steetse lien,
Voor een wonder sullen sien;
Of, indien ghy beter acht
Yet ghevanghen op de jacht.
Lieve macker, seghtet vry,
Lieve schilder, seghtet my,
Ghy sult hebben metter daet,
VVat u wel te sinne staet.
Ghy sult krijghen, soo je wilt,
Of een haes, of ander wilt,

Of

Of voor eerst een goet konijn,
Eer de hasen tijdigh sijn,
Of misschien een jongh patrijs,
Eerst gesprongen uyt het rijs,
Of een mees, of schoone vingh,
Geelder als een gouden ringh,
Maer oock elders duyster grau,
Elders weder hemels-blau,
Elders root, en elders wit,
Vry geen wilt-braet voor het spit,
Maer bequaem te sijn gestelt
Midden in een aerdigh velt,
Daer een schilder met verstant,
Thoont de gaven van het lant
Thoont de opgetoghen geest,
Menigh vogel, meenigh beest,
Dat of aender heyden springht,
Of ontrent de bossen singht,
Of ontrent de beken queelt,
Of oock in het water speelt,
Amarillis *houtet vast*
Dat een rustigh schilders gast
(Is hy van de rechte kunst)
Rekent voor, een meerder gunst
Ingevall' een schoone maeght
Hem een kleyne gifte draeght,
Dan wanneer hem eenigh gelt
By een ander wort getelt,
VVant de schoonheyt boven al
Is de schilders liefgetal.

Dit beviel den ſchilder wel,
Want het'is een hups geſel,
Die met ſoo een minne-ſtryt
Vuyter maten was verblyt;
Hy nam dan het veerſjen aen
En hy latet heden gaen,
Voor een gunſtigh minne-pant
Aen een vryſter van het lant,
Aen een vryſter die hy mint,
Die hy wonder heeft geſint,
Geeſtigh *Aeltje*, neemtet aen,
Want het is om u gedaen.

PHYLLIS ſegge watſe wil
Efter blijff ick AMARIL,
Efter ben ick ouer al
Aengenaem en lief-getal;
Ben ick vrij en blij van ſin,
Ick ben eerbaer niet te min;
Dus of PHILLIS ſit en ſucht,
En of THYRSIS ſtaet en krucht,
Ick en voel'geen minne-pijn:
Vrijſters moeten vroÿlick ſijn.
Ad. Vinne Inuen.
I. Matham Sculp.

CVPIDO
Verloren en uytgeroepen.

HEt weligh boufje, Venus kint,
Het ſlimpſte guytje datmen vint,
Was leſtmael ick en weet niet waer,
Dies maeckt ſijn Moeder groot miſbaer,
Sy roept het wicht, ſy ſucht, en klaeght,
Maer tis om niet al waerſe vraeght;
Want ſchoon ſy grooten rouw bedreef,
Men wiſt niet waer de lecker bleef,
Sy liet daerom den kleynen guyt
Door al het lant dus roepen uyt.

Jndiender ymant is, goelien,
Die Venus ſoontjen heeft geſien,
De vinder ſal des ſijn geloont
Als hy het kint maer heeft getoont,
Een kus van Venus rooden mont
Sal hem geworden voorden vont;
Maer die het wicht met eene vat,
Diens loon ſal meerder ſijn als dat:
Dan op dat ghy hem kennen ſout,
Dit is ſijn weſen, dat onthout.

Het is een cleyn, een weligh dier,
Ghewapent met een ſelſaem vier,

Het voert twee vleughels als een ſvvaen.
En noyt en kan het ſtille ſtaen,
Het flickert hier en vveder daer,
En koppelt menigh drolligh paer,
Syn ooghen glimmen als een keers,
Daer mede lonctet over dvveers,
Sijn boogh die is vol enkel liſt,
Het ſchiet al eer het ymant giſt,
Sijn pijl, al iſſe ſchoon vergult,
Is binnen met vergif gevult;
Sijn lijf, al iſſet moeder naect,
Heeft menigh ruyter afgemaeckt;
Sijn tortſ; al iſſe niet te groot
Brenght menigh ridder inder noot;
Brenghe jonghe vrouvven in verdriet,
En ſpaert de teere maeghden niet
Iae maecktet dicmael vvel ſoo bont,
Dat hy ſijn eygen moeder vvont.

Vint ghy een vvicht van deſen ſlagh,
Soo brenget veerdigh aenden dagh,
En ſoo het vveygert met te gaen,
Soo grijptet vry vvat harder aen,
Maer alſ'j het eens hebt aengetaſt
Soo houtet dan gedurigh vaſt,
Want anders ſal het metter vlught
Verdvvynen in de ſchrale lucht;

En

En of het schoon al deerlick siet
Ghy even vvel en achtet niet
En achtet niet indien het schreyt,
En achtet niet indien het vleyt
Maer als het staet en koker muylt,
Soo denckt vry datter on-heyl schuylt;
Want onder sijn beveysden lagh
Soo decktet veel tijts slim bejagh.

Jndien het u een soentjen biet
Jck raede u, en neemptet niet
De mont daer hy me kussen sou,
Heeft kleyne vreught, en groot berou
Maer soo de lecker ondervvyl
U schenken vvil sijn gulde pijl;
Ick bidde vvat ick bidden kan
Onthout u des, en blyfter van
Sijn gift en is geen minne-pand
Maer boos vergif en heeten brant.

Wel vrienden, tot een kort besluyt,
Treckt hier nu desen regel uyt
Dat vvie dien bengel grypen sal
Sich hoeden moet voor ongeval,
Want let hy niet vvel op zijn stuck
Hem naect voor seker ongeluck
En past hy niet op loosen schijn
Zoo sal die vanght gevangen zijn.

LIET
Van een trouw-hatende Vrijster, het houwelijcken af-radende.

Qui non litigat, cælebs est.

ONS Gespeul wil enckel trouwen,
Wat mach t'meyssjen overgaen?
Sy en wil het niet verstaen
Dattet haer sou moghen rouwen:
Neen, by haer en is geen schroom,
Tis al boter totten boom.

Wat is doch het Venus-jancken?
Suchten, duchten, nacht en dach,
Geen vermaeck, als met geklagh,
Hopen vreesen, duysent ranken,
Al des liefdes pijlen sijn
Drie van vreughde, ses van pijn.

Iongh-mans laet u niet verblinden,
t'Bruylofs-bed is niet soo soet
Alsmen u geloven doet;
Ghy sult metter daet bevinden
Dat noyt man soo wel en trout
Dien het niet by wijlen rout.

Soo je niet en hebt ten besten,
En ghy neemt een kale Griet,
Ach! twee naeckte dienen niet
Hoe kan hier de liefde vesten?
Slappe beurse, weecken moet;
Wie kan winnen sonder goet.

Wiltje gelt en goet bejaghen
Als ghy selfs niet rijck en sijt,
Kleyne liefde groot verwijt:
Vrient, ghy sultet moeten draghen
Datse u op den necke trapt,
Tis haer schijue dieder klapt.

Zyt ghy rijck van gelt en landen,
En verkiesje dan een lief
Slechs alleen tot u gerief,
Noch en sijnt geen vaste banden,
Want soo haest sy is de vrou,
Springht het geckien uyt de mou.

Krijghtj' een schoone; duysent plaghen,
Duysent vreesen, alle daegh,
Yder isser even graegh,
Yder schijntet haer te vraghen;
Is het niet een vaste peil,
Schoone vrouwen trots of geil.

Koomtj' een leelick wijf te trouwen,
Dat is leet, en anders niet,
Dat is eeuwigh huys-verdriet;
Maer het sal u meest berouwen
Alsje treurigh staet en kijckt,
Dat u kint de moer gelijckt.

Heeft u vrou wat hooger sinnen
Als haer spin-rock of haer douck,
Strax soo grijpse nae den brouck;
Dies en mooghje niet beginnen
Niet besluyten metter daet
Of het is met haeren raet.

Sooj' aen eene koomt te raeken
Niet te vroet, of niet te sneegh,
Noch en isset niet ter deegh,
vvant dat maeckt u gansche saken
Sonder aensien sonder eer,
Sy is maer een kint te meer.

Soo u wijf geduerigh kindert,
vvat een moeyte koomter van!
vvat een hooft-sweer voorden man!
Yder kraem u goetjen mindert
Kleyne kinders, noyt verlost,
Groote kinders, groote kost.

Gaetse lange sonder baren,
Noch ist niet gelyck het sou,
Noch ist niet gelijck se wou,
vvant gewis in korte jaeren
Sal in stad de mare gaen
Dat u dinghen qualick staen.

Kan u vrouwe destich spreken,
Brenghtse goede reden voort.
Strax soo voertse t' hoochste woort;
Kijck? wat geeftse drooghe steken!
t'wijf, dat kunstigh spreken kan,
Is een plaghe voorden man.

Is u liefste sacht van wesen,
Spreeck se woorden honigh-soet,
Laffe spys is niemant goet;
Kost die byt is meer gepresen:
Is het schaepje soet van staen
Yder koomter suyghen aen.

vvegh dan met de minne-treken,
Spreeckt my doch van trouwen niet,
T'is al onrust watmen siet:
vvaerom voughtmen twee gebreken?
Yder mensche, wijs of geck,
Heeft genough aen siin gebreck.

Iuvenal. Sat. 6.

NVllane de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formosa, decens, dives fœcunda, vetustos
Poirticibus disponat avos, intactior omni.
Crinibus effusis bellum dirimente, Sabinâ,
Rara avis in terris nigroque simillima cygno.

TEGEN-LIET

Van een trouwens-gesinde Vryster het houwelicken aenradende

Moriar, nisi nubere dulce est.

VV At magh ons Gespeul beweghen
My het trouwen af te raen?
Neen, ic kan het niet verstaen,
vvant ten coomt my niet gelegen
Af te slyten mijn jeught
Sonder vrucht en sonder vreught.

Lieve kosen kinders telen,
Met een onverdeilden vrient,
Die ons tot een steunsel dient;
Met sijn eyghen maecsel spelen,
En te wassen tot een stad,
Denct eens wat een vreught is dat.

Nu dan stelt u om te trouwen,
vvie daer syt een rap gesel,
vvaerom vreesje voor gequel?
Daer en is geen aert van vrouwen
Die niet haer vermaec en heeft,
Alsmen reden plaetse geeft.

Soo mischien een goet geselle,
Diet niet al te breet en gaet,
Neemt een wijf nae sijnen staet,
Dat hy sich te vreden stelle,
vvat geeft cloecheyt om het goet
t'Samen winnen is soo soet.

Soo een kalis trout een rijcke,
t' Ian! die isser dan wel aen
Hy magh ledigh spelen gaen:
Vry wat meer als siin gelijcke
Goet verovert mette min
Is voor al een soet gewin.

Soo daer een uyt reyne minne
Neemt siins minder byder hant,
Dat is iae een rustigh quant;
vvant hy kiest sich een vriendinne
Die in vrienschap over stort,
vvats' in rijcdom quam te cort.

Gaeter ymant sich verbinden
Met een schoon een geestigh Dier,
Is dat niet een hemel schier?
Daer en is doch niet te vinden
Daer s'mans oogh soo lief op speelt
Als op een schoon vrouwen beelt.

Heeft u lief mismaecte leden,
vvaerom is u liefde slauw?
s'Nachts siin alle catten grauw;
Mischien heeftse beter seden,
Doch is dat al mede neen,
Sy is dan voor u alleen.

Soo i' aen eene cont geraecken
Die haer saken wel verstaet,
Dat is vry geen cleyne baet
VVant dat styft u gantsche saecken;
t'VVijf dat haere plichten can,
Is een steunsel voor den man.

Is u lief niet seer geslepen,
Of van sinnen wat te swac,
Noch al heeftet siin gemac;
VVaerom hier doch slimme grepen?
By een duyfien sonder gal
Ismen meester over al.

Is u wijf soo out van jaren
Datse niet en kindert meer,
En bedroeft u niet te seer
Siet! nu meughje spelen varen,
t'Huys en laetje geenen last,
Sonder Kinders liever gast.

VVort u menigh Kint gheboren,
Daerom isset datmen trout,
En den echten acker bout,
Sonder dat ist lant verloren;
VVie geen lieve kinders heeft
VVeet niet waerom dat hy leeft.

Is u lief niet wel ter talen,
Valt haer tonghe somtijts krom,
Vrient, en haetse daer niet om,
t'Sal haer aen geen spreken falen,
VVie doch heefter ongemack
Dat siin wijf te weynigh sprack?

Isse krepel u beminde,
Rekent dat voor geen belet
Veel die prijsent in het bed:
Tis u by-slaep, niet u winde,
Ghy en hebtse niet getrout,
Datje met haer jaghen sout.

Js u wijf van die manieren,
Datse spreect met nors gedruys,
Siet! nu leerje binnens huys
Ander lieden seylen vieren;
Tis u nut dat ghy die deught,
Sonder cost soo leeren meught.

Liefde wetet al te voughen,
Liefde neemtet al voor goet,
Liefde maect het bitter soet,
Liefde doet het hert vernoughen,
Liefde vint in als gerief,
Noyt en vontmen leelic lief.

---

32. q. vers. si vxorem.

SI vxorem quis habeat sterilem, siue corpore deformem, siue debilem membris, vel cæcam, vel claudam, vel surdam, vel si quid aliud siue morbis, doloribus, laboribusque confectum, & quidquid (exceptâ fornicationis causâ) cogitari potest vehementer horribile; pro societate, fideque maritus sustineat.

96 embl. engr.

2 engr. fold.

4 engr in the text